Muhurta chintamani

।।श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमहल्लाचूलानारास्कधानेवासछापाखानामेरामकुमार
मिश्रजीकेइहांयहपोथीमुहूर्त्तचिन्तामणिटीकासहितछपी॥ संवत१९३० मि०१

॥श्रीगणेशायनमः कैलासेपूर्णराकाहिमकररुचिरेवीक्ष्यबिंबंस्वकीयम् भूयोभूयोपिधावत्प्रतिभटकरटिस्पर्धयाचंडमुण्डः माधावत्त्वंत्वदंघ्रि
प्रहरतिभिरतोधूयतेसौधरित्रीत्येवंवाग्भिनिरुद्धःकपटकरटिनःकेलयोनःपुनंतु १ मुहूर्त्तचिंतामणिसंज्ञकस्यस्वयंकृतस्यग्रमिताक्षराख्यम्
रम्योविधत्ते विवृतिंप्रणम्यविष्णवर्केरुद्रान्पितरौगुरूंश्च २ प्रारिप्सितस्यग्रंथस्यनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थंशिष्टाचारानुमितश्रुतिबोधितकर्त्तव्यताकंस्व
भीष्टगणेशदेवताशीर्वादरूपंमंगलमिदंवक्ष्यमाणंग्रंथोपनिबध्नाति गौरीश्रवइति द्विपस्यगजस्यआस्यमुखंयस्येतिद्विपास्योगणेशो विघ्नंहरतुनाशयतु युष्मा
कमितिशेषः कीदृशोगणेशः गौरीश्रवः केतकपत्रभंगंहस्तेनाकृष्यमुखाग्रेदधत् गौरीपार्वतीतस्याः श्रवणयोः स्थितंकेतक्याः पुष्पंकेतकंतस्यपत्रंपर्णं
वस्तुभंगंखंडहस्तेनशुंडादंडेनाकृष्यगृहीत्वास्वमुखाग्रेस्वमुखेोष्ठेदधातिस्थापयतीतिदधत् अनेनगणेशस्यबाललीलासूचिता बालोपिमातृसमीप

श्रीगणेशायनमः गौरीश्रवःकेतकपत्रभंगमाकृष्यहस्तेनददन्मुखाग्रे विघ्नंमुहूर्त्ताकलितद्वितीयदंतप्ररोहोहरतुद्विपा
स्यः १ क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुंसंक्षिप्तसारार्थविलासगर्भम् अनन्तदैवज्ञसुतःसरामोमुहूर्त्तचिन्तामणिमातनोति २ ॥

वर्त्तियत्किंचित्स्वैरंवस्तुबलात्कारेणगृहीत्वामुखेनिक्षिपतीति अतएवमुहूर्त्ताकलितद्वितीयदंतप्ररोहः मुहूर्त्तंक्षणमात्रंआकलितोनिःसृतोद्वितीयदंतप्र
रोहोद्वितीयदंतोद्गमोयेनसः अनेनकेतकपत्रस्यमुखस्थापनसमयेयावन्निगरणंनकरोतितावद्गणेशोपिद्विदंतएवालौकिकैरित्यभूतोपमेयम् १ अथज्यो
तिषग्रंथमारभमाणोविषयप्रयोजनसंबंधाधिकारिणःसूचयन् कर्त्तव्यउपजातिकयाप्रतिजानीते क्रियाकलापेति अनंताख्यज्योतिर्वित्पुत्रःसःप्र
सिद्धः रामोमुहूर्त्तचिंतामणिंमुहूर्त्तानांदिनशुद्धिविशेषणाल्लक्षणयातदुपलक्षितः कालोमुहूर्त्तशब्देनोच्यते तस्यचिंताशुद्ध्यशुद्धिस्तस्यामणिरिवमुहूर्त्तचिं
तामणिर्ज्योतिषग्रंथमातनोति निषधतीनामाधारस्तथायमपिग्रंथोनिखिलमुहूर्त्तानामाधारइत्यन्वर्थनामानंमुहूर्त्तचिन्तामणिंज्योतिषग्रंथमातनोति ।
निषेधविध्यादिसंनिवेशविशेषेणनिरूपयतीत्यर्थः ननुजीर्णग्रन्थैरेवमुहूर्त्तविचारेसिद्धेकिमनेनेत्यतआह कीदृशंमुहूर्त्तचिंतामणिंक्रियाकलापप्रतिपत्ति

हेतुं क्रियाजातकर्मादिका तासां कलापः समूहः तस्य अमुकस्मिन्शुभदिने कार्यमेतदस्मिन्नशुभदिने कार्यमित्येवंरूपात् तदुचरं प्रतिपत्तिः ।
सम्यक्ज्ञानं तस्य हेतुं कारणं अयमर्थः अन्यग्रंथेषु तिथ्यादिप्रकरणेषु तिथ्यादिशुद्धिरुक्ता तत्र ज्ञानं तत्तत्प्रकरणानां पुनः पुनरालोडनेन सिद्धं इति विभे
एवं अत्रैकस्मिन्नेव पद्ये यो मुहूर्तो विचार्यते तस्य तत्रैव निर्वाह इति लाघवं नन्वन्येष्वपि ग्रन्थेष्वेवंविधमुहूर्त्तनिरूपणात् व्यर्थोयं श्रम इत्यत आह मु
नः कीदृशं मुहूर्त्तचिंतामणिं संक्षिप्तसारार्थविलासगर्भं संक्षिप्तश्चासौ सारार्थविलासगर्भो विस्तृतार्थस्य विलासः प्रकाशः स गर्भे यस्यासौ अत्र शब्दलाघ
वे विस्तृतार्थस्य निरूपणाद्यथा गुरुमुखं विनैवार्थज्ञानं सद्यो मनसि जागर्त्ति तथा नान्यग्रंथेषु तत्र शब्दकाठिन्याद्गुरुमुखादपि स्फुटित्यर्थज्ञानं न भवतीत्येतद
र्थे मस्कारभइति ननु संबंधादिचतुष्टयकथनं विना कथं श्रोतृप्रवृत्तिः उक्तं च सिद्धिः श्रोतृप्रवृत्तानां संबन्धकथनाद्यतः तस्मात्सर्वेषु शास्त्रेषु संबन्धः पूर्व
मुच्यते किमेवात्राभिधेयं स्यादिति पृष्टस्तु केनचित् यावत्प्रयोजनं नोक्तं तावत्तत्केन गृह्यत इति उच्यते मुहूर्त्तचिंतामणिमित्यनेनैव पदेनैव सर्वं सूचितं
तथा च नारदः अथ शास्त्रस्य संबन्धो वेदांगमिति धातृतः इति यद्वात्राभिधेयपदार्थानां मुहूर्त्तानां ग्रन्थस्य च प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावः संबन्धः प्रयोजनं तु
शुभाशुभनिरूपणं विवाहादिकालनिर्णयश्च यदाह नारदः प्रयोजनं च जगतः शुभाशुभनिरूपणमिति कश्यपोपि ग्रहणग्रहसंक्रांतियज्ञाध्ययनकर्म।
णां प्रयोजनं व्रतोद्वाहक्रियाणां कालनिर्णय इति तज्जिज्ञासुरधिकारी स च द्विजएव नान्यः उक्तं च नारदेन सिद्धांतसंहिताहोरारूपस्कन्धत्रयात्मकं वे
दस्य निर्मलं चक्षुः ज्योतिःशास्त्रमकल्मषं विनैतदखिलं श्रौतस्मार्त्तं कर्म न सिध्यति तस्माज्जगद्धितायेदं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा अतएव द्विजैरेतदध्ये
तव्यं प्रयत्नतः अत्रैवकारस्य पाठक्रमेण योजने प्रयोजनं विनैव ज्योतिःशास्त्राध्ययनस्यावश्यकत्वं प्रतीयते द्विजैरेवेति व्याख्याने द्विजव्यतिरिक्तैः शूद्रै
र्नाध्येयमिति च प्रतीयते व्याख्यानद्वयमपि युक्तमेव ननु कथं श्रौतस्मार्त्तकर्मोपयोगि ज्योतिषमिति चेत् उच्यते अष्टवर्षं ब्राह्मणमुपनयीत वसंते
ब्राह्मणोऽग्नीनादधीत दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेतेत्यादिश्रुतयः संति तत्र वर्षादिज्ञानं वसंतादृतुज्ञानं दर्शपूर्णमासयोर्ज्ञानं च ज्योतिषं विना सर्वथा न निर्वह
तीत्यवश्यमध्येतव्यं ज्योतिःशास्त्रम् उक्तं च वेदांगज्योतिषे वेदा हि यज्ञार्थमभिप्रवृत्ताः कालानुपूर्वा विहिताश्च यज्ञाः तस्मादिदं कालविधानशास्त्रं यो।

ज्योतिषं वेदसंवेदयज्ञान् यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा तद्वद्वेदांगशास्त्राणां गणितं मूर्धनि स्थितं तस्मात्कर्मोपयोगिकतया
वश्यमध्येतव्यं ज्योतिःशास्त्रम् तच्च सुपरीक्षितशिष्याय देयम् तदुक्तं श्रुतौ विद्या ह वै ब्राह्मणमाजगाम गोपाय मा शेवधिष्टेहमस्मि असूयकायानृ
जवेऽयतायनमाब्रूया अवीर्यवती यथा स्याम् अन्यच्च नैतद्देयं दुर्विनीताय जातु ज्ञानं गुणवद्धि सम्यक्फलाय अस्थाने हि स्थाप्यमानैव वाचां देवी
कोपान्निर्दहेतं चिराय किं न यावत्तायदीयमाने न भवेत्कस्येतत्कुलफलाय उपकुर्यात्तु चिन्तकानु शास्त्राण्युपकारस्य पदं हि साधुरेवेति अन्यत्पाठेऽति
महान्दोषः गर्गः स्नेहाल्लोभाच्च मोहाच्च यो विप्रो ज्ञानतोपि वा शूद्राणामुपदेशं तु वियात्स नरकं व्रजेदिति ज्योतिःशास्त्राध्ययने फलमाह माण्डव्यः
एवंविधस्य श्रुतिनेत्र शास्त्रस्वरूपभर्तुः खलु दर्शनेन वै निहतशेषकलुषजन्मनां पुडस्त्र धर्मसुखास्पदं स्यात् अत्र ज्ञानविशेषेण ज्योतिर्विदः पू
जातारतस्य जीर्णे[illegible]पि दशदिनकृतपापं हंति सिद्धान्तवेत्ता त्रिदिनजनितदोषं तन्त्रविशिष्ट एव करणभगणवेत्ता हंत्यहोरात्रदोषं जनयति
घनमहस्त[illegible]सूची नक्षत्रसूचीलक्षणं बृहत्संहितायाम् अविदित्वैव यः शास्त्रं दैवज्ञत्वं प्रपद्यते स पंक्तिदूषकः पापो ज्ञेयो नक्षत्रसूचकः
तिथ्युत्पत्तिं न जानाति ग्रहाणां नैव साधनम् परवाक्येन वर्तन्ते तेन नक्षत्रसूचकः नक्षत्रं सूचयतीति नक्षत्रसूची नक्षत्रसूचको दृष्टमुपवा
संकीर्तितः सब्रजत्यन्धतामिस्रमार्यधूर्तविडंबिना नक्षत्रजीविनं पापं मिषजं शुल्कजीविनम् तादृक्पौराणिकाद्वीश्चवाप्यमात्रेणापिना
चैपेत क[illegible]षिडंबिना नक्षत्रसूचके नक्षत्रोद्धृतामिस्रं नरकं व्रजंति अतश्च यथाशास्त्रमारंभक एव न नक्षत्रसूचकः न तु संपूर्णशास्त्रप
रिज्ञानादेव दैवज्ञत्वं प्रपद्यते इत्युक्तत्वात् पूर्वकर्मार्जितसदसत्कर्मविपाकं दैवं तज्जानातीति दैवज्ञः तस्य भावो दैवज्ञत्वं गुरुः दैवज्ञैः शास्त्रतत्त्व
वैर्युक्तं चान्विष्यते यदि सन्मुहूर्तैः समन्वेष्यानान्येन नक्षत्रसूचकेरिति अत एव कश्यपो वेदपारगसाहित्येनैव नक्षत्रसूचकस्य श्राद्धभोजनमाह
आशौचं भहंताच[illegible]गो नक्षत्रसूचकः काणः कुंठश्च मंदश्वित्री मूर्खः कुष्ठवान् सर्वे श्राद्धे नियोक्तव्या मिश्रिता वेदपारगैरिति वसिष्ठः त्रि
स्कन्दपारगमेव पूज्यः श्राद्धे सदा भूसुरवृन्दमध्ये नक्षत्रसूची खलु पापरूपो हेयः सदा सर्वसुधर्मकृत्ये वराहोऽपि सांवत्सरिके देशे कर्त्तव्यं भूति

मिच्छता । यस्मुहूर्त्तो हि यत्रैषः पापं तत्र न विद्यते मुहूर्ततिथिनक्षत्रमृतवश्चायनानि च सर्वाण्येवाकुलानि स्युर्न स्यात्तावत्तरो यदि अतो गणकां
नायत्तमात्रे यत्नमभ्यधायि धर्मशास्त्रे तत्र सूचकाभिप्रायेण ज्ञेयं महाप्रयोजनं तु एतच्छास्त्रस्य सम्यक् ज्ञानाद् ब्रह्मसायुज्यमिति तथा च गर्गः ज्योति-
श्चक्रे तु लोकस्य सर्वस्योक्तं शुभाशुभम् ज्योतिर्ज्ञानं तु यो वेद स याति परमां गतिम् सूर्यसिद्धान्ते दिव्यं चक्षुर्ग्रहाणां तु दर्शितं ज्ञानमुत्तमम् विज्ञाया
कौ दिलिके पुस्थानमाप्नोति शाश्वतम् वराहः न सांवत्सरपाठी च नरके परिपच्यते ब्रह्मलोकप्रतिष्ठां च लभते दैवचिंतकः इति तस्माज्ज्योतिःशास्त्रमव-
श्यमध्येतव्यमिति स्थितं तत्राप्यार्षवाक्यतापाठमात्रेणापि फलमस्ति स्मृत्यादिपदवदिति अथ मुहूर्त्तप्रयोजनमाह सत्याचार्यः शुभसत्क्रियारंभ-
जनितापर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्योतिस्तत्र प्रयोजनमिति तेन शुभमुहूर्त्तारब्धकार्यसिध्यर्थं शुभमुहूर्त्तारब्धं तु न सिध्येदिति न युज्यते येन
कृत्यसामान्यतस्य विपाकस्सोऽसंविवोऽपि यः सा सान्निपतिकः सोऽपि न शक्यो न्यथाकर्तुमिति शौनकोक्तेः प्राचीनसदसत्कर्मरूपदैवस्यावश्यंभावि-
त्वादिति चेन्न विवाहविवाहादिषु विहितकालस्य पुरुषप्रयत्नसाध्यत्वाद् उभययोगेनैव कार्यसिद्धिर्न केवलं दैवेनेति तदुक्तं कश्यपार्किणा फ-
ले घोर दैवं प्राक्तनं कर्मैव न किं कृष्याद्युपायेषु परः प्रयत्नः श्रुतिः स्मृतिश्चापि लक्षणानि निषेधविधया तस्मात् कर्मणि किं निपुण्णोति यदि तु दैवमेव फलेत्तदा सर्वेजं-
नः कृष्याद्युपायेषु कथं प्रवर्त्तेतेति किंच श्रुतिस्मृत्यादयोऽपि निषेधविध्यात्मका निरर्थकाः स्युः न वसुमारोहेन्न बाहुभ्यां नदीं तरेन्न संशयमभ्याप-
द्यतेत्यादीनामायुर्वेदादिवचनानां चिकित्साशास्त्रस्य वैयर्थ्यप्रसंगः स्यादित्यर्थः याज्ञवल्क्योऽपि दैवपुरुषकारेऽपि कर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता तत्र दै-
वमभिव्यक्तं पौरुषं पौर्वदेहिकमिति कर्मसिद्धिः फलावाप्तिर्निष्ठा निष्ठा वलक्षणा सा च केवलं दैवेन व्यवस्थिता अपि तु पुरुषकारेऽपि पुरुषकारः प्रयत्नः
पुरुषकाराभावे दैवमेव नास्तीत्याह तत्र दैवमिति पूर्वदेहार्जितं पौरुषमेव दैवमित्युच्यते तच्चास्य पुरुषप्रयत्नानंतरं महाफलोदयेन अभिव्यक्तं भवति ।
अत एव वसंतराजः पूर्वजन्मजनितं पुराविदः कर्म दैवमिति संप्रचक्षते उद्यमेन समुपार्जितं तदा वाञ्छितफलतिनेवकेवलमिति दैवप्रयत्नयोरन्यतरेण सि-
द्धिर्न भवतीत्यत्र दृष्टान्तमाह या[illegible] यथा ह्येकेन चक्रेण रथस्य न गतिर्भवेत् तद्वत् पुरुषकारेण विना दैवं न सिध्यति केशवार्कोऽपि प्राक्कर्मबीजसंसिद्ध-

नरोर्वा संस्कारवत्कर्मविधीयमानम् शोभायये।याय च यस्य तस्मात्सदाचारवतां न हानिरिति यस्मात्कर्मजन्मान्तरोपार्जितं कर्मदैवसंज्ञ
स्य विधीयमानं अधुना क्रियमाणं कर्म शोभायच भवति किंवत् बीजं सलिलानलैर्वा संस्कारवत् यथा सद्बीजं शुभैः सलिलादिसंस्कारैः संस्कृतं
सद्दृढेति वर्धते च तद्वत्कर्मापि ऐहिकेन सत्प्रयत्नेन वर्धते अन्यथा क्षीयत इत्यर्थः तस्माज्ज्योतिःशास्त्रविहितकाले विवाहादि कुर्वतां शांतिचिकि
त्सादिसदाचारवतां पुरुषाणां सदा न हानिः स्यात् अन्यच्च दैवं हि पुरुषनिष्ठं तद्देशकालवशात् एव विपच्यते दुष्टमपि दुष्टान्तरसाहित्येनैतत् दुष्टकारि
भवति यथा दुर्जनो रन्ध्रान्वेषणेन अतएव वसंतराजः सर्पवह्निविषकंटकादिकं येन दैववशाद्रणेऽपि मानवः दूरतस्त्यजति पौरुषं तदा तेन न स्फुरति।
दैवमिति धिक् पौरुषेण दृष्ट्यस्मिन्नागतिं प्राप्नुवंति पुरुषाः सुमेधसः यांति दैववशाद्रणालयं यथापारपाज्वलितदावपावके इति अतः शकुननिमित्तादि
भिः सूचितमशुभं फलं शुभेन प्रयत्नेन वंचयेत् अतएव तथा च वसंतराजः तन्निरूप्य शकुनेन दुःखदं वंचयंति नियतं समुद्यतं पौरुषेण पुरुषाः सुमेधसः
संश्रयंति कुशलाश्च निहितमिति तद्दैवफलं दुःखं समुद्यतं शकुनेन निरूप्य ज्ञात्वा पुरुषाः पौरुषेण वंचयन्तीत्यर्थः यथा येन ग्रहेण यावती दशान्तर्दशा
वा दत्ता तस्याः फलपरिपाकः तावन्तं कालमभिव्याप्य भवेदेवेति स्थिते दशाप्रवेशकालीनचंद्रादिग्रहाच्छुभाशुभफलनिरूपणं यथा तस्य दशाफलस्या
न्यथात्वं सम्यक्समाधिकं वा बोधयति तद्वदेतदपि बोद्धव्यम् नन्वनंतोक्तसर्पविषयवधादिदृष्टान्तेन पौरुषमेव फलसाधनं कथं न स्यात् तथा
च बृहद्यात्रायां वराहः तथापरे तपस्येव दैवं धैर्यावलंबिनः प्रशंसतः क्रियासिद्धेः केवलं जगुरुद्यमं उत्थानहीनो राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा प्र
धर्षणीयः शत्रूणां भुजंग इव निर्विषः विधानगणनाज्जडः पुरुषकारमुक्तारो मनोरथपरिश्रमैर्न परितुष्यति श्रीः सुखपराक्रमविनिश्चिते कमु
नयोहि यत्नः कृते हरिर्मदरसवासितं पिबति कुंजरास्यकमधु इत्यादि उच्यते समानभूमिषु समानसलिलादिप्रयत्नेऽपि फलवैचित्र्यदर्शनात् का
रणान्तरं कल्प्यते तद्दैवं दैवमिति अतउभयोर्योगे सत्येव फलसिद्धिरिति एतदपि तत्रैव कृषिर्वृष्टिसमायोगाद्दृश्यते फलसिद्धयः अस्मिन्नर्थे शृणु।
श्लोकान्द्वैपायनमुखोद्गतान् कृषिः पौरुषं वृष्टिर्दैवं कर्षकः पौरुषेण कृषिं करोति तां दैवं वृष्ट्या साधयति अथ कृषिं करोति चेत्तदा वृष्ट्यापि विना न किं

चिंत्फलमाप्नोति यदिपुनः कर्षकोबीजंवपति दैवंचवर्षति तदाफलमधिकमुत्पद्यते एवंदैवपुरुषकारयोः समयोर्यत्फलसिद्ध्योर्दृश्यते अत्रार्थेश्री
व्यासमुखोद्गताइमेश्लोकाः नविनामानुषंदैवाद्दैवंवामानुषाद्विना नैकोनिवर्तयत्यर्थमेकारणिरिवानलमिति केचित्तुबुद्धिःकर्मानुसारिणीतिमन्यमानाः
प्रयत्नोपिदैवरूपइतिकृत्वादैवमेवफलसिद्धिःकारणमितिवदंतितन्न अनवस्थादोषप्रसंगात् तथाहि प्राक्कर्मोर्जितपौरुषमेव किलदैवशब्देनो
च्यते अत्रयःप्रयत्नःप्राचीनपौरुषलक्षणेनदैवेनजन्यते तदपितत्प्राचीनपौरुषजन्यमित्यनवस्था ऽतःप्रयत्नोपि दैवप्रेरितइत्यनुपपन्नम् ननु
बीजांकुरन्यायेनानवस्थादोषोनभविष्यतीतिचेत् ननुहिबीजांकुरन्यायेन दैवमेवमूलमितिनिश्चीयतेनापिप्रयत्नः अतःसत्युभययोर्मेफलसिद्धिरितित
त्वं एवंचेत्तर्हिपूर्वोक्तानांशौनकादिवाक्यानां येनतुयत्प्राप्तव्यंतस्यविपाकेस्करेशासविबोपियः साक्षान्नियतिजःसोपिनशक्योऽन्यथाकर्तुमित्यादिका
नांकागतिः उच्यते दैवंतुदृढकर्मजन्यस्यावश्यंभावित्वाद्ग्रहशांत्यादिरूपेणपूर्वेणप्रयत्नादपितन्निवारयितुंनशक्यंदृढमूलत्वात् प्रबलवानाघातेपिदृढ
मूलपादपवत् अदृढंकर्मजंतुदैवंप्रयत्नेननिवर्त्यतेशिथिलमूलपादपवत् तथाचजातकेयेधर्मकर्मनिरतापिजितेंद्रियायेयेपथ्यभोजनजुषोद्विजदे
वभक्ताः लोकेनतेदधतियेकुलशीललीलान्तेषामिदंकथितमायुरुपारधीभिरिति प्रयत्नाभावेतुविपद्यते तथाचतत्रैव पापिष्ठायेदुराचारादेवब्राह्म
णनिंदकाः अपथ्यभोजनस्तेषामकालमरणंध्रुवमिति वैद्यकेपि पूर्वजन्मकृतंपापंव्याधिरूपेणबाधतेइतिसर्वव्याधीनांसाधारण्येनकर्मजत्वेपि
साध्यासाध्यत्वेनद्वैविध्यम् तत्रापिकृच्छ्रोपायः सुखोपायोद्विविधःसाध्यउच्यते असाध्योद्विविधोज्ञेयोसाध्योयश्चाप्रतिक्रियःसाध्यापाप्यत्वमायां
तियाप्यश्चासाध्यतांतथा मतिप्राणानसाध्यास्तुनराणामक्रियावतामित्यादिनाऽचिकित्स्यव्याधेर्दृढमूलत्वमन्येषामदृढकर्ममूलत्वंनिश्चीयते अतोदै
वस्यदृशंद्वैविध्यमस्ति अतःशौनकवाक्यानामयमर्थः येनत्विति येनपुरुषेणयत्प्राप्तव्यंअवश्यंभोक्तव्यंदृढकर्मोपार्जितमितियावत् तदन्यथाकर्तुंबृह
स्पतिरपिनशक्तः अर्थोऽन्यदृढकर्मोपार्जितमन्यथाकर्तुंशक्यइत्यर्थः अतोनिमित्तशकुनादिभिरिष्टफलेज्ञातेबौधायनादिविहितेनतच्छांतिदाना
दिरूपधर्मेणप्रयत्नेनतन्निवर्त्यतेशुभंवर्ध्यते अतएवतेनैवोक्तंस्कंपरीक्षितंविलग्नंधर्मार्थस्कस्वायदंपत्योः अपरीक्षितंविलग्नंनहिदेयंपंडितेनदैव

विदा अथशोवुनिधोमुहूर्तशास्त्रमविज्ञायययोदयदिति बृहस्पतिरपीदमुक्तवानाह स्वाभाविदेवकालोयंशुभाशुभसमन्वितः अनादिनिध
नः सर्वेननिर्दोषोननिर्गुणः तस्मान्निर्दोषकालार्थमुहूर्त्तमधिगच्छताम् कालःक्रमेर्गुणैर्युक्तोबलवद्भिःशुभप्रदाः दोषयुक्तोपिचाप्राणैर्व
हुभिर्व्यत्ययेह्वयोरिति अतःशुभमुहूर्त्तबलेनपूर्वाकर्मार्जितमशुभमपिदैवफलनिवार्यतेइत्यवद्यम् २ अथतिथीशाननुक्रमाह तिथीशाइति
एतेतिथीशाः तिथीनांस्वामिनः वह्निश्चकश्चकोब्रह्मा शेषस्पष्टप्रयोजनंतुतत्तदेवताप्रजाप्रतिष्ठादि अथमुहूर्त्तविचारस्यप्रतिज्ञातत्वात्तत्कृत्यादि
कृत्यंनोक्ततत्त्वावधार्य ३ अथतिथीनांसंज्ञासफलाह नंदेति प्रतिपदादिपंचतिथयो नंदाभद्राजयारिक्तापूर्णासंज्ञाः स्वस्वनामसदृशफलाः

तिथीशावह्निकौगौरीगणेशोहिर्गुहोरविः शिवोदुर्गांतको विश्वेहरिःकामःशिवःशशी ३ नंदाचभद्राचजयाचरिक्तापूर्णातिथिःस्यादशुभमध्यशस्ताः सितेऽसितेशस्तसमाधमाःस्युः सितज्ञभौमार्किगुरौचसिद्धाः ४ नंदाभद्रानंदिकास्याजयाचरिक्ताभद्रापूर्णसंज्ञाधमार्कात् ॥

॥दाःस्युः इति एवंप्रकारेणसर्वाः षष्ठ्यादयोज्ञेयाः ताःशुक्लपक्षेअशुभ
मध्यमशुभफलदाःस्युः असितेकृष्णपक्षेशुभमध्यअधमाफलदाःस्युः ताएवनंदातिथयःशुक्रबुधमंगलशनिगुरुवारेषुसिद्धिकराःस्युः यथा
नंदाशुक्रवारे एवंभद्राबुधवारेजयाभौमे रिक्ताशनौ पूर्णागुरोइति ४ अथसूर्यादिवारेषुयथासंख्यंनिषिद्धतिथिदग्धनक्षत्राणिचशार्दूलेनाह
नंदेति अर्कादितिल्यपूर्वोपेपंचमी अर्कमारभ्यनंदादिकोतिथिरधमास्यात् यथासूर्यवारेनंदाधमाएवंसोमेभद्रा भौमेनंदाबुधेजयागुरौरिक्ताशु
क्रेभद्रा शनौपूर्णेति इदंमाधुनिकानाम् प्राच्यानांमृतंवस्तुतस्तुतेशुभाः तथाचवसिष्ठः नंदाभौमा कृपेभद्राशुक्रेदैत्यजयाबुधे शुभयोगागुरौ
रिक्तापूर्णामंदेमृताऽह्वया गुरुरपि आदित्यभौमयोर्नंदा भद्राशुक्रशशांकयोः जयात्सस्यगुरौरिक्तापूर्णार्कीश्चामृताफभाइति नारदवाक्येशनौपूर्णे

वमृत्युरेतिकल्पितपाठः वसिष्ठादिवचनविसंवादात् बहुषुपुस्तकेषुशनौपूर्णाऽमृताशुभेतिपाठाच्चपूर्णसंज्ञाऽमृताकौ इतिपाठः साधुस्तथा रविवारादि
षुयाम्यंभरणीत्वाष्ट्रीनिनक्षत्राणियथाक्रमेणदग्धनक्षत्राणिस्युः यथा रविवारे भरणीदग्धा सोमेचित्राभौमे उत्तराषाढा बुधेधनिष्ठा गुरावुत्तरफाल्गु
नीशुक्रेज्येष्ठा शनौरेवतीनारदः आदित्यभौमयोर्नन्दाभद्राशुक्रशशांकयोः जयासौम्यगुरोरिक्ताशनौपूर्णामृताशुभाइति नारदः यमघंटमर्कवारेऽभो
चित्राभौमेतिविश्वभम् बुधेश्रविष्ठार्यम्णसुरगुरौज्येष्ठाभृगोर्दिनेरेवतीशनिवारेनुदग्धयोगाभवस्यमी एतान्यपिनक्षत्राणि रव्यादीनांजन्मभानिस्युक्ता
नितान्यपिनिषिद्धान्येवलल्लः याम्यंत्वाष्ट्रोत्तराषाढेधनिष्ठोत्तराफाल्गुनीज्येष्ठाचरेवतीचैवजन्मर्क्षभानुतःक्रमात् क्रमात्सर्वेष्टदग्धसूर्येनवाष्टे

याम्यंत्वाष्ट्रंवैश्वदेवंधनिष्ठार्यम्णंज्येष्ठांत्यंरवेर्दग्धभंस्यात् ५ षष्ठ्यादितिथयोमंदादि
लोमंप्रतिपद्बुधे सप्तम्यर्केधमाःषष्ठ्याद्यामाश्वरदधावने ६ ६ ६ ॥

पौर्णिमास्यमा१४।१०।१२।९।८।१५।३० सूर्यादिजन्मतिथयः संत्याज्याः शुभकर्मणि जन्मर्क्षेजन्मतिथिषुशुभकर्मविवर्जयेत् बलाच्चेत्कुरुतेक
र्मनतत्फलमवाप्नुयादिति ५ अथक्रकचादिनिंद्ययोगाननुष्टुभाह षष्ठ्यादीति क्रमेणषष्ठ्यादितिथयःमंदशनेश्चराद्विलोमविपरीतगणन
याऽधमाःस्युः यथाशनौषष्ठी अधमाशुक्रेसप्तमी गुरावष्टमी बुधेनवमीभौमेदशमीसोमेएकादशीरवौद्वादशीएतेयोगाः क्रकचाख्याज्ञेयाः त
थाप्रतिपत्बुधवासरेसप्तमीरविवारेसंवर्त्तयोगाअधमास्यात् अथषष्ठीआद्याप्रतिपत् अमाअमावास्यारदधावनेदंतानांकाष्ठादिभिर्मलनि
राकरणेअधमाःनिषिद्धाःस्युः क्वचिन्नवमीरविवारयोरपिनिषेधः काशीखण्डेप्रतिपद्दशमीषष्ठीनवम्यांरविवासरेदंतानांकाष्ठसंयोगोदहेदासप्तमंकुलं

मु॰ टी॰
मु॰ ग्र॰
५

अथकस्यविशेषेषुनिषिद्धतिथिरिंद्रवंशाछंदसाह षष्ठ्यष्टमीति षष्ठ्यष्टम्योप्रसिद्धे भूतश्चतुर्दशी विधुक्षयोमावास्या एतासुतिथिषुनापुरुषः तैलंपलं मांसं क्षुरंक्षौरं रतंमैथुनं नोसेवेत् यथाषष्ठ्यांतैलम् अष्टम्यांमांसं चतुर्दश्यांक्षौरं अमावास्यायांमैथुनंनसेवेतेत्यर्थः विधुक्षयः सर्वोपलक्षकः। वसिष्ठः स्त्रीसेवनंपर्वसुपक्षमध्येपलंचषष्ठीषुचसर्वतैलम् नृणांविनाशायचतुर्दशीषुक्षुरक्रियास्यात्सकलंसदास्तु नारदः व्यतीपातेचसंक्रांतावेकादश्यांचपर्वसु अर्कभौमदिनेषष्ठ्यांनाभ्यंगंचवैधृताविति पर्वाणिवसिष्ठआह चतुर्दश्यष्टमीकृष्णाअमावास्याचपूर्णिमा पुण्यानिपंचपर्वाणिसंक्रांतिर्दिनपस्यचेति अत्रतिथिस्तात्कालिकीग्राह्या उक्तंच स्नानेवाभ्यंजनेचैवरतेध्ययनमैथुने तिथिस्तात्कालिकीग्राह्यातथामरणजन्मनोरिति अथविश्वेत्रयोदशी दशादशमी द्विकेद्वितीया एतासुतिथिषुअभ्यंजनंअभ्यंगमलपहत्वंचनसेवेत अयंनिषेधोब्राह्मणव्यतिरिक्तस्य तथा।

षष्ठ्यष्टमीभूतविधुक्षयेषुनोसेवेतनातिलपलक्षुररतं नाभ्यंजनंविश्वदशद्विकेतिथौधात्रीफलैःस्नानममाद्रिगोर्ष्वसु
त् ७ सूर्येशपंचाग्निरसाष्टनंदावेदांगसप्ताश्विगजांकशैलाः॥

चभट्टभास्करोनिर्णयामृते त्रयोदश्यांद्वितीयायांसप्तम्यांचविशेषतः षड्विदस्त्रियाःस्नानंनाचरेयुःकदाचनेति अथधात्रीफलैःसमलकैः स्नानममाद्रिगोषुअमावास्यासप्तमीनवमीषुअसत् निषिद्धमित्यर्थः अत्र वसिष्ठादिमतेत्रयोदश्यादितिथिषुआमलिकस्नानस्यैवनिषिद्धोनान्यस्यवसिष्ठः कामदुर्गान्तकरविविष्टद्वर्कदिनेषुच सक्तदामलकस्नानंसप्तसु ऋविनाशनम् भट्टभास्करस्तुनवम्यादिष्वेवामलकस्नाननिषेधति सप्तम्यचद्वानवमीषुदेहश्रीसंततीरामलकैर्नरस्य स्नानेनिहन्त्यर्कदिनेतुधत्तेतिलेष्विपुण्यकरंसदैवेति ७ अथसूर्यादिवारेषुदग्धादियोगचतुष्टयमिंद्रवज्रोपजातिकाभ्यामाह सूर्येति सूर्येशपंचाग्निरसाष्टनंदाः तिथयः सूर्यादिवारेदग्धसंज्ञाभवंति यथा द्वादशीरविवारेदग्धासोमेएकादशी भौमेपंचमी बुधेतृतीया गुरौषष्ठी शुक्रेष्टमी शनौनवमी उक्तंचनारदेन एकादशीचेद्

एम
५

द्वादशीचार्कवासरे षष्ठीबृहस्पतिर्वारे तृतीयाबुधवासरे अष्टमीशुक्रवारे च नवमीशनिवासरे पंचमीभौमवारे च दग्धयोगाः प्रकीर्तिताः ॥ अथवि
षयोगाः वेदेति चतुर्थ्यादितिथयः अर्कादिवारेषु विषाख्या भवंति यथा रवौ चतुर्थी विषाख्या चंद्रे षष्ठी भौमे सप्तमी बुधे द्वितीया बुधे भद्रा शुक्रे सि
द्धियोगस्तु सप्तमी द्वादशी शनौ अश्विर्तार्थः एवं नवमी शन्यारावपि गुरावष्टमी शुक्रे नवमी शनौ सप्तमी तथा च गुरुः षष्ठी शशांके नवमी च शुक्रे बुधे द्विती
यार्कयने चतुर्थी जीवेऽष्टमी सौरिकुजेन्हि सप्तमी योगा विषाख्याः कुलनाशनास्युः अथ हुताशनाख्याः सूर्याद्विति द्वादश्यादितिथयः सूर्यादिवारेषु हु
ताशनाख्याः स्युः वसिष्ठः सप्तषष्ठ्यादितिथयः सोमवारादिभिर्युताः अग्निजिह्वाः सप्तयोगा मंगलेष्वतिगर्हिताः ८ अथ यमघंटाः मघाविशा
खादिनक्षत्राणि रविवारादिषु यमघंटसंज्ञानि स्युः यथा अर्कवारे मघा यमघंटः एवं सोमवारे विशाखा इत्यादि गर्गः मघाविशाखा आर्द्रा च मूल

सूर्यागसप्तोरगगोदिगीशा दग्धा विषाख्याश्च हुताशनाश्च ॥ ८ सूर्यादिवारे तिथयो भवंति मघा विशाखा शिवमूलवन्हिः ॥
ब्राह्म्यकरोर्कादियमघंटकाश्च शुभे विवर्ज्या गमने त्ववश्यं ९ भाद्रे चंद्रदृशौ नभस्यनलनेत्रे माधवे द्वादशी पौषे वेदशरा इषे
दश शिवा मार्गे द्रिनागा मधौ ॥ ११ मृसंचक्रनिका रोहिणी हस्त इत्युक्ते यमघंटाः क्रमाद्रवेः एते दग्धादियोगाः शुभे विवाहादिकार्ये वर्ज्याः गमने तु पा
त्रायामवश्यं वर्ज्याः एषामपवादो वसिष्ठेनोक्तः दिवा मृत्युप्रदाः पापदोषास्त्वेते न रात्रिषु शुभकार्येषु सूतौ च सर्वदा परिवर्जयेदिति आवश्यककृत्यदीपिकायां
यमघंटस्य जेरष्टौ मतौ द्वादशनाडिका इति अन्येषां पापयोगानां मध्याह्नात्परतः शुभमिति ९ अथ चैत्रादिमासेषु शून्यतिथिः शार्दूलविक्रीडितेनाह नुभावाह ॥ भा
द्रे इति शकाद्दितिच भाद्रपदादिश्लोकोक्तमासेषु चंद्रदृशौ प्रतिपद्द्वितीये इत्यादिक्रमोक्ततिथयः उभयपक्षगाः शुक्लकृष्णपक्षगताः शून्यसंज्ञकाः बुधैः कीर्तिताः
कथिताः यथा भाद्रपदे प्रतिपद्द्वितीये उभयपक्षे शून्ये एवं नभसि श्रावणे उभयपक्षे तृतीया द्वितीये शून्ये इत्यादि अनुक्तमासानां ऊर्जाषाढतपस्य शुक्रतपसां का ति

कार्त्तिकपौषफाल्गुनमाघानां कृष्णपक्षे क्रमेणशरांगाब्धयः शक्राःपंचएतास्तिथयःशून्या यथा कार्त्तिककृष्णेपंचमीशून्या एवमाषाढकृष्णेषष्ठी
फाल्गुनकृष्णेचतुर्थीज्येष्ठकृष्णेचतुर्दशी माघकृष्णेपंचमी अथैषामेवकार्त्तिकादिमासानांशुक्लपक्षेशक्राद्याग्निविश्वरसाः यथा कार्त्तिकशुक्लेचतु
र्दशीशून्या आषाढशुक्लेसप्तमी फाल्गुनशुक्लेतृतीया ज्येष्ठशुक्लेत्रयोदशी माघशुक्लेषष्ठीचेति वसिष्ठः अष्टमीनवमीचैत्रेपक्षयोरुभयोरपि ज्येष्ठत्र
योदशीनिया सितकृष्णेचतुर्दशी आषाढेकृष्णपक्षस्यषष्ठीशुक्लेतुसप्तमी द्वितीयाचतृतीयाचश्रावणेसितकृष्णयोः प्रथमाचद्वितीयाचनभस्येमासि
निंदिते दशम्येकादशीनियामासीषेशुक्लकृष्णयोः ऊर्जेचतुर्दशीशुक्लेकृपक्षेतुपंचमीसप्तमीचाष्टसौम्यपक्षयोरपि पौषेपक्षद्वयेचैवचतुर्थीपंचमीतथा

गोष्ठेचोभयपक्षगाश्चतिथयःशून्याबुधैःकीर्त्तिता ऊर्जाषाढतपस्यशुक्रतपसांकृष्णेशरांगाब्धयः १० शक्राःपंचसितेत्रश
क्राद्यग्निविश्वरसाःक्रमात् तथानिंद्यंशुभेसार्यद्वादश्यांवैश्वमादिमे ११ अनुराधाद्वितीयायांपंचम्यांपित्र्यभेतथा त्र्युत्त
राश्चतृतीयामेकादश्यांचरोहिणी १२ स्वातीचित्रेत्रयोदश्यांसप्तम्यांहस्तराक्षसे नवम्यांकृत्तिकाष्टम्यांपूभाषष्ठ्यांचरोहिणी
॥ १३ ॥

मार्गेतुपंचमीषष्ठीशुक्लेकृष्णेयथाक्रमम् तृतीयाचचतुर्थीचफाल्गुनेसितकृष्णयोः तिथयोमासशून्यास्याद्वंशवित्तविनाशनाः आसुश्राद्धंनकुर्वी
तनैवमंगलमाचरेदिति १० अथनक्षत्रसंबंधिदोषान्सार्धानुष्टुप्द्वयेनाह तथेति अनुराधेति स्वातीतिच शुभेकृत्येद्वादश्यांसार्पमाश्लेषानिंद्या अदिने
प्राक्षिपदिवैश्वमुत्तराषाढा राक्षसमूलं लग्नः द्वितीययाचानुराधात्युत्तराचतृतीयया पंचम्यांचमघायुक्ताचित्रास्वातीत्रयोदशी प्रतिपद्युत्तरा
कृत्तिकायदि सप्तम्यांहस्तमूलंचषष्ठ्यांब्राह्म्यभवेद्यदि पूर्वभाद्रपदाष्टम्यांएकादश्यांचरोहिणी द्वादश्यांत्रयपदाश्लेषात्रयोदश्यांमघायदि इत्युक्ते एषु
कार्येएषुकार्यंकृतंचेस्यात्षण्मासान्मरणंध्रुवमिति ११ १२ १३ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

अथचैत्रादिमासेषुशून्यनक्षत्राण्यनुष्टुप्द्वयेनाह करास्वेति करास्त्वमेसेहिण्यश्विनौचैत्रेशून्येनक्षत्रे एषुशुभेकार्येनकार्यम् यतेविनविनाशदाः पूर्
ननाशकाइत्यर्थः एवंवैशाखेत्वाष्ट्रवायूचित्रास्वात्यौशून्यभे पाशीवरुणस्तदुश ततारा अजयापूर्वाभाद्रपदावसिष्ठः अश्विनीरोहिण्यौचैत्रेशून्यभेपूर्वकीर्ति
ते चित्रास्वातीचवैशाखेज्येष्ठविश्वेशून्यतारके भगवानवमाषाढेश्रावणेहरिविश्वेभे नभस्येवारुणात्यर्कमजपाद्श्वयुज्यपि कार्तिकेपित्र्यनक्षत्रसौम्येचवि
त्रोहिर्बुध्न्यैपौषेहस्तकाग्न्याः स्युर्माघेमूलंचविष्णुभं तपस्येशाक्रभरणीशून्यभान्याहुरग्रजाः एषुयत्तुकृतंकर्मधनैस्सहविनश्यतीति १४ । १४ अथचैत्रादिमा
सेषुशून्यराशीननुष्टुभाह घटइति वसिष्ठः घटमत्स्यवृषायुग्ममेषकन्याःसवृश्चिकाः तुलचापकुलीराख्यामृगसिंहाश्वराशयः चैत्रादौमासशून्याख्याः

करेस्त्वभेत्वाष्ट्रवायूविश्वेज्यौभगवासवौ वैश्वश्रुतीपाशिपौष्णौ अजपादग्निपित्र्यभे १४ चित्राद्वीशोधि वाष्पर्क्षोः श्रुतिमूलय
मेंद्रभे चैत्रादिमासेशून्यास्स्युस्तारावित्तविनाशदाः १५ घटोझषोगोमिथुनंमेषकन्यालितौलिनः धनुःकर्कोमृगःसिंहश्चै
त्रादौशून्यराशयः १६ पक्षादितस्त्वोजतिथौघटेणौपंचास्यनक्रौमिथुनाङ्गनेच चापेंदुभेकर्कहरीहयांत्योगोन्त्योचनष्टेतिथिषु

षुवित्तविनाशनाःइति १६ अथविषमतिथिषुदग्धलग्नानीन्द्रवज्रयाह पक्षादितइति शुक्लपक्षकृष्णपक्षादितःप्रतिपदमारभ्य । शून्यलग्ने १७
तः ओजतिथौविषमतिथौप्रतिपत्तिथौघटेणौतुलामकरौ तृतीयायांमृगेन्द्रनक्रौसिंहमकरौ पञ्चम्यांमिथुनकन्ये सप्तम्यांचापेन्दुभेधनुःकर्कौ ।
नवम्यांकर्कहरीकर्कसिंहौ एकादश्यांहयांत्यौधनुर्मीनौ त्रयोदश्यांगोंत्यौवृषमीनौ एतेतिथिशून्यलग्नेतस्यांतस्यांतिथौनष्टे वसिष्ठः मृगसिंहौतृतीयायां ।
प्रथमायांतुलामृगौ पंचम्यांवुधराशीद्वेसप्तम्यांचापचंद्रभे नवम्यांसिंहकीटाख्यावेकादश्यांगुरोर्गृहे वृषमीनौत्रयोदश्यांदग्धसंज्ञास्त्वमीगृहाः दग्धसम
नियत्कर्मकृतंसर्वंप्रणश्यति १७ । १७ । ॐ । ॐ । ॐ ।
श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु

अथैषां दुष्टयोगानां शुभकृत्यावश्यकत्वे सति परिहारमाह नारदः तिथयो मासशून्या इति द्वाभ्याम् पंगन्धकाणलग्नानि विवाहप्रकरणे वक्ष्यन्ते जन्मलग्ने केन्द्रे चैव त्रिकोणे वा शुभे तूपचयेऽपि वा एकोऽपि बलवांश्चापि शून्यतिथ्युडुनाशकः इति १८ । १९ अथ हस्तार्कादिसिद्धियोगानां तिथिविशेषणातिनिंद्यत्वमनुष्टुप्द्वयेनाह वर्जयेदिति बुधानुराधामिति च श्रीपतिः हस्तेरवौ शशिधरे च मृगोत्तमाङ्गं भौमेश्विनी बुधदिने च तथाऽनुराधा पुष्यो गुरौ भृगुसुते तु अपि चपौष्ण्यधिष्ण्यं रोहिण्यथार्कतनयेऽमृतसिद्धियोगाः एते पंचम्यादितिथिषु चेद्भवंति तदा वर्ज्याः यथा पंचम्यां हस्तार्के वर्ज्यः एवमग्रेऽपि षष्ठ्यादौ अन्येऽप्युक्तं

तिथयो मासशून्याश्च शून्यलग्नानि यान्यपि मध्यदेशे विवर्ज्यानि न दूष्याणीतरेषु तु १८ पंगन्धकाणलग्नानि मासशून्याश्च राशयः गौडमालवयोस्त्याज्या अन्यदेशे न गर्हिताः १९ वर्जयेत्सर्वकार्येषु हस्तार्के पंचमीतिथौ भौमाश्विनीं च सप्तम्यां षष्ठ्यां चंद्रेन्दवं तथा २० बुधानुराधामष्टम्यां दशम्यां भृगुरेवतीं नवम्यां गुरुपुष्यं चैकादश्यां शनिरोहिणीं २१ गृहप्रवेशयात्रायां विवाहे च यथाक्रमम् भौमेऽश्विनीं शनौ ब्राह्मं गुरौ पुष्यं विवर्जयेत् २२ आनंदाख्यः कालदंडश्च धूम्रो धाता सौम्यो ध्वांक्षकेतू क्रमेण श्रीवत्साख्यो वज्रकं मुद्गरश्च छत्रं मित्रं मानसं पद्मलुंबौ २३ । २३ । २३ । राम॰

ये अर्के हस्तः पंचमी च सोमे षष्ठी च चंद्रभम् अश्विनी सप्तमी भौमे बुधे मैत्रं तथाष्टमी गुरौ पुष्यं च नवमी दशमी रेवती भृगौ एकादशी शनौ ब्राह्मं वर्जयेत्सर्वदा बुधैरिति २० । २१ अन्यदप्याह गृहप्रवेश इति ननु भौमाश्विन्यादीनां गृहप्रवेशादौ स्वत एव वारनक्षत्रदोषात् प्राप्तेः किमर्थमिदं वचनं उच्यते यदि विष्टिव्यतीपातादिनं वाप्यशुभं भवेत् हन्यतेऽमृतयोगेन भास्करेण तमो यथेति वचनात् कार्यमात्रापाशस्त्यप्राप्ते आवश्यकत्वे प्रवेशादिसंभावनायामपि तदर्थमिदं वचनं युक्तमेव २२ अथानंदादियोगान् शालिन्युपजातिकाभ्यामाह आनन्द इति ध्वांक्ष इति च २३ ॥ २३ । ॥ ७ [illegible]

२४ अथैषां गणनोपायमनुष्टुभाह दस्रादिति अत्र नक्षत्राणां साभिजितां गणना कार्या एताष्टाविंशतिर्योगाः यथाऽर्कदिने आद्यदिननक्षत्रं श्रवणस्तदा-
श्विनीतः साभिजिद्गणनया त्रयोविंशतिसंख्यमस्ति तथाऽस्यानंदादियोगेषु त्रयोविंशतिसंख्यो गदयोगो जातः एवमिन्दुवारे मृगशीर्षगणनया आनंदाद्या योगाः २५
अथैतेषु कियतां दुष्टयोगानामवश्यकृत्ये परिहारं शालिन्याह ध्वांक्ष इति ध्वांक्षवज्रमुद्गरयोगेषु आद्या इषुनाड्यः पंचघटिका वर्ज्याः पद्मलुम्बयोर्वेदाश्चतस्रः ग-
देऽश्वाः सप्त धूम्रे भूरेकैव काणे घटिद्वयम् मुसले द्वे घटिके रक्षस्सु मृत्यूत्पातकालाः सर्वे षष्टिघटिकात्मका वर्ज्याः कालः कालदंडः अत्रानुक्तेष्वपि वरे योगे घटि-
[illegible]वर्ज्यं उक्तं च ज्योतिःसागरे ध्वांक्षे वज्र धमुद्गरेषु घटिकास्त्याज्यास्तु पंचादितः पद्मलुंबकयोश्चतस्र उदिता धूम्रे सदैका पुनः द्वे काणे मुसलाह्वयेऽपि च गदे स-

उत्पातमृत्यू किल काणसिद्धी शुभोऽमृताख्यो मुसलं गदश्च मातंगरक्षश्चरसुस्थिराख्यः प्रवर्धमानाश्च फलदाः स्वनाम्ना २४ दा-
स्रादर्के मृगादिंदौ सार्पाद्भौमे कराद्बुधे मैत्राद्गुरौ भृगौ वैश्वाद्गण्या मंदे च वारुणात् २५ ध्वांक्षे वज्रे मुद्गरे चेषुनाड्यो वर्ज्या वेदाः पद्म-
लुंबे गदेऽश्वाः धूम्रे काणे मौसले भूर्द्वयं द्वे रक्षोमृत्यूत्पातकालाश्च सर्वे २६ सूर्यभाद्वेदगोतर्कदिग्विश्वनखसंमिते चंद्रर्क्षे रवि-
योगाः स्युर्दोषसंघविनाशकाः २७ सूर्यार्के मूलोत्तरपुष्यदास्रं चंद्रे श्रुतिब्राह्मशशीज्यमैत्रम्॥ छ ॥ ॥

प्तैव तिस्रश्चरे मृत्यूत्पातरक्षसां दिनगतास्ताः कालदण्डे तथा २६ अथ दोषापवादभूतान्रवियोगाननुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्यो यत्र नक्षत्रे तमारभ्य चंद्रर्क्षे इ-
नक्षत्रे चतुर्नवषड्दशत्रयोदशविंशतिसंख्याके सति रवियोगाः स्युः ते च दोषसमूहाननाशकराः उक्तं च सूर्याच्चतुर्थे दशमे च षष्ठे विश्वर्क्षके विंशति-
मे नवर्क्षे भवंति षड् भानुसदस्योगाः कुयोगविध्वंसकराः प्रदिष्टाः २७ अथ सूर्यादिवारेषु नक्षत्रविशेषैः सिद्धियोगानिंद्रवज्रोपजातिकाभ्यामाह
सूर्य इति जीववतिचरविवारे हस्तमूलत्र्युत्तरापुष्याश्विनीनक्षत्राणि पूर्वैराचार्यैः सर्वार्थसिद्धौ कथितानि॥ छ ॥ ॥

एवंचंद्रे श्रवणादीनि एते सिद्धियोगाः द्स्वात्देकंमृगादिरविर्यादि प्रकारेण आनंदादि समीचीनसंयोगसंबंधिनः स्त्रैरूपनिबद्धाः भौमपराक्रमेणक्रमेयो गा अप्युक्ताः ज्येष्ठावन्हिमस्यां विशाखवसवोमैत्रयमभाख्यरवौसोमेशैववविशाखपुष्यपवना श्चित्रात्तलषाढाद्वयम् भौमेधविश्वजलेशमित्रवसवः प्रोक्ता सार्पौ शिवः शुक्लीरेवतिपूर्वयोनिभरणीवस्वग्निमूलावुधेजीवमूलमघार्द्रायाम्यवरुणा पुष्याशशीरोहिणीशुक्रेस्वातिभुजंगरेवतमघापुष्योत्तरारोहिणी सौरावर्यमम्मूलहस्तवरुणाषाढाद्वयं रेवती चित्रा विष्णुमघाश्वसुर्वसमयेत्याज्या अयोगाबुधैरिति २८। २९. अथावश्यकवर्ज्यत्वेनद्रुतिरुपस्थितेत्यर्थे। उत्पातमृत्युकाणसिद्धियोगानशालिन्याह द्वीशादिति विशाखादिचतुर्नसंत्रैरुत्पातमृत्युकाणाश्च सिद्धियोगाः रविवारेस्युः यथारवौ विशाखाउत्पातः अनु

भौमेश्वहिर्बुध्न्यकभानुमार्यंज्ञेब्राह्मभैत्रार्क रुशानुचांद्रं २९ जीवेंद्रमैत्राश्व्यदितीज्यधिष्ण्यं शुक्रेंयमैत्राष्ट्यदिति श्रवोभं शनौश्रुतिब्राह्मसमीरभानिसर्वार्थसिद्धेकथितानिपूर्वैः २९ द्वीशात्तोयाद्वासवात्सौष्णभाच्च ब्राह्मात्पुष्पात्र्यमर्क्षाच्चतुर्भे स्या दुत्पातोमृत्युकाणोवसिद्धे वारेकार्येतत्फलंनामतुल्यम् ३० कुयोगास्तिनिवारोत्थास्तितिभोत्थाभवारजाः हूणवंगखशेष्वेवव र्ज्यास्त्रितयजास्तथा ३१॥

॥राधामृत्युः ज्येष्ठाकाणः मूलसिद्धिरिति एवंसोमवारादौपूर्वाषाढादितोज्ञेयं तत्फलंनामसदृशं उत्पातमृत्युकाणसि द्धिः सिद्धिःशुभइत्यर्थः नारदः विशाखादिचतुर्वर्गमर्कवारादिषुक्रमात् उत्पातमृत्युकाणाख्यायोगाश्चामृतसंयुताइति ३०. अथदेशविशेषेणकुयोगा नामपरिहारमनुष्टुभाह कुयोगादिति तिथिवारोत्थाः कुयोगाः क्रकचादयः तिथिभोत्थाः अनुराधाद्वितीयायामित्यादयः भवारजाः यमघंटादयः सिद्धादयः तथात्रितयजाः तिथिवारनक्षत्रजाः वर्जयेत्सर्वकार्येषुहस्तार्कपंचमीतिथावित्येवमादयस्तेसर्वेहूणवंगखशदेशेषुविवर्ज्याः अन्यदेशे निषिद्धाइत्यर्थः नारदः तिथिवारोडुवानोत्थयोगावारर्क्षसंभवाः हूणवंगखशेष्वेनान्यदेशेष्वेतेशुभप्रदाइति ३१। ३१। ॥

अथसमस्तशुभकृत्येवर्ज्यान्शार्दूलविक्रीडितेनाह सर्वस्मिन्निति सर्वस्मिन्शुभेकार्येएतानिवैनिश्चयेनत्यजपरिहरेत्यर्थः विधुनापापेनवापापैःक्षी
णेन्दुर्केमहीसुतार्कतनयैर्वायुजोयुक्तोतनुलवोलग्नलग्ननवांशोत्याज्यो पूर्णक्षीणोपिवाचंद्रोलग्नेसर्वत्रगर्हितइतिकश्यपोक्तेः पापैदृलग्नं अशुभगतो
वर्ज्योशुभेसरेतिच निशान्होरर्धरात्र्यर्धदिनार्धेचघटीत्र्यंशविंशतिपलानिरशंपूर्वत्रशपश्चाच्चपरिहर उक्तंचमुहूर्तःकालोनिवसतिमहानिशायांचदिनदले
यस्माद्विशपूर्वेदशपरतस्तस्माद्वर्ज्यानिचपलानि कुनवांशपापग्रहनवांशकंपरिहर अथग्रहणतःपूर्वदिनानांपरिहारेहर उत्पातग्रहतःउत्पाताद्दिव्यभौमांतरिक्षास्ते
यस्मिन्दिनेभवंतिततोग्रहस्पर्शसप्तदिनानिवर्ज्यानि ग्रहोग्रहणंतस्मादपिसप्तदिनानिवर्ज्यानि उक्तंच चंद्रसूर्योपरागेषुत्र्यहपूर्वंशुभंत्यजेत सप्ताहमशुभंपं
श्चात्समंतग्रहणसूतकं पितृपितोत्पाततश्चोर्ध्वक्षितिकम्पदिनात्रीनै सप्तरात्रंनकुर्वन्तियात्रोद्वाहादिमङ्गलमिति अंगिराअपि सर्वग्राहेतुसप्ताहमर्धग्रासेदिन

सर्वस्मिन्विधुपापयुक्ततनुलवावर्ज्यैनिशान्होर्घटीत्र्यंशंवैकुनवांशकंग्रहणतःपूर्वन्दिनानांत्रयम् ॥ ७ ॥श्रीराम ॥

त्रयंत्रिद्व्येकांगुलतोग्रासेदिनमेकंविवर्जयेत् वसिष्ठः सर्वग्रासेदिनान्यष्टौसर्वकार्येविवर्जयेत् षट्दिनानित्रिभागोनेअर्धग्रासेचतुर्दिनम् चतुर्थांशेत्रि
रात्रंस्याद्ग्रहणेचंद्रसूर्ययोः अत्रकार्यस्यावश्यकत्वेपरिहारोज्योतिर्निबंधेपंचदिनानिवसिष्ठत्रिदिनंगार्ग्यकौशिकस्त्वेकं यवनाचार्यसंमतंपंचमुहूर्तांशे
शियस्मिंराहुरिति अयंचनिषेधोनित्यनैमित्तिकादिकृत्यादिरिक्तविषयःगुरुः नित्येनैमित्तिकेकाम्येजपहोमक्रियासुच उपाकर्मणिचोत्सर्गेग्रहवेधोनवि
द्यतइति शुभदोत्पत्तिश्चदुष्टदिनमिति शुभदोत्पातावराहसंहितायाम् चंडाशनिमहीकंपसंध्यानिर्घातनिस्वनाः परिवेषरजोधूमरक्तार्कास्तमनोदयाः द्रुमेभ्योन्न
रसस्नेहमधुपुष्पफलोद्भमाः गोपक्षिमदवृद्धिश्चशुभायमधुमाधवेइत्यादयस्तुपरत्वेनोक्ताः एतेयद्दिनेभवंतितद्दिनमेवत्यज अथग्रहभिन्नेभंग्रहेभौमादिभि
र्भिन्नभेदितंतथायोद्धग्रहयोर्युद्धंयस्मिन्दिननक्षत्रेयुद्धजातं तथाउत्पातभंयस्मिन्नक्षत्रेदिव्यंतरिक्षभौमास्त्रिविधोत्पाताःसंभूताः एतानिग्रहभिन्नयोद्धउत्पा
तनक्षत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ७ ॥ तनक्षत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ७ ॥ ४ ॥ ७ ॥ श्रीमहालक्ष्मैनमः ॥

भेस्तास्तारवेदयोर्यत्रवास्यादितिविवाहवृंदावने नारदः ग्रहणोत्पातभेत्याज्यंमंगलेषुऋतुत्रयमिति ननुनक्षत्रसंधौजायमानेग्रहणंकिंनक्षत्रंदूषयेदित्य
त्राह शार्ङ्गधरः यस्मिन्विधुंराहुरितंवधिष्ण्यंगृह्णातितत्याज्यमृतुत्रयंस्यात् पाणिग्रहेपुंमरणंविधत्तेद्वयोर्मध्योश्चद्वयमेवजघ्यात् अन्यच्चपस्तातेरणग्रहेपाद्वयं
स्याद्यदान्तरान्ग्रहणोपगंभ पक्षाद्विकद्भवतिद्वितीयपाणिग्रहेशुध्यतिभोगेषट्कात्इति ३२ अथग्रहणनक्षत्रेग्रासभेदेननिंद्यान्मासदिवसांश्चेन्दुवज्रया
ह नेष्टमिति ग्रहर्क्षग्रहणनक्षत्रंक्रमात्संपूर्णार्धंचतुर्थांशःग्रासेसतिषट्त्र्येकमासान्नेष्टम् गुरुःसर्वग्रासेषुषण्मासान्त्रीन्मासांस्तुखलेग्रहे आपादग्रहणेधिष्ण्य
मासमेकंविवर्जयेत् अथक्रमात्ग्रस्तेऽस्तंगेग्रहणार्धग्रासेउभयोःप्राक्पश्चाच्चत्रित्रिघस्रानेष्टाः तथाअर्धखंडेग्रस्तास्तग्रस्तोदययोरभावेपिअर्धग्रासेउभयोः
प्राक्पश्चाच्चत्रित्रिघस्रानेष्टाः गुरुः ग्रस्तास्तेत्रिदिनंपूर्वंपश्चाद्ग्रस्तोदयेतथा खंडग्रासेत्रित्रिदिनंनिःशेषेसप्तसप्तचेति कश्यपः ग्रस्तोदयोपरोदोषोग्रस्तास्तेर्वाक्

उत्पातग्रहतोऽग्रहाश्चशुभदोत्पातैश्चदुष्टंजनंषण्मासंग्रहभिन्नभंत्यजशुभेयोइंतुयोत्पातभं ३२ नेष्टंग्रहर्क्षंसकलार्धपादग्रासे
क्रमात्तर्कगुणेन्दुमासान् पूर्वंपरस्तादुभयोस्त्रिघस्राग्रस्तेस्तगेवाप्युदितेर्धखंडे ३३ जन्मर्क्षमासंतिथयोव्यतिपातभद्राविधृत्य
मापितृदिनानितिथिक्षयवृद्धी॥ (शार्ङ्गनपाः)शुनिश्चुर्धेत्क्षयंतत्खंडीखंडव्यवस्थयेरिति ३३ अथसामान्यतोवश्यवर्ज्यानिपंचांगदूषणादीनिवसंत
तिलकातुष्टुभ्यामाह जन्मर्क्षेति परिघार्धेतिच जन्मनक्षत्रजन्ममासजन्मतिथयः शुभकर्मसुवर्ज्याः अयंनिषेधआद्यगर्भस्यैव नारदः नजन्ममासेजन्मर्क्षे
नजन्मदिवसेपिवा आद्यगर्भसुतस्याथद्वुहितुर्वाकरग्रहइति जन्ममासःसविज्ञेयोवर्जितः सर्वकर्मसुवस्तुतस्तुयत्रशुक्लादिचांद्रमासेचैत्रादौजन्माभूत्स
चांद्रमासोजन्ममासस्त्याज्यः इंद्राग्नीयत्रहूयेतेमासादिःसंप्रकीर्तिता अग्नीषोमोस्मृतौमध्येसमासौपितृसोमकाविति हारीतोक्तमासलक्षणात् व्यतीपातादयश्च
वर्ज्याः पितृदिनमातापित्रोर्मरणदिनंतिथिक्षयवृद्धीतिथिक्षयस्तिथिवृद्धिश्चतल्लक्षणमाह वसिष्ठः स्पृस्तिस्रस्तिथयोवारएकस्मिन्नवमातिथिः तिथिर्वारत्रयेचे
कास्त्रिद्युस्पृक्द्वीपिनेदितोन्यूनमासः॥ रामः ॥

अधिमासश्च वर्ज्यः संक्रमद्वयसहितः क्षयमासः अधिकमासो संक्रान्तः कुलिकार्धप्रहरौ वक्ष्यमाणौ पातो महापातः विष्कुंभयोगवज्रयोगयोराद्यघटिकात्रयमेव वर्ज्यं एवंप्रकारेण केश्चित्त्रयोगेन घटिका वर्ज्या इत्युक्तम् यथा विष्कुंभाद्यघटीत्रयं चनवकं व्याघातवज्रोद्भवे इति वृत्तशतेतथा व्याघाते वज्रके काइति गणेशज्योतिर्विदुक्तिरपि निरस्ता विष्कुंभवज्रयोस्तिस्रः षट् चगंडातिगंडयोः व्याघाते नव शूले तु पंचनाड्या विगर्हिता इति कश्यपोक्तेः परिघस्य पूर्वार्धं वर्ज्यम् शूलस्याद्याः पंचगंडातिगंडयोराद्याः षट्षट्घटिकाः व्याघाते चादिमा नवघटिकाः वर्ज्याः ३४ ॥ ३५ अथ पक्षरंध्रतिथीरावश्यकत्वे तत्र वर्ज्यघटीश्चानुष्टुभाह वे दांगेति चतुर्थी षष्ठी अष्टमी नवमी द्वादशी चतुर्दशी एताः पक्षरंध्रतिथयो ज्ञेयाः आसु शुभकृत्यस्यावश्यकत्वे सति आदिमाः क्रमात् वसवकमनुतत्त्वाशाशरानाडीस्त्य

न्यूनाधिमासकुलिकप्रहरार्धपातविष्कुंभवज्रघटिकात्रयमेव वर्ज्यम् ३४ पारिघार्धपंचशूले षट् च गंडाति
गंडयोः व्याघातनवनाड्यश्च वर्ज्याः सर्वेषु कर्मसु ३५ वेदांगाष्टनवार्केन्द्रपक्षरंध्रतिथीस्त्यजेत् वसवकमनु
तत्त्वाशाशरानाडीः परा शुभाः ३५ कुलिकः कालवेला च यमघंटश्च कंटकः ॥

जेत् यथा चतुर्थ्याः आदिमा अष्टघटिकाः षष्ठ्यां नवअष्टम्यां चतुर्दश नवम्यां पंचविंशतिः द्वादश्यां दश चतुर्दश्यां पंचघटिकास्त्याज्या इत्यर्थः पराउर्वरिताः शुभा ज्ञेयाः वसिष्ठः चतुर्दशी चतुर्थी च अष्टमी नवमी तथा। षष्ठी च द्वादशी चैव पक्षच्छिद्राह्वयाइमाः क्रमादेतासु तिथिषु वर्जनीयाश्च नाडिकाः भूताष्टमनुतत्त्वाकद्दशशेषास्तु शोभनाः शेषनाडीषु यत्कर्म कृतं सर्वं विनश्यतीतिरादि कश्यपेन सर्वसाधारण्येन दशैव वर्जिताः ३६ अथ कुलिका कालवेला यमघंटककंटकदोषाननुष्टुभाह कुलिक इति वर्त्तमानवारान्मंदे शनैश्चरे गिनसति यो को भवति तस्मिन्द्विगुणे यो कस्तत्संख्या सणो मुहूर्त्तः कुलिको भवति एवं बुधे जीवे भौमे वर्त्तमानवारात् गणिते यो को भवतिस्ससहि मः क्रमात् कालवेला यमघंटकंटकसंज्ञा उष्टमुहूर्त्ताः स्युः यथा रविजः। शनिः सप्तसंख्याकः तस्मिन् ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीरामः ॥

द्विगुणेचतुर्दशजाताः तेनरवौचतुर्दशोमुहूर्त्तः कुलिकः एवंबुधःसंख्याचत्वारः ततद्विगुणोऽष्टमोमुहूर्त्तः कालवेला जीवेपंचद्विभेदशमोयमघंटः भौमेतृ
तीयेद्विभेषष्ठोमुहूर्त्तः कंटकसंज्ञः इत्यर्थः एवंसोमवारादावपि अथशुभकृत्यावश्यकत्वेसतिदेशभेदेनकुलिकादिदोषपरिहारमाह गर्गः विंध्यस्योत्तरकूलेतु
यावदातुहिमाचले यमकंटकदोषोस्तिनान्यदेशेषुविद्यते मत्स्यागमाधाध्रेषुयमघंटस्तुदोषकृत् काश्मीरेकुलिकंदुष्टमर्धयामस्तुसर्वतइति केचिन्मतेकाल
वेलारवितः शरार्सितर्कानलागाबुधयो ५। २। ६। ३। ७। ४ गजेन्द्र ८। १ दिनेनिशायामृतुवेदनेत्रनगेगुणरामा ६। ४। २। ७। ५। ३।
विधुइंतिनो १। ८ चगजेंदूइत्यर्धप्रहरद्वयंशनौ यात्रायामरणकालेवैधव्यंपाणिपीडने व्रतेब्रह्मवधः प्रोक्तः शुभकर्मततस्त्यजेत् गौडाः सूर्येवेदशरौ ४।

रव्यादिभेक्रमान्मन्देबुधेजीवेकुजेक्षणः ३७ सूर्येषट्स्वरनागदिङ्मनुमिताश्चन्द्रेब्धिषट्कुंज
रांकार्कविश्वपुरंदराक्षितिसुतेद्व्यब्ध्यग्नितर्कादिशः सौम्येद्व्यब्धिगजांकदिङ्मनुमिताजीवेद्विष
ड्भास्कराः शक्राख्यास्तिथयःकालाश्वभूगुजेवेदेषुतर्काग्रहाः ३८ दिग्भास्करामनुमिताश्चशनौश
शिद्वीनागादिशोभवदिवाकरसंमिताश्च दुष्टक्षणःकुलिककंटककालवेलास्त्वर्धयामयमघंट

५। चंद्रेहयपक्षौ ७। २ कुजेक्षिभूः २। १ ज्ञेबाणाग्नि ५। ३ गुरोर्दंतिहयौ ८। ७ शुक्रेत्रिवेदकौ ३। ४ मन्देतर्कगजौ ६। ८ श्ज्ञेयोयामार्धवक्रभौसदेति।
३७ अथसूर्यादिवारेषुशिष्याणांसद्यएवदोषज्ञानार्थंदुर्मुहूर्तादिनामकान् मुहूर्त्तानशार्दूलविक्रीडितवसंततिलकाभ्यामाह सूर्येइति दिग्भास्कराइतिच र
विवारेषष्ठसप्ताष्टमदशमचतुर्दशमुहूर्त्तानिंद्याः एवंसर्वत्र अयमर्थोमूलेन्यासतःस्पष्टएव एषुमुहूर्त्तेषुकश्चिद्दुर्मुहूर्त्ताः कश्चित्कुलिकः कंटकः कालवेलाख्यः
अर्धयामाख्यः यमघंटाख्यः स्यात् तत्प्रमाणकलांशः दिनमानस्यषोडशांशः ३० । ३१ ॥ ॥ ॥ ॥ सभेः ॥

११

अथविवाहादिशुभकृत्येहोलिकाष्टकनिषेधंदेशपरत्वेनाह विपाशेति विपाशाइरावतीशतद्रूः एताःपश्चिमदेशप्रसिद्धाः नद्यस्तासांतीरेउभयतटेवर्त्तिदेशे त्रिपुष्करदेशेचहोलिकाफाल्गुनशुक्लपौर्णिमाततःप्रागिनाष्टकंविवाहादिशुभकृत्येनेष्टंनिषिद्धं अर्थादन्यदेशेननिषिद्धम् ४ अथमृत्युयोगादिदुष्टयोगपरिहारमनुष्टुभाह मृत्युक्रकचेति मृत्युयोगादयस्तुमार्कंडइत्यादिनाआनन्दादिषूक्ताः क्रकचाः षष्ठ्यादितिथयोमन्दादिवेलेसमितियुक्ताः दग्धादियोगाः सूर्येशपंचाग्नीत्यादिनोक्ताः चंद्रेशस्त्रेक्रचतुर्थीचरेणसमीचीनेसतिएतान्योगानेशुभान्शुभफलदान् जगुः ऊचुः राजमार्त्तण्डः क्रकचामृत्युयोगाश्चादिनंदग्धतथैवच चंद्रेशुभस्यपानिरस्तावज्रहवादूव अथकेचिदाचार्याः यामोत्तरंप्रहरोत्तरम्मृत्युक्रकचदग्धादीनशुभानजगुः सएवाह उत्पातेयमघंटेचकाणेचक्रकचेतथा तिथौदग्धेचकाले चप्राग्यामात्परतःशुभमिति अथान्येआचार्याः मृत्युक्रकचदग्धादीनयात्रायामेवनिंदितान्जगुः

विपाशेरावतीतीरेशतद्र्वाश्चत्रिपुष्करे विवाहादिशुभेनेष्टंहोलिकाप्रागिनाष्टकम् ४० मृत्युक्रचदग्धादीनिंदोशस्त्वेशुभान्जगुः केचियामोत्तरंचान्ययात्रायामेवनिंदितान् ४१ अयोगोसफयोगोपिचेत्स्यात्तदानीमयोगंनिहत्यैषसिद्धिंतनोति

विवाहादौतुनदोषः लल्लुः वारर्क्षतिथियोगेषुयात्रामेवविवर्जयेत् विवाहादीनिकुर्वीतगर्भादीनामिदंवचः निंद्यमितिशेषः अन्यच्च अयोगेषुचसर्वेषुवर्जयेद्घटिकाद्वयं उत्पातमृत्युकाणानांपंचषट्सप्तनाडिकाः ४१ पुनरप्यपवादंभुजंगप्रयातेनाह अयोगेइति अयोगेक्रकचादौसतिचेत्सुयोगः सिद्धियोगोपिस्यात् तदाएषःसिद्धियोगः अयोगफलंनिहत्यसिद्धिंतनोतिनिष्पादयति मार्त्तंडः अयोगःसिद्धियोगश्चद्वावेतौभवतोयदि अयोगंहन्यतेतत्रसिद्धियोगःप्रवर्त्तते परेआचार्याः लग्नशुध्द्याकुयोगादिनाशमाहुः यदाहसएव यत्रलग्नंविनाकिंचित् क्रियतेशुभसंज्ञकम् तत्रतेषामयोगानांप्रभवाज्जायतेफलम् अथावश्यकृत्येकालान्तराभावेपरिहारमाह विधिपूर्वमिति ॐ ॥ २ ॥ राम ॥ १ ॥

विष्टिर्भद्रा सा पूर्वार्धस्य विष्ट्यादिकं मध्याह्नानन्तरं शस्तमाहुः उक्तं च विष्टिरंगारकश्चैव व्यतीपातः सवैधृतिः प्रत्यरं जन्मनक्षत्रं मध्याह्नात्परतः शुभमिति
४२ अथ भद्रां शालिन्याह शुक्ले इति शुक्ले शुक्लपक्षे अष्टम्यां पौर्णिमायां च पूर्वार्द्धे भद्रा स्यात् एकादश्यां चतुर्थ्यां च उत्तरार्द्धे भद्रा कृष्णपक्षे तृतीया
दशम्यां च अंत्यार्द्धे उत्तरार्द्धे सप्तम्यां शंभुतिथौ चतुर्दश्यां च पूर्वार्द्धे पूर्वभागे भद्रा स्यात् भद्रास्वरूपं रत्नमालायां उद्दृष्टोद्दृष्टतरेत्यादि ४३ अथ चतुर्थ्या
दितिथिषु भद्रायाः मुखपुच्छविभागं शार्दूलविक्रीडितेनाह पंचद्व्यद्रीति चतुर्थ्यादितिथीनां पंचादिप्रहरेषु आदिघट्यः शराः पंचसंख्या विष्टेर्भद्राया आस्यं
मुखं यथा चतुर्थ्याः पंचमप्रहरे आदिभूताः पंच घट्यो भद्रामुखं एवमष्टम्यां द्वितीयप्रहरे एकादश्यां सप्तमप्रहरे पूर्णिमायां चतुर्थप्रहरे तृतीयायामष्टमे

परे लग्नशुध्याकुयोगादिनाशं दिनार्द्धोत्तरं विष्टिपूर्वं च शस्तं ४२ शुक्ले पूर्वार्धेऽष्टमीपंचदश्योर्भद्रैकादश्यां चतुर्थ्यां परार्द्धे
कृष्णेंत्यार्द्धे स्यात्तृतीयादशम्योः पूर्वे भागे सप्तमीशंभुतिथ्योः ४३ पंचद्व्यद्रिकृताष्टरामरसभूयामादिघट्यः शरा विष्टेरास्य
मसद्गजेन्दुरसरामाद्र्यश्विबाणाब्धिषु॥

((सप्तम्यां तृतीये दशम्यां षष्ठे चतुर्दश्यां प्रथम प्रहरे भद्रामुखं स्यात् तदसत् अशुभमित्यर्थः॥
अथ पुनश्चतुर्थ्यादितिथीनां क्रमेण गजेंदुत्यादि प्रहरेषु अंत्यभवं घटीत्रयं पुच्छसंज्ञं तच्छुभंकरम् यथा चतुर्थ्या अष्टमप्रहरस्यांत्यघटीत्रयं भद्रा
पुच्छम् एवमष्टम्यादिषु प्रथमादिप्रहरस्यान्त्यघटीत्रयं पुच्छं ज्ञेयं तत्र भद्राकर्माणि वसिष्ठः वधबन्धविषाग्न्यस्त्रच्छेदनोच्चाटनादि नादिय
त् तुरंगमहिषोष्ट्रादिकर्म विष्ट्यां तु सिद्ध्यति अंगविभागः कश्यपसंहितायां मुखे पंच गले त्वेका वक्षस्येकादश स्मृताः नाभिश्चतस्रः पुच्छे तु नाडि
काः कार्यहानिर्मुखे मृत्युर्गले वक्षसि निःस्वता कट्यामुन्मत्तता नाभौ च्युतिः पुच्छे ध्रुवो जयः अथ विष्टिपरिहारमाह तथेति तिथ्यपरार्द्धजातिथ्य
त्तरार्द्धभूता विष्टिर्वासरे यदि स्यात्तदा शुभकरी॥ ७ ॥ ७ ॥ रामः ॥ श्रीकृष्णाय॥

तथातेनैवप्रकारेण तिथिपूर्वार्द्धौ स्यातां रात्रौ शुभकरी नारदनिषेधमाह पूर्वार्द्धौ स्थायरानिशि तदाविष्टिः शुभायेति कमलासनभाषितं ४४ अथभद्रा
विवासंतत्फलंचानुष्टुभाह कुंभकर्केति अब्जेचंद्रेकुंभद्वयेकुंभमीनस्थेकर्कसिंहराशिस्थितेमनुष्यलोकेतिष्ठति अयमेपात्रयेमेषवृषमिथुनस्थितेवृश्चिकेषु
श्चिकस्थेचंद्रेचस्वर्गलोकेभद्रातिष्ठति कन्यातुलाधनुर्मकरराशिषुचंद्रेअधःपातालल्लोकेभद्रातिष्ठति तत्रैवमर्त्येस्वर्गपातालेषुफलंचोक्तंशुभाशुभमभद्राद
दामीसपवादद्वाराप्रयोजनमुक्तंभवति उक्तंच मेषोक्षकौर्प्यमिथुनेघटेसिंहमीनकर्केषुचापमृगतौलिसुतासुचंद्रे स्वर्गमर्त्यनागनगरीक्रमशः प्रयाति
विष्टिः फलान्यपिददातिहितत्रदेशे उक्तंच भूपालवल्लभेकटकुंभद्वयेभूस्थाकौर्प्येअवितयेयुगा कन्याचापद्वयेचंद्रेभद्रापातालवासिनीति ४५ अथका॥

यामेषुस्युर्घटीत्रयंशुभकरंपुच्छंतथावासरेविष्टिस्तिथ्यपरार्द्धजाशुभकरीरात्रौचपूर्वार्द्धजा ४४ कुंभकर्कद्वयेमर्त्येस्वर्गेऽब्जे।
जात्रयेलिगे स्त्रीधनुर्जूकनक्रेऽधोभद्रातत्रैवतत्फलं ४५ वाप्यारामतडागकूपभवनारंभप्रतिष्ठाव्रतारंभोत्सर्गवधूप्रवेशन
महादानानिसोमाष्टके गोदानाग्रयणप्रपाप्रथमकोपाकर्मवेदव्रतंनीलोद्वाहमथातिपन्नशिशुसंस्कारान्सुरस्थापनं ४६

लमाद्धौ निषेध्यवस्तूनिशार्दूलविक्रीडितेनाह वाप्यारामेति वापिदीर्घिका आराम उपवनं तडागपुष्करिणी कूपः प्रसिद्धः एतेषामारंभप्रतिष्ठा आ
रंभोनिर्माणम् प्रतिष्ठा उत्सर्गः तत्र गृहप्रतिष्ठागृहप्रवेशोऽप्ययं व्रतानामनन्तव्रतादीनांआरंभः ग्रहणंउत्सर्गउद्यापनम् महादानानितुलापुरुषा
दीनि सोमःसोमयागः अष्टकाअष्टकाश्राद्धम् गोदानंकेशान्तसंज्ञंकर्म आग्रयणनवान्नेष्टिः प्रपाजलशाला प्रथमकोपाकर्मप्रथमारभ्यमाणश्रा
वणीकर्म वेदव्रतमहानाम्न्यादित्रयम् महानाम्नीव्रतम् उपनिषद्व्रतम् वेदव्रतंच नीलोद्वाहः काम्यवृषोत्सर्गः अतिपन्नशिशुसंस्काराः अतिपन्नाः।
अतिक्रान्ताः जातकर्मादयः शिशूनांसंस्काराः देवस्थापनम् ४६ ॥ ४६ ॥ ४६ ॥ श्रीरामचंद्राय

अथान्यानि शार्दूलविक्रीडितेनाह दीक्षामौंजीति दीक्षामंत्रग्रहणादिका मौंजिविवाहौ प्रसिद्धौ मुंडनं चौलं अपूर्वं देवेक्षणं तीर्थेक्षणं च सन्यासः प्र सिद्धः अग्निपरिग्रहोग्निहोत्रम् अपूर्वराजदर्शनं राजाभिषेकश्च गमंगमनम् अपूर्वमेव चातुर्मास्यं चातुर्मास्ययागः समावृत्तिर्मौञ्जीविसर्गः श्र वणयोर्वेधः कर्णवेधः परीक्षा तत्त्वमाषादिरूपा दिव्यमितियावत् एतानि कर्माणि बुधो न कुर्यात् कदाइत्यपेक्षितयोर्बृहस्पतिशुक्रयोर्वृद्धत्वे अस्ते च शिशु त्वे बाल्ये च तथा न्यूनाधिमासे अधिमासे च न कुर्यात् अत्र मूलवचनानि शातातपः अस्तं गते गुरौ शुक्रे बाले वृद्धे मलिम्लुचे उद्यापनमुपारंभं व्रतानां नैव कारयेत् ऋक्षोच्चयः वापीकूपतडागयागगमनं क्षौरं प्रतिष्ठा व्रतं विद्यामंदिरकर्णवेधनमहादानं वनं सेवनम् तीर्थस्नानविवाहदेवभवनं मंत्रादिदेवे क्षणं दूरेणैव जिजीविषुः परिहरेदस्तंगते भार्गवे उपनयनं चोलनं पाणिग्रहणं गृहप्रवेशगमनानि अस्तमितेषु न कुर्यात् क्रूरगुरुभृगुपुत्रयोर्वृद्धत्वेषु। अस्तमयादिफलमाह बादरायणः गुरोरस्ते पतिं हन्याच्छुक्रास्ते वेषकन्यकाम् चंद्रे नष्टे उभौ हन्यात् तस्मात्तं विवर्जयेत् बालभावं व्रिपं हन्यात् वृद्ध

दीक्षामौंजिविवाहमुण्डनमपूर्वं देवतीर्थेक्षणं सन्यासाग्निपरिग्रहौ नृपतिसंदर्शाभिषेकौ गमम् ॥ ८ ॥

भावेन रत्नथा तस्माद्बाल्ये च वार्द्धे च विवाहं नैव कारयेत् अथाधिमासे वर्ज्यानि गृह्यपरिशिष्टे सोमयागादिकर्माणि नित्यान्यपि मलिम्लुचे तथैवाग्रयणा धानचातुर्मास्यादिकान्यपि महालयाष्टकाश्राद्धोपाकर्माद्यपि कर्मयत् स्पष्टमासविशेषाख्याविहितं वर्जयेन्मले गर्गबृहस्पती अग्न्याधानप्रतिष्ठां च यज्ञ दानव्रतानि च वेदव्रतवृषोत्सर्गचूडाकरणमेखलाः मांगल्यमभिषेकं च मलमासे विवर्जयेत् मरीचिः गृहप्रवेशगोदानस्थानाश्रयमहोत्सवम् न कुर्यान्मल मासे तु संसर्पांहस्पतौ तथा वसिष्ठः वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठायज्ञकर्म च न कुर्यान्मलमासे तु संसर्पांहस्पतौ तथा यदा क्षयमासो भवति तदा क्षयमासस्य पूर्वोत्तरव धिमासौ भवतः तत्र पूर्वः संसर्पः द्वितीयोंहस्पतिः एतानि गुरुशुक्रयोरस्तादावपि वर्ज्यानीत्याह गार्ग्यः बाल्ये वा यदि वा वृद्धे शुक्रे वास्तंगते गुरौ मलमास इवैतानि वर्जयेद्दे वदर्शनम् अपूर्वदैवतादृष्टाशुचस्सुनष्टभार्गवे॥ ८ ॥

मलमासेप्यनावृत्तीतीर्थयात्रांविवर्जयेत् अनावृत्ता अपूर्वतीर्थयात्रा अत्रनियमकालानिसीमंतनामकरणादीनिपूर्वोक्तानि रविसिंहस्थादिसत्वेपिस्वस्वकालएवकार्याणि गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषुमूढत्वंगुरुशुक्रयोः नदोषकृन्मलेमासेगुर्वादित्यादिकन्तथा अन्यत्रापि सीमंतजातकादीनिपाशनांतानियानिवै नदोषोमलमासस्यमौढ्यस्यगुरुशुक्रयोरितिवसिष्ठः अतीतकालान्यखिलानिनानिकार्याणिसौम्यायनगेदिनेशेसितेगुरौवाप्ययदृश्यमानतदुक्तंपंचांगदिनेप्यखंडे अतएवातिपन्नशिशुसंस्काराइत्युक्तं ४७ अथसिंहमकरस्थगुर्वादिघतिदेशमाह अस्तेवर्ज्यमितिपदःस्तेगुर्वस्तेवर्ज्योनिषिद्धमुक्तंतत्सिंहस्थेगुरौमकरस्थेचगुरौवर्ज्यंनिषिद्धं देवीपुराणेसिंहस्थेगुरौफला तत्रारंभान्विवर्जयेत् पुत्रभ्रातृकलत्राणिहन्याच्छीघ्रनसंशयः कारकोवृजतेनाशंसंतानंम्रियतेचिरात् देवारामतडागानिप्रपोषानगृहाणिच विवाहयज्ञोपनयनचूडादिचनसिध्यति यथासिंह

चातुर्मास्यसमावृत्तीश्रवणयोर्वैधपरीक्षांत्यजेद्दृत्वास्तशिरवईज्यसितयोर्न्यूनाधिमासेतथा ४७ अ
स्तेवर्ज्यसिंहनक्रस्यजीवेवर्ज्यंकेचिद्वक्रगेचातिचारे ॥

नांनसंग्रहाः वसिष्ठः नीचराशिगतोजीवःप्रशस्तःसर्वकर्मसु नीचेनीचांशकस्थोपिस्थितोजीवस्तथैवमकरस्थितः अयमपिनिषेधोनियमकालास्थायदाजीवोवर्जयेत्सचमांशकं शेषेष्वपिचभागेषुविवाहःशोभनोमतः तोडरानंदः अतिचारेसप्तदिनेवक्रेद्वादशमेवच नीचस्थितेपिवाशीमासंमेकंविवर्जयेत् ज्योतिर्निबन्धे हरिनीचारिभागेपिमतोद्वाहादिमंगलम् ननिषिद्धंयदिस्वोच्चेस्वभेवासंस्थितोगुरुः सप्तत्यकाय्यदागच्छेफाल्गुनीचवृहस्पतिःपुत्रिणीधनिनीकन्यासौभाग्यंसुखमश्नुतइति क्वचिदपूर्वतीर्थयात्रायांमौढ्यादिदोषोनास्ति गोदावर्यांगयायांचश्रीशैलेग्रहणद्वये क्रूराक्रूरगुरूणांचमौढ्यदोषोनविद्यते वायुपुराणे त्रिस्थलीसेतौ गयायांसर्वकालेषुपिण्डंदद्याद्विधानतः ॥ ॥ ॥ ॥

अधिमासेजन्मदिनेतस्तेचगुरुशुक्रयोः नयन्तव्यंमयाश्चाद्वं सिंहस्थेचबृहस्पतौ अधिमासेसिंहगुरावस्तेचगुरुशुक्रयोः तीर्थयात्रानकर्त्तव्यागयांमो
दावरींविनेति अथगुर्वादित्येयहूर्ज्यंतद्दक्रगेगुरौ अतिचारगेपिगुरौवर्ज्यं वात्स्यः यात्रोद्वाहप्रतिष्ठाचव्रतंचूडाव्रतादिकंवर्जयेद्वलतश्चैवजीवेवक्रा
तिचारगे अस्यापवादोराजमार्त्तण्डे वक्रातिचारगेजीवेवर्जयेत्तदनन्तरम् व्रतोद्वाहादिचूडाद्यमष्टाविंशतिवासरान् दीपिकायाम् त्रिकोणजाया
धनलाभराशौवक्रातिचारेणगुरुःप्रयातः यदातदाप्राहशुभंविलग्नंविवाहपाणिग्रहणंवसिष्ठः अथकेचिद्गुरुसहिते आदित्येएकराशिगतेगुरु
सूर्याविति यावत् गुर्वादित्येपिसर्वंशुभकर्मवर्ज्यम् शौनकः एकराशिगतौसूर्यजीवौस्यातांयदापुनः व्रतबन्धविवाहादिशुभंकर्माखिलंत्यजे
त् अथकेचिद्विश्वघस्रेपिपक्षे यस्मिन्पक्षेतिथिद्वयनाशः सत्रयोदशदिनः पक्षःसोतिनिंद्यः उक्तंच पक्षस्यमध्येद्वितियावपेतांतदाभवेद्रौरव॥

गुर्वादित्येविश्वघस्रेपिपक्षेप्रोक्तंतद्वद्दंतरत्नादिभूषाम् ॥ ४८ ॥ समः॥

कालयोगः पक्षेविनष्टेसकलंविनष्टं मित्याहुराचार्यवराःसमस्ताः तथा त्रयोदशदिनेपक्षेतदासंहरतेजगत् अपिवर्षसहस्रेणकालयोगःप्रकीर्त्तित
इति तस्मिन्पक्षेशुभ कर्म वर्ज्यमित्याहुः चण्डेश्वरः त्रयोदशदिनेपक्षेविवाहादिनकारयेत् गर्गादिमुनयःप्राहुः कृतेमृत्युस्तदाभवेत् उपनयनंपरि
णायनंवेश्मारंभादिपुण्यकर्माणि यात्राद्विसयपक्षेकुर्यान्नजिजीविषुःपुरुषाः अथतद्वत्तेनप्रकारेणदंतरत्नादिभूषां दंताहस्तिदंतास्तत्संबंधिनीभूषां
रत्नसंबंधिभूषांच आदिशब्दात्सुवर्णमणिसंबंधिनीचभूषांवर्ज्यांप्रोचुः पूर्वस्मिन्निषेधकालेइत्यर्थः राजमार्त्तण्डः यात्रांचूडांविवाहंश्रुतिविचरविधिं
स्वसद्मप्रवेशप्रासादोद्यानहर्म्यस्करनरभवनारंभविद्याविधाने मौंजीबंधप्रतिष्ठामणिकनकरदाधारणंकुर्वतेये मृत्युःसिंहस्थितेज्येगुरुदिनकरयोरेकरा
शिस्थयोश्चेति सिंहस्थगुरोरुपलक्षणत्वात् गुर्वस्तादावपिप्रथमकर्त्तव्यस्य वर्णादिधारणनिषेधइत्यर्थः । ४८ । ४८ । ४८ । ४८ ।

अथसिंहस्थगुरोः प्रकारत्रयेणपरिहारमुपेंद्रवज्रमाह सिंहेगुराविति अत्रप्रथममंशभेदेनपरिहारः सिंहस्थेगुरौसत्यपि सिंहांशेसत्यंशत्रयोदशां
शे १३।२० भ्योनंतरंतस्यपरामंशत्रयं ३।२० पंचमोनवांशः सिंहांशस्तत्रगुरौसतिविवाहोनेष्टः सिंहराशौतु सिंहांशेपराभवविवाक्पतिः सर्वदेशेषु
यस्याज्येहपतेर्निधनस्यरद्इतिराजमार्त्तण्डोक्तेः अतोवशिष्टांशेषुविवाहादौशुभंभवतीत्यर्थः सिंहेप्यभागदैवत्येगुरौपुत्रवती भवेत् अंशत्रस्म
भमासेप्त्वीधनधान्यसमृद्धिदेत्यादितत्रैवोक्तेः अथदेशभेदेनद्वितीयपरिहारउच्यते अथगोदोत्तरतः गोदावरीनद्यास्तस्याउत्तरतीरमारभ्य भा
गीरथ्यायाम्यतटंदक्षिणकूलमर्यादीकृत्यगोदावरीगंगांतरालवर्तीयोदेशः तत्रसिंहस्थगुरुर्वर्ज्यः नान्यदेशेष्वित्यर्थः गोदावर्युत्तरतीरेयावद्भागीर
थीतटं याम्यतत्रविवाहोनेष्टः सिंहस्थेदेवपतिःपूज्य अर्थाद्गोदावर्यादक्षिणतटेभागीरथ्युत्तरदेशेचसिंहस्थगुरुदोषोनास्ति वसिष्ठः भागीरथ्युत्त

सिंहेगुरौसिंहलवेविवाहोनेष्टोऽथगोदोत्तरतश्चयावत् भागीरथीयाम्यतटंचदोषोनान्यत्रदेशेतपनेपिमेषे ४९ मघादिपंचा
पादेषुगुरुःसर्वत्रनिंदितः गंगागोदांतरंहित्वाशेषांघ्रिषुनदोषकृत् ५० मेषेर्केसत्ययंतोद्वाहेगंगागोदान्तरेपिच सर्वःसिंहगु
रुर्वर्ज्यःकलिंगेगौडगुर्जरे ५१ रेवापूर्वेगंडकीपश्चिमेचशोणस्योदग्दक्षिणेनीचईज्यः॥ ६ ॥ २ ॥ . रामः।

रेकूलेगोनाम्यादक्षिणेतथा विवाहोव्रतबन्धोवासिंहस्थेज्येनदुष्यतीति अत्रविवाहव्रतबन्धावेवनिषिद्धौ आभ्यामन्यानिशुभकर्माणि
निषिद्धान्येव अपवादस्यसंकोचाश्रयत्वादुपलक्षणायोगात् अथतृतीयःपरिहारः तपनेसूर्येमेषराशौविद्यमानेसतिवासिंहस्थगुरोर्दोषो
नास्ति ज्योतिर्निबन्धे मंगलानीहकुर्वीतसिंहस्थोवाक्पतिर्यदा भानौमेषगतेसम्यगित्याहुःशौनकादयइति ४९ सिंहराशिगतगुरुनि
षेधवाक्यानांप्रतिप्रसववाक्यानांचनिर्गलितार्थमनुष्टुप्द्वयेनाह मघादिपंचपादेष्वित्यादि ५० मेषेर्कइत्यादिच ५१ अथमकरस्थगु
रोःप्रकारद्वयेनपरिहारमाशालिन्याह रेवापूर्वइति रेवायाःनर्मदायाःपूर्वदेशेगण्डकीनद्याःपश्चिमेविभागेशोणनद्यस्यउत्तरदक्षिणभागे

नीचईज्यः मकरस्थगुरुर्नवर्ज्यः लल्लः नर्मदापूर्वभागेतुशोणस्योत्तरदक्षिणे गंडक्याःपश्चिमेभागेमकरस्थोनदोषभाक् अन्यदेशेषुनिषिद्धस्तत्रनिषि
द्धदेशानाह अयमिति अयंमकरस्थगुरुः कोंकणदेशेगोडदेसिंधुदेशेचशुभकृत्येषुवर्ज्योनिषिद्धःउक्तंच मागधेगौडदेशेचसिंधुदेशेचकोंकणे व्रतंचू
डाविवाहंचवर्जयेन्मकरेगुरौ एभ्योन्यदेशेषुमंगलमथोन्मध्यमे ५२ अथलुप्तसंवत्सरदोषंसापवादंवंशस्थविरणाह गोजांत्यतिगोवृषः अजोमेषः अंत्योमी
मः कुंभःप्रसिद्धः एम्यइतरभेअन्यराशौमिथुनादौअतिचारगोगुरुः महातिचारेणसमागतःसन्पश्चात्किंयद्भिर्दिनैः वक्रितःयदापूर्वराशिंनाएतिभुक्त
राशिं नोएतिनागच्छतितदाविलुप्ताब्दःलुप्तसंवत्सरउच्यते सलुप्तसंवत्सरःशुभकृत्येअतिनिंदितःनिषिद्धःउक्तंच अतिचारगतोजीवस्तराशिंनैति
चेत्पुनः लुप्तःसंवत्सरोज्ञेयोगर्हितःसर्वकर्मसु यदातु गोजांत्यकुंभेषुपूर्वराशेःसकाशान्महातिचारेणायातिपूर्वराशिंचनैतितदानलुप्तसंवत्सरदोषः गुरुः

वर्ज्योनायंकोंकणेमागधेचगोडेसिंधौवर्जनीयःशुभेषु ५२ गोजांत्यकुंभेतरभेतिचारगेनोपूर्वराशिंगुरुरेतिवक्रितः तदाविलु
प्ताब्दइहातिनिंदितःशुभेषुरेवासरनिम्नगान्तरे ५३ पादोनरेखापरपूर्वयोजनैःपलैर्युतोनास्तियपोदिनार्धतः॥ ॥२

मेषेवृषेमृगेकुंभेयद्यतीचारगोगुरुः नतत्रकाललोपःस्यादित्याह भगवान्यमः दशमासभोगानंतरंअतीचारेपिलुप्ताब्ददोषोनास्ति च्यवनः मासान्दशैकादश
वाप्यभुज्यराशेर्यदाराशिमुपैतिजीवः भुक्तोनपूर्वंचपुनस्तथापिनलुप्तसंवत्सरमाहुरार्याः पूर्वराशिभेदेनपरिहारमुक्तेदानींदेशभेदेनपरिहारमाह सलुप्तसंवत्सरो
रेवानर्मदासरनिम्नगाभागीरथीतयोर्नद्योरंतरेऽतिनिषिद्धःउक्तंच लुप्ताब्ददोषोविमतेनमध्येसोमोद्भवायाःसुरनिम्नगायाः इतिनारदेनसप्तसप्तकदोषोविवाहे
वर्जितः समदृष्टिर्गुरोः शुक्रस्त्वस्तेतुप्रयत्नतः विवाहादिनकुर्वीतनर्मदातीरउत्तरे ५३ अथवारप्रवृत्तिमुपजात्याह पादोनेति रेखाभूमध्यरेखापुरीराक्षसीदेव
कन्याथकांचीयुक्ता लंकातआरभ्यसुमेरुमस्तकदत्तसत्राधोवर्तिदेशास्तेमध्यरेखाशब्देनोच्यंते यस्मिन्देशेवारप्रवृत्तिश्चिकीर्षितास्तदेशोरेखातःप्राक्पश्चिमे
यावंतियोजनानिभवंतितानिस्वचतुर्थांशोनानिकृत्वातावद्भिःपलैः॥

तिथ्यः पंचदशघटिकायुक्ता ऊनाः यदास्य ध्यरेखातः प्रत्यग्योजनानि तदा युक्ताः यदा तु प्राग्योजनानि तदा हीनाः कार्याः अथ यद्दिने वारप्रवृत्तिरिष्टा तद्दिवसे यद्दिनार्द्धं चरपलयुतहीनानाडिका पंचचंद्रा इत्यादि प्रकारसिद्धम् तस्माद्दिनार्धात् संस्कारविशिष्टाः पंचदश ऊनाधिकाश्चेद्भवंति तदा तद्दिवसोद्भवैः पलैर्दिनार्धस्य संस्कारविशिष्टपंचदशानां च यद्विवरं अंतरं तत्संबंधेनास्थैरुसन्नैः पलैरूर्ध्वं तथाधो दिनयस्य वारस्य प्रवेशः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदश दिनार्धतश्चेदूनास्तदा सूर्योदयादूर्ध्वं वारप्रवृत्तिः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदश दिनार्धतोऽप्यधिकास्तदा सूर्योदयात्प्राक् वारप्रवृत्तिरित्यर्थः यथा वाराणसी रेखाभिधानात् कुरुक्षेत्राद्वा क त्रिषष्टि योजनानि ६३ पादोनचतुर्योजनोनानि ४७।१५ प्राग्योजनत्वादेतैः पलैरूनाः पंचदशघटिका जाताः १४।१३ दिनार्द्धं १६।३० अस्मान्न्यूनादिति विवरं २।१७ तेनाभिर्घटीभिः सूर्योदयादूर्ध्वं वारप्रवृत्तिः यदा दिनार्द्धं १३।५० अस्मादधिकादिति विवरं ०।२३ एताभिर्घटीभिः सूर्योदयात्प्राक् वारप्रवृत्तिरित्यर्थः ५४ अथ वारप्र-

ऊनाधिकास्तद्दिवसोद्भवैः पलैरूर्ध्वन्तथाधो दिनपप्रवेशनम् ५४ वारादेर्घटिका द्विघ्नाः स्वाश्वाप्तच्छेषवर्जिताः सैकास्तष्ट नगैः कालहोरेशा दिनपात्क्रमात् ५५ ॥

॥ वृत्तिप्रयोजनपरः सन् कालहोरामनुष्टुभाह वारादेरिति वारप्रवृत्तिप्रकारेण यस्मिन् क्षणे वारप्रवृत्तिर्जाता ततः इष्टघट्यो द्विगुणाः कार्याः तद्द्विस्थाने स्थाप्याः तत्र पंचभिर्भक्ते यल्लब्धं तेनाज्यच्छेषं तद्द्विगुणघटीमध्ये वर्जितं कार्यं एवंविधा घट्यः सैकाः एकयुक्ताः कार्याः सप्तभिस्तष्टा अवशिष्टाः कालहोरेशाः स्युः ते दिनपात् वारात् क्रमात् गणनीयाः यथा रविवारे इष्टघटिकाः ६। द्विगुणाः १२ शरगाप्ता ५ लब्धेः २ वर्जिताः १० सैकाः ११ नगैः ७ तष्टाः शेषं ४ रविवारे क्रमाद्गणनया चतुर्थो बुधस्तस्य होरा इत्यादि विवाहवृन्दावने उदयमारभ्य होरा उक्ताः यथा तत्कालार्कनूनलग्नांशपिंडो भक्तः पंचखाग्निभिर्भुक्तहोराः भास्वच्छुक्रज्ञेन्दुसौरेज्यभौमाः संख्यायेरन्वारतस्तेतदीशा इति अनयोर्विषयविभागो वसिष्ठसंहितायां वारप्रवृत्तिविज्ञानं क्षणवारार्थमेव हि अखिलेष्वन्यकार्येषु दिनादिरुदयाद्भवेत् क्षणवारः कालहोरारूपस्तदर्थं वारप्रवृत्तिः अन्यकार्येषु दीक्षा तिथिवारप्रयुक्तेषु वा योगेषु च सूर्योदयादेव वारो ग्राह्यः ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ छ ॥ ॥

अथ कालहोराप्रयोजनं शालिन्याह वारेप्रोक्तमिति यत्कर्म यस्मिन्वारे प्रोक्तं तद्दिनस्य सदोषत्वात् तस्यावश्यकत्वे तस्य कालहोरायां कर्त्तव्यम् नारदः यस्य खेटस्य यत्कर्म वारे प्रोक्तं विधीयते ग्रहस्य क्षणवारेपि तस्य तत्कर्म सर्वदा अत्र केचित् यस्य वारे कर्म प्रोक्तं तस्य बलिनोनवांशे सूर्यश्चंद्रो वा चेत्तिष्ठति तत्र तत्कर्म कार्यमित्याहुः उक्तंच यस्य ग्रहे दिने कर्म यत्किंचिदभिधीयते यस्यांशस्थिते चंद्रे सूर्ये वा तद्विधीयते इति अथ धिष्ण्ये नक्षत्रे यत्कर्म वस्त्रप रिधानादिकमुक्तं तदस्यावश्यकत्वे अस्य धिष्ण्यस्य स्वामितिथ्यंशके स्वामिनो मुहूर्ते कुर्यात् नारदः यस्मिन्नृक्षे तु यत्कर्म निखिलं कथितं च यत् तद्दे वत्ये तन्मुहूर्ते कार्यं यात्रादिकं तथेति मुहूर्तस्वामिनो विवाहप्रकरणे वक्ष्यन्ते क्षणेषु मुहूर्तेषु दिक्शूलादि दिक्शूलं वारशूलं नक्षत्रशूलं चिंत्यं विचारणीयं एवं पारिघो दंडः क्षणेषु मुहूर्तेषु नैवोल्लंघ्यः दिक्शूलादिकमखिलं पारिघदण्डादि विज्ञेयमिति वसिष्ठोक्तेः ५६ अथ मन्वादीन्युगादींश्च शार्दूलविक्रीडितेन

वारे प्रोक्तं कालहोरासु तस्य धिष्ण्ये प्रोक्तं स्वामितिथ्यंशके ऽस्य कुर्याद्दिक्शूलादि चिंत्यं क्षणेषु नैवोल्लंघ्यः पारिघश्चापि दंडः ५६।
मन्वाद्याः स्युस्तिथिमधौ तिथिरवी ऊर्जे शुचौ दिक्तिथी ज्येष्ठेंत्ये च तिथिः स्विषे नवतपस्यश्वाः सहस्ये शिवाः भाद्रेग्निश्च सितेत्वमाष्ट
नभसः कृष्णे युगाद्याः सिते गोग्नी बाहुलराधयोर्मदनदर्शौ भाद्रमाघासिते ५७॥

मन्वाद्याः इति सिते शुक्लपक्षे एता मन्वादयः मधौ चैत्रे त्रितिथी तृतीया पौर्णिमे ऊर्जे कार्त्तिके तिथिरवी पूर्णिमा द्वादश्यौ शुचौ आषाढे दिक्तिथी दशमी पूर्णिमे ज्येष्ठे अंत्ये फाल्गुने च तिथिः उभयत्र पूर्णिमैव इषे आश्वि नेनवमी तपसि माघे अश्वाः सप्तमी सहस्ये पौषे शिवाः एकादशी भाद्रपदे अग्निस्तृतीया तु इति पुनः नभसः श्रावणस्य कृष्णपक्षे अमावास्या अष्टमी अथ युगाद्याः चत्वारः बाहुलराधयोः बाहुलः कार्त्तिकः राधो वैशाखः तयोः शुक्लपक्षे गोग्नी नवमी तृतीये युगादि कार्तिकशुक्लनवमी कृतयुगादिः वैशाखशुक्लतृतीया त्रेतादिः भाद्रमाघासिते मदनदर्शौ युगादि मदनस्त्रयोदशी दर्शौ अमावास्या भाद्रकृष्णत्रयोदशी कलियुगादिः माघकृष्ण अमावास्या द्वापरादिः अत्र शुक्लादयो मासा ग्राह्याः का र्त्तिके शुक्लनवमी चादिः कृतयुगस्य सा त्रेतादिर्माधवे शुक्ला तृतीया पुण्यसंमिता कृष्णा पंचदशी माघे द्वापरादिरुदीरिता कल्यादिः स्यात्कृष्णपक्षे नभस्येव त्रयोदशीति ना

अथनक्षत्रप्रकरणंव्याख्यायते तत्रादौनक्षत्रस्वामिनःशार्दूलविक्रीडितेनाह नासत्येति एतेनासत्यांतकादयः क्रमेशानक्षत्रेशाः क्रमात्स्युः १ अथध्रुवनक्ष
त्राणितत्कृत्यंचानुष्टुभाह उत्तरात्रयेति उत्तरात्रयंरोहिणीचएतानिनक्षत्राणिरविवारश्चध्रुवसंज्ञानिस्थिरसंज्ञानिचेतिसंज्ञाद्वयं एवमुत्तरत्रापिव्याख्येयम् ॥
ध्रुवनक्षत्रेषुस्थिरादिकर्मकार्यं आदिग्रहणान्मृदुनक्षत्रोक्तंग्राह्यं वसिष्ठः मृदुघ्रन्देकथितान्यपिस्थिरबन्देतानिकार्याणिइति २ अथचरभानितत्कृत्यं
चानुष्टुभाह स्वात्यादित्येति आदिशब्दाल्लघुनक्षत्रोक्तमपि ३ अथोग्रनक्षत्राणिचानुष्टुभाह पूर्वात्रयमिति आदिशब्दाद्दारुणनक्षत्रोक्तमपि ४ अथमि

नासत्यांतकवन्हिधातृशशभृद्रुद्रादितीज्योरगाक्रमेशाःपितरोभगोर्यमरवीत्वष्टाथ मीरः क्रमात् शक्राग्नीखलुमित्रइंद्रनिर्ऋ
तिक्षीराणिविश्वेविधिर्गोविन्दोवसुतोयपाजचरणाहिर्बुध्न्यपूषाभिधाः १ उत्तरात्रयरोहिण्योभास्करश्चध्रुवंस्थिरम् तत्रस्थिरं
बीजगेहशांत्यारामादिसिद्धये २ स्वात्यादित्येश्रुतेस्त्रीणिचंद्रश्चापिचरंचलं तस्मिन्गजादिकारोहोवाटिकागमनादिकम्
पूर्वात्रयंयाम्यमघेउग्रंक्रूरंकुजस्तथा तस्मिन्घाताग्निशाठ्यानिविषशस्त्रादिसिध्यति ४ विशाखाग्नेयभेसौम्योमिश्रं
साधारणंस्मृतं तत्राग्निकार्यंमिश्रंचवृषोत्सर्गादिसिद्धये ५ हस्ताश्विपुष्याभिजितःक्षिप्रंलघुगुरुस्तथा तस्मिन्पण्य
रतिज्ञानभूषाशिल्पकलादिकम् ६ मृगांत्यचित्रामित्रर्क्षंमृदुमैत्रंभृगुस्तथा तत्रगीताम्बरक्रीडामित्रकार्यविभूषणम्
७ मूलेंद्रार्द्राहिभेसौरीतीक्ष्णंदारुणसंज्ञकं तत्राभिचारघातोग्रभेदाःपशुदमादिकम् ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ रामः

श्राण्यनुष्टुभाह विशाखेति आदिग्रहणादुग्रोक्तमपि ५ अथलघुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह हस्तेति शिल्पंवर्द्धकिविकृत्यादि कलानृत्यादिकाश्च
तुःषष्टिः आदिशब्दाच्चरोक्तमपि ६ अथमृदुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मृगांत्येति ७ अथतीक्ष्णभान्यनुष्टुभाह मूलेति अभिचारःकर्मणाम्
भयंकरकृत्यमारणादि पशुदमःपशुशिक्षा आदिशब्दात् बंधनादिकंस्थिरंच ८ ॥ ८ ॥ ७ ॥ ९ ॥ श्रीकृष्ण

अधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखनक्षत्राण्यपिइहचत्वाह मूलाहीति मूलं अहिभाश्लेषा मिश्रंकृत्तिकाविशाखे उग्रंपूर्वात्रयमघाभरण्यः एतानिनव
भानिअधोमुखानिज्ञेयानि आर्द्रापुष्यःश्रवणत्रयंरोहिण्युत्तरात्रयंचनवभान्यूर्ध्वमुखानि मैत्राणिचित्रारेवत्यनुराधाः हस्तस्वातीपुनर्वसुज्येष्ठाअश्वि
नीएतानिनवभानितिर्यङ्मुखानि एषुअधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखेषुभेषुइदंशकृत्यं अधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखकृत्यंसद्भवति गरुडपुराणे भरणीकृत्ति
काश्लेषामघामूलविशाखिकाः तिस्रः पूर्वास्तथाचैवअधोवक्त्राः प्रकीर्तिताः एषुवापीतडागादिकूपभूमितृणानिच देवागारस्यखननंनिधानंखननंत
था गणितंज्योतिषारंभंखनीबिलप्रवेशनं कुर्यादधोगतान्येवकार्याणिवृषभध्वज रोहिण्यार्द्रातथापुष्योधनिष्ठाचोत्तरात्रयम् वारुणश्रवणंचैवनवचो
र्ध्वमुखास्तथा एषुराज्याभिषेकंचपट्टबन्धंचकारयेत् ऊर्ध्वमुखान्युच्छ्रितानिसर्वाण्येषुचकारयेत् रेवतीचाश्विनीचित्रास्वातीहस्तःपुनर्वसुः अनुराधा

मूलाहिमिश्रोग्रमधोमुखंभवेदूर्ध्वास्यमार्द्रेज्यहरित्रयध्रुवम् तिर्यङ्मुखंमैत्रकरानिलादितिज्येष्ठाश्विभानी।
इदंकृत्यमेषुसत् १९ पौष्णध्रुवाश्विकरपंचकवासवेज्यादित्येप्रवालरदशंखसुवर्णवस्त्रम्॥ छ ॥ ७॥

मृगोज्येष्ठाएतास्तिर्यङ्मुखाःस्मृताः गजोष्ट्राश्वबलीवर्ददमनंमाहिषस्यच बीजानांवपनंकुर्याद्गमनागमनादिकम् चक्रयन्त्ररथारीनांनावादीनांप्रवाह
णं पार्श्वेषुयानिकार्याणिकुर्यादिषुचतान्यपि इदंचनक्षत्रविशेषविहितानांकर्मणामावश्यकर्तव्यत्वेमुहूर्त्तालब्धौमस्ताकर्मणः अधोमु
खाद्याकारज्ञात्वातत्तन्नक्षत्रेषुतानिकर्माणिकार्याणियानिचसर्वथानोक्तानिबिलप्रवेशादीनितान्येष्वेवनक्षत्रेषुकार्याणीत्येतदर्थमुक्तम् १
अथप्रवालादिधारणमुहूर्त्तंवसंततिलकेनाह पौष्णध्रुवेति रेवत्यादिनक्षत्रेषुतथारिक्तातिथिशनिचन्द्रभौमवर्जितेऽन्हिदिवसेप्रवाले
विद्रुमंशंखः शंखवलयादिवस्त्रंश्वेतं एतानिधार्याणि रक्तंमंजिष्ठादिरंगेनरंजितंवस्त्रंभौमवारेपिधार्यम् अथसुभगासभर्त्तृकाध्रुवादिति
युगेरोहिण्युत्तरात्रयेषु अदिति युगेपुनर्वसौपुष्येचप्रवालादिकंनदध्यात् कचिच्छ्रुतन्तारायांस्नानमपिनिषिद्धम्॥ छ ॥ २ ॥

उक्तंच रोहिणी गुरु पुनर्वसूत्तरेया बिभर्ति नववस्त्रविभूषणम् सानयोषिद्वल्लभते पतिं स्नानमाचरतिवारुणेष्वयादिति १० अथनवधाविभक्त
स्य वस्त्रस्य रंध्रादिदोषे शुभाशुभफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह वस्त्राणामिति वस्त्राणां नवभागाः कार्याः कोणचतुष्टये अमरा देवाः स्थाः
प्याः राक्षसा मध्यगतांशगता ज्ञेयाः नराः दशांसादितेपाशे च पुनर्मध्ययोरंशयोर्ज्ञेयाः तत्र चैव रक्षांशे नवतरे नूतने वस्त्रे दैवाद्गंधे अग्निस्पृष्टे स्फु
टिते पाषाणाद्याघातादिभिर्निहते पंकेन कर्दमेन आदिशब्दात् गोमयादिभिरुपहते सति तद्वस्त्रं न सत् शुभफलजनकं न भवतीत्यर्थः नृरक्षां
शयोरेवं वस्त्ररंध्रादिके सति शुभं कल्याणं स्यात् अथ सर्वांशके राक्षसमनुष्यदेवांशकेषु प्रांततः प्रांतभागे असदनिष्टफलगमकं इदं स
वं शय्यापादुकास्वपि ज्ञेयम् श्रीपतिः कज्जलकर्दमगोमयलिप्ते वाससि दग्धवते स्फुटिते च चिंत्यमिति दं नवधा विहिते स्मिन्निष्टमनिष्ट

फं धार्यं विरिक्तशनिचंद्रकुजेन्हि रक्तं भौमे ध्रुवादितियुगे शुभमन्यनद्ध्यात् १० वस्त्राणां नवभागकेषु च चतुःकोणे मरा राक्ष
सा मध्यत्र्यंशगता नरास्तु सदृशे पाशे च मध्यांशयोः दग्धे वा स्फुटिते वरे नवतरे पंकादिलिप्ते न सद्रक्षांशे नृरक्षांशयोः
शुभमसत्सर्वांशके प्रान्ततः ११ विप्राज्ञया तथोद्वाहे राज्ञा प्रीत्यार्पितं च यत्॥ ॥ ॥ रामचंद्र

लं च सुधीभिः अत्र राक्षसांशे ध्वजछत्रादिसदृशी छेदाकृति शुभफला ज्ञेया देवमनुष्यांशेपि काकोलूकसदृशी छेदाकृतिरशुभफलदा कश्य
पः शंखचक्रांबुजछत्रध्वजतोरणसन्निभा श्रीवत्ससर्वतोभद्रनंद्यावर्त्तगृहोपमा वर्धमानस्वस्तिकेभमृगकूर्मझषाकृतिः छेदाकृतिर्दै
त्यभागेप्यायुरर्थप्रदा नृणाम् खरोष्ट्रोलूककाकादिजंबूकश्ववृकोपमा त्रिकोणः सूर्याकृतयो दैवभागेप्यशोभनाः निंदितं वसनं द्वाभ्यां द्वि
जेभ्यः स्वर्णसंयुतं आशिषो वचनं कृत्वा तन्यद्वस्त्रं च धारयेदिति १२ अत्र क्वचिदुष्टदिनेपि वस्त्रपरिधानमनुष्टुभाह विप्राज्ञयेति धि
ष्ण्ये नक्षत्रे वारादौ वार तिथ्योगादौ व्यतीपातभद्रादिदुष्टयोगे निन्द्येपि॥ ॥

यद्दुस्त्रंब्राह्मणानुज्ञयातथोहाहेराज्ञासंतोषेणार्पितंदत्तंतद्वस्त्रंधार्यमितिबुधाजगुः १२ अथलतापादपारोपणराजदर्शनमद्यगोविक्रयमु-
हूर्त्तान्शार्दूलविक्रीडितेनाह राधामूलेति राधाविशाखाएतदादिचतुर्दशनक्षत्रैर्लतानांवल्लीनांपादपानांवृक्षाणांचारोपोवापनंकार्यः।
अथराजदर्शनं ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः त्रयोदशभैःकार्यं अथमद्यमद्यारंभः तीक्ष्णोग्राब्जुपभेषुनवनक्षत्रेषुउदितःकथितः अथगवांक्र-
योमूल्येनपरस्माद्ग्रहणम् विक्रयोमूल्यग्रहणपूर्वकंदानं क्षिप्रांत्यवन्हीदुभादित्येंद्राबुपवासवेषुहिनवनक्षत्रेषुशस्तःप्रशस्तः अत्रभीमप-
राक्रमेणपंचदशभान्यभिहितानि हस्तेनुराधात्रितयेसपौष्णेमृमेचपूर्वाश्विविशाखभेषु पुष्येधनिष्ठाद्वितयेदितीशेगवांक्रयंविक्रयमामनंति।

निंद्येपिधिष्ण्येवारादौवस्त्रंधार्यंजगुर्बुधाः १२ राधामूलमृदुध्रुवर्क्षवरुणक्षिप्रैर्लतापादपारोपो
योनृपदर्शनंध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः तीक्ष्णोग्राब्जुपभेषुमद्यमुदितंक्षिप्रांत्यवन्हीदुभादित्येंद्रा-
बुपवासवेषुहिगवांशस्तःक्रयोविक्रयः १३ लग्नेशुभेचाष्टमशुद्धिसंयुतेरक्षाप्रश्लानिजयोनि-
भेचरे रिक्ताष्टमीदर्शकुजश्रवोध्रुवत्वष्ट्रेषुयानेस्थितिवेशनंनसत् १४ ॥ १४ ॥ ॥

ति १३ अथपशूनांरक्षामुहूर्त्तेस्थितिनिवेशनिषेधमुहूर्त्तंचेंद्रवज्रयाह लग्नेशुभइति शुभेशुभस्वामिकेलग्नेअष्टमशुद्धिसंयुतेशु-
भपापाक्रांताष्टमभावरहितेसतिपशूनांरक्षारक्षणप्रवेशादिकंचसत् तथास्वीययोनिनक्षत्रेचरभेचसत् यथाऽश्वानांयोनिभंअश्वि-
नीशततारके तत्रचतुष्पदानांरक्षाशस्ता तीक्ष्णेपशूनांदमनंवरंस्यात्सशुपोषणमितिवचनात् अथरिक्ता ४।९।१४ ष्टमीदर्शोमावास्याः
कुजोभौमः श्रवःश्रवणम् ध्रुवाण्युत्तरात्रयरोहिण्यः त्वाष्ट्रंचित्राएषुपशूनांयानंगृहाद्बहिर्निःसारणंस्थितिर्गोष्ठादिवेशनंनसत् शुभंनव्यव-
हारोत्रये पूर्वात्रयेधनिष्ठेंद्रयोर्ज्येष्ठासौम्यविशाखयोः आश्लेषायामयाश्विन्यांयात्रासिद्धिश्चतुष्पदामिति १४ ॥ १४ ॥

अथौषधसूच्योर्मुहूर्त्तमंदाक्रांतमाह भैषज्यंसदिति भैषज्यंऔषधंप्राश्यंभक्षितंचसत् लघुमृदुचरनक्षत्रेमूलेचद्व्यंगलग्नेद्विस्व-
भावराशिषुमिथुनकन्याधनुर्मीनेषुलग्नगतेषुसत्सुशुक्रेंदुजीवबुधेषुद्विस्वभावलग्नस्थेषुसत्सुपुनस्तेषांशुक्रेंदुजीवबुधानांवारेषुदिवसे
वारेसतितिथौरिक्तामारहिततिथौभेषज्यंसत् शुभंस्यात् दीपिकायां द्व्यगोदयेगुरुबुधेंदुसितेषुसत्स्तेषांवारेश्वसुविधौसुतिथौसुयोगेभैषज्यमुप
त्नगविशाखशिवेतरेषुजन्मर्क्षविष्टिरहितेषुकृतःशुभायइति अथरिःफद्युनमृतिमृहेलग्नात् द्वादशसप्ताष्टमगृहेषुशुद्धेषुशुभपापग्रहरहितेषु
सत्सु औषधंतुवर्षफलप्रश्नादिना आयुर्निश्चयेचसत् द्यूनशत्रुनिधनव्ययशुद्धौसद्गृहेषुनितरांबलवत्सु आयुषश्चहितकारिणियोगकीर्तितानियत
मौषधसेवनेतिश्रीपतिभट्टोक्तेः अथजनेर्भेजन्मनक्षत्रेनोभैषज्यंसत् जन्मनक्षत्रगश्चन्द्रःप्रशस्तःसर्वकर्मसु क्षौरभेषजवादाध्वकेतनेषुविवर्जयेदिति

भैषज्यंसल्लघुमृदुचरेमूलभेद्व्यंगलग्नेशुक्रेंदुज्येविदिचदिवसेचापितेषांरवेश्च शुद्धेरिःफद्युनमृतिगृहेसतिथौनोजने।
भेसूचीकर्माप्यदितिवसुभेत्वाष्ट्रमित्राश्विपुष्ये १५ क्रयर्क्षेविक्रयोनेष्टोविक्रयर्क्षेक्रयोपिन पौष्णांबुपाश्विनीवातःश्रवश्चि
।।त्राक्रयेशुभाः १६

वचनात् अथसूचीकर्मसूच्याःसंबंधिकर्मघटनसीवनादितिवसुभत्वाष्ट्रमित्राश्विपुष्यनक्षत्रेसत्स्यात् व्यवहारोच्चये अदिति
र्वासवंत्वाष्ट्रमैत्रभेदववाजिनः सूचीकर्मतनुत्राणमेभिर्क्षैःप्रशस्यतइति १५ अथान्यदनुष्टुभाह क्रयर्क्षइति क्रयर्क्षेवक्ष्यमाणक्रयनक्षत्रेविक्रयो
नकार्यः तथाविक्रयनक्षत्रेक्रयोपिनकार्याः दीपिकायांयमाहिशक्राग्निविशाखपूर्वानिष्टाःक्रयेविक्रयणेतिशस्ताःपौष्णाश्विचित्राशतविष्णुवा
ताःशस्ताःक्रयेविक्रयणेनिषिद्धाइति ननुयदायेनक्रयःकर्तव्यस्तदाअन्येनविक्रयःकर्तव्यस्तत्रक्रयविक्रयनक्षत्राणामहाभेदाद्भयविधमुहू
र्त्तानुपपत्तिः उच्यते विक्रेतायदामुहूर्त्तेविक्रयार्थंगृह्यतेतदावस्तुपृथक् क्रियतेतत्कर्मविक्रयशब्दवाच्यम् यदाक्रयिणाक्रयार्थंमुहूर्त्तेःप्राप्यतेतदा
विक्रयेत्रेमूल्यद्रव्यंदत्वापृथक्कृतविक्रेतृवस्तुग्राह्यतेक्रयशब्दवाच्यमितिमत्वायथाकथंचित्समाधेयं तन्नक्रयमुहूर्त्तःरेवतीशततारा अश्विनीस्वाती

अथ विक्रयविपण्योर्मुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाद्वीशेति द्वीशं विशाखा पूर्वादिनक्षत्रेषु केंद्रेषु प्रथमचतुर्थसप्तमदशमेषु द्वितीयकोणे नवपंचमेषु शुभैः
सद्भिः षट्त्र्यायेषु पापग्रहैः सद्भिः घटतनुं कुंभलग्नं विना त्यक्त्वा सतिथौ रिक्तामारहिततिथौ विक्रयः सन् शुभो ज्ञेयः अथ विपणिः पण्यवीथिका गृहे स्थि-
त्वा क्रयविक्रयार्थं यत्कर्म रिक्तातिथिभौमवारकुंभलग्नानि वर्जयित्वान्येषु तिथिवारलग्नेषु मित्राणि मृगरेवतीचित्रानुराधाः ध्रुवाणि रोहिण्युत्तरात्रयं क्षिप्रा-
णि हस्ताश्विपुष्याः एतैर्भैः लग्ने चंद्रे स्थिते मूर्त्तौ चंद्रे सिते च सति व्ययाष्टरहितैः पापग्रहैः सद्भिः शुभैर्द्व्यायखे वा द्वितीयैकादशमेषु सद्भिर्विपणिः शुभा स्यात्
१७ अथाश्वगजमुहूर्त्तमिंद्रवज्रयाह क्षिप्रान्त्येति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु रिक्ताभौमव्यतिरिक्तदिने वाजिकृत्यमश्वानां क्रयविक्रयं शिक्षास्थानाभरण-

**पूर्वाद्वीशकृशानुसार्पयमभे केंद्रद्विकोणे शुभैः षट्त्र्यायेष्वशुभैर्विना घटतनुं सन्विक्रयः सत्तिथौ रिक्ताभौमघटान्विना च
विपणिर्मित्रध्रुवक्षिप्रभैर्लग्ने चंद्रसिते व्ययाष्टरहितैः पापैः शुभैर्द्व्यायखे १७ क्षिप्रांत्यवस्विंदुमरुज्जलेशादित्येष्व रि-
क्तारदिने प्रशस्तः स्याद्वाजिकृत्यं त्वथ हस्तिकृत्यं कुर्यान्मृदुक्षिप्रचरेषु विद्वान् १८ स्याद्रूपाघटनं त्रिपुष्करचरक्षिप्र-
ध्रुवे रत्नयुक् तत्तीक्ष्णोग्रविहीनभे रविकुजे मेषालिसिंहे तनौ ॥**

दिकार्यं प्रशस्तं स्यात् श्रीपतिः पुष्यश्रविष्ठाश्विनसौम्यभेषु पौष्णान-
लादित्यकराह्वयेषु सवारुणर्क्षेषु बुधैः स्मृतानि सर्वाणि कार्याणि तुरंगमाणां अश्वारोहणचक्रं अश्वाकारं लिखेच्च कंसाभिजिद्भानि विन्यसेत् स्कंधे द्वे
सूर्यभात्संन्यसेत् पृष्ठे च दश भानि च पुच्छे द्वे स्थापयेत् पादेष्वश्वतुष्पादेष्वतुष्टयम् उदरे विन्यसेत्सं च मुखे द्वे तुरगस्य च अर्थलाभो मुखे सम्यक् वाजिनश्चार्ति
चोदरे चरणस्थे रणे भंगः पुच्छे पत्नी विनश्यति अर्थसिद्धिर्भवेत्पृष्ठे स्कंधे स्कंधपतिर्भवेत् इति अथ विद्वान् ज्ञाता मृदुक्षिप्रचरनक्षत्रेषु रिक्तामाभौम
वर्जितदिने च हस्तिकार्यं गजानां कार्यं क्रयविक्रयभूषादि कुर्यात् वसिष्ठः हस्तत्रये सौम्यहरित्रये च पौष्णद्वये पुष्यपुनर्वसौ च मैत्रे सर्वाण्यपि कुंजरा-
णां कर्माणि शस्तान्यखिलानि यानीति १८ अथ भूषणघटनमुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह स्यादिति [illegible]

वस्पति एवंविधे त्रिपुष्करदिनं चरक्षिप्रध्रुवनक्षत्रेषु भूषाघटनमाभरणघटनं शुभं स्यात् वसिष्ठः क्षिप्राचरचरकसे रिक्तामावर्जितेषु हि
वसेषु निखिलेष्वपि वारेष्वपि त्रिपुष्करे भूषणकार्ये अथ तद्भूषणं रत्नयुतं माणिक्यादियुतं चेत्तदा तीक्ष्णोग्रविहीनभे तीक्ष्णा निमूलज्येष्ठा आर्द्रा
श्लेषाख्यानि उग्राणि पूर्वात्रयमघाभरण्यः एतद्व्यतिरिक्तेष्वष्टादशनक्षत्रेषु तथा रविभौमवारेऽपि कार्यं तथा मेषवृश्चिकसिंहलग्नेषु च वसिष्ठः स्थि
रसाभरणं चरमे लघुमैत्रेष्वर्ककुजवारे तेषामेव विलग्ने माणिक्यमयभूषणं कार्यमिति कर्कवृषतुलालग्नेषु कार्यमित्यपि ज्ञेयम् वसि
ष्ठः क्षिप्रमृदुध्रुवचरभेश शिसितयार्वासरेषु तल्लग्ने मुक्ताफलरजतमयभूषणमखिलं सवज्रकं कार्यम् अथ तीक्ष्णा निमूलज्येष्ठार्द्राश्ले
षाः उग्राणि पूर्वात्रयभरणीमघा अश्विनीमृगौ द्विदैवं विशाखा दहनः कृत्तिका एषु नक्षत्रेषु घटितं शस्त्रं शुभं स्यात् अदितिर्वासवत्वष्टा मैत्रमैत्र

तस्युक्तासहितं चरध्रुवमृदुक्षिप्रेषु भेषु सत्तनौ तीक्ष्णोग्राश्विमृगे द्विदैवदहने शस्त्रं शुभं घटितं १७ मुद्राणां पातनं सद्ध्रु
वमृदुचरभक्षिप्रभे वीन्दुसौरे घस्रे पूर्णा जयाख्ये न च शुक्र भृगुजास्ते विलग्ने शुभे स्यात् ॥ ● ॥ श्रीः ॥

वषाजिनः स्त्रीकर्मननुत्राणमेभिर्ऋक्षैः प्रशस्यत इति क्रमेणोक्ते: अथ सुवर्णरूप्यादिपात्रे भोजनमुहूर्तमाह वसिष्ठः लघुमैत्रध्रुवचरभेषि
तेंदुबुधजीववारेषु हेमरजतादिभाजनभोजनमारोग्यामृतयोमिष्टमिति १९ अथ मुद्रापातनमुहूर्तं वस्त्रक्षालनमुहूर्तं च लग्नधराह मुद्राणामिति
ध्रुवमृदुचरक्षिप्रसंज्ञकैर्नक्षत्रैः कथाराजमुद्रा किंतु सुवर्णरूप्यादिनिष्पादनं मुद्रापातनमित्युच्यते टंकसालेति भाषया वीन्दुसौरे घस्रे चन्द्रशनिभ्या
रविवर्जितवारे तथा पूर्णा जयाख्ये पूर्णाः पंचमीदशमीपूर्णिमाः जयास्तृतीयाष्टमीत्रयोदश्यः एतासु तिथिष्वित्यर्थः शुभं स्यात् तथा गुरुशुक्रास्ते न शुक्र
भे विलग्ने शुभैः लग्ने शुभग्रहैः सद्भिरित्यर्थः उक्तं च मृदुध्रुवक्षिप्रचरेषु भेषु योगप्रशस्ते शशिमन्दवर्ज्यवारे तिथौ पूर्णजयाख्यये च मुद्राप्रतिष्ठा शुक्र
मदानरणां गुर्वस्ते वा सितास्ते वा मुद्राणां घटनं क्वचित् क्रूरग्रहदृशा लग्नेन कार्यं भूतिमिच्छता अथ ध्रुवे वस्त्रधनिष्ठा ॥ ● ॥ २ ॥

हयोश्विनी दिनकृत्हस्तः तस्मात्संचके हस्त चित्रा स्वाती विशाखानुराधास्तु आदित्यं पुनर्वसुः पुष्ये वस्त्राणां क्षालनं रजकाधानार्थं दे
नसत्शुभं स्यात् रिक्ता एवर्णि पूर्वोक्तानि तिथिप्रकरणे षष्ठी पितृदिने श्राद्धदिन एतेषु रविजत्रेषु शनि बुध वारेषु कदापि वस्त्रक्षालनं
नो कार्यं २० अथ खड्गादि धारणं शय्याद्युपभोगमुहूर्त्तं वसंततिलकयाह संधार्य इति विरिक्ते रिक्तावर्जितशुक्रस्य हस्तांतरि विवारे तथा मैत्र ध्रुव
लघुसंज्ञकनक्षत्रसहितपुनर्वसु ज्येष्ठा विशाखानक्षत्रेषु कुंतादयः संधार्याः कुंतो भल्लः व र्मकवचं इषवो बाणा आस्यते अनेनेतीष्वसनं ध
नुः ग्रवबाणः कृपाणः खड्गः असिपुत्री छुरिका संनाहोपीति केचित् तथा स्थिराख्य वृष सिंह वृश्चिक कुंभाख्ये लग्ने चंद्रे अपि शब्दात् लग्नेपि

वस्त्राणां क्षालनं सह स्तु हयदिनकृत्संचका दित्यपुष्येनो रिक्तापर्वषष्ठी पितृदिनरविजत्रेषु कार्यं क
दापि २० संधार्याः कुंत वर्मेषु सनशरकृपाणा सिपुत्र्यो विरिक्ते शुक्रे ज्यार्के हि मैत्र ध्रुव लघुस
हितादित्यशाक्रद्विदेवे स्युर्लग्ने हि स्थिराख्ये शशिनि च शुभदृष्टे क्रूर भैः केंद्रगैः स्याद्भोगः शय्यासना
देर्ध्रुवमृदुलघुहर्यंतकादित्यइज्ये २१ ॥. २१ ॥

अशुभग्रह दृष्टे क्रूर भैः केंद्रगैः सद्भिः कुंतादि धारणं हितं क्रूरसोच्चये पु
ण्येवादिति चित्रपद्मनननये शक्रो त्तरा रेवती वाजी हस्त विशाखमित्र सहितं भानो गुरो भार्गवे कुंभे कीटमृहे वृषे मृगपतौ चंद्रे शुभैर्वीक्षिते संनाहं
शरखड्ग कुंत छुरिका धार्यान्यपाणां हितेति यत्तु दीपिकायां मूलेंदुपूर्वात्रय याम्य पित्र्य शाक्राश्विसर्पानलसंज्ञलिनश्च शस्त्रादि संधारणमेषु कुर्यात्ति
थौ विलग्ने च शुभे शुभाहे इति तदा संनियुद्धादि विषयं अथ ध्रुव मृदु लघु नक्षत्रेषु हरेः श्रवणे अंतके भरण्यां आदित्ये पुनर्वसौ एषु शय्यासनादेः शय्या
खट्वादि रूपा आसनं पीठ मृगचर्मादि आदि शब्दात् पादुका तेषामुपभोगः इष्टः हितः दीपिकायां मैत्रेंदु पुष्य यम भादितिवह्नि चित्राहस्तोत्तरात्रयहरीज्य
विधातृभानि एतेष्वतीव शयनासनपादुकानां संभोगकार्यमुदितं मुनिभिः शुभाहे इति ॥ २१ ॥ २१ ॥ छ ॥ श्रीजगदंबा ॥

अथांधादिदिननक्षत्राणि शार्दूलविक्रीडितेनाह अंधाख्यमिति धाता रोहिणी विधिरभिजित् दहनभं कृत्तिका भगः पूर्वाफाल्गुनी अन्यत्स्पष्टं २१ अं
धादिनक्षत्राणां फलमनुष्टुभाह विनष्टार्थ इति अंधनक्षत्रेषु विनष्टस्यापहृतस्यार्थस्य लाभः शीघ्रं भवति मंदनक्षत्रेषु विनष्टार्थस्य प्रयत्नतो लाभो
भवति मध्येमध्यनक्षत्रे विनष्टार्थस्य दूरस्थनगरादतीवदूरदेशे श्रवणं खरीयद्द्रव्यममुकेन हृतं अमुकस्थले तिष्ठतीति लोकवार्ता भवति ल
ब्धिस्तु नास्ति स्वलोचननक्षत्रेषु श्रुत्याप्तीन श्रवणमपि लब्धिरपि न भवतीत्यर्थः २३ अथ धनप्रयोगेति निषिद्धनक्षत्राण्यनुष्टुभाह तीक्ष्णेति एते
स्तीक्ष्णदिननक्षत्रैर्यद्द्रव्यं स्वर्णादि दत्तं कालांतरं विनादत्तं न स्वसत्तापरित्यागेन निवेशितं स्वाप्तसमीपे प्रत्ययार्थं स्थापितं प्रयुक्तं कालांतरीति

अंधाख्यं वसुपुष्यधातृजलभद्वीशार्यमांत्याभिधं मंदाख्यं रविविश्वमैत्रजलपाश्लेषाश्विचांद्रं भवेत् मध्याख्यं शिवपि
त्रजैकचरणत्वाष्ट्रेंद्रविध्यांतकं स्वक्षं स्वात्यतिश्रवोदहनभाहिर्बुध्न्यरक्षोभगम् २२ विनष्टार्थस्य लाभोंधे शीघ्रं मंदे प्र=
यत्नतः स्याद्दूरे श्रवणं मध्ये श्रुत्याप्तीन स्वलोचने २३ तीक्ष्णमिश्रध्रुवोग्रैर्यद्द्रव्यं दत्तं निवेशितं प्रयुक्तं च विनष्टं च ह्रि
विष्ट्यापाते च नाप्यते २४ मित्रार्कध्रुववासवांबुपमघातोयांत्यपुष्येंदुभिः पापैर्हीनबले स्तनौ स्मरगुरौ शुद्धे वा भृगौ रवेर्वि

धुरःस्वरंकस्थे विद्दत्तं विनष्टं चौरादिनाहृतं स्वयमेव स्थानच्युतं द्रव्यं विष्ट्येन कदापि नाप्यते तथा विष्ट्यां भद्रायां पाते व्यतीपाते महापाते वा हृतं
द्रव्यं नाप्यते चकाराद्ग्रहणेपि वसिष्ठः ध्रुवोग्रसाधारणदारुणर्क्षे निक्षिप्तमर्थं त्वथवा प्रनष्टं चौरैर्हृतं दत्तमुपप्लुतं वा विष्ट्यं च पातेन न लभ्यते तद्धि
अत्रेदमनुसंधेयं तीक्ष्णमिश्रादिपंचदशभेषु मध्ये रोहिण्यार्यमक्षिप्रजलभद्वीशेषु दत्तं निवेशितं प्रयुक्तं द्रव्यं सेवाऽप्राप्तिः चौरापहृतस्य स्वतो गतस्य वा
धनस्य लाभ एवं तेषां रोहिण्यादीनां मध्यमलोचनेषु पाठसामर्थ्यादितिभावः २४ अथ जलाशयखनननृत्यारंभयोर्मुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह मित्रा
र्केति अनुराधादिभिर्पंचदशनक्षत्रैः सद्भिः पापग्रहैर्हीनबलैर्बलरहितैः सद्भिः तनौ लग्ने स्मरगुरौ सति बुधे वा सति विदधामे ... केसति॥ ६ ॥ ३५

आप्येजलराशौविधौसति सर्वतोयाशनीवापीकूपतडागादीनांतोयाधाराणांखननंहितंस्यात् "आप्यांबुयांत्यपितृमित्रवसूत्तरार्कैंद्वीज्यभेषुखननंसलिलाशयानामितिव्यवहारतत्त्वोक्तेः" श्रीपतिः लग्नेजीवेज्ञेथवादुर्बलैश्चक्रूरैः शुक्रेवारिमेषुरणस्थे आप्येचंद्रे सर्वतोयाशयानामारंभाःस्युःसिद्धयेनिर्विकल्पमिति अथनृत्यारंभः तैःप्रागुक्तैर्नक्षत्रैर्व्यंभामघैः पूर्वाषाढामघारहितैःसंद्रभैर्ज्येष्ठासहितैः मित्रार्कध्रुववासवांबुपांत्यपुष्येंदुज्येष्ठानक्षत्रैः नृत्यारंभःशुभःस्यात् शुभेहिबुकेचतुर्थस्थानेलग्नेज्ञेसतिअब्जेचंद्रेज्ञराशौमिथुनकन्यास्थे सतीत्यर्थः २५ अथसेवकस्यस्वामिसेवायांमुहूर्त्तंशालिन्याह क्षिप्रेति क्षिप्राणिहस्ताभिजिदश्विपुष्याः मैत्राणिमृगरेवतीचित्रानुराधाः एतेषु नक्षत्रेषुबुधशुक्रसूर्यवारेसौम्येशुभग्रहेलग्नगेसति अर्केभौमेवाखलाभेदशमेएकादशेचस्थितेसतिसेवकेनस्वामिनःसेवाकार्यातत्र।

आप्येसर्वेजलाशयस्यखननंव्यंभामघैःसेंद्रभैस्तैर्नृत्यंहिबुकेशुभेस्तनुगृहेज्ञेब्जेज्ञराशौशुभं २५ क्षिप्रेमैत्रेवित्सितार्केज्यवारेसौम्येलग्नेर्केकुजेवाखलाभे योनेर्मैत्र्याराशिपोश्चापिमैत्र्यांसेवाकार्यास्वामिनःसेवकेन २६ स्वात्यादित्यमृदुद्विदैवगुरुभेकर्णत्रयाश्वेचरेलग्नेधर्मसुतारिशुद्धिसहितेद्रव्यःप्रयोगःशुभः॥ स्वामिसेवकनक्षत्रयोन्यो मैत्र्यां चपुनःराशिपोःसेव्यसेवकयोराशिस्वामिनोर्मैत्र्यांप्रीतौसत्यांसेवकार्याअन्यथानकार्या २६ अथद्रव्यप्रयोगऋणग्रहणमुहूर्त्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वात्यादित्येति स्वात्यादिचतुर्दशनक्षत्रेषुचरेमेषकर्कतुलामकराणामन्यतमेलग्नेधर्मेनवमेसुतःपंचमंअष्टमंएतेषांशुद्धिःनवपंचमयोःपापग्रहराहित्यंअष्टमेतुशुभपापराहित्यमेव रूपाशुद्धिस्तयासहितेलग्नेद्रव्यप्रयोगःऋणदानंशुभंस्यात् भौमपराक्रमेन्द्रपुष्याश्विनीचैवविशाखाश्रवणत्रयं पुनर्वसौनवसंसतिधनादिनिधिवर्त्तनं वर्त्तनमृणादिरूपणदानं मिश्रनक्षत्राद्विशाखायांनिषेधप्राप्तेऋणदानेएवविधिः त्वतेनष्टादौनिषिद्धेवशुद्धेषुधर्मात्मजनैधनेषुचरेविलग्नेद्रविणप्रयोगःइतिअथारेभौमवारेऋणंनग्राह्यंऋणंभौमे

ऋणच्छेदंकुजेकुर्यात्संचयंसोमनंदने अथतु विशेषे संक्रमसंक्रांतिदिवसे रुद्वौवृद्वियोगे करेहस्तनक्षत्रे अर्केन्हिरविवारेइतियत् तत्रा
पिनयात्यमित्येकसंबंधः यत्यस्माद्धेतोस्तद्दणतदंशोऋणगृहीतुःकुलेषुभवेत् तस्पुत्रपौत्रादिभिरपिपरिहर्तुमशक्यमित्यर्थः हस्तेः कैवारे
संक्रांतौयद्दणंस्यात्कुलेषुतत् वृद्धियोगेतथाद्देयमृणच्छेदंतुकारयेदितिज्योतिः प्रकाशोक्तेः बुधवारेऋणंकदापिनदेयम् २७ अथहलप्र
वाहमुहूर्त्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह मूलद्वीशेति एतेःमूलादिभिरेकोनविंशतिनक्षत्रैः विनार्कशनिरविशनिवारौवर्जयित्वान्यवारेषु तत्रपा
पेहीनबलेनिर्बलेः चंद्रेजलराशिनवांशकेसति शुक्रेचंद्रेचमांसलेपुष्टेसतिउदितेसत्यर्थः गुरौलग्नेचसतितदाप्रथमंहलप्रवहणंशस्तंस्या
त् कश्यपः गुरौलग्नगतेशुक्रेबलिन्याप्यादयेविधौ शस्ताकृषिक्रियातत्रदुर्बलैः क्रूरखेचरैः अथसिंहेघटेकुंभेकर्केअजमेषएणेमकारे।

नारेस्यात्यमृणंतुसंक्रमदिनेवृद्धौकरेर्केन्हियन्नद्दंशेषुभवेद्दणंनचबुधेदेयंकदाचिद्धनं २७ मूलद्वीशमघाचरध्रुवमृ
दुक्षिप्रैर्विनार्कशनिंपापैर्हीनबलेविधौजललवेशुक्रेविधौमांसले लग्नेदेवगुरौहलप्रवहणंशस्तंनसिंहेघटेकर्कांजे
णधेटतनौक्षयकरंरिक्तासकष्ट्यांतथा २८ एतेषुश्रुतिवारुणादितिविशाखोडूनिभौमंविनाबीजोप्तिर्गदितोशुभात्वशुभ।
तोष्टांशीडुंरामेंदवः

धेतुलायां तथारिक्तासुषष्ठ्यां तथाशब्दोनुक्तसमुच्चयार्थस्तेनाष्टम्यामपिनशस्तः यस्मात्क्षयकरं २८ अथबीजोप्तिमु
हूर्तंफणिचक्रंचशार्दूलविक्रीडितेनाह एतेष्विति पूर्वोक्तनक्षत्रेषु श्रुतिवारुणादितिविशाखोडूनि विनाश्रवणादिवर्जितेषुमूलमघाध्रुवमृदुक्षि
प्रधनिष्ठास्वातीषुभौमंविनाभौमवारव्यतिरिक्तवारेषुबीजोप्तिः बीजवापनंशुभंज्ञेयंनारदः मृदुध्रुवक्षिप्रभेषुपितृवायुवसूडुषु संमूलभेषुबीजोप्ति
रत्युत्कृष्टफलप्रदा रवौरौद्राद्यपादस्थेभूसौसजायतेरजः तस्माद्दिनत्रयंतत्रबीजवापंपरित्यजेदितिराजमार्त्तण्डे आर्द्राप्रथमदिनत्रयनिषेधः अथबी
जोप्तौफणिचक्रं अशुभतोनविद्यंतेगावोयस्येतिअगुः राहुः तस्यभतदाक्रांतनक्षत्रंतस्मादादौ अष्टौभानि असंतिअसमीचीनानि ततस्त्रीणिशुभ

ततएकमशुभं ततस्त्रीणिशुभानि ततश्चत्वार्यशुभानि एवंवीजोप्तौसप्तविंशतिनक्षत्राणांशुभाशुभत्वमुक्तं रत्नमालायां मूर्ध्नित्रीणिगले
च यंचजठरेधिष्ण्यानि चद्वादशेत्यादि लग्नशुद्धिमाह वसिष्ठः भवत्रिसहजेपापैस्त्रिकोणकेंद्रेस्थितेश्चशुभैः कथितेशुभधिष्ण्येपिवशुभलग्नेनवी
जवापनंकार्यं अथहलचक्रमुच्यते हलेइतिहलचक्रेअर्कोझिताद्भान्नक्षत्रात्क्रमेणत्रीणिअसंति अशुभानि ततोष्टभानिसंतिशुभानि
ततोनवभानिअसंति ततोष्टौभानिसंति यथा सूर्यआर्द्रायांभुक्तभंमृगः तत आरभ्यत्रीणिअशुभानिततः पुष्यतोष्टभानिशुभानिततोविशाखा
तोनवभान्यशुभानि ततः शततारकातोष्टभानिशुभानि एवमष्टाविंशतिभानिजातानि तथावसिष्ठः अर्कगताद्गतसंस्थभत्रितयंतेअष्टमुभ.
यतस्त्विष्टंषोडशधिष्ण्यनवकं शिष्टमनिष्टंचलांगलेचक्रे कश्यपोपित्रिषष्टकनवर्क्षेषुसप्तस्वर्क्षे विमुक्तभात् हानिर्वृद्धिः कर्तृनाशोलक्ष्मी
प्राप्तिर्यथाक्रमादिति एवंबहुमुनिसंवादेसंतिद्वयोस्मृतेर्लात् त्रिवन्हित्रीणुत्रीणुत्रिसमा ३।४।३।५।३।५।३।८ण्यशुभदशुभानिक्रमाल्लांगला

रामेंदूग्निषुगान्यसच्छुभकराण्युक्तोहलेर्कोज्झिताद्भाद्रामाष्टनवाष्टभानिमुनिभिः प्रोक्तान्यसत्संतिच २९॥

रव्येशितियदुक्तंगणेशदैवज्ञैर्मुहूर्ततत्वेतच्चिंत्यंमूलवाक्यमूलाभावात् ननुश्रीपतिवाक्यं अर्कक्रांतगतान्यनडुहांनाशायमान्यग्रतो रुद्रोभत्रितयं
ततस्तुकृषिकृद्धातायशूलत्रयं धिष्ण्यानांनवकंतदंतरगतेस्यात्श्रियेपंचके पश्चान्यत्रितयंतदंत्रगदितंचक्रेशुभंलांगलेइतिमूलंचेत् नस्य
पश्चायतिवाक्येशब्दार्थः किंतुमूलवाक्यवेधेनस्वाज्ञानप्रकाशकः वाक्यार्थस्तु अर्कक्रांतमतानित्रीणिभानिवृषनाशकराणिसुः ततस्त्रीणिवृद्धो
तेपंचकइति तच्छब्देनहलोर्धदंडाशूलोर्धदंडानुच्यते अर्कक्रांतमतागतान्यनडुहांनाशायमान्यग्रतोवृद्धोभत्रितयंअयमंतरस्यपूर्वावधिः मध्येत
ततः परोपादानात्तुशब्दस्तु आनंतर्यद्योतनार्थः तुअनंतरंशूलत्रयंधिष्ण्यानांनवकंकृषिकृत् घातायेति अंतरस्योत्तरावधिः तयोरंतरगतेमध्ये वि
द्यमानाधिष्ण्यानांपंचकंचपंचकंचश्रियेस्थाप्येनपंचद्वयंचमेतियावत् यच्चान्यद्गदितंपश्चात्तंतेनशुभंतदंतरेण [illegible]

अथ शिरामोचनविरेचनादिमुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह त्वाष्ट्रादि इति त्वाष्ट्रद्वये चित्रास्वात्यौ मित्रभाद्वये अनुराधाज्येष्ठे कभाद्वये रोहिणीमृ
गौ श्रोत्रश्रवणः क्षिप्रादिषु एकादश नक्षत्रेषु भौमार्कगुरुवारे शिरामोक्षणं रुधिरविहीनां नाडिकां शिरां तस्याः सूक्ष्मशस्त्रघातेन नरक्षतेः
रक्तमोक्षणं कुर्यात् अथ बुधार्कौ विना बुधस्य निवारी स त्वन्यवारेषु पूर्वोक्तनक्षत्रेषु च विरेकवमनाद्यं औषधेन स्रवण विरेचकः वमनं कु
एतदाद्यं कुर्यात् मित्रक्षिप्रचरध्रुवेषु नवोदशनक्षत्रेषु रविवारे शुभग्रहवारे च विरोबुधस्य लग्नवर्गे जीवस्यापि लग्नवर्गेयदस्मिन्नक्स्मिंश्चिल्लग्ने पित्
रुबुधयोः षड्वर्गे सति तमोलग्ने गुरौ च सति कर्तुर्गुरुबले च सति धर्मक्रियाकोटिहेम्मरुद्राधिष्ठानादिरूपानुगदिता कथिता ३० अथ धान्यच्छेद

त्वाष्ट्रान्मित्रकभाद्वयेंबुपलघुश्रोत्रे शिरामोक्षणं भौमार्केज्यदिने विरेकवमनाद्यं स्याद्बुधार्कौ विना। मित्रक्षिप्रचरध्रुवे
रविशुभाहे लग्नवर्गे विदो जीवस्यापि तनोगुरौ निगदिता धर्मक्रिया तद्बले ३० तीक्ष्णाजपाद्वरुणस्वन्हिदस्रश्रुतीदुस्वाती।
मघोत्तरजलांतकक्षपुष्ये मंदारिक्तरहिते दिवसे तिशस्ताधान्यच्छिदा निगदिता स्थिरभे विलग्ने ३१ भान्त्यार्यमश्रुतिम
घेंद्रविधातृमूलमैत्राख्यभेषुकथितकणमर्दनंस्यात् हीशाजपान्निर्ऋतिधातृशावार्यमर्क्षेसस्यरोपणमिहार्ककुजौ विना
सत् ३२ मिश्रोग्रपौद्रभुजगेंद्रविभिन्नभेषु कर्कोजतौलिरहितचतनौ शुभाहे ॥ ११ नं वसंततिलकेनाह तीक्ष्णाजपादेति एतेषु केन विंश
तिनक्षत्रेषु तथा भौमशनिरिक्तावर्जितदिने स्थिरलग्ने सति धान्यादीनां यवादीनां छिदा छेदनं निगदितं [illegible] ३१ अथ कणमर्दनं सस्यरोपणं च।
वसंततिलकेनाह भान्त्येति विधिः रोहिणी अंत्यरेवती एषु नवमेषु कणानां चणकादीनां मर्दनं पशुघातादिनां [illegible]करणं तत्समीचीनं स्यात् अथ विश
स्वादिषट्नक्षत्रैः आर्ककुजौ विना शनि भौम्यवारेषु सस्यस्य धान्यस्य रोपणं सत् शुभम् ३२ अथ धान्यस्थितिधान्यवृद्धिं वसंततिलकेनाह मिश्रोग्रे
ति मिश्रोग्रादिविभिन्नेषु मिश्रादिदशनक्षत्रेभ्योन्येषु सप्तदशनक्षत्रेषु तथा कर्कमेषतुलारहिते लग्ने मकरस्थिरद्विस्वभावलग्ने शुभाहे चंद्रबुधगुरुशु

क्रूरवारे धान्यानां स्थितिः एकत्रस्थले स्थापनं सा शुभकरी निगदिता अथ ध्रुवेज्याहरिनयोः दृशनक्षत्रेषु धान्यवृद्धिः ॥ मह्यमेतावद्धान्यं देहि इति सीमा
सहूयानंतरं सपादं सार्धं वा दास्यामि एवं रूपा वृद्धिर्निगदिता ३३ अथ शांतिकपौष्टिकादिकं वसंततिलकेनाह क्षिप्रेति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु पौष्टि
कमंगलाभ्यां सह पौष्टिककर्मणा ग्रहशांत्या मंगलकर्मणा विना विनायकशांत्या सह शांतिकं दुष्टफलं मूलादिनक्षत्रोत्पन्नशांत्यादि शुभं स्यात् त
गनात् रवेः शुभे अर्के सति विधौ चंद्रे शुभखगते चतुर्थे गुरौ लग्नस्थे सति ततः शांतिकं मौढ्यादि दुष्टसमये गुरुशुक्रास्तादि दुष्टकाले नो शुभदं तन्निमित्त
केत्वाद्युत्पातदर्शने सति गुरुशुक्रास्तादावपि शुभं स्यात् उक्तं च शांतिकर्माणि कुर्वीत रोगे नैमित्तिके तथा गुरुभार्गवमौढ्येऽपि दोषस्तत्र न विद्यते ३४
अथ होमाहुतिशुद्धिमनुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्याक्रांतनक्षत्रात् त्रित्रिभेन समयमध्ये चंद्रे चंद्रनक्षत्रे दिननक्षत्रे सति क्रमात् सूर्यादिमुखे होमा॰

धान्यस्थितिः शुभकरी गदिता ध्रुवेज्यहूीशेंद्रमूलचरभेषु च धान्यवृद्धिः ३३ क्षिप्रध्रुवांत्यचरमैत्रमघासु शस्तं स्याच्छांतिकं ।
सह च मंगलपौष्टिकाभ्यां रवेर्के विधौ स्फुरखगते तनुते गुरौ नो मौढ्यादिदुष्टसमये शुभदं निमित्ते ३४ सूर्यभात्त्रित्रिभे चंद्रे ।
सूर्यविच्छुक्रपंगवः चंद्रारेज्यागुशिखिनो नेष्टा होमाहुतिः खले ३५ सैका तिथिर्वारयुता कृताप्ता शेषे गुणेऽभ्रे भुवि वह्निवासः
सुखः ॥

हुतिः पतति यथा सूर्याक्रांतनक्षत्रात् नक्षत्रत्रयमध्ये होमारंभे सूर्यमुखे होमाहुतिपातः ततो नक्षत्रत्रये बुधस्य मुखे शुक्रस्य ततः पंगोः शनेः ततः
श्चंद्रस्य ततः आरस्य भौमस्य ततः ईज्यस्य गुरोः ततः राहोः ततः शिखिनः केतोः एवं सति यद्दिने खले पापग्रहमुखे होमाहुतिः पतति स अनिष्टः न शुभदा अर्थाच्छु
भग्रहमुखे शुभा सूर्यनक्षत्राच्चंद्रनक्षत्रपर्यंत गणना ३५ अथ यद्दिने होमं चिकीर्षितस्तद्दिने वह्निनिवासवशेन शुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह सैकेति शुक्लप्रति
पद्गणनया वर्तमानतिथिर्गण्या एकयुता वर्तमानवारयुता चतुर्भक्ता यच्छेषं तच्चैव गुणमितं त्रिमितं शून्यमितं च तदा भुवि भूमौ वह्निवासो वसतिः फलमाह सौख्या
य होमे होमदिने भूमावग्नेर्वासे सति सौख्यं भवति अथ शशियुग्मशेषे एकमिते शेषेऽग्निवासो दिवि स्वर्गे फलं कर्तुः प्राणनाशः द्विमिते शेषेऽग्निवासो भूतले ॥ ६

तत्फलं कर्तुरर्थनाशः उक्तंच तिथिवारयुतिः सैकावेदभक्तावशेषकात् निवासो गिर्व्योम्नि रूपे वित्तप्राणविनाशदः पाताले हि कुशेषेण भूम
यनाशनः गुणवेदावशेषेण भूमौ विपुलसौख्यदः संस्कारेषु विचारोऽस्य न कार्यो नापि वैष्णवे नित्ये नैमित्तिके कार्ये नचाब्दे मुनिभिः स्मृतः कैश्चित्तु
दृक्सूत्रमपि होमे वर्ज्यमित्युक्तम् तद्यथा अर्कस्वंद्वादशेमत्स्यश्चतुर्थे मंदः शुक्रादष्टमेंगारकश्च राहुर्धर्मे जीवतः खेटस्त्वेते होमे नाशः पुनस्तसाधकानामिति
अथप्रतिवर्षोत्पन्ननवान्नभक्षणमनुष्टुभाह नवान्नमिति वरादिद्वादशभेषु सत्सु नौसमीचीनलग्नेशुभमयुहे युते दृष्टे चेत्यर्थः नंदातिथयः १।६।११ विष
घटी विवाहप्रकरणोक्ताः मधुश्चैत्रः पौषः अर्कि शनिः भूमिजो भौमः एतान्विनावर्जयित्वान्नवान्नभक्षणं शुभं

सौख्यायहोमेशशियुग्मशेषे प्राणार्थनाशौ दिवि भूतले च ३६ नवान्नं स्याच्चरक्षिप्रमृदुभे सत्तनौ शुभं विनानंदा विषघटीमधुपौषार्कि
भूमिजान् ३७ अथनौकाघटनमनुष्टुभाह यामयत्रय विशाखेंद्रसार्पपित्र्येशभिन्नभे भृग्वीज्यार्कदिने नौकाघटनं सत्तनौ शुभं ३८ मूलार्द्राभरणीपित्र्य
मृगेसौम्ये घटेतनौ क्रूरखेशरुकेस्मे शुद्धेसिद्धिर्वीराभिचारयोः ३९ व्यन्त्यादितिभुवमघानिलसार्पधिष्ण्ये रिक्तेतिथौ चरतनौ वि
कवीन्दुवारे॥ ॥

इति यामयत्रयं भरणीकृत्तिकारोहिण्यः ईश आर्द्रा अन्यानि प्रसिद्धानि एभ्यो भिन्ननक्षत्रेषु शुक्रगुरुवारे सत्तनौ शुभमपु
नद्दृष्टे लग्ने नौकाघटनं नौकानिर्माणं शुभं नौकाचालनं नौकागमनमुहूर्त्तौ दीपिकायां शुभाहे विष्णुर्युग्मे दुभयमैत्राश्विपाणिषु चालनं घटनं स्थानान्नावः
शुभतिथौ दुष्ट अश्विकरेज्यसधानिधिपूर्वामित्रधनाच्युतभेषु भलग्ने तारकयोगतिथौ दुविशुद्धो नौगमनं शुभं शुभवारे ३८ अथवीरसाधनाभिचारयो
मुहूर्त्तमनुष्टुभाह मूलेति मूलादिनक्षत्रपंचके तथा घटेतनौ कुंभलग्ने सौम्ये बुधे सति तथाशुक्रे क्रूरखेचतुर्थे अष्टमे शुद्धे ग्रहरहितेनाद्दृष्टे लग्ने वीरसाधनस्य अभिचारस्य कर्मणः सिद्धिः निष्पत्तिः ३९ अथरोगनिर्मुक्तस्नानं वसंततिलकेनाह व्यंत्येति विगतान्त्यारोहिणीरेवत्यादीनि नवधिष्ण्यानि येभ्य
स्तेषु रा रवाशिशनक्षत्रेषु तथा रिक्तासंज्ञासु तिथिषु चरलग्ने तथा शुक्रचंद्रवर्जितवारे॥ ॥ ॥ ॥ श्रीरुद्राय॥

तथा विधौ चंद्रे हीने निषिद्धस्थानस्थे निषिद्धस्थाना निगोचरप्रकरणोक्तानि तस्मिन् ग्रहे भवेद एकादशे केंद्रे १।४।७।१० कोणे नवपंचमे स्थाने स्थितैः सद्भिः
एवं विधे लग्ने रुजा विरहितस्य रोगनिर्मुक्तस्य जनस्य स्नानं आरोग्यस्नानं शस्तं शुभं नारदः स्थिरेज्यादितिसर्पांत्यपितृवारुणभेषु च नकुर्याद्रोगमुक्तस्य स्नानं वारे ज्ञशुक्रयोरिति ५० अथ शिल्पविद्यामनुष्टुभाह मृदुध्रुवेति मृदुध्रुवादिनक्षत्रेषु बुधे दशमे लग्ने वा सति अथवा गुरौ दशमे लग्ने वा सति
तथा विधौ चंद्रे बुधगुरुषड्वर्गस्थे च सति शिल्पविद्या नानावर्णादिनिर्मितमूर्त्यादिकं तद्विद्यायाः आरंभः शस्यते ५१ अथ संधानमनुष्टुभाह क्रूरे
ज्येति पुष्यादि नक्षत्रेषु तथाष्टम्यां तिथौ हरौ द्वादश्यां च तिथौ तैतिलकरणे च तथा शुक्रे दृष्टे युते च लग्ने तथा क्रूरभग्रहाणां वारे संधानं संधिमैत्री तिया
वत् इष्यते तथा च कश्यपः भाग्यपुष्येसमैत्रे च लग्ने शुक्रे सिते युते करणे तैतिले रम्यो द्वादश्यां संधिरिष्यते ५२ अथ परीक्षामुहूर्तं वसंततिलकया

स्नानं रुजा विरहितस्य जनस्य शस्तं हीने विधौ चलरवौ गेर्भवकेंद्रकोणे ५० मृदुध्रुवक्षिप्रचरे ज्ञगुरोर्वा खलग्नगे विधौ ज्ञगुरोः
षड्वर्गस्थे शिल्पविद्या प्रशस्यते ५१ क्रूरेज्यमित्रभेष्वष्टम्यां तैतिले हरौ शुक्रदृष्टेनौसौम्यवारे संधानमिष्यते ५२॥
त्यक्त्वाष्ट८भूत१४रानिविष्टिकुजान्जनुर्भमासौमृतौ८रविविधू अपि भानि नाड्याः॥

५३ त्यक्त्वेति भूतश्चतुर्दशी जनुर्भं मासौ जन्मर्क्षं जन्ममासश्च जन्मराशेरष्टमं सूर्यं चंद्रं च नाड्याः भानि जन्मभकर्मभाधानभानि सन्त्राणि नाडीनक्षत्राणि एतानि त्यक्त्वा द्व्यंगद्व्यंगस्वभावे च लग्ने चरलग्ने वा तन्नवांशे च चंद्रशुद्धौ ताराशुद्धौ गुरुशुद्धौ च सत्यां कनेहस्तः अदितिः पुनर्वसुः हरिः श्रवणः इंद्रो ज्येष्ठा कं जलं तत्स्वामी वरुणः तस्य नक्षत्रं शततारका
एषु भेषु परीक्षा कार्या अन्यत्स्पष्टं परीक्षानाम स्तेयादिपातकाभिशस्तस्य शुद्धाशुद्धिविचारपूर्वकं सप्तमाषादिरूपा दिव्यमिति यावत् उक्तं च दीपिकायाम
नो शुक्रास्ते ष्टमार्के गुरुसहितरवौ जन्ममासे ष्टमेंदौ विष्टौ मासे मलाख्ये कुजशनिदिवसे जन्मताराच्चा य नाडीनक्षत्रहीने स्फुरगुरु रजनीनाथताराविशुद्धौ ग्राम
तः कार्या परीक्षा हितनुचरगृहांशोदये शस्तलग्ने इति व्यवहारोच्चये अष्टम्यां च चतुर्दश्यां चायश्चित्तपरीक्षणे॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

नपरीसाधिवासश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्च शनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्च तथाग्नेयः पुनर्वसुः तद्वच्छतभिषाप्रोक्तास्वभियुक्त विवा
रणेद्विनाडीनक्षत्राणिदीपिकारत्नवचनात् जन्मर्क्षमाद्यं दशमं च कर्मसंघातिकं षोडशभं च मानसं स्यात्पंचविंशं समुदायमष्टादशं च योविंशतिभं विनाशनं एवं षट्
भोजनः सर्वोजातिदेशाभिषेकभैः नवभिर्नृपतिर्ज्ञेयो नाडीताराः सप्तांगकः इति नृजातिनक्षत्राणि वराहसंहितायां पूर्वात्रयसानलमघप्रजानां राज्ञां च पुष्येण सहो
त्तराच सपौष्णमैत्रं पितृदैवतं च प्रजापतेर्भं च कृषीवलानि आदित्यहस्ताभिजिदश्विनानि वणिक्जनस्वाम्यमुपागतानि मूलत्रिनेत्रानिलवारुणानिभान्युग्रजा
तेः प्रभविष्णुतायाः सौम्यैंद्रचित्रावसुदैवतानि सेवाजनस्वाम्यमुपागतानि सार्पं विशाखा श्रवणे भरण्यश्चांडालजातेरभिनिर्दिशंतीति देशो ग्रामस्यादिकस्तन्न
क्षत्रं शतपदचक्रम् यथा वाराणस्याः नक्षत्रं रोहिणीति अभिषेकभं यस्मिन् राष्ट्रादिके नक्षत्रेण राज्ञाभिषेको जातस्तदभिषेकर्क्षमिति राज्ञां नवभा

ष्वंगे चरे तनुलवे शशिजीवताराशुद्धौ करादितिहरींदुकपौष्णरीसा ४३ अथाष्टशुद्धौपचयेषु लग्ने शुभदृग्युते चंद्रे त्रिषड्दशा
यस्थे सर्वारंभः प्रसिध्यति ४४ स्वातीन्द्रपूर्वाशिवसार्पभेषु ज्वरे नृमैत्रे स्थिरता भवेन्नुः याम्यश्रवोवारुणतक्षभे शिवाः१
घस्राहिपक्षो९५ द्व्यधिपार्कवासवे ॥ ४५ ॥ ७ निद्रुतरेपापदृग्युक्तानि ४१ अथ सामान्यतः शुभकार्ये लग्नशुद्धिमनुष्टुभाह व्यंगेति व्यंगो

द्वादशं अष्टमं एतत्स्थानद्वयं शुद्धं दोषरहितं यस्मिन् तस्मिन् स्वजन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वा उपचयभवने त्रिषडेकादशदशमराशौ लग्नगते शुभैर्दृष्टे युते
च तथा चंद्रे त्रिषड्दशायस्थे सति सर्वेषां शुभकार्याणामारंभः सिध्यति तथा च वसिष्ठः उपचयभे लग्नगते व्ययनैधनशुद्धिसंयुते लग्ने उपचयगे शीत
करे मंगलकर्माणि कार्याणीति ४४ अथ नक्षत्रेषु ज्वरोत्पत्तौ सत्यां कियद्दिनसंख्या द्वितीये पजातिकयोपेंद्रवज्रया चाह स्वातीति मूलाद्यौ ति
स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयार्द्राश्लेषाक्षु ज्वरे ज्वरोत्पत्तौ सत्यां मृतिर्भरणं स्यात् अन्यासमैत्रे वानुराधयोर्ज्वरे सति नरो रोगस्य स्थिरता बहुकालं मरोगनिवृत्तिः
[illegible] श्रवणशततारा: तक्षभं चित्रा एतेषु नक्षत्रेषु शिवाः पक्षाः एकादशदिवसाः रोगः द्व्यधिपविशाखा अर्को हस्तः वासवं धनिष्ठा एषु त्रिषुभेषु

मूलं अग्निः कृत्तिका दास्त्रमश्विनी एषु नव दिवसा रोगः पित्र्यभे मघायां नखाः विंशतिर्दिवसाः बुध्न्यभं उत्तराभाद्रपदा अर्यमा उत्तराफाल्गुनी पुष्य
युस्त्वर्कः रोहिणी नगाः सप्त दिवसा रोगः अब्जैवैश्वं मृगोत्तराषाढयोः मासस्त्रिंशद्दिनानि रोगस्थैर्यं ततो रोगनिवृत्तिः अत्र शांतिर्वसिष्ठोक्ता रुद्रे सेशरूपं
नकेन कृत्वा तल्लिंगमंत्रैश्च स्रक्गंधपुष्पैः वस्त्रासितैर्गुग्गुलधूपदीपनैवेद्यतांबूलफलैश्च सम्यक् पूजां च कृत्वा भयनाशनाय द्विजाय दद्यात् तुलसी वा यो
आमयो रोगः अतुलमपरिमितद्रव्यं अथानंतरं यमाहिमूलभे भरण्यां श्लेषा मूले पुरु निका विशाखा आर्द्रा मघासु च सप्तनक्षत्रेषु वस्यकस्यचित् फणिदंशने
दर्पदंशनेन मृतिर्भवेत् अत्र सर्पदंशस्य एतेषु भैरवशेन चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्पदंशेन चंद्रबलं न भवति तस्यैकसर्पदंशेन चंद्रबलनभवति तस्यैव सर्प
दंशेन यत्र चंद्रस्तस्यैव गोचरे वाष्टमभवरः तदा नूनं भवेन्मृत्युः सपासक्तदेहिनः इति ४६ अथ शीघ्ररोगी मरणे विशिष्टयोगं द्वितीयोपजातिकयाह रौद्रार्द्रति

मूलाग्निरा स्वेन वपित्र्यभे नखा २० बुध्न्यार्यमेज्या द्वितिधात्रभेनगाः ७॥ मासोब्जवैश्वे थ यमाहिमूलभे मिश्रेशपित्र्ये फणिदंशनेमृ
तिः ४६ रौद्राहिशाक्रांबुपयाम्यपूर्वाहिर्दे ववस्त्वन्निषु पापवारे रिक्तांहरिस्कंदद्दिने च रोगे शीघ्रं भवेद्रोगिजनस्य मृत्युः ४७ क्षिप्रा
हिमूलेंदुहरीशवायुभे प्रेतक्रियास्यात् झषकुंभगे विधौ॥ ८॥ रौद्रा दिनक्षत्रेषु पापवारे सतिरिक्ताः प्रसिद्धाः हरिर्द्वादशी स्कंदद्दिनं षष्ठी एतास्व

तिथिषु एवं विधे विशिष्टयोगे यस्य रोगोत्पत्तिर्भवति तस्य रोगिजनस्य शीघ्रं मृत्युर्भवेत् ४७ अथ प्रेतदाहमुहूर्तं प्रेतदाहादिनिषेधं चोपेंद्रवज्रयाह क्षि
प्रेति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु प्रेतक्रिया प्रेतानां मृतानां प्रियउत्तमलोकप्राप्त्यर्थं श्राद्धादिक्रिया स्यात् यदि दाहिसमये कारणवशान्नावंप्रा अथ झषकुंभगे वि
धौ मीनकुंभस्थिते चंद्रे धनिष्ठोत्तरार्धादिपंचनक्षत्रे प्रेतस्य दाहो ज्वालनं सजेत् च पुनः यमदिग्गमनं दक्षिणदिशि गमनं यात्रा तथा शय्यायाः खट्वा
याः वितानं वयनं तथा गृहगोपनं गृहाच्छादनं आदिशब्देन तृणकाष्ठसंग्रहं त्यजेत् ब्रह्मपुराणे पंचके मरणमपि निषिद्धं कुंभमीनस्थिते चंद्रे मर
णं यस्य जायते न तस्योर्ध्वगतिर्दृष्टा संततेर्नशुभं भवेदिति तेन पंचके मृतस्य पंचके दाह॥ ॥ ॥ ॥ श्रीभगवते नमः॥

प्राप्तो सत्यांतस्पुत्तलविधिं कृत्वा दाहः कार्यः पश्चादाशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिकं कार्यम् परिपंचकमध्ये तेः प्रागेवमृतः प्रतिबंधवशात्संन्नके दाह प्राप्ते
पुत्तलविधिमकृत्वा दाहः कार्यः अशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिर्न कार्या एवं रेवत्यंतमृतस्य रेवतीमपहाय दाहः कार्यः न पुत्तलविधिः अशौचनिवृत्त्य
नंतरं शांतिरेव कार्यः मरणनिषेधसह निषेधप्रतिपादकवचनद्वयसद्भावादिति ४८ अथ काष्ठानां गोमयपिंडानां च संग्रहमुहूर्तं शार्दूलविक्रीडितेना
ह सूर्यक्षादिस्वभैरिति स्पष्टार्थं ४९ अथ त्रिपुष्करयोगं सफलं वसंततिलकयाह भद्रातिथिरिति भद्रासंज्ञकतिथिर्द्वितीयासप्तमीद्वादशी शनिभौमसूर्य
वारे भवति तथा द्वीशं विशाखा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अजचरणः पूर्वाभाद्रपदा अदितिः पुनर्वसुः वन्हिः कृत्तिका वैश्वमुत्तराषाढा एषु नक्षत्रेषु उक्ततिः
थिवारनक्षत्ररूपे विशिष्टयोगे सति त्रिपुष्करः त्रिपुष्कर एव त्रैपुष्करः स्वार्थेण त्रिपुष्करसंज्ञको योगो भवति कीदृशः मृत्युविनाशवृद्धौ वैगुण्यदः।

प्रेतस्य दाहयमदिग्गसंत्यजेच्छय्यावितानं गृहगोपनादि च ४८ सूर्यर्क्षाद्धिस्वभैरधस्थलगतैः पाकोरसैः संयुतः शीर्षेषु
स्मात्रिभिः शवस्य दहनं मध्यस्थगैः सार्यभैः प्राणाशाद्विषुवेदभैः स्वसुहृद्दास्यात्सुगमो रोगभीः काष्ठादेः करणस्थ खं च ग॥
दितकाष्ठादिसंस्थापने ४९ भद्रातिथी रविजभूतनयार्कवारे द्वीशार्यमाजचरणादितिवन्हिविश्वे ॥ ५ ॥ २ ॥

तद्दिने यदि कश्चिन्म्रियेत तदा पापारूपे त्रियेरन् यदि किंचिद्वस्तु विनष्टं तदा तस्य तद्वस्तुत्रयनाशः तथा किंचिद्वस्तु लब्धं तदा त्रिगुणं तद्वस्तुलाभः वसिष्ठः।
रविरविजभौमवारे भद्रायां विषमपादभं चेत् त्रैपुष्करारव्ययोगस्त्रिगुणफलो युगुलभे द्विगुणम् पदा त्रियन्नक्षत्रस्यैव चरणः पूर्वराशौ चरणत्रयमपररा
शौ भवति तानि विषमचरणानि द्वीशार्यमनेत्यादीनि अथ वंसु धनिष्ठा नक्षत्रं चित्रा चाद्रमृगः एतानि भानि भद्रातिथयः रविशनिभौमवारेश्च अत्रापि वि
शिष्टयोगे द्विपुष्करनामयोगे भवति तत्फलम् मृत्युविनाशवृद्धौ द्वैगुण्यकृद्भवति तत्र शांतिमाह नारदः द्विपात्तदोषनाशाय गोमयं मूल्यमेव वा द्विपुष्करे द्व
यं दद्यात्तदोषस्त्वसमत्र तरति अथ त्रिपुष्करे कश्यपेन रेवेस्याने दहस्येति वारेष्वुक्तः ॥ ५ ॥ शिवः ॥ रामः ॥

मु॰टी॰
न॰प्र॰
२५

भद्रातिथिः शनीज्यारवारे चेद्विषमांघ्रिभं त्रिपुष्करं त्रिगुणदं द्विगुणं द्व्यंघ्रिभं मृताद्यमिति इदमेव दृष्ट्वा श्रीपतिनाप्युक्तं विषमचरणं धिष्ण्यादित्यादि अत्र
कश्यपवाक्ये मृतावेव त्रिगुणफलतोक्ता ग्रंथकृता तु श्रीपतिवाक्यानुरोधान्मृत्यविनाशवृद्ध्यादि युक्तं ५० अथ शवप्रतिकृतिदाहे निषिद्धका
लं शार्दूलविक्रीडितेनाह शुक्रारेति एवंविधे दिने शवस्य प्रतिकृतिः पर्णशरादिना सावयवबलकल्पनं तस्य दाहो न कार्यः कुतः द्विविधो हि प्रेत
संस्कारः प्रत्यक्षशरीरस्यैकः तत्प्रतिकृतेरन्यः तत्र प्रत्यक्षशरीरसंस्कारे दिनविचाराभावः गार्ग्यः प्रत्यक्षशरीरसंस्कारे दिनं नैव विशोध
येत् इति प्रतिकृतिसंस्कारकालत्रयं अशौचमध्ये वर्षमध्ये वर्षानंतरं चेति अशौचमध्ये क्रियते पुनः संस्कारकर्म चेत् शोधनीयं दिनं तत्र
यथासंभवमेव तु अशौचविनिर्वृत्तौ चेत्पुनः संक्रियते मृतः संशोध्येव दिनं ग्राह्यमूर्ध्वं संवत्सराद्यदीति गार्ग्यवचनाद्दिनशुद्धिरुच्यते शुक्रारा

त्रैपुष्करो भवति मृत्युविनाशवृद्धौ त्रैगुण्यदो द्विगुणकृद्द्विकृतश्च चांद्रे ५० शुक्रारार्किषु दर्शभूतमदने नंदासु तीक्ष्णोग्रभे पौष्णे
वारुणभे त्रिपुष्करदिने न्यूनाधिमासेऽयने याम्येऽब्दात्परतश्च पातपरिघे देवेज्यशुक्रास्तके भद्रावैधृतयोः शवप्रतिकृतेर्दाहो

किंदिने शुक्रभौमशनिवारे शवप्रतिकृतेर्दाहो न कार्य इति त्रयस्यैकं संबंधः दर्शोमावास्या भूतश्चतुर्दशी मदनस्त्रयोदशी (न पक्षे सिते ५१
नंदाः प्रतिपत्षष्ठ्येकादश्यः आसु तिथिषु तथा तीक्ष्णोग्रभे मूलार्द्राज्येष्ठाश्लेषास्तीक्ष्णानि पूर्वात्रयमघाभरणीउग्राणि पौष्णं रेवती वरुणं
शततारा पूर्वोक्ते त्रिपुष्करदिने न्यूनाधिमासे क्षयमासे अधिकमासे अयने याम्ये अब्दात्परतः अब्दमध्ये याम्यायनेपि कार्यः नंदामदनभूतामा
पातवैधृतिविष्टिषु शुक्रार्किभौमपरिघध्रुवमिश्रोग्रमैत्रभैः कर्तुश्चंद्रे द्विषे तारासे जन्मप्रत्यरितारिके त्रिपाद्भे सितपक्षेऽयने याम्येऽब्दतः परम् श
वप्रतिकृतेर्दाहः शक्रेज्यास्ताधिमासके नेष्टो मध्ये द्विपान्मैत्रद्वीशादितिभगध्रुवैः इति निबंधोक्तेः दिनक्षयोपि वर्ज्यः वर्जयेत्तु दिनक्षयमिति गार्ग्योक्तेः
पातपरिघे पातो व्यतीपातो महापातश्च परिघश्च एतेषु दाहो न कार्यः देवेज्यशुक्रास्तके दाहो न कार्यः भद्रायां वैधृतौ च तथा सिते शुक्लपक्षे इति ५१ ॥

राम॰
२५

अथतेनैवकंद्दसावर्ज्यैत्तराण्याह जन्मप्रत्यरितारपोरिति कर्त्तुः जन्मप्रत्यरितारयेः जन्मताराउत्पत्तिनक्षत्रंदशमैकोनविंशंचेति प्रत्यरि
ता राजन्मभात्संचम चतुर्दशचयो विंशनक्षत्रे तथाकर्त्तुर्मृतिसक्षत्रा सेज्जेअष्टम चतुर्थद्वादश स्येचंद्दे सतिदाहोनसत्नग्रशस्तः अथमध्यमनक्ष
त्राणि मैत्रमनुराधा भगः पूर्वाफाल्गुनी अदितिः पुनर्वसुः भुवाणि रोहिण्युत्तरात्रयं विशाखाद्य घ्रिभंमृगचित्राधनिष्ठाः ज्ञेबुधेपि सवदाहोमध्यमः
अथोत्तमानि अर्केज्याभ्यासहितो विधुः अर्केगुरुचंद्रवारेतथाश्रवणहस्तस्वातीअश्विनीपुष्येषुपंचनक्षत्रेषुशवप्रातिकर्तदाहः श्रेष्ठः इदमखि
लमाशौचान्तपरतः अनंतरं मध्येतुयथासंभवंकिंबिहुनामीकारेणविचार्यं ५२ अथमूलनक्षत्रजातस्य विशेषमुपजातिकयाह अभुक्तमिति ना
रदः अभुक्तमूललक्षणंज्येष्ठांत्यमूलादिभवंघटीचतुष्टयंजनो ज्येष्ठांत्यघटीचतुष्टयंमूलादि घटीचतुष्टयंचेत्यर्थः नारदः योज्येष्ठामूलयोरंतरालप्र

जन्मप्रत्यरितारयोर्मृतिस्करवांत्येज्ञेचकर्त्तुर्नेसन्मध्यमैत्रभगादितिध्रुवविशाखाद्यंघ्रिभेज्ञेपिच श्रेष्ठोर्केज्यविधोर्दि
नेश्रुतिकरस्वात्यश्विपुष्येतथात्वाशौचात्परतोविचार्यमखिलमध्येयथासंभवं ५२ अभुक्तंमूलंहि घटीचतुष्टयंज्येष्ठांत्य
मूलादिभवं हिनारदः वसिष्ठएक द्विघटीमितंजगौबृहस्पतिस्त्वेक घटीप्रमाणकम् ५३॥

हरजः शिशुः अभुक्तमूलजः सा
र्पमघानक्षत्रयोरपि अयमेवमुख्यः पक्षः कश्यपारिवृद्धमुनिसंवदात्तुकश्यपः ज्येष्ठांत्यमूलयोरंतरालयानोद्भवः शिशुः अभुक्तमूलजः सोथ
त्वाश्लेषापित्र्ययोरपि वसिष्ठोपिभुजंगपैत्र्यरपौष्णभान्यंतरयभानांचतराल अभुक्तमूलंप्रहरप्रमाणंत्यजेत्कृतंतत्रभवाक्षता चेति वसि
ष्ठएक द्विघटीमितंजगौज्येष्ठांतेएकघटिकामूलाद्यघटिकाद्वयमित्यर्थः इदंवसिष्ठेनकेचिन्मतेमुक्तम् येकस्तद्वाक्यकेचित अपरेइतिप्रोक्तेः त
द्वाक्यंच ज्येष्ठांत्यपादघटिकामित्तमेवकेचिन्मूलंत्वभुक्तमपरेपुनरामनंति मूलाद्यपाद्यघटिकाद्वितयेनसार्द्धमष्टौसमाः परिहरेदिहजन्मभाजइति।
बृहस्पतिस्त्वेकघटीप्रमाणंकजगौ ज्येष्ठांत्यसार्धघटिकास्लाद्या चार्धघटिकेत्यर्थः गुरुः ज्येष्ठांत्यघटिकार्धंचमूलादौघटिकाद्वकं तयोरंतर्गतानाडीत्वभु

अथान्ये आचार्या उपजातिकयाहुः अथो त्वरन्य इति आचार्याः प्रोचुः मूलस्य प्रथमा अष्टघटिका शाक्रस्य ज्येष्ठायाः अंतिमाः पंचनाडिकाः एवमु
भयोरंतराले त्रयोदश घटिका अभुक्तसंज्ञकाः प्रोचुः उक्तं च ज्येष्ठांत्याघटिकाः पंचमूलाद्यावसुनाडिकाः अभुक्तमिति तज्ज्ञेयं तत्र जातं शिशुं त्यजेत्
तितत्फलमाह तत्राभुक्तमूले जातं शिशुं बालं बालो वा पिता परित्यजेत् त्यागाशक्तौ वा पिता अस्य बालस्याष्टसमाः अष्टौ वर्षाणि मुखं न पश्येत् नारदः अ
भुक्तमूलजं पुत्रं पुत्रीमपि परित्यजेत् अथवाब्दाष्टकं तातस्तन्मुखं न विलोकयेदिति अत्र घटीनां न्यूनाधिककथनं दोषस्याधिक्याल्पत्वकथनार्थं ५४
अथ मूलाश्लेषाजातस्य चरणवशेन फलमुपजातिकयाह आद्ये पितेति मूलप्रथमचरणे जातस्य बालस्य पिता नाशं प्राप्नोति द्वितीयचरणे जननी मा
तानाशं प्राप्नोति सापत्नमातरि मातृशब्दो गौणः तेन गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसंप्रत्यय इति जननीपदप्रयोगः तृतीयचरणे धनं नश्यति चतुर्थे चरणे बाल

अथो त्वरन्ये प्रथमाष्टघट्यो मूलस्य शाक्रांतिमपंचनाड्यः जातं शिशुं तत्र परित्यजेद्वा मुखं पितास्याष्टसमा
नपश्येत् ५४ आद्ये पिता नाशमुपैति मूलपादे द्वितीये जननी तृतीये ॥ छ ॥

स्य शुभः अत्र विशेषो नारदेनोक्तः दिवा
जातस्तु पितरं रात्रौ तु जननीं तथा आत्मानं संध्ययोर्हंति नास्ति गंडो निरामयः वसिष्ठस्तु मूलाद्यपादोत्थरात्रिभामेतदात्मनो नास्ति पितुर्विनाशः द्वितीय
पादो दिनगो यदि स्यान्नमातुरप्यपि तदास्ति दोषः अथानंतरं शान्त्यम् लाश्लेषाद्यांत्यास्वनुष्ठितया सर्वत्र चरणचतुष्टयेपि शुभम् अनिष्टफलनाशकं क
ल्याणं स्यात् शास्त्रोक्तरीत्या खलु सूतकान्ते मासे तृतीयेप्यथवत्सरान्ते इति कालत्रयं वसिष्ठेनोक्तं गंडे तु विशेषः मातृगंडे सुतं जातं सूतकांते विचक्षणः कुर्याच्छां
तिं तदा सेवा तद्दोषस्याप्यनुत्तये शिष्टास्तु सर्वत्रापि यन्न सत्रे जन्मनक्षत्रे स्वशांतिरिति व्यवहरंति अथाहिभे विलोममिति आश्लेषायां मूलपादोक्तं फलं विलो
मं विपरीतं ज्ञेयम् मूलस्य प्रथमपादे पितृनाश इत्युक्तं सोऽश्लेषाचतुर्थपादे तत्रस्य द्वितीयपादे मातृनाशः सोऽश्लेषातृतीयचरणे मूले तृतीयचरणे धननाश उक्तः
सोऽश्लेषाद्वितीयचरणे [illegible] शुभम् ॥ ६ ॥

तदाश्लेषाप्रथमचरणेज्ञेयम् अत्रबहुविचारोस्तिग्रन्थभूयस्त्वभयान्नलिख्यते अथकैश्चिन्मूलवृक्षादिविचारउक्तः जयार्णवेतन्मूलंस्तंभंत्व
चाशास्वापत्रपुष्पफलंशिखामुनयोष्टौदिशोरुद्राः सूर्याः पंचाब्धयोग्नयः मूलेतुमूलनाशःस्यात्स्तंभेवंशविनाशनं त्वचिमातुर्भवेत् क्लेशः
शाखायांमातुलस्यच पत्रेस्वज्यं विजानीयात् पुष्पेमंत्रिपदंस्मृतं फलेचविपुलालक्ष्मीः शिखायामल्पजीवितं अथमूलपुरुषयोगेघटीन्यासस्तत्रैव।
मूलस्यघटिकान्यासोमूर्ध्निपंचनृपोभवेत् मुखेसप्तमृतिःपुत्रोऽस्कन्धेवेदामहाबलः बाह्वोरष्टौवशीपाण्योस्तिस्रोहत्यान्वितोभवेत् हृदिरवेटाभूपश्च
याःफलार्थमूलांगविभागस्तत्रैव चतस्रोनाडिकाःशीर्षेकुर्वंतिपशुनाशनं मुखेषट्धनिहानिः स्यात्कंठेपंचधनागमः कौटिल्यंहृदयेपंच
बाह्वोर्वित्तागमंततः वेदाः पाण्योर्दया धर्मवेदागुह्येतिकामिनी ज्येष्ठमातुलनाशश्चजंघयोर्युगनाडिका ज्येष्ठभ्रातृविनाशश्चचतस्रोजानुयु॰

धनंचतुर्थीस्यश्रमोथशांत्यासर्वत्रसत्स्यादहिभेविलोमं ५५ स्वर्गेशुचिप्रोष्ठपदेषुमाघेभूमौनभःकार्त्तिकचैत्रपौषे॥ ॐ ॥

ग्मके पादयोर्दशनाड्यश्चतत्रैवधन्यमादिशेत् इतिमूलप्रसूतायामुनिभिःफलमीरितं अथाश्लेषाजातयोःपुत्रकन्ययोरंगविभागेनफलंतत्रैव॥
मूर्ध्निपंचस्कराज्याप्तिमुखेसप्तपितृक्षयः नेत्रेद्वेजननीनाशः ग्रीवायांत्रिषुलंपटः स्कंधेवेदागुरोर्भक्तिः हस्तेष्टौचबलीभवेत् हृद्येकादशभिश्चा
त्मघातीसजायतेनरः स्त्रीवानाभौभ्रमःषड्भिर्गुह्येनवतयोधमः पादेपंचधनंहंतिसार्पादितत्फलंक्रमात् अथाश्लेषावृक्षोपितत्रैवोक्तः फलपुष्पद
लशाखात्वग्लताकंदएवच सार्पवत्स्यादशाक्षाकस्वरविश्वार्कसागराः नाडिकास्तद्वद्बालेफलंज्ञेयंयथाक्रमं श्रीःश्रीराजभयंहानिःमातृपित्रा
त्मसंशयइति अयंविभागोनक्षत्रस्यषष्टिघटिकात्मकोज्ञेयः न्यूनातिरिक्तेअनुपातः ५५ अथमूलनिवासफलमिंद्रवज्रयाह स्वर्गइति श्रुचिरा
षाढः प्रोष्ठपदोभाद्रपदः इषआश्विनः माघःप्रसिद्धः एषुमासेषुमूलंनक्षत्रंस्वर्गेस्ति श्रावणकार्त्तिकचैत्रपौषेषुभूमौतिष्ठति॥ छ ॥ ॐ ॥रामः

मु.टी.
न.प्र.
२७

तपस्यः फाल्गुनः शुक्रो ज्येष्ठः फाल्गुनमार्गशीर्षवैशाखज्येष्ठेषु अधः पाताले मूलं तिष्ठति तत्फलं च यदा मूलनक्षत्रं यस्मिन्मासे यत्र भवति तत्रैव
वस्वर्गमर्त्यपातालेषु एवं प्रोक्तं शुभाशुभफलं ददाति तेन इत्यादिभावे स्वर्गपाताल स्थे मूले दोषाभावाच्छांतेरनावश्यकत्वं ज्ञेयं यदा तु भूमावेव मू
लं तदा शांतिरवश्यं विधेयेति शक्तेन उक्तं च ज्योतिषार्णवे भूमिष्ठदोषबहुलं स्वल्पमन्यत्र संस्थितमिति ज्योतिर्निबन्धे मूलाश्विपित्र्य चरणप्रथमे
चन्द्रे पौष्णेंद्रयोश्च फणिनश्च तुरीयपादे मातुः पितुः स्ववपुषोपि करोति नाशं जातो यदा निशि दिनेप्यथ संध्ययोर्वेति तत्रापि शांत्याशुभं भवतीति ज्ञेयं
५६ अथ मूलप्रसंगाद्दुष्टेषु गंडांतादिनिमित्तेषु जातस्यारिष्टपरिहारं च शार्दूलविक्रीडितेनाह गंडांतेंद्रभेति एतेषु शिशोरुत्पत्तिर्नेष्टा दुष्टफल
दा गंडांतं तिथिनक्षत्रलग्नानां संधिः तल्लक्षणं ज्येष्ठापौष्णभेत्यादिना वक्ष्यति इंद्रभं ज्येष्ठानक्षत्रम् शूलयोगः पातो महापातः परिघव्याघातगंडयो

मूलं त्वधस्तात्तु तपस्यमार्गवैशाखशुक्रेष्वशुभं च तत्र ५६ गंडांतेंद्रभशूलपातपरिघव्याघातगंडावमे संक्रांतिव्यतिपातवैधृति
तिसिनीवालीकुहूदर्शके वज्रे कृष्णचतुर्दशीषु यमघंटे दग्धयोगे मृतौ विष्टौ सोदरभे जनिः पितृभे शस्ताथ भाशांतितः ५७ ॥

गाः अवमस्तिथिक्षयः संक्रांतिः सूर्यसंक्रमणपुण्यकालः व्यतीपातवैधृती योगौ सिनीवाली दृष्टेंदुरमावास्या कुहूर्नष्टेंदुरमावास्या सा दृष्टेंदुः सिनी
वाली सा नष्टेंदुकला कुहूरित्यभिधानात् दर्शश्चंद्रदर्शनरहितामावास्या एतद्दोषेषु प्रतिपदं यिष्यते वज्रे वज्रयोगे कृष्णपक्षचतुर्दश्यां यमघंटे
मघाविशाखास्वित्युक्तदग्धयोगे सूर्येशपंचाग्निरसाष्टनंदा इत्युक्तेः मृतौ द्वीशानीया इत्युक्तैर्मृत्युयोगे विष्टौ भद्रायां सोदरस्य भ्रातुर्भगिन्या वा नक्षत्रे
पितृभे माता च पिता च पितरौ तयोर्भे मातृभे पितृभे च एषु निमित्तेषु सुतस्य सुताया वा जन्म चेत्स्यात्तदानिष्टकृत्स्यादित्यर्थः दुष्टनिमित्तस्योपलक्षण
त्वात् जातजन्माप्यनिष्टम् सजातीयापत्यप्रसवानंतरं विजातीयापत्यप्रसवश्चेतरः यथा पुत्रत्रयप्रसवानंतरं कन्याजन्म कन्यात्रयप्रसवानंतरं पुंजन्म
तज्जनिः शांतितः वसिष्ठादिप्रोक्तशांत्या स्वनुष्ठितया शुभा परिणामसुखदायिनीत्यर्थः ५७ ॥ ५७ ॥ ५७ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहास

श्म:
२७

अथशांतयोलिख्यंते तत्रप्रथमंमूलशांतिरुच्यंते शौनकउवाच अथातःसंप्रवक्ष्यामि मूलजातहितायच मातापित्रोर्धनस्यापिकुलेशांतिहितायच जात
स्यद्वादशाहेतुजन्मर्क्षेवाशुभेदिने समाष्टकेवामतिमान्कुर्याद्वाशांतिमादरात् वसिष्ठःकृसमेपुण्यदेशेतुमंडपकारयेद्बुधः कुंडंचतद्बहिःकुर्याद्गृहयज्ञोक्तमा
र्गतः पंचामृतपंचगव्यंपंचत्वक्पल्लवानिच उदुंबरवटाश्वत्थप्लक्षाम्रलकुसपल्लवाः शतौषधीमूलशंखवनवरत्नानिमृत्तिकाःकुष्ठमांसीहरिद्रेद्वेमुराशैलेय
चंदनं वचाचंपकमुस्ताचसर्वौषध्योदशैवहि गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमस्थानसंभवा ह्रदगोराजनगरद्वारतश्चाष्टमृत्तिकाः शतौषधीमूलानि ॥
अश्मरी १ सहदेव २ अपराजिता ३ मुण्डा ४ उशीर ५ बाला ६ अधःपुष्पी ७ शंखपुष्पी ८ ज्येष्ठीमधु ९ कोरकः १० चक्रांकिता ११ विष्णुक्रांता १२ शिव
कान्ता १३ मयूरशिखा १४ काकजंघा १५ भृंगराज १६ कुमारी १७ हय १८ कर्णिकार १९ अपामार्ग २० बिल्वं २१ षण्मूला २२ अम्बुज २३ उत्तरा २४
पुत्रजीव २५ दूर्वा २६ काश २७ कुश २८ साल २९ नाल ३० चक्रमर्द ३१ सिंही ३२ व्याघ्री ३३ अर्क ३४ प्लक्ष ३५ पलाश ३६ पिप्पल ३७ वट ३८ उदुं
बर ३९ तुलसी ४० उत्पल ४१ शतपत्र ४२ अतसी ४३ सारिवा ४४ कदंब ४५ बकुल ४६ शमी ४७ राहिक ४८ निर्गुंडी ४९ मुंडी ५० दण्डी ५१ ब्राह्मी ५२
अशोक ५३ सूर्यभक्ता ५४ रुद्रजटा ५५ कदली ५६ बीजपूरकं ५७ मदनक ५८ मुसली ५९ पुनर्नवा ६० आम्र ६१ पाटल ६२ श्रीपर्णी ६३ करवीर।
६४ चंपकं ६५ गुडूची ६६ देवदारु ६७ अगरु ६८ चंदन ६९ कुटज ७० शिग्रु ७१ हरिद्रा ७२ जटामासी ७३ वचा ७४ कुष्ठ ७५ तज ७६ दारुहरिद्रा।
७७ बन्धुजीव ७८ सिंधुवार ७९ सटी ८० अश्वगन्धा ८१ मुस्ता ८२ कुरंटक ८३ पनस ८४ जीवक ८५ जाती ८६ मालती ८७ मधूके ८८ खदिर ८९
सप्तच्छद ९० सिरीष ९१ काकमाची ९२ शतावरी ९३ केतकी ९४ जंबू ९५ शाक ९६ वेतस ९७ आमलक ९८ सरल ९९ गिरिकर्णी १०० इति तिलमाष।
यवव्रीहिगोधूमानिप्रियंगवः चणकैःसहितासप्तसद्बीजानिचसर्वदा वज्रमौक्तिकवैडूर्यपुष्परागेंद्रनीलकं पंचरत्नमिदंप्रोक्तंमंत्रैःकुंभेषुनिक्षिपेत्।
सुवर्णेनप्रमाणेनतदर्धार्धेनवापुनः । नैर्ऋतिप्रतिमांकुर्याद्विनशाठ्यविवर्जितः अत्रविशेषः शौनकेनपलमानेनवार्धेनपादेनाथस्वशक्तितः नक्षत्रदे
वतारूपंकारयित्वाविचक्षणः यद्वामूलस्यसुवर्णस्यस्थापयित्वाप्रपूजयेत् सुवर्णंसर्वदैवत्यंसर्वदेवात्मकोनलः सर्वदेवात्मको विप्रःसर्वदेवमयोहरिरिति

वस्त्राणि षोडश शाखे च स्कन्दे सूक्ष्माण्युक्तानि इति: ब्राह्मणान्वरयेत्पश्चात्स्वस्तिवाचनपूर्वकं श्रोत्रियांश्चतुरो वाष्टौ द्वादश वाथ षोडश प्रधानाचार्यमेतेषां श्रे
ष्ठं तस्मिन्मण्डले ईशानादिचतुःकोणेषु व्रणान्जलपूरितान् पूर्वोक्तद्रव्यसंयुक्तान्स्थापयेद्रक्तवर्णकान् विधानएथकृत्यकृवापि मधुपर्कादि
नार्चयेत् द्वारे तु जापकानष्टौ द्वौ द्वौ च वरयेत्पुनः अग्निर्गैर्वारुणैर्मन्त्रैः फलपुष्पाक्षतादिभिः तत्तत्कुंभे जलस्पृष्ट्वा कुशकूर्चैर्जपेदिति रुद्रसूक्तं च भद्राग्नि
रानोभद्रा इति क्रमात् पुरुषसूक्तं च तन्मन्त्रैर्देवान्ध्यात्वा प्रयत्नतः गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् पंचगव्यमिदं कुंभे क्षिपेन्मन्त्रसमन्वितम् र
जतं काञ्चनं ताम्रं विद्रुमं तीर्थवारि च निक्षिपेद्धेममूलं च दशाक्षयवनिर्मितं देवदारु च शैलेयं पद्मनीलोत्पलं तथा वचा लोध्रं प्रियंगुं च कुष्ठं तच्छि
द्रघटे क्षिपेत् ताम्रपात्रोपरिन्यस्तशतच्छिद्रघटे स्थितं ततश्च निर्ऋतिरेवमर्चयेत्सम्यङ्मासुरव मोत्तुणस्त्विति मन्त्रेण फलकवस्त्राक्षतादिभिः सूलरूपवि
धानव्यशामकुणपवाहनं खड्गघटधरं चाग्रहिभुजचतुष्काननम् स्थापयेत्तत्र गृहाश्चैव वस्त्रगंधादिभिर्यजेत् वरुणं चार्पयेत्तत्र नैर्ऋत्यां तदुत्तरापह
तत्र चत्वारः कुंभाश्चतुर्दिक्षु स्थाप्याः एकः कुंभो रुद्रस्थापनार्थमन्यः स्थाप्यः एकः शतच्छिद्रः कुंभः तस्मिन्कुंभे देवदारुशैलेयपद्मिसाद्यौषधानि तथा
सुवर्णमूलं अष्टादशयवपरिमितं निक्षिप्य तदुपरि वंशादिपात्रं निधाय तत्र निर्ऋतिप्रतिमां रुद्रप्रतिमां जलप्रतिमासहितां स्थापयेत् ततः षोडशो
पचारैः पंचोपचारैर्वा पूजयेत् उक्तं च शौनकेन पुण्यभिर्मे च्चितैः तोयैः घोसितायां सितेतः ततः तत्रोदकुंभस्थं लक्ष्णं रक्तवर्णविवर्जितं अरुणामूल
निर्णिक्तं पूजयेन्निर्मलांभसा आकलशेष्वित्यनया कलशस्थापनं शुभे इमं मे इति मन्त्रेण पूरयेत्तीर्थवारिणा कुंभं च वस्त्रगंधाद्यैः तत्तन्मन्त्रैः प्रपूजये
याः फलिनी इत्यनया क्षिपेद्रत्नौषधादिकं वस्त्रावगुण्ठितं कुर्यात्पूरयेत्तीर्थवारिणा कूर्चं हेमसमायुक्तं चूतपल्लवसंयुतं स्वस्तिकोपरि विन्यस्य क्षीरद्रुम
सपल्लवैः द्रोणव्रीहीश्च निक्षिप्य ईशाने च निधापयेत् पंचरत्नानि निक्षिप्य सर्वौषधिसमन्वितम् अर्चितं गंधपुष्पाद्यैः श्रीरुद्रं तत्र संजयेत् तत्र
निरयसूक्तं शतरुद्रानुवाककम् रक्षामन्त्रं तथा पुण्यं रक्षोघ्नं च स्पृशन् जपेत् एवं कजयेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् एकवारं तथा जापी पावमानीस्पृशं जपे
त् जपस्य पंच कुंभाश्च द्रव्यं वा तद्लाभतः श्रीरुद्रस्यैककुंभं च सर्वसूक्तानि तन्त्रतु तथान्यं पंचमं कुंभं पूर्वोक्तलक्षणैर्युतम् चतुःप्रस्रवणं कुर्यात् सचवकं चवत

ड्वेत् वस्त्रावगुंठितं कुर्यात्सूरयेत्तीर्थवारिणा पंचरत्नसमायुक्तं नाम्रपल्लवसंयुतं एतस्मिन्नपि पंचरत्नसप्तमृत्तिका शतमूलं देवदारुप्रभृतीनि
धूहेमंमूलानि निक्षिपेत् तत्र शतमूललाभे विष्णुक्रांतासहदेवीतुलसीशतावरी मूलानीमानि गृण्हीयात् तल्लाभे विशेषतः तस्योपरि न्यस्तपात्रे
णंवारोप्य मृन्मयं शुद्धवस्त्रेण संछाद्य शतमूलानि निक्षिपेत् कुंभोपरि न्यसेद्विद्वान्मूलनक्षत्रदेवतम् अधिप्रत्यधिदेवौ च दक्षिणोत्तरदेशयोः
दैवंजेष्ठर्क्षे ज्येष्ठानक्षत्रदेवतम् एवं प्रत्यधिदेवं च पूर्वाषाढर्क्षदेवतम् स्वलिंगोक्तैश्च मंत्रैश्च प्रधानादीन् प्रपूजयेत् पंचामृतेन संस्नाप्य आवाह्य
यत्समर्चयेत् उपचारैः षोडशभिर्यद्वा पंचोपचारकैः रक्तचंदनगंधाद्यैः पुष्पैः कृष्णासितादिभिः मेषशृंगादिधूपैश्च घृतदीपैस्तथैव च सुरापोलिक
मांसाद्यैः नैवेद्यैर्भोजनादिभिः मत्स्यमांससुरादीनि ब्राह्मणानां विवर्जयेत् सुरास्थाने प्रदातव्यं क्षीरं सैंधवमिश्रितम् पायसं लवणोपेतं मांसस्थाने
प्रकल्पयेत् उक्तगंधाद्यलाभे तु यथालाभं समर्चयेत् पुष्पांतं तु समभ्यर्च्य होमं कुर्याद्यथोदितम् निर्वापप्रोक्षणादीनि चरोः कुर्याद्यथाविधि हवि
र्गृहीत्वा विधिवन्नैर्ऋत्यैव कर्तव्याहुनेत् अत्र वसिष्ठेन विशेषोऽभिहितः मूलं प्रजामिति मंत्रद्वयस्य कण्व ऋषिर्निर्ऋतिर्देवता अनुष्टुप् छंदः मूलाय स्वा
हा प्रजापतये स्वाहेत्युपहोममंत्रौ पलाशसमिदाज्येन चरुणाष्टसहस्रकम् अथवाष्टोत्तरशतं प्रत्येकं जुहुयात् ततः मूलं प्रजामित्यष्टाभिर्वा कुर्मन्त्रि
द्वयेन च सवित्रसौम्यनैर्ऋत्यमंत्रैरश्वत्थसंभवैः समिद्भिश्चा तिलव्रीहीन् हुत्वाव्याहृतिभिस्ततः मूलं प्रजामित्यष्टौ वाक्यान्यर्चकोऽजपेत् ॥
अष्टोत्तरसहस्रं वा शतं वा नियतात्मवान् अथ होमप्रकारस्तु शाखांतरविषयो ध्येयः मोषुणः परापरिति यत्ते स्वेति त्र्यावृत्व पायसं घृतसंमि
श्रं हुनेदष्टोत्तरं शतम् समिदाज्यचरून्यश्चाप्युक्तितः संख्यया हुनेत् अधिदेवतयोश्चैव जुहुयात्स्वस्वमंत्रकैः नक्षत्रदेवताभ्यश्च पायसेन तु
होमयेत् कृणुष्वेति पंचदशभिर्जुहुयात्कुसरं ततः गायत्र्या जातवेदसे त्र्यंबकमिति क्रमात् सीरायुंजंतिता सग्निवास्तोष्पते अग्निमेव च ॥
क्षेत्रस्य पतिना गृणानाग्निं हुतं तथैव च श्रीसूक्तेन तथा विद्वान् समिदाज्यचरूंस्तु क्रमात् अष्टोत्तरशतं वाथ अष्टाविंशतिभिः क्रमात् अ
ष्टसंख्यया वापि जुहुयाच्छक्तितो बुधः स्वन्नः सोमेन पायसं जुहुयात्तत्र यो दश चतुर्गृहीतमाज्यं च पातेरुद्रेतिमंत्रतः स्रुवेण जुहुयात्सं

महाव्याहृतिभिः क्रमात् हुत्वा स्विष्टकृतं पश्चात् सायश्चित्ताहुतीर्हुनेत् आचार्यो यजमानो वा अग्नौ पूर्णाहुतिं हुनेत् होमशेषं समाप्याथ वह्निं
मारोपयेत्ततः कुंभाभिमंत्रणं कुर्याद्दक्षिणेनाभिमंत्रयेत् मृत्युघ्नं [illegible] जपेत्त्र्यंबकं शतम् रुद्रकुंभोक्तमार्गेण रुद्रमंत्रस्पृशं जपेत् अपरि
पंचनैवेद्यं कुंभयुग्मे निवेदयेत् प्रसादयेत्ततो देवमभिषेकार्थमादरात् भद्रासनोपविष्टस्य यजमानस्य ऋत्विजः दारपुत्रसमेतस्य कुर्युः सर्वे मिषेच
नम् अग्नीभ्यामिति सूक्तेन पावमानीभिरेव च आपोहिष्ठेति नवभिरापइद्हाद्द्येन च सहस्राक्षत [illegible] दिवस्पत्वेति मंत्रकैः शिवसंकल्पमं
त्रेण वक्ष्यमाणैश्च मंत्रकैः योसौ वज्रधरो देवो महेंद्रो गजवाहनः मूलजातशिशोर्दोषं मातापित्रोर्व्यपोहतु योसौ शक्तिधरो देवो हुतभुङ्मेषवा
हनः सप्तजिह्वश्च देवोग्निर्मूलदोषं व्यपोहतु योसौ दंडधरो देवो धर्मो महिषवाहनः मूलजातशिशोर्दोषं व्यपोहतु ममाम यो सौ खड्गधरो देवो
निर्ऋती राक्षसाधिपः प्रशामयतु मूलोत्थं दोषं गंडांतसंभवम् योसौ पाशधरो देवो वरुणश्च जलेश्वरः नक्रवाहः प्रचेता न्हो मूला [illegible] व्यपोहतु
योसौ देवो जगत्प्राणो मारुतो मृगवाहनः प्रशामयतु मूलोत्थं दोषं बालस्य शांतिदः योसौ निधिपतिर्देवः खड्गभृन्नरवाहनः मातापित्रोः शिशोश्चैव मूल
दोषं व्यपोहतु योसौ पशुपतिर्देवः पिनाकी वृषवाहनः आश्लेषामूलगंडांतदोषमाशु व्यपोहतु विघ्नेशः क्षेत्रपो दुर्गा लोकपाला नवग्रहाः सर्वदोषप्र
शमनं सर्वे कुर्वंतु शांतिदाः तच्छ्रेयोभिषेकं तु सर्वदोषोपशांतिदम् सर्वकामप्रदं दिव्यं मंगलानां च मंगलम् वस्त्रांतरितकुंभाभ्यां पश्चात् स्नापयेद्बु
धः ततः शुक्लांबरधरः शुक्लमाल्यानुलेपनः यजमानो दक्षिणाभिस्तोषयेदृत्विगादिकान् धेनुं पयस्विनीं दद्यादाचार्याय सवत्सकाम् निर्ऋ
तिप्रतिमां कुंभवस्त्रं हेमं च दापयेत् गृहार्थं वस्त्रप्रतिमास्तस्मै दद्यात्प्रयत्नतः श्रीरुद्रजापिने देयः कृसोनड्वान्प्रयत्नतः तत्कुंभवस्त्रप्रतिमास्त
स्मै दद्यात्प्रयत्नतः उक्तालाभे ततो दद्यादाचार्य ब्रह्म ऋत्विजाम् तन्मूल्यं प्रदातव्यं शक्त्या वाथ प्रदापयेत् दद्यादन्नं पायसादि ब्राह्मणान्भोजये
च्छ्रुतं अलाभे सति पंचाशद्दशकं तदलाभतः सर्वशांतेश्च पठनं [illegible] तथा गृही समाप्य दिद्व्यान्निर्ऋतिः प्रीयतामिति इति शौनकोक्तमू
लशांतिः अथाश्लेषाशांतिरप्येवमेव कार्या तत्र विभवे पूर्वोक्तवत्संचकुंभाः स्थाप्याः असंभवे कुंभद्वयम् एकत्र रुद्रस्थापनम् ॥ ७ ॥

द्वितीये आश्लेषाप्रतिमास्थापनम् अभिमंत्रणादि पूर्ववत् तत्राश्लेषाप्रतिमा सर्पाकारा अधिदैवतबृहस्पतिप्रतिमा प्रत्यधिदैवतपितृप्रति-
मा स्थाप्या पूज्या च नमोस्तु सर्पेभ्य इति पूजामंत्र वृतीरितः सर्पेश्च[illegible] द्विभुजः पीतवस्त्रकः कृष्णकादिधरस्तीक्ष्णो दिव्याभरणभूषि-
तः एवं ध्यात्वा ततोभ्यर्च्य होमकर्म समारभेत् अभिषेके विशेषः आश्लेषाक्र सजातस्य मातापित्रोर्धनस्य च भ्रातृज्ञातिकुलस्थानां दो-
सर्वं व्यपोहतु पितरः सर्वभूतानां रक्षंतु पितरः सदा सार्पनक्षत्रजातस्य वित्तं च ज्ञातिबांधवान् सर्पाधीश नमस्तुभ्यं नागानां च गणाधिप गृहा-
णार्घ्यं मया दत्तं सर्वारिष्टप्रशांतये इत्यर्घमंत्रः मूलनक्षत्रवत्कुर्यात् सर्वदोषस्वनामतः एतच्च मूलाश्लेषाशांतिकद्वयं विवाहे उपस्थिते श्वशुरस्य
श्वश्रूर्वा श्वसले मूलाश्लेषोत्पन्नयोरपि वधूवरयोस्तत्तदरिष्टनिवृत्यर्थं विधेयम् उपलक्षणत्वाच्च ज्येष्ठाविशाखोत्पन्नाया बध्वा वरस्य ज्येष्ठबंधु-
कष्टशांतये च नारदः मूलजा श्वशुरं हंति व्यालजा च तदंगना ऐंद्रीपत्यग्रजं हंति देवरं तु द्विदैवजा शांतिर्वा सुफला चेत्स्यात्तद्दोषो न कश्चनेति
इत्याश्लेषाशांतिः अथ गंडशांतिः गंडशांतिं प्रवक्ष्यामि सोममंत्रेण भक्तिमान् कांस्यपात्रं प्रकुर्वीत पलैः षोडशभिर्नव अष्टाभिश्च चतुर्भिर्वा स्व-
भ्यावा शोभनं तथा तन्मध्ये पायसं शंखे नवनीतेन पूरिते राजतं चंद्रमभ्यर्च्य सितपुष्पसहस्रकैः देवत्तः फलैर्वासास्तु शुक्लमाल्यांबरादि-
सोमाहमिति[illegible] चैव पूजां कुर्यात् दत्तं द्विजः दद्याद्दक्षिणामिष्टां गंडदोषप्रशांतये फलं वागीश्वरं चैव नाम्नापनसमन्वितम् गंडदोषोपशांत्यर्थं दद्याद्द्विजे
द्विरेशः चिः अत्रापि पूर्ववत्प्रतिमाकलशहोमाभिषेकादिककार्यं तिथिगंडे त्वनडुहं नाशात्रौ धेनुरुच्यते कांचनं लग्नगंडे तु गंडदोषं विनश्यतु आद्यभागे
पितुर्गंडत्रयाद्यमभिषेचनम् इतरत्र शिशोर्मातुरभिषेकं च कारयेत् अत्युग्र नक्षत्र तिष्य चित्रासु पूर्वाषाढोद्भवस्य च कुर्याच्छांतिं प्रयत्नेन नक्षत्राकारजां
बुधैः चित्राद्ये पुष्य पादे द्वितीये पूर्वाषाढ धिष्ण्यपादे द्वितीये जातः पुत्रश्चोत्तरार्धे वियाती मातापित्रोर्भ्रातुरप्यात्मनश्च द्विमासस्योत्तरादोषः पुष्यश्चै-
वात्रैमासिकः पूर्वाषाढा एमेमासि चित्रा षाण्मासिकं फलम् नवमासतथाश्लेषामूलं चाष्टौ समाः स्मृताः ज्येष्ठामासे पंचदशे पुत्रदर्शनवर्जिता
उत्तरे तिलपात्रं स्यात् तिष्ये गोदानमिष्यते अजां चित्रासु वैश्यापूर्वापा[illegible]चनम् यथाश्लेषा हिमाषाश्च तिलमुद्गं श्चदापयेत् यथावित्तानुसारेण कुर्या

मुहू[illegible]
नक्ष
३०

ब्राह्मणभोजनम् पितुरायुष्यवृद्ध्यर्थं शांतिरत्र विधीयते इति मंडा[illegible] शांतिः अथ ज्येष्ठाशांतिः भरद्वाजः ज्येष्ठादौ मातृजननी मातामहं द्वितीयके तृ
तीये मातुलं हंति चतुर्थे जननीं तथा आत्मानं पंचमे हंति षष्ठे गोत्रक्षयो भवेत् सप्तमे कुलनाशः स्यादष्टमे ज्येष्ठसोदरः नवमे श्वशुरं हंति सर्वं हंति दश
मे तथेति प्रत्येकं घटिकाषट्कस्य फलमुक्तम् अत्रापि मूलशांतिव[illegible]त्कार्यम् तत्र विशेषः घटिकैका च मध्यांते ज्येष्ठादौ घटिकाद्वयं [illegible]नोः संधि
ति[illegible] शिशुर्गंडांतमीरितम् ज्येष्ठासपादस्तु पितुः स्वस्य चापि विनाशकः ज्येष्ठर्क्षे कन्यका जाता हंति शीघ्रं धवाग्रजम् शांतिं तस्य प्रवक्ष्यामि गंडदो
षप्रशांतये तत्र चतुर्दिक्षु कुंभचतुष्टयं संस्थाप्य तन्मध्ये शतच्छिद्रं पंचमकुंभं संस्थाप्य पूर्ववत्पूजादि विधाय तत्र वज्रांकुशधरं दिव्यं ऐरावतगजान्वितम्
कुर्याच्छचीपतिं [illegible] देवं सुरनायकम् शालितंडुलसंपूर्णकुंभस्योपरि पूजयेत् इंद्रायेंद्रो मरुत्वत इति मंत्रेण वाग्यतः पूजयेद्विधिना सम्यग्लोक
पालगणान्वितम् रक्तवस्त्रद्वयोपेतं देवराजं शचीपतिम् पूजयेद्वारुणैर्मंत्रैः कुंभान्वीमान्प्रयत्नतः त्वं नो अग्ने जयदादीस त्वं नो [illegible] द्वितीय
के समुद्रज्येष्ठा इति चैव मंगे [illegible] चतुर्थकम् पूजयेद्[illegible] कलशानपि आनोभद्राज्यपंचाहै भद्रा [illegible]
द्रजाप्यं जपेन्मृत्युंजयं ततः समिद्भिर्ब्रह्मवृक्षस्य शतमष्टोत्तरं शतम् स पिप्पलं [illegible] चैव मूलमंत्रेण वाग्यतः हुनेज्जाप्यं च तेनैव यत इंद्र भयेति च
तिलान्व्याहृतिभिर्हुत्वा शतमष्टोत्तरं पृथक् ततोभिषेकः ततो रूपं [illegible] मितिमंत्रेण तच्चक्षुरिति मंत्रेण आज्यावलोकनं पुनर्देवतापूजनं कृत्वा न
मोस्तु सुरनाथाय नमस्तुभ्यं शचीपते गृहाणार्घ्यं मया दत्तं गंडदोषप्रशांतये अष्टोत्तरशतसंख्याकं कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् अन्यत्सर्वं तु पूर्ववत् अथ
ज्येष्ठाशांतिः दिनक्षये व्यतीपाते व्याघाते विष्टिवैधृतौ शूले गंडे च परिघे वज्रे च यमघंटके कालगंडे मृत्युयोगे दग्धयोगसमन्विते तस्मिन्नाडदिने [illegible]
प्रसूतिर्यदि जायते अतिदोषकरी प्रोक्ता तत्र पापयुते सति विचार्य [illegible] शांतिं कुर्याद्यथाविधि पूजनं देवतानां च ग्रहाणां चैव पूजनम्
शिवालये भक्त्या गोष्ठे तेन प्रदापयेत् अभिषेकं शंकराय अश्वस्य [illegible] अभीष्टफलसिद्ध्यर्थं कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् गणपत्युं पुरुषसूक्तं
रं मृत्युंजयं शुभम् शांतिजाप्यं पुनश्चैव कृत्वा मृत्युंजपी भवेत् इत्युत्तरगार्ग्ये दुष्टयोगशांतिः कुमारजन्मकाले तु व्यतीपातश्च वैधृतिः संक्रांतिश्च [illegible]

वेत्तत्रजातोदारिद्र्यकारकः नवग्रहमखंकुर्यात्तस्यदोषस्यशान्तये प्रथमंगोमुखाज्जन्मततःशांतिंसमाचरेत् ग्रहस्यपूर्वदिग्भागेगोमयेनानुलिप्य।

च अलंकृतस्वदेशेतुव्रीहिराशिंप्रकल्पयेत् पंचद्रोणमितंधान्यंतदर्धं[illegible] तदर्धंतुतिलैःकुर्यादन्योन्योपरिकल्पयेत् द्रव्यत्रितयराशौतुसप्त[illegible]

लिखेद्बुधः पुण्याहंवाचयित्वातुआचार्यंवरयेत्पुरा राशौप्रतिष्ठितंकुंभमव्रणं[illegible]हेमगोहस्म तीर्थोदकेनसंपूर्णं[illegible]दौषधिपल्लवम् पंचगव्यंपंचरत्नंव[illegible]

सुम्मेनवेष्टयेत् तस्योपरिन्यसेत्पात्रंरक्तसूत्रवस्त्रेणसंयुतं प्रतिमांस्थापयेत्तस्यामासाधिपत्यधिदेवताम् चंद्रादि[illegible]तीपार्श्वेमध्येविघृतिमर्चयेत् एवमेवु

व्यतीपातशांतौसंक्रमणस्यच अधिदेवंभवेत्सूर्यः चन्द्रःप्रत्यधिदेवता [illegible]तिपूर्वेणततत्तन्मंत्रेणपूजयेत् त्र्यंबकेनमंत्रेणसोमपूजांसमाचरेत्

उ[illegible]इतिमंत्रेणसूर्यपूजांसमाचरेत् आप्यायस्वेतिमंत्रेणसोमपूजांसमाचरेत् तत[illegible] अष्टोत्तरशतंवाअष्टाविंशतिसंख्याजपंसर्वेसौ

रजपंच आनोभद्राअग्नेइतिसूक्तंपुरुषसूक्तंत्रियंबकंएतान्[illegible]जपंकुर्युः त्रियंबकेनमंत्रेणसमिदाज्यचरून्हु

नेत् अष्टोत्तरसहस्रस्य अष्टोत्तरशतम् अष्टाविंशतिर्वा मृत्युंजयमंत्रेणतिल[illegible]चरेत् ततःसमुद्रज्येष्ठाश्च आपोहिष्ठेतिऋचनव उदी

भ्यामितिसूक्तेनपावमानीभिः त्रियंबकेन उत्तिष्ठेति आप्यायस्वेतितिसृभिःमंत्रैः सुरास्त्वामभिषिंचंत्वित्यादिकैः पौराणमंत्रैश्चाभिषेकंकुर्यात्

ततआज्यावेक्षणंच अन्यद्दक्षिणादानादिकंपूर्ववत् इत्युक्तगार्ग्य[illegible]पाते धृतिसंक्रांतिशांतिः अथकुहूसिनीवालीदर्शशांतिः अत्रय।

स्याः कस्याश्चिदमावास्यायाः अष्टौभागान्कृत्वाप्रथमविभागेचंद्रदर्शनं[illegible]तनवतिविचार्यम् यदाचंद्रदर्शनंतदा सिनीवाली यदाचंद्रदर्श।

नंतदादर्शः सकलचंद्रक्षयस्तदाकुहूरित्यर्थः तदुक्तंछंदोगपरिशिष्टे इंदुक्षयकालः श्राद्धकालइति प्रस्तुतेन्दुक्षयकालपरिमाणमुक्तं

अष्टमेंशेचतुर्दश्याः क्षीणोभवतिचंद्रमाः अमावास्याष्टमेभागेपु[illegible]नर्भवेदणुः अत्रेंदुराद्यप्रहरेचतिष्ठेत् चतुर्थभागोनकलावशिष्टः त

दंतएवक्षयमेतिकृत्स्नः एवंहिज्योतिश्चक्रविदोवदंतीति एतं[illegible] व्याख्यानंतद्भाष्यकारेणकृतम् प्रहरनवात्मकश्चंद्रक्षयकालइति

तत्रामायाः सप्तमाष्टमप्रहरौकृत्स्नक्षयकालः चतुर्दशीशेषयाम[illegible]यामौचचंद्रसूक्ष्मताकालइति तत्रायमत्रविषयविवेकः यस्याममावा

स्यायां प्रथमप्रहरे शास्त्रात् प्रत्यक्षतो वा चंद्रदर्शनं स्यात् सिनीवाली [illegible] सिद्धा तत्रोत्पन्नस्य सिनीवालीशांतिर्विधेया अथ तस्यामेवामावास्यायां यदि
नष्टेन्दुकलात्वं स च कृत्स्नस्य कालोऽमावास्याया अंतिमभाग एव तस्यां [illegible] ति समयवर्तित्वसूक्ष्मत्वेन दुर्ज्ञेयत्वात् अमावास्यायाः सप्तमाष्टमप्रहरयोः
कृत्स्नस्य कालस्य भाष्यकारेण परिभाषितत्वात् सप्तमाष्टम [illegible] कः कालः कुहूशब्दवाच्यस्तत्रोत्पन्नस्य कुहूशान्तिः पुनस्तस्यामे
वामावास्यायां प्रथमप्रहरानंतरं सप्तमप्रहरादर्वाक् मध्यमकालो [illegible] कालो दर्शशब्दवाच्य इति तत्रोत्पन्नस्य दर्शशांतिर्विधेयेति एवमेक
स्यामेवामावास्यायां कालभेदेन त्रयं संभवति यत्तमावास्यायां चंद्रदर्श[illegible]भावः तदा द्वयमेव दर्शत्वकुहूत्वरूपं संभवतीति अन्ये केचित्तु
दृष्टशेषे चंद्रदर्शनेन निपरदिने याऽमावास्या सा सिनीवालीत्युत्तलक्षणे [illegible] चंद्रो यस्यामिति अन्यपदार्थस्य अमावास्यारूपस्यैव समानाधिक
रण्येन ग्रहणात् किंच सिनीशब्देन श्वेताचंद्रकलावर्णवाचिनः श्वेतशब्दात् [illegible] उत्तानोपधात्तोन इति ङीप् [illegible] सिनीं तां वलते प्राप्नोतीति
सिनीवालीति व्युत्पत्तिश्च चतुर्दश्युदितचंद्राश्रयायाममावास्यायां न संपद्यते इति वि[illegible] सिनीवाली समावास्यैवा [illegible] ज्यापः अत्यु
लगणितविरोधः अन्य पसमादधुः तत्र स्यादृष्टेन्दुः सिनीवाली सा रोऽउदयास्ताधिकारो [illegible] कर्मद्वयसंस्कृतस्य दर्शनयोग्यत्वे सति प्राक् क्षितिजकोटि
वृत्त[illegible]विधेवलयग्रहात् दर्शनशब्दवाच्यं मेघाद्यावरणे तु शास्त्रीयदर्शने [illegible] भावत् [illegible] वृत्ताद्विवत् तथैव दर्शनायोग्यत्वे सति प्राक् क्षितिजसं
बंधकत्वमदर्शनशब्दवाच्यमित्यदर्शनलक्षणम् अतश्चंद्रदर्शनलक्षणयुक्तामावास्या सिनी[illegible]नाम चंद्रादर्शनलक्षणयुक्तामावास्या कुहूर्ना
म लक्षणद्वयेनाक्रांताऽमावास्या दर्शशब्दवाच्या इति अयमाशयः [illegible] यदामावास्यास्यामुदयात् प्राक् [illegible] मयवती तदा दृक्कर्मसंस्कारवशेन चंद्र
स्य दृश्यत्वमागतं चेत्तदा सा संपूर्णाऽमावास्या सिनीवालीनाम [illegible] द्वितीयसूर्योदयावधिका [illegible] त्पन्नस्य विघ्नशांतये सिनीवालीशांति
स्तत्फलं चादेश्यम् अथ तिथिवृद्धौ वा तस्या अमावास्याद्वितीयसूर्योदये [illegible] मवशिष्टामावास्याघटीद्वये उत्पन्नस्य कुहूशांतिरेव चंद्रादर्शनलक्षण
सत्वात् यदि सैवामावास्या सूर्योदयात् प्राक् घटिकात्रयं चतुष्टयं वा प्रतिपत्संवेधा तदा सिनीवाल्येव अथ [illegible] यायां वाऽमावास्यायां तु

कर्मसंस्कारवशेनचंद्रस्यादृश्यत्वमागतंस्यामावास्यासंपूर्णाकुहूर्नाम चंद्रादर्शनलक्षणसत्वात् तत्रापिकुहूशांतिरादेश्या यस्तुसूर्योदयादनं
तरंकियतीषुद्वित्रासुघटीषु अतिक्रांतासु अमावास्याप्रवृत्तिः पूर्वंचतुर्दश्यां दृष्टिस्थितातस्यामुपसिद्धकर्मवशतश्चंद्रो दृष्टोमावादर्शितथाप्यमावास्यायां
दर्शनलक्षणानाक्रांतत्वात्तांसंपूर्णामावास्यादर्शोनाम तत्रदर्शजननशांतिर्विधेयेति एवममावास्याभेदेनसिनीवालीकुहूदर्शरूपप्रकारत्रयंसावकाशं
तिगीलितानामतम् अथप्रकारांतरेणसिनीवालीसर्वत्रादिसिद्धासैव कुहूस्तुपारिभाषिकी यदाहवसिष्ठः नक्षत्रेयस्यदर्शांतोविषनाड्याभवेद्यदि कुहू
योगइतिख्यातोव्याधिमृत्युभयादिकृत् अयमर्थः यस्मिन्नक्षत्रेया विषनाड्याउक्तास्तस्मिन्कालेयदिदर्शस्यचरमघटिकाभवेत्तन्नक्षत्रंचयस्यपुरुषस्य
जन्मनक्षत्रंजन्मकालेकालांतरेवास्यात्तस्यपुंसोव्याधिमृत्युकृत् कुहूयोगोज्ञेयः तत्रकुहूजननफलेशांतिश्चस्यात् कालांतरेपिकुहूयोगसंभवे।
शांतिर्विधेया अतएवजगन्मोहने यस्यजन्मर्क्षगश्चंद्रोविषनाड्यांकुहूर्भवेत् अभिचारेणकिंतस्यस्वयमेवमरिष्यतीति अतोविषघटि
कातःपूर्वंकालोदर्शशब्दवाच्यइति एवंप्रकारत्रयेणसिनीवालीकुहूदर्शानांभेदउपादितस्तत्रयथासंप्रदायंव्यवस्थेत्यलमतिप्रसंगेन
अथप्रकृतंतत्रवृद्धगर्गः सिनीवाल्यांप्रसूतास्याद्यस्यभार्यापशुस्तथा गवाश्वमहिषीचैववशाकस्यापिश्रियंहरेत् येवसंतिद्विजाश्चान्येस्वप्र
साद्येष्युपजीविनः वर्जयेत्तानशेषांस्तुपशुपक्षिमृगादिकान् द्विजाः पौराणाः कुहूप्रसूतिरत्यर्थंसर्वदोषकरीमता यस्यप्रसूतिरेतेषांतस्यायु
र्धननाशिनी नारीविनाचशेषाणांपरित्यागोविधीयते परित्यागात्तत्र[illegible]तंकुर्याद्दैत्याविचक्षणः प्रतिमाकारयेच्छंभोश्चतुर्भुजसमन्वितम्।
त्रिशूलखड्गवरदाभयहस्तांयथाक्रमात् श्वेतवर्णांश्वेतपुष्पांश्वेतं[illegible]स्थितां त्र्यंबकेनमंत्रेणपूजांकुर्याद्यथाविधि इंद्रश्चतुर्भुजोवज्रांकुश
चापसायकः रक्तवर्णोगजारूढोयतइंद्रेतिमंत्रतः पितरःकृष्णव[illegible]श्चचतुर्हस्ताविमानगाः षट्पक्षसूत्रकमंडल्वभयानांचधारिणः येसमानाइति
मंत्रेणपूजांकुर्यादनंतरम् कलशस्थापनपूजादिपूर्ववत् समिदाज्य[illegible]होमंतिलमाषैश्चसर्षपैः अश्वत्थप्लक्षपालाशैश्चसमिद्भिःखादिरैःशुभैः अष्टो
त्तरशतंमुख्यंप्रत्येकंजुहुयाद्बुधः त्र्यंबकेनमंत्रेणतिलान्व्याहृतिभिर्हुनेत् शंकरस्याभिषेकंचकुर्यादाज्यावलोकनम् अन्यत्सर्वमभिषेकादिपूर्ववत्

इति सिनीवालीकुहूशांतिः अथदर्शशांतिः अथातो दर्शजातानां मातापित्रोर्दरिद्रता तद्दोषपरिहाराय शांतिं वक्ष्यामि नारद तत्र संकल्पं विधाय तन्मध्ये कल
शं संस्थाप्य तन्मध्ये निक्षिपेद्द्रव्यं दधिक्षीरघृतादिकम् न्यग्रोधोदुंबरोश्वत्थः सचूतो निंबकास्तथा एतेषां वृक्षमूलानां त्वगादीन्पल्लवांस्तथा पंचरत्नानि निक्षिप्य व
स्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् तत्र सर्वे समुद्रा इति आपोहिष्ठादि चेनेति कयानश्चित्र ऋचा यत्किंचेदं ऋचा वै वसमुद्रज्येष्ठ इत्यृचा अभिमंत्र्योदकुंभं तमग्नेः पूर्वे
निधापयेत् दर्शश्च देवतायाश्च सोमसूर्यस्वरूपकाः प्रतिमां स्वर्णजां नित्यं [illegible]तीतां प्रजां तथा आप्यायस्वेति मंत्रेण सवितापश्चात्तमंत्रं च उपचारैः
समाराध्य ततो होमं समाचरेत् समिधश्चरुद्रव्यं क्रमेण जुहुयाद्धविः [illegible]वितृमंत्रेण सोमो धेनुं च मंत्रतः अष्टोत्तरशतं वापि अष्टाविंशतिसं
ख्यया अभिषेकादि पूर्ववत् हिरण्यं रजतं चैव कृष्णा धेनुश्च दक्षिणा ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र कारयेत्स्वस्तिवाचनम् इतिदर्शशांतिः कृष्णपक्षे चतुर्द
श्याः प्रसूतेः षड्विधैः फलम् चतुर्दशीं च षड्भागां कुर्यादादौ शुभं स्मृतम् द्वितीये पितरं हंति तृतीये मातरं तथा चतुर्थे मातुलं हंति पंचमे वंशनाशनम् षष्ठे तु
धनहानिः स्यादात्मनो वंशनाशनम् तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शांतिं कुर्याद्विधानतः प्रतिमां कारयेच्छंभोः कर्षमात्रसुवर्णतः तदर्धार्धेन वा कुर्यात्सर्वलक्षण
संयुतां वृषभं च समासीनं वरदाभयपाणिकम् शुद्धस्फटिकसंकाशं श्वेतमाल्यांबरान्वितम् त्र्यंबकेन मंत्रेण पूजां कुर्याद्विधानतः तत्र मूलशांतिवत्
कलशस्थापनादि कृत्वा तत्र शंभुपूजां विधाय तत्र आवाह्य वारुणैर्मंत्रैरनेन च विधानतः इमं मे वरुणेत्यनया तत्त्वायामीत्यृचा तथा त्वन्नो अग्न इत्य
नया स त्वन्न इति मंत्रतः आग्नेयकुंभमारभ्य पूजां कुर्याद्यथाक्रमात् आनो भद्राश्च सूक्तेन भद्रा अग्नेश्च सूक्त वा कं जप्त्वा पुरुषसूक्तं च रुद्रं चैक माज
पेत् ईश्वरस्याभिषेकं च ग्रहपूजां च कारयेत् समिदाज्यचरूंश्चैव तिलमाषांश्च सर्षपान् अश्वत्थप्लक्षपालाश समिद्भिः खादिरैः शनैः अष्टोत्तरसहस्रं
अष्टोत्तरशतं तु वा अष्टाविंशतिभिर्वापि होमं कुर्यात्पृथक्पृथक् त्र्यंबकेन मंत्रेण तिलान्व्याहृतिभिः क्रमात् ग्रहाणां च होतव्या श्चास्मदुक्तविधानतः शे
षं सर्वं माज्यावलोकनादि पूर्ववत् इति कृष्णचतुर्दशीजननशांतिः [illegible] एकनक्षत्रे भ्रात्रोर्वा पितृपुत्रयोः प्रसूतिश्च तयोर्मृत्युर्भवेदेकस्य निश्चया
त् तत्र शांतिं प्रवक्ष्यामि सर्वाचार्यमतेन तु अग्नेरीशानभागे तु नक्षत्रप्रतिमां ततः तन्नक्षत्रोक्तमंत्रेण चार्चयेत्कलशोपरि रक्तवस्त्रेण संछाद्य वस्त्रयुग्मे

नवेष्टयेत् स्वस्वशास्त्रोक्तमार्गेण कुर्यादग्निमुखं ततः अनेनैव तु मन्त्रेण हुनेदष्टोत्तरं शतम् प्रत्येकं समिदन्नाज्यैः प्रायश्चित्तं तमेव हि अभिषेकं ततः
कुर्यादाचार्यः पितृपुत्रयोः वस्त्रालंकारगोदानैराचार्यं पूजयेत्ततः ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यान्माषत्रयसुवर्णकम् देवताप्रतिमादानं धान्यवस्त्रादिभिः सह
यानशय्यासनादींश्च दद्यात्तद्दोषशांतये भोजयेद्ब्राह्मणान्सर्वान्वित्तशाठ्यविवर्जितः इत्येकनक्षत्रशांतिः अत्रैकस्मिन्नेव नक्षत्रे भ्रात्रोर्वा पितृपुत्रयोर्वा
स्वस्रोर्भ्राताच भ्रातरौ चेति भ्रातृपुत्रौ स्वसृदुहितृभ्यामिति एकशेषे सोदरयोर्भ्रातृभगिन्योरेव निषेधः स्यान्न तु पुंभ्रात्रोः एवं पितृपुत्रयोरित्यत्रापि
पिता च पुत्रश्चेति द्वंद्वे पितापुत्रयोरेकनक्षत्रजनननिषेधः स्यान्न तु मातृपुत्रयोः न च माता च पिता च पितरौ माता पित्रेत्येकशेषे तथा पुत्रश्च दुहिता च पुत्रौ पितृ
रौ च पुत्रौ चेति द्वंद्वे पितृपुत्राणामिति बहुवचनं स्यात् तथापि वचनानुरोधात् इत्थं विषयोऽपि संगृहीतो भविष्यति यदाह वसिष्ठः पित्रोस्तु जन्मनक्षत्रे जातस्तु पि
तृमातृहा जन्मर्क्षे चैव तल्लग्ने जातः सद्योस्तु तिग्मरः दैवकीर्तिः यद्येकस्मिन्धिष्ण्ये जायन्ते दुहितरोऽथवा पुत्राः पित्रोरंतकराः स्युर्यच परे प्रीतिरतुला स्यात् अपरे
अन्यनक्षत्रे गर्गः यस्यैव जन्मनक्षत्रे जायेद्भ्राताऽसुतोऽपि वा सजातीयः सजात्या वा सोऽस्य प्राणान्प्रसाधयेदिति अथ मूले उपलक्षणत्वेन सर्वेशोतिशे
षभूतो गोमुखप्रसवोऽभिधीयते गर्गः प्रणिपत्य रविं विष्णुं प्रायश्चित्तमनुस्मरन् सर्वारिष्टविनाशाय यदुक्तं ज्योतिषार्णवे पितृरिष्टकृतारिष्टमा
त्रारिष्टं तथैव च यो ... अग्निर्योगुरौ सार्पमाघचित्रेंद्रमूलभे एषु नक्षत्रेषु जातस्य कुर्याद्धि जननं तथा जन्मर्क्षे वा त्रिजन्मर्क्षे शुभवारे शुभे दिने कृत्वाभ्यं
गादिकं सर्वं गृहालंकारपूर्वकम् गोमयेनोपलिप्याथ यथा वित्तानुसारतः नवं शूर्पं तु तन्मध्ये रक्तवस्त्रं प्रसारयेत् स्थापयित्वा शिशुं तत्र पुनः सूत्रेण वेष्ट
येत् प्राङ्मुखस्तु मवाक्पादः तिलगर्भगतं शिशुम् गोमुखं दर्शयित्वा तु प्रमार्जीत तु गोमुखात् विष्णुर्योनीति सूक्तेन गव्येन स्नापयेच्छिशुम् गवामंगे
षु मन्त्रेण गवामंगेषु संस्पृशेत् विष्णोः श्रेष्ठेन मन्त्रेण गोप्रसूतं तु बालकम् आचार्यस्तु समादाय पश्चान्मात्रे ददात्तदा माता जघन्यभागस्था शिशुमानीय तं
मुखात् ततः पित्रे तदा दद्यात्तां मात्रे प्रदापयेत् वस्त्रे संस्थाप्य तु पिता पुत्रस्य मुखमीक्षयेत् गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् आपो हिष्ठादि
भिर्मन्त्रैरपि षिंचेत्ततः शिशुम् मूर्ध्नि चाघ्राय तत्पुत्रं तन्मन्त्रेण तदा पिता अंगादंगात्संभवसि हृदयादधिजायसे आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतम् ॥

मु० टी०
म० प्र०
३३

ष्ठे निश्रिखधायतं शिशुं स्थापयेत्ततः पुण्याहं वाचयेत्सम्यग्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः हरिद्रायाथ विप्राय तां गां चाभ्यर्च्य दापयेत् गोवस्त्रस्वर्णधान्यादि दत्वा दक्षि
णतः क्रमात् यथाशक्ति धनं दद्यात् ब्राह्मणेभ्यस्तथा पिता ततो होमं प्रकुर्वीत स्वगृह्योक्तमार्गतः उल्लेखनादिकं कृत्वा चाज्यभागांतमाचरेत् होमस्येशान
दिग्भागे धान्योपरि शुभं घटम् सपंचगव्यं संस्थाप्य तिलान्तत्र विनिक्षिपेत् क्षीरिद्रुमकषायांश्च पंचरत्नानि निक्षिपेत् वस्त्रयुग्मेण संछाद्य क्षीरादिभिरथार्च
येत् विष्णुं वरुणमभ्यर्च्य प्रतिमां च विधानतः आपोहिष्ठेति तिसृभिः क्रमे सोमसूक्तस्य तद्विष्णोः परमं पदमसीभ्यामिति सूक्ततः ऋग्भिराभिः प्रत्येकं च अ
ष्टाविंशतिसंख्यया अशक्तौ चाष्टसंख्यं वा समिधमाज्यसंयुतम् आदित्यादिग्रहाणां च होमं कुर्यात्समंत्रकम् इति गोमुखप्रसवविधिः अथ प्रसंगात्त्री
तरशांतिः सुतत्रये सुता चेत्स्यात्तत्रये वा सुतो यदि मातापित्रोः कुलस्यापि तदारिष्टं महद्भवेत् जातस्यैकादशे वापि द्वादशाहे शुभे दिने आचार्यं कृत्वि
जान्वृत्वा ग्रहयज्ञपुरःसरम् ब्रह्मविष्णुमहेशेंद्रप्रतिमाः स्वर्णतः कृताः पूजयेद्धान्यराशिस्थकलशोपरि शक्तितः पंचमे कलशे रुद्रं पूजयेद्रुद्रसंख्यया
रुद्रसूक्तानि चत्वारिंशांतिसूक्तानि सर्वशः द्विज एको जपेद्धोमकाले शुचिसमाहितः आचार्यो जुहुयादत्र समिदाज्यतिलांश्चरून् अष्टोत्तरसहस्रं वा
शतं वा विंशतिं तु वा देवताभ्यश्चतुर्वक्त्रादिभ्यो ग्रहपुरःसरम् कांस्याज्यवीक्षणं कृत्वा शेषं पूर्ववदाचरेत् इति त्रीतरशांतिः अथ सूर्यचंद्रग्रहणसमयजन
नशांतिः ग्रहणे चंद्रसूर्यस्य प्रसूतिर्यदि जायते व्याधिपीडा तदा स्त्रीणां मारीतु ऋतुदर्शनात् शांतिस्तेषां प्रवक्ष्यामि नराणां हितकाम्यया यस्मिन्नृक्षे विशेषेण
ग्रहणं संप्रजायते तदृक्षाधिपतेः रूपं सुवर्णेन प्रकल्पयेत् यथाशक्त्यनुसारेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् सूर्यग्रहे सूर्यरूपं सुवर्णेन स्वशक्तितः चांद्रं चंद्रग्रहे पी
मानं रजतेन विशेषतः राहुरूपं प्रकुर्वीत नागेनैव विचक्षणः नागेन सीसकेन शुचौ देशे प्रयत्नेन गोमयेन प्रलेपयेत् तस्योपरि न्यसेद्धीमान् अकं वस्त्रं सु
शोभनम् त्रयाणां चैव रूपाणां स्थापनं तत्र कारयेत् रक्तासनं रक्तगंधं रक्तपुष्पांबराणि च सूर्यग्रहे प्रदातव्यं सूर्यप्रीतिकरं च यत् श्वेतवस्त्रं श्वेतमाल्यं श्वेतगं
धाक्षतादिभिः चंद्रस्य प्रदातव्यं चंद्रप्रीतिकरं च यत् राहवे चैव दातव्यं कृष्णपुष्पांबराणि च दद्यान्नक्षत्रनाथाय श्वेतगंधानुलेपनम् सूर्यं संपूज्य धीमान्
नाकृष्णेनेति मंत्रतः चंद्रग्रहे च पालाशैः समिद्भिर्जुहुयान्नरः दूर्वाभिर्जुहुयाद्धीमान् राहोः संप्रीणनाय च सर्ववाः समिद्भि[illegible] भेशाय जुहुयाद्बुधः

भेष्मायनसत्त्वाधिपतये आज्येन चरुणा चैव तिलैश्च जुहुयात्ततः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक् पंचपल्लवैः जलैरोषधिकल्कैश्च सहितैः कलशोद्भ-
कैः औषधिकल्कैः सर्वौषधिकल्कैः अभिषेकं प्रकुर्वीत यजमाने प्रयत्नतः मंत्रैर्वारुणदैवत्यैरापोहिष्ठादिभिः सह इमं मे गंगे मे पितरस्तत्त्वायामीति मं-
त्रकैः अभिषेके निवृत्ते तु यजमानः समाहितः अनेन विधिना शांतिं कृत्वा सम्यग्विशेषतः आकालमृत्युशोकं च व्याधिपीडां न चाप्नुयात् सौख्यं सौम-
नस्यं नित्यं सौभाग्यं लभते नरः इत्थं ग्रहणजातानां सर्वारिष्टविनाशनम् कथितं भार्गवे नेदं शौनकाय महात्मने इति शौनकोक्ता ग्रहणजननशांतिः
अथ ज्वराद्युत्पत्तिकालीननक्षत्रशांतिः तत्र साधारणो विधिः यस्मिन्नक्षत्रे ज्वरादिपीडा भवति तन्नक्षत्राधिदेवताप्रतिमां स्वर्णेन कारयित्वा अ-
मुकनक्षत्रसंभूतव्याधिशान्त्यर्थं नक्षत्रशांतिं करिष्ये इति संकल्प्य शुचिप्रदेशे गोमयेनोपलिप्ते तंडुलैश्चतुरस्रं मंडलं निर्माय तन्मध्ये तत्तद्वर्णवर्ण-
वस्त्रद्वयवेष्टितग्रीवं रत्नादिचर्चितं कलशं धान्यस्योपरि विन्यस्य तत्र सर्वौषधीः पंचरत्नानि पंचगव्यानि सप्तमृत्तिकाः पंचपल्लवान्वरुणमंत्रेण
कलशे निक्षिप्य सर्वे समुद्रा इति तत्र तीर्थान्यावाह्य तत्त्वायामीति वरुणमावाह्य संपूज्य स्वस्वगृह्योक्तविधिनाग्निं प्रतिष्ठाप्य आज्यभागान्ते तत्तन्नक्षत्रा-
धिदेवतामंत्रेण तन्नक्षत्रपूर्वोक्त नक्षत्रदेवतामंत्रेण तत्तद्द्रव्येण च होमं कृत्वा तेन वरुणविकलशेन यजमानाभिषेके विहिते ततः प्रतिमां रोगी ब्राह्म-
णाय दद्यात् असौ साधारणो विधिः उक्तं च यस्मिन्नृक्षे भवेत्पीडा तन्नक्षत्रस्य देवता सुवर्णनिर्मितं कृत्वा पूजयेत्तु प्रयत्नतः शुचिः गोमयेनानुलिप्ते स्वयं
डुलशुभलक्षणम् चतुरस्रं च संकीर्णं तंडुलैश्च कृताकृतेः कृत्वा तु स्थंडिलं तत्र यत्नतः कुंभयामृदा तत्पार्श्वे च सुधीः कुर्यात्तंडुलानां महाक्रयम्
तत्र प्रमाणं खारी वा द्रोणा वा दृश्यते त्वपेक्षया अभावे पंच वा द्रोणा द्रोणं वा तदभावतः ईशानकोणदेशे तु कलशं स्थापयेत्सुधीः निधाय द्रविणं तत्र
कलशे शक्त्यपेक्षया पीठं तु पूर्वतः स्थाप्य नव्यवस्त्रेण संयुतम् स्वस्तिकं तंडुलानां च शुभानां तत्र संलिखेत् तन्मध्ये देवतास्तिस्रो नक्षत्रचितयस्त्वे
यस्मिन्नृक्षे भवेद्रोगस्तस्य पूर्वापरे सुधीः उडुनी पूजयेद्यत्नादधिप्रत्यधिदैवते देवतायस्य नक्षत्रस्य मंत्रस्तल्लिंग एव च इत्थं च तस्य यत्प्रोक्तं प्रभावं प्रकृतं
तथा तत्सर्वं विदुषानीयहोमं तत्र प्रकल्पयेत् पंचोपचारसंयुक्तां पूजां तत्र प्रकल्पयेत् स्वगृह्योक्तविधानेन कुर्यादग्निमुखं सुधीः कलशं जलपूर्णं च

वस्त्रयुग्मेन वेष्टितम् निधाय चौषधीस्तत्र पंचपल्लवसंयुताः सप्तस्थानमृदं कुंभे आम्रवालंबकल्पयेत् इमंमेवरुणइत्येवं जलमंत्रेण वा पुनः सर्वेसमुद्राः
सरितइतिमंत्रं च संस्मरेत् यच्चिद्धितेविशोयथेत्यादिसूक्तं जपेत्पुनः आवाहयेद्घटेदेवं वरुणंपयसांपतिम् एवंनक्षत्रशांत्यर्थं विदध्यात्पूर्वपीठिकाम् सामा
न्योयंविधिः प्रोक्तो नक्षत्राणां प्रपूजने सर्वौषधीनां दुःप्राप्तौ भवेदेकाशतावरी सर्वेषामपि गंधानामभावे चंदनं मतम् शतपत्रं सुमनसां धूपाभावे च गुग्गुलुः नै
वेद्यानामभावे तु पायसं सघृतं स्मृतम् मंत्राणामप्यभावे तु गायत्रीमंत्र उत्तमः होमद्रव्यस्य दुःप्राप्तौ तिलाः प्रोक्ता मनीषिभिः अष्टोत्तरसहस्रं च तथाशत
मुदाहृतमिति अथ नक्षत्रदेवताध्यानानि देवते अश्विनौ तत्र द्विभुजौ शुक्लवर्णकौ सुधाकलशसंयुक्तौ कमंडलुधरौ शुभौ १ यमस्तु देवता तत्र कृष्णवर्णो
द्विबाहुकः तुलापवाहनः श्रीमान्पाशदंडधरः प्रभुः २ अग्निस्तु देवता तत्र रक्तवर्णोऽजवाहनः चतुर्भुजो धृतामंत्रस्तुवस्रुक्वरदाभयः ३ रक्तवर्णश्चतुर्बाहु
र्हंसारूढश्चतुर्मुखः पद्मासनस्थवरदाभयहस्तो निरामयः ४ सोमोहि देवता तस्य श्वेतवर्णः शुभाकृतिः दशाश्वरथमारूढः श्वेताश्वोपि निगद्यते ५ रुद्रोहि
देवता यस्य वृषारूढश्चतुर्भुजः त्रिशूलखड्गावरदाभयहस्तश्च कीर्तितः ६ चतुर्भुजादितिः पीता साक्षसूत्रकमंडलुः वरदाभयहस्ता सा कार्या स्वर्णमयी शुभा ७ च
तुर्भुजाः पीतवर्णा देवतास्य बृहस्पतिः दंडाक्षसूत्रपाणिस्तु साभयः सकमंडलुः ८ सर्पस्तु देवता तत्र महाफणिरूपधृक् स विस्तृतशिरश्चंडो मकपिंगललोचनः
९ पितरो देवता तत्र कृष्णवर्णाश्चतुर्भुजाः भद्राक्षसूत्राभयदकमंडलुधराः शुभाः १० पूर्वाफाल्गुनिकायां च भगो देवः प्रकीर्त्तितः रक्तवर्णो भुजासीनो द्विभुजो भयप
द्मकः ११ अर्यमा देवता पद्ममध्यस्थः पद्मवर्णकः पद्माभयकरः श्रीमान्स्वर्णमूर्त्तिर्महाद्युतिः १२ सविता देवता तस्य सप्ताश्वरथवाहनः द्विभुजो रक्तवर्णः स्यात्
पद्मासनसमाश्रयः १३ त्वष्टा पद्मस्थितिश्चित्रवर्णः स्यात्स चतुर्भुजः पद्मासूत्राक्षवलयः पद्मालः प्रयकरः प्रभुः १४ वायुश्च देवता तत्र मृगारूढश्चमोचकः अ
जाचर्मधरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्त्तितः १५ इंद्राग्नी देवता तत्र गजाजावाहनौ पनौ चतुर्बाहू रक्तवर्णौ निजशस्त्रधरौ तथा १६ चापांकुशाभयैर्युक्तौ तथा
समविराजितौ पद्मासनो रक्तवर्णो मित्रस्तस्यास्तु देवता पद्माभयकरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्त्तितः १७ शक्रोस्य देवतारूढो दिव्यसिंहासने विभुः श्वेतवर्णो वज्रा
धरोऽभयपाणिर्महाभुजः १८ निर्ऋतिर्देवता तत्र प्रेतारूढश्च मोचकः खड्गखेटकधारी च द्विभुजः परिकीर्त्तितः १९ जलं तु देवता तस्य शुक्लवर्णा शुभाकृतिः ॥

वरुणोस्य जलस्यापि स्वामी पूज्यतमो मतः मकरे वाहने विष्टो भवेत्सद्म करो ध्रुवम् २० विश्वेदेवा देवता श्च श्वेतवर्णाश्चतुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्च
सासूत्राम्बुभाजनाः २१ विष्णुस्तु कृष्णवर्णः स्यात्सन्नगाशनवाहनः शंखचक्रगदापाणिः पीतवासाश्चतुर्भुजः २२ वसवो देवतास्तत्र श्वेतवर्णाश्च
तुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्च साक्षसूत्राम्बुजासनाः २३ वरुणो देवता तत्र मकरोपरि संस्थिताः यष्टिपाशधरः श्रीमान्गदापद्मधरः स्तथा २४ ॥
अजैकचरणो रुद्रो देवतास्य प्रकीर्तिता खड्गचर्मधरो वाग्मी भुजद्वय समावृतः २५ अहिर्बुध्न्याभिधो रुद्रो देवतास्य प्रकीर्तिता श्वेतश्चतुर्भु
रः पद्मवरदाभयपाशभृत् २६ पूषा तु देवता तत्र पद्मवर्णः सुखासनः द्विभुजः पद्मपाणिः स्यात्स्वर्णगर्भः प्रियो विभुः २७ इति नक्षत्रदेवताध्यानं
अथोपयुक्तत्वान्नारदीयोक्ता काकमैथुनदर्शनशांतिः दिवा वा यदि वा रात्रौ यः पश्येत्काकमैथुनम् स नरो मृत्युमाप्नोति त्यथवास्थाननाशनम्।
काकघातव्रतं यद्वा विदधीताथ वत्सरम् पितॄन्देवान्द्विजान्भक्त्या प्रत्यहं वाभिवादयेत् जितेन्द्रियो जितक्रोधः सत्यधर्मपरायणः तद्दोषशमना
र्थाय शांतिकर्म समारभेत् गृहस्येशानदिग्भागे होमस्थानं प्रकल्पयेत् गृह्योक्तविधिना तत्र प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् प्रतिमंत्रं त्र्यम्बकेन अथ मृत्युंजयेन
च व्याहृतीभिर्व्रीहितिलैः जपायुतं प्रकल्पयेत् पूर्णाहुतिं च जुहुयात्कर्ता च विरलंकृतः स्वर्णशृंगीं रौप्यखुरां कृष्णां धेनुं पयस्विनीम् वस्त्रालंकारसं
युक्तां निष्कद्वादशसंयुताम् तदर्धेन तदर्धेन दद्याद्दक्षिणया युताम् यथावित्तानुसारेण न्यूनाधिकत्वकल्पना आचार्याय श्रोत्रियाय तां गां दद्यात्कुटुं
बिने यस्मात्त्वं पृथिवी सर्वा धेनो केशवसन्निभे सर्वमसुहरा नित्यमतः शांतिं प्रयच्छ मे ब्राह्मणेभ्यो विशिष्टेभ्यो यथाशक्त्या च दक्षिणाम् ब्राह्मणान्भोज
येत्सम्यक् शांतिवाचनपूर्वकम् एवं यः कुरुते तस्य कुतस्माद्दोषात्प्रमुच्यते इति काकमैथुनदर्शनशांतिः तत्रैव कपोतादिशांतिः आरोहयेद्गृहं यस्य कपो
तो वा प्रवेशयेत् स्यान्नृहानिर्वित्तस्य यद्वानर्थपरंपरा दोषाय धनितां गेहे दरिद्राणां शिवाय च तस्य शांतिश्च कर्तव्या जपहोमविधानतः ब्राह्मणान्वरयि
त्वा स्वस्तिवाचनपूर्वकम् षोडश द्वादशाष्टौ वा श्रौतस्मार्तक्रियापरान् देवाः कपोत इत्यादि ऋग्भिः पञ्चभिर्जपम् तत्संस्कृत्याग्निपतनेन स्वगृह्योक्तवि
धानतः ईशान्यां स्थापयेद्वह्निमुखांतेऽष्टोत्तरशतम् प्रत्येकं समिदाज्यान्नैः प्रतिप्रणवपूर्वकम् यत इन्द्र भयामहे स्वस्तिदा इति त्र्यम्बकैः त्रिभिर्मंत्रैश्च जुहु

यात्तिलान्याज्यधृतिभिस्ततः जपाहुतीस्ततोहुत्वाकुर्यात्पूर्णाहुतिंस्वयम् विप्रेभ्योदक्षिणांदद्यात्पौःशांतिंचतत्रोजपेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयंभुंजीत बंधुभिः एवंयःकुरुतेसम्यक्तस्मादोषात्प्रमुच्यते पिंगलायास्वरेप्येवंमधुवल्मीकयोरपि संपूर्णमंदिरेहानिः शून्यसद्मनिमंगलम् प्रकारेचपुरद्वारेदेवा गारेचवीथिषु ग्रामस्यतत्फलंचैवगुरुकल्पनयाततः शांतिकर्मविधिःकार्यपूर्वोक्तेनक्रमेणतु इतिकपोतपिंगलामधुवल्मीकादिशांतिः अथपल्याः पतनेशरटस्यवावरोहणेफलंशांतिश्चपादयोर्जंघनेपाण्योर्गुदेगुह्येऊर्जंघयोः पल्याःपातेतयारोहेशरटस्यफलंनसत् अन्यत्रशुभदंपश्चात्सचैलंस्नान माचरेत् दृष्ट्वाशिवालयेदीपमुखमाज्येविलोकयेत् पल्लीशरटयोरूपंस्वर्णेनविनिर्मितम् तत्पोर्ध्वमाणिनवित्तशाठ्यविवर्जितः वस्त्रयुग्मेणसंवेष्ट्य श्रोत्रियायनिवेदयेत् इतिपल्लीशरटयोःशांतिः अथनक्षत्रप्रसंगादेवाश्विन्यादीनांतारकाउपजातिकयाह त्रित्र्यंगेति तथाचश्रीपतिः वन्हिनिकविषु

त्रित्र्यंगपंचाग्निकुवेदवन्हयःशरेषुनेत्राश्विशरेन्दुभूकृताः वेदाग्निरुद्राश्वियमाग्निवन्हयोब्धयःशतद्विद्विरदाभ
तारकाः ५८ अश्वादिरूपंतुरगास्ययोन्युरोनरःणास्यमणिर्गृहंच ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥

गुणेषुकृताग्निमृत्वाण्याश्विनेत्रशरन्दुवसुयुगाब्धिरामाः रुद्राब्धिरामगुणवेदशतद्वियुग्मदंताबुधैर्निगदिताः क्रमशोभतारा इति नन्वऽसंख्यातारकोऽस्तिविंशति भानिप्रतीयते मूलेष्वष्टविंशतिरितिविरोधः उच्यते उत्तराषाढ्योरभ्यधीत्यनाद्वायम्भतस्तारा पूर्वाषाढान्तराषाढयोर्ज्ञेया द्वे पूर्वाषाढ्यां इति नारदेनापितथैवा भिधानात् तत्राश्विन्यास्तिस्रस्तारा एवंभरण्यादीनांसाभिजितं ताराःसंख्येया ताराणांनोक्तिप्रयोजनमाह वराहः नक्षत्रजमुद्वाहेफलमब्दैस्तारकामितैः सत्सद्द वसैर्ज्वरस्यनाशोव्याधेरन्यस्यवावाच्यः इति ५८ अथाश्विन्यादीनामाकृतिमुपजातिकयोर्द्वयोराह अश्वादिरूपमिति अश्विन्यादिनक्षत्राणांरूपमाकृ तिरुच्यते तत्राश्विन्यास्तुरगास्यम् अश्वमुखसदृशंरूपं भरण्यायोनिभगसदृशम् कृत्तिकायानापितक्षुरसदृशम् रोहिण्याअनःशकटसदृशम् मृगस्य स्य हरिणमुखसदृशम् आर्द्रायामणिसदृशम् पुनर्वसोर्गृहसदृशम् पुष्यस्यपृषत्कोबाणस्तत्सदृशम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीजानकीजीवन

आश्लेषायाश्चक्राकारम् मघायाभवनंगृहसदृशम् पूर्वाफल्गुन्याः मंचःखट्वाकारम् उत्तराफाल्गुन्योः शय्याकारम् हस्तस्यहस्ताकारम्।
चित्रायामौक्तिकाकारःस्वात्याविद्रुमंप्रवालसदृशम् ५९ तोरणंबलिनिभमिति विशाखायास्तोरणाकारम् अनूराधायाबलिर्भक्तःपुंजाकारः
ज्येष्ठायाःकुंडलाकृतिःमूलस्यसिंहपुच्छाकारःपूर्वाषाढायागजदंतसदृशम् उत्तराषाढायामंचकसदृशम् अभिजितस्त्रिकोणकारः श्रव-
णस्यत्रिचरणसदृशम् धनिष्ठायामर्दलसदृशम् शततारायावृत्तवर्तुलं पूर्वाभाद्रपदायामंचकसदृशम् उत्तराभाद्रपदायायमलाभम् रेवत्या
मर्दलमृदंगाकारस्वरूपमित्यर्थः ६० अथजलाशयारामदेवप्रतिष्ठामुहूर्त्तंसामान्यतोलग्नशुद्धिर्दैवतविशेषेणलग्नशुद्धिंस्तत्रविशेषं

पक्षुत्कचक्रेभवनंचमंचःशय्याकरोमौक्तिकविद्रुमंच ५९ तोरणंबलिनिभं
चकुंडलंसिंहपुच्छगजदंतमंचकाः त्र्यस्त्रिचत्रिचरणाभमर्दलौवृत्तमंचकय
माभमर्दलः ६० जलाशयारामसुरप्रतिष्ठासौम्यायनेजीवशशांकशुक्रे दृश्ये
मृदुक्षिप्रचरध्रुवेस्यात्पक्षेसितेस्वर्क्षतिथिक्षणेवा ६१ रिक्तारवर्जेदिवसेतिशस्ता
शशांकपापैस्त्रिभवांगसंस्थैः ॥ . छं ॥

चोपजातिकयाचेयेणाहजलाशयेति रिक्तारेति शिवोलग्नमेतिचज-
लाशयाः वापीकूपतडागादयः तेषांप्रतिष्ठाउत्सर्गः आरामउपवनम् तस्याप्युत्सर्गः सुरादेवाविष्ण्वादयः तेषांप्रतिष्ठापनम् सौम्यायनेउत्तरायणे तथाजी-
वशशांकशुक्रेदृश्येउदितेसति तथामृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रेषु तथासितेशुक्लपक्षेतथास्वर्क्षतिथिक्षणेवा ६१ तथारिक्तारवर्जेदिवसे रिक्तातिथिभौ-
मवारव्यतिरिक्ततिथिवारेषुएवंविधेदिनेप्रतिष्ठाजलाशयारामदेवानांक्रमेणकर्माहेत्वोपभोग्यत्वपूजायोग्यत्वरूपाअतिशस्तास्यात् तथाचगार्ग्यः देववा-
रामवाप्यादिप्रतिष्ठामुत्तरायणे माघादिपंचमासेषुकुर्यात्पंचमीदिनम्दक्षिणेत्वयनेकुर्वन्ननतफलमवाप्नुयात् परातुदक्षिणायनएवजलस्थितिसंभवः

भविष्यपुराणोक्तेः अथ क्रूरप्रकृतीनां रक्षणायने प्रतिष्ठापनं कार्यमित्युक्तं वैखानससंहितायाम् मातृभैरववाराहनरसिंहत्रिविक्रमाः महिषासुरहन्त्री चस्थाप्याविदक्षिणायने नारदः विचित्रेष्वेवमासेषु माघादिषु च पंचसु यद्दिनं यस्य देवस्य तद्दिनं तस्य सुस्थितम् अथ लग्नशुद्धिः शशांकपापैः चन्द्रसूर्यभौमशनिराहुकेतुभिः त्रिभवांगसंस्थैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थितैरुपलक्षितलग्ने तथा सत्खचरैः शुक्रबुधगुरुभिः व्ययाष्टगैः द्वादशाष्टमव्यतिरिक्ताखिलस्थानस्थैः सद्भिः देवादिप्रतिष्ठा अथ सूर्यो मृगेंद्रे सिंहलग्ने स्थाप्यः तथा कोऽब्रह्मा घटे कुंभे विष्णुर्युवतौ कन्यायाम् ६२ शिवो महादेवो नृयुग्मे मिथुने च पुनर्देव्यो दुर्गाद्यो द्वितनौ द्विस्वभावराशौ मिथुनकन्याधनुर्मीनलग्ने क्षुद्राः देव्यश्चतुःषष्टियोगिनीप्रभृतयः चरलग्ने मेषकर्कतुलामकरेषु सर्वे इमे उक्तानुक्ताश्च स्थिरे वृषसिंहवृश्चिककुंभेषु तथा अथ पुष्ये ग्रहाद्या इति ग्रहाश्चंद्रादयो रौद्रपुष्यनक्षत्रे स्थाप्याः उपलक्षणमेतत् सूर्यस्य हस्तेन

व्ययाष्टगैः सत्खचरैर्मृगेंद्रे सूर्यो घटे को युवतौ च विष्णुः ६२ शिवो नृयुग्मे द्वितनौ च देव्याः क्षुद्राश्चरे सर्वइमे स्थिरर्क्षे पुष्ये ग्रहा विघ्नपयक्षसर्पभूतादयोऽर्के श्रवणे जिनश्च ६३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ नक्षत्रप्रकरणम् द्वितीयम् ॥ २ ॥

नक्षत्रे स्थापनम् इंद्रब्रह्मणोः पुष्यश्रवणाभिजित्सु कुबेरस्कंदयोरनुराधायाम् दुर्गादीनां मूले सप्तर्षीणां स्वाधिष्ठितनक्षत्रे लक्ष्मीव्यासवाल्मीकिअगस्त्यानां पुष्ये स्थापनं तदुक्तं रत्नमालायाम् पुष्यश्रुत्यभिजित्सु वैश्रवणकयोर्मित्राधिपे स्कंदयोर्मैत्रे तिग्मरुचेः करे निरृतिभे दुर्गादिकानां शुभे सप्तर्षयोऽथ स्वकं तिथिधिष्ण्ये करायाः तिष्ठा खलु तत्र मेषां श्रीव्यासवाल्मीकिघटोद्भवानां तथा स्मृतावाक्पतिभेज्ञहाणामिति अथ विघ्नपतिः विघ्नयोगणेशः पक्षो देवयोनिः सर्पा वासुक्याद्यः भूतो देवयोनिः विद्याधरोऽप्सरोयक्षरक्षोगंधर्वकिंनराः पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोमी देवयोनय इत्यमरः आदिशब्देन राक्षसकूरब्रह्मराक्षसवेतालप्रभृतयः अर्के हस्ते स्थाप्याः तथा श्रवणे जिनो बौद्धः स्थाप्यः उपलक्षणं चैतत् इंद्रकुबेरवर्जितानां लोकपालानां धनिष्ठायां स्थापनम् तथा च श्रीपतिः गणपरिवृढ [illegible] रक्षासुरादिकानां [illegible] सवलोकपानां निगदितमस्थिराणां स्थापनं हि स्थिरेषु ६३ इति श्री

श्रीगणेशायनमः अथसंक्रांतिप्रकरणंव्याख्यायते तत्रप्राग्राशितोपरराशौसंक्रमणंनामगमनंसंक्रांतिस्तस्याः नक्षत्रविशेषवशेनवारवशेनचसंज्ञांफलंच
सार्धवसंततिलकेनाह घोरार्केति विप्रांश्चेति अर्कसंक्रमणमर्कसंक्रांतिः उग्ररवौ उग्रनक्षत्रेषुरविवारेचेत्स्यात्तदाघोरेतिसंज्ञा साशूद्रान्क्षपयेत्क्षयतु
सार्यत उग्ररवाविति उग्रैःसहितोरविः उग्ररविः तस्मिन्नुग्ररवाविति मध्यमपदलोपितत्पुरुषः ततःसप्तम्येकवचनम् अथवासमाहारद्वंद्वे अनित्यमा
गमशासनमितिनुमभावः एवंलघुविघ्राविप्रादिष्वपिसमाधेयम् अथलघुनक्षत्रेषुविघ्रौसोमवारेसूर्यसंक्रांतिर्ध्वांक्षीनाम्नीविशोवैश्यान्क्षपयेत् च
रर्क्षभौमेचरनक्षत्रेभौमवारेवाऽर्कसंक्रमणंचेन्महोदरसुतामहोदरीसंज्ञकाचौरान्क्षपयेत् ज्ञमैत्रेबुधवारेमैत्रसंज्ञनक्षत्रेषुवाऽर्कसंक्रांतिर्मंदाकिनी
नाम्नीनृपतीन्राज्ञःक्षपयेत् स्थिरगुरौस्थिरनक्षत्रेषुगुरुवारेवार्कसंक्रांतिर्मंदानाम्नीविप्रान्ब्राह्मणान्क्षपयेत् मिश्रभृगौमिश्रनक्षत्रयोःभृगुवारे

घोरार्कसंक्रमणमुग्ररवौहिशूद्रान्ध्वांक्षीसौविशोलघुविघौचचरर्क्षभौमे चौरान्महोदरसुतानृपतीञ्ज्ञमैत्रेमंदाकिनीस्थिरगुरौक्ष
पयेच्चमंदा १ विप्रांश्चमिश्रभभृगौतुपशूंश्चमिश्रातीक्ष्णार्कजेंत्यजक्षयवारखलुराक्षसीच त्र्यंशेदिनस्यनृपतीन्प्रथमेनि
हंतिमध्येद्विजानपिविशोपरकेचशूद्रान् २ अस्तेनिशाप्रहरकेषुपिशाचकादीन्नक्तंचरानपिनटान्पशुपालकांश्च ॥ ६ ॥

वाऽर्कसंक्रांतिर्मिश्रानाम्नीपशून्क्षपयेत् तीक्ष्णार्कजेतीक्ष्णसंज्ञकनक्षत्रेषुअर्कजेशनिवारेवाराक्षसीनाम्नी अंत्यजक्षया अंत्यजान् चांडालान्क्ष
क्षयतीति अंत्यजक्षयास्यात् १ अथदिनरात्रिविभागेनसंक्रांत्याःशुभफलं उत्तरायणदक्षिणायनसंज्ञांचसार्धवसंततिलकयाह त्र्यंशइति अस्तेइति
अत्रार्कसंक्रमणमित्यनुवर्तते दिनमानेत्रिभिर्भक्तेत्र्यंशोभवति तत्रदिनस्यप्रथमेत्र्यंशेऽर्कसंक्रमणंनृपतीन्हन्ति मध्येद्वितीयत्र्यंशेद्विजान्ब्रा
ह्मणान्हंति अपरकेतृतीयत्र्यंशेवैश्यान्हंतीत्येवंसर्वत्रव्याख्येयम् अस्तेसूर्यास्तसमयेऽर्कसंक्रमणंशूद्रान्हंति २ अथरात्रिसंक्रांतिफलम् रात्रिप्र
थमप्रहरेपिशाचकान् आदिशब्देनभूतान् द्वितीयप्रहरेनक्तंचरान्राक्षसान् तृतीयप्रहरेनटान्नर्तकान् चतुर्थप्रहरेपशुपालकान् अभीत्सन् सूर्यो
दयसमकालेऽर्कसंक्रमणंसकललिंगिजनंपाखंड्यादिकंहंतीत्यर्थः पाखंडाःसर्वलिंगिजनइत्यभिधानात् क्रूरसौम्यवारपरत्वेनफलमाह वसिष्ठः ॥ ६ ॥

रविरविजसौमवारेसंक्रांतौदिनकरस्यतन्मासेपित्तकफानिलजामयनरपतिकलहस्त्ववृष्टिश्च बुधगुरुसितचंद्राहेसतिसंक्रांतावनामयत्वरणां क्षिति
पतिनिकरक्षेमंसस्यविवृद्धिर्विघर्मिणांपीडाम् जन्मनक्षत्रेसंक्रांतिफलंदीपिकायां यस्यजन्मर्क्षमासाद्यरविसंक्रमणंभवेत् तन्मासाभ्यंतरेतस्यरोगक्ले
शधनक्षयाः तगरसरोरुहपत्रैरजनीसिद्धार्थलोधसंयुक्तैः स्नानंजन्मन्यृक्षेरविसंक्रांतौनृणांशुभदम् अन्यच्चवसिष्ठः अजकन्याझषकर्किणिसंक्रां
तौयदिनचेद्वर्षे आमयमरणंभूभृतयुद्धमनर्घ्यत्ववृष्टिश्च वृषवृश्चिकतुलामकरेवृष्टिःस्यात्संक्रमविषये विस्फोटामयतस्करपीडावृष्टिः कृशानुभयं अ
यसौम्ययाम्यायनमिति मकरकर्कटयोः संक्रांतिश्चेत्तदाक्रमेणसौम्यायाम्यायनंनिरुक्तम् मकरेउत्तरायणंकर्केयाम्यायनंस्यात् ३ अथावशिष्टसंक्रांति
षुषडशीत्यादिसंज्ञानुष्टुभाह षडशीत्याननमिति धनुर्मिथुनकन्यामीनेषु अर्कसंक्रमणंषडशीत्याननंषडशीतिमुखसंज्ञंस्यात् तुलामेषयोः संक्रांति

सूर्योदयेसकललिंगिजनंचसौम्ययाम्यायनंमकरकर्कटयोर्निरुक्तम् ३ षडशीत्याननंचापनृयुक्कन्याझषेभवेत् तुलाजौ
विषुवंविष्णुपदंसिंहालिगोघटे ४ संक्रांतिकालादुभयत्रनाडिकाः पुण्यामताःषोडशषोडशोष्णगोः ॥ छ ॥ श्रीः ॥

विषुवसंज्ञा वृषसिंहवृश्चिककुंभेष्वर्कसंक्रांतिर्विष्णुपदसंज्ञकाः ४ संक्रांतौगौणमुख्यकालमुपजात्याह संक्रांतिकालादिति गणितमार्गेणाय
उष्णगोः सूर्यस्यसंक्रांतिकालआगतः ततउभयत्रऽपूर्वतः परतश्चषोडशषोडशनाड्योघटिकाः पुण्यसंपादकत्वात्पुण्यामताः ब्रह्मसिद्धांते संक्रांतेः
प्राक्परस्ताच्चसार्द्धाः षोडशनाडिकाः त्रयस्त्रिंशत्संक्रमस्यपुण्याःसर्वस्यनाडिकाः अनेनसंक्रांतेःपुण्यकालस्तुषोडशोभयतः कलादितिस्मृतिवाक्येपूर्वतः
परतश्चाष्टौ अष्टौघटिकाइत्येवंषोडशेतिष्यास्यात्ततदपाकृतंभवति सूर्यसिद्धान्तेपिअर्कमानकलाःषष्ट्यागुणितामुक्तिभाजिताः तदर्धनाड्यःसंक्रांतेरर्वा
क् पुण्यंतथापरेइति अथनिशीथतइति निशीथतोऽर्धरात्रात् अर्वाक् पूर्वपरत्रपश्चाच्चसंक्रांतिकालेसति पूर्वापराहंतिमपूर्वभागयोः पूर्वापरयोरह्नोः क्रमेणां
तिमपूर्वभागयोरुभयत्रषोडशषोडशघटिकाः पुण्याइतिपूर्वेणसंबंधः अयमर्थः॥ ॥ ॥ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु॥

॥ यद्यर्द्धरात्रात् प्राक् संक्रांतिस्तदा पूर्वदिनस्य उत्तरार्द्धं पुण्यम् यद्यर्द्धरात्रादुपरि संक्रांतिस्तदोत्तरदिनस्य पूर्वार्द्धमेव पुण्यमित्यर्थः ५ अथार्द्धरात्रसंक्रमणे मक
रकर्कटयोश्च विशेषमुपजातिकयाह पूर्णेइति पूर्णे निशीथे अर्द्धरात्रौ यदि संक्रमः स्यात्तदा दिनद्वयं पूर्वदिनं परदिनं च पुण्यमुक्तम् उक्तंच यद्यर्द्धरात्र एव स्या
त्संपूर्णे संक्रमे रवेः तदा दिनद्वयं पुण्यं स्नानदानादिकर्मसु अथेति अथानंतरमुदयास्तात् सूर्योदयात्सूर्यास्ताच्च पूर्वं परस्ताच्च यदि याम्यसौम्यायने कर्कमक
रसंक्रांती भवतः तदा पूर्वदिने पुण्ये स्यातां अयमर्थः सूर्योदयात् पूर्वं कर्कसंक्रमणं स्यात्तदा पूर्वदिने एव पुण्यकालो नोत्तरदिने तथा यदि सूर्यास्तानंतरं मकरसंक्रां
तिः स्यात्तदोत्तरदिन एव पुण्यकालो न पूर्वदिने गार्ग्यः यदास्तमानवेलायां मकरं याति भास्करः प्रदोषे वार्द्धरात्रे वा स्नानदानं परेहनि अर्द्धरात्रे दूर्ध्वं वा संक्रांतौ दक्षि
णायने पूर्वमेव दिनं ग्राह्यं यावन्नोदयते रविरिति वाद्वार्थे प्रदोषलक्षणं स्कान्दे त्रिमुहूर्त्तः प्रदोषः स्याद्भानावस्तंगते सतीति ६ अथोदयास्तादि तिवचनस्यापवादम

निशीथतोर्वागपरत्र संक्रमे पूर्वापराह्नांतिमपूर्वभागयोः ५ पूर्णे निशीथे यदि संक्रमः स्याद्दिनद्व
यं पुण्यमथोदयास्तात् पूर्वं परस्ताद्यदि याम्यसौम्यायने दिने पूर्वपरे तु पुण्ये ६ संध्या त्रिनाडी प्रमि
तार्कबिंबादर्द्धोदितास्तादध ऊर्ध्वमत्र ॥ ६ ॥ ३ ॥ ६ ॥ श्रीकाली ॥

इंद्रवज्रयाह संध्येति अर्कमण्डलादर्द्धोदितादर्द्धास्ताच्चाधऊर्ध्वं क्रमात्त्रिभिर्नाडीभिर्मिता संध्या संध्याकालः स्यात् अर्द्धोदितार्कबिंबात् पूर्वं त्रिनाडीमि
ताप्रातःसंध्या तथार्धास्तादर्कबिंबादुपरि त्रिनाडीमिता सायंसंध्येत्यर्थः तत्प्रयोजनमिह अत्रेति अत्र प्रातःसंध्यायां सायंसंध्यायां च क्रमात् याम्यसौम्ये अय
नेस्तः तदानीं परपूर्वदिवसौ पुण्यौ यदि प्रातःसंध्यायां दक्षिणायनप्रवृत्तिः तदा सूर्योदयानंतरं संपूर्णमहः पुण्यम् तथा यदि सायंसंध्यायां उत्तरायणप्रवृत्तिस्तदा सू
र्यास्तात्पूर्वं संपूर्णमहः पुण्यं स्यादित्यर्थः तदाह नारदः सूर्यास्तमनसंध्यायां यदि सौम्यायनं भवेत् तदैवस्यादहः पुण्यं पूर्वाह्नः पूर्वतो यदीति उदयसंध्यास्तसंध्ययोर्लक्षणं
तत्रैव अर्धोर्कास्तमनात्संध्या घटिकात्रयसंमिता ॥ ६ ॥ ३ ॥ ६ ॥ ३ ॥

श्रीसत्यनारायणाभ्यो नमइति ॥

तथैवार्द्धोदयास्तात् घटिकात्रयसंमितेति एवं सत्यर्कबिंबस्याधोस्तादर्धोदयाद्वा क्रमादस्तास्त्रात् त्रिघटिमिता अस्तसंध्योदयसंध्यवोच्यते
तत्रास्तसंध्यायांयदि मकरसंक्रमः स्यात्तदा दिन एव पुण्यकालो नोत्तरदिने यद्युदयसंध्यामतिक्रम्य मकरसंक्रांतिस्तदोत्तरदिन एव पुण्यकालो न
वेदिने एवं यद्युदयसंध्यायां कर्कसंक्रांतिस्तदा सूर्योदयानंतरमेव पुण्यकालो न प्राग्दिने यद्युदयसंध्यातः प्राक् कर्कसंक्रमस्तदा प्राग्दिन एव पुण्य
काले नोत्तरदिनेइति निष्कर्षार्थः अथ रात्रौ स्नानं न कुर्वीत दानं चैव विशेषतइति रात्रौ स्नानदानादिनिषेधेपि नैमित्तिकं तु कुर्वीत स्नानदानं
च रात्रिष्वपि तिस्कमंतु वाक्यशेषात् सुतजनने संक्रांतौ ग्रहणे सूर्येन्दुग्रहयोर्नित्यम् सर्वावपि कर्त्तव्यं स्नानं दानं विशेषतो नृणामिति वसिष्ठवच
नात् राहुदर्शनसंक्रांतिविवाहात्ययवृद्धिषु स्नानदानादिकं कार्यं निशि काम्यव्रतेषु चेति रात्रौ संक्रमणं रात्रौ स्नानं प्राप्तम् तत्कर्कमकरसंक्रां
तौ स्नानदानादौ देशभेद शिष्टाचारेण व्यवस्थावगंतव्या तत्र गौर्जरास्तु ग्रहणवदयनइति स्वीयसूत्रम् स्नानं दानं ग्रहणवत्सौम्ययाम्यायने द्व

चेद्याम्यसौम्ये अयने क्रमात्तः पुण्यौ तदर्वापरपूर्वघस्रौ ७ याम्यायने विष्णुपदे चाद्या मध्यास्तुलाजयोः ॥ छ ॥

यइतिकश्यपसंहितोक्तं वा तु गुर्जरा यवनसंभवेप्यतिसर्वावेव स्नानादिकं कुर्वंति दक्षिणात्यास्तु कार्मुकं तु परित्यज्य झषं याति दिवाकरः इत्या
दिभविष्योत्तरादिवाक्यमंगीकृत्य दिवसएव स्नानादिकं कुर्वन्ति तत्रापि नारदोक्तसंध्याकालसंक्रमे विशेषो ध्येय इत्यलम् ७ अथ पूर्वपरा षोडशघ
टिकाः पुण्याइति पूर्वसामान्येनोक्तमिदानीं विष्णुपदादि विशेषमनुष्टुभाह याम्यायन इति कर्कसंक्रांतौ विष्णुपदे वृषसिंहवृश्चिककुंभसंक्रांतिषु संक्रां
तिकालाद्याः प्रथमाः षोडशघटिकाः अतिपुण्यदाः स्नानदानादौ अनंतपुण्यदा ज्ञेयाः अग्निमास्तु न तथा तुलाजयोः तुलामेषयोः मध्याउभयतः षो
डशघटिकाः संक्रांतिकालात्सामर्थ्यात् परतश्चाष्टौ विति दीपिकाकारो व्याख्यातं यदुक्तं गुरुणा वर्त्तमाने तुलामेषे नाड्यस्तूभयतो दशेति मध्यमतत्तीयां
शाभिप्रायेणेति ज्ञेयम् तथा षडशीत्याननं मिथुनकन्याधनुर्मीनसंक्रांतिषु ॥ छ ॥ ९ ॥ ३ ॥ श्रीः ॥

सौम्यायनेमकरसंक्रांतौ चसंक्रांतिकालमारभ्य षोडशघटिका अतिपुण्याः प्रथमस्तुमतथा एवं निर्णीतेतत्पुण्यकाले स्नानाद्यं अवश्यं विधेयं तत्र
स्नानाद्यं कुर्वतप्रत्यवायमाह वसिष्ठः विषुवत्ययनेग्रहणसंक्रांतौपुण्यदिवसे वा पितृत नित्यकर्मनकरोति हि दत्वाशापं व्रजति तत्रैव विषुवः षडशीत्यां तु यदा
नविषुवहरौ दृश्यते सागरस्यांततस्यांतोनैवदृश्यतइति मरद्वाजोक्तेः अयंचनिर्णयश्चन्द्रादीनामपिसंक्रमेज्ञेयः तत्रहेमाद्र्यादौकालनिर्णयकाला
दिभिः याः पुण्यकालघटिकाउपनिबद्धास्ताः स्थूलाः तेनषष्टिघ्नबिंबग्रहभुक्तिभक्तमित्यादिप्रकारेणग्रहमध्यमभुक्तिमध्यमविवेरानीताः सूक्ष्मा
घटिकालिख्यंते स्फुटमतिस्फुटविंवैश्चसाध्यन्तेता अतिसूक्ष्मास्तासामतिपतत्वात् श्लोकं अनुपतिबधः मध्यमास्तुपक्षनाड्योरामगुणा ३३ रवे
रथविधोः षट्दोः पलैर्युक् द्वयम् २।२६ भौमस्याब्धिपलैर्युतानव ९।४ विदोयुक्ताः पलैः रवाश्विभिः षड्नाड्यो ६।२० छगजा ७८ गुरोरथभूमोनदाः पलैरष्
भिः ९।८ पुण्याशुक्रस्य १६० शनेरुभयतीरस्रयोः संक्रमेरिति ८ निरयनांशसंक्रांतिमभिधायेदानींसायनांशसंक्रांतिसपुण्यकालमुपजात्याह तथेति यथारा

षडशीत्याननेसौम्यपरानाड्योतिपुण्यदाः ८ तथायनांशाःस्वरसाहताश्चस्पष्टार्कगत्याविहृतादिनाद्यैः ॥ ६ ॥ ५ ॥

शिसंक्रमाबहुपण्यदास्तथाचलसंक्रमा अपीतिग्वहितस्तथाशब्दः अयनांशाः षष्ट्यागुण्याः स्पष्टसूर्यगत्याविहृतालब्धैर्दिनाद्यैर्दिनघटीपलैः कल्यामेषादि
द्वादशसंक्रमाः स्युस्तेचलसंक्रमादानेजपादौजपश्राद्धहोमादौवहुपुण्यदाभवंति पुलस्त्यः अयनांशसंस्कृतोभानुर्गोलेचरतिसर्वदा अमुष्याराशिसंक्रांति
स्तस्याः कालविधिस्तयोः स्नानदानजपश्राद्धव्रतहोमादिकर्मभिः सुकृतंचलसंक्रांतावक्षयंपुरुषोश्नुतइति जावालिरपि संक्रांतिषुयथाकालस्तदा
यनुष्वेनतथा अयनेविंशतिः पूर्वामकरेविंशतिः परेति अत्रमकरायणेपूर्वाविंशतिर्घटिकाः पुण्याः मकरसंक्रांतौतुपराविंशतिर्घटिकाः पुण्यकालःम
करव्यतिरिक्तेकादशसंक्रांतिषुतत्तत्संक्रमवत् पुण्यकालोज्ञेयः अयनांशानयनादिविचारः सिद्धान्तादवगंतव्याः ईश्वरेच्छालोकादृष्टवशात्तत
द्राश्यादिभागस्यसूर्यतेजः ॥ ६ ॥

संपर्केश्चलसंक्रमः मंडलसंक्रमश्चराशिसंक्रमइति विषयविवेकः तत्रनिरयनगणनयैव सकलव्यवहारः साध्यः सायनगणनातुनियतविषयेव अ यनांशैः प्रदातव्यालग्नेक्रांतौ चरागमे विविभेसत्रिभेपातेतथाद्दक्कर्मपातयोरिति एवंद्वयोरपिमानयोरसंकीर्णोव्यवहार इतिसर्वमनाकुलम् मुख्यका लस्तुमेषविधसंक्रमेपिज्ञेयः पूर्वलिखितवाक्यस्वरसात् ९ अथसंक्रांत्युपयोगाज्जघन्यबृहत्समनक्षत्राण्युपजात्याह सममिति मृदुक्षिप्रवसुश्रवो ग्निमघात्रिपूर्वास्त्वपभंसमम् अत्रपभंमूलः एतानिपंचदशभानिसमसंज्ञानिज्ञेयानि ध्रुवद्विदैवादितिभंबृहत्स्यात् ध्रुवादिषड्भानिबृहत्संज्ञकानि सा र्पांबुपार्द्रानिलशक्रयाम्यंजघन्यंस्यात् आश्लेषादिषड्भानिजघन्यसंज्ञानि १० अथसंक्रांतिप्रयोजनमुपेंद्रवज्रयाह जघन्यभेइति जघन्यनक्षत्रेऽर्कसंक्रमणे

मेषादितःप्राक्चलसंक्रमाःस्युर्दानेजपादौबहुपुण्यदास्ते ९ समंमृदुक्षिप्रवसुश्रवोग्निमघात्रिपूर्वास्त्वपभं
बृहत्स्यात् ध्रुवद्विदैवादितिभंजघन्यंसार्पांबुपार्द्रानिलशक्रयाम्यम् १० जघन्यभेसंक्रमणेमुहूर्ताःशरेंदवो
१५ बाणकृता ४५ बृहत्सु खरामः ३० संख्याःसमभेमहर्घसमर्घसाम्यंविधुदर्शनेपि ११ अर्कादिवारेसंक्रांतौ
कर्कस्याद्दविशोपकाः ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ श्रीजानकीवल्लभोविजयते ॥

पंचदशमुहूर्ताज्ञेयाः बृहन्नक्षत्रेऽर्कसंक्रमणेबाणकृताःपंचचत्वारिंशन्मुहूर्ताज्ञेयाःसमनक्षत्रेऽर्कसंक्रमणेखरामसंख्यास्त्रिंशन्मुहूर्ताज्ञेयाः उक्तंचनारदेनतासांद माणंघटिकास्त्रिंशत्भवतिषष्टयइतिफलमाह महर्घसमर्घसाम्यमिति पंचदशमुहूर्तायांसंक्रांतौसर्वमन्नंमहर्घंदुष्प्रापंभवति पंचचत्वारिंशन्मुहूर्तसंक्रांतौसमर्घ त्रिंशन्मुहूर्तायांसंक्रांतौसमंयथास्थितंभवति विधुदर्शनेपीति चंद्रदर्शनेप्येवमेवफलंवाच्यम् अयमर्थः जघन्यभेचंद्रदर्शनेमहर्घम् बृहन्नक्षत्रेचंद्रदर्शनेस मर्घम् समभेचंद्रदर्शनेसाम्यम् ११ अथप्रसंगात्कर्कसंक्रांतौमेघविशोपकाननुष्टुभाह अर्कादीति कर्कसंक्रांतौअर्कादिवारेसति एतेअर्कविशोपकाज्ञेयाः यथा रविवारेकर्कसंक्रांतौदशविशोपकाः एवंसोमेत्रिंशतिः भौमेषष्टौ ॥

ज्ञेद्वादश गुरौ घस्रोष्टादश शुक्रेष्टादश शनौपंचेत्यर्थः १२ अथकीदृशस्यरवेः संक्रमोजातस्तुफलमिदं वक्तयाह स्यात्तेतिलेद्भृति रविस्तैतिलेक
रणेनामकरणेचतुष्पदेचकरणेक्रमः संक्रमितः स्यात् गरादिपंचगरेवणिजेभद्रायांबवेबालवेचविविष्टः संक्रमितः स्यात् किंस्तुघ्नेसकौलवेशकु
नौचऊर्ध्वः ऊर्ध्वस्थितः संक्रमितः स्यात् इहकरणाधिकरणकसंक्रांतौरविः अर्घवर्षणे अर्घेमूल्येवर्षणेवृष्टौउपलक्षणत्वात् नैपिक्रमात्निष्टः
समः श्रेष्ठः स्यात् अयमर्थः क्रमात्रविसंक्रमाअर्घवर्षणधान्येषुनिष्टः महार्घवृष्ट्याभावधान्याभावकारकाः एवंविनिष्ठः समः तथोर्ध्वः श्रेष्ठः उ
क्तंश्रीपतिना धान्यार्घवृष्टिषुमवेक्रमशस्त्वनिष्टमध्येष्टेतति १३ अथरविसंक्रांतेः करणपरत्वेनवाहनवस्त्रायुधभक्ष्यलेपनजातिपुष्पाणित
फलानिशार्दूलविक्रीडितत्रयेणोपजातिकयाचाह सिंहेति खड्गेति यावश्वेति स्यान्मल्लिकेति ववतोववमारभ्यैकादशकरणेष्युक्रमेणवाहना

॥ दिशोनरोवागजाःसूर्योधृत्योष्टादशसायकाः १२ स्यात्तैतिलेनागचतुष्पदेरविः क्रमान्निविष्टस्तुगरादिपंचके किंस्तु
घ्नऊर्ध्वःशकुनौसकौलवे निष्टः समः श्रेष्ठइहार्घवर्षणे १३ सिंहव्याघ्रवराहरासभगजावाहद्विषद्घोटकाः श्वा
जोमेश्वरणायुधश्चववतोवाहारवेः संक्रमे ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीविश्वनाथप्रसन्नोस्तु ॥

दीनिस्युः वाहनानिसिंहादीनि रासभोगर्दभः वाहनाद्विषन्महिषः लुलायोमहिषोद्वाहद्विषत्कासरसैरभाइत्यमरः अजोमेषः चरणायुधः कुक्कुटः नारदे
नतुविशेषउक्तः खशबाल्हीकवंगेषुसंक्रांतेधिष्ण्यवाहनम् अन्यदेशेषुतिथ्यर्धवाहनाः स्युर्बवादयइति अश्विन्यांयदासंक्रांतिस्तदाश्विन्याः योअश्व
स्तद्वाहनंस्यात् खशादिदेशेषुएवंसर्वनक्षत्रेषु अथवस्त्रंश्वेतादि हारितकंनीलवर्णं पांडुअरुणवर्णम् आरक्तमलक्तकवर्णम् कालंश्यामम् अति
तैश्विन्नवर्णरहितगर्दभवर्णमित्यर्थः दिग्वस्त्राभावः घनाभंमेघवर्णम् अथशस्त्रम् भुशुंड्यादीनिआयुधानिप्रसिद्धानि अथभक्ष्यम् अन्नंभक्तः परमान्न
पायसम् भैक्ष्यंभिक्षासमूहपक्वान्नमपूपादि चित्रितान्नहरिद्रादिरंजितम् ॥ ॥ ॥ ॥ श्रीकालीप्रसन्नोस्तु ॥

अथलेपोविलेपनम् मृगनाभिःकस्तूरी कुंकुमंकेशरम् पाटीरचंदनम् मृत्प्रसिद्धा रोचनंगोरचनमिति १४। १५ यावोलक्तकः ओतुर्मेंदोमार्जा
रोभूमि भाषयाजवादिरिति निशाहरिद्रा अंजनंकज्जलम् कालागरुरगरुविशेषः चंद्रकःकर्पूरः अथजातिःसंकरभवाअनुलोमजाः प्रतिलोमजा
श्च अथपुष्पम् पुंनागकंनामकेशरपुष्पम् मल्लिकाबेलिः जपाओडुपुष्पंजासवनम् शेषाणिप्रसिद्धानिसर्वत्र क्वचिद्व्योप्युक्तम् शिशुः
कुमारश्चगतालेकायुवाप्रौढाप्रगल्भाचततश्चवृद्धा वंध्यातिवन्ध्याचकृतार्थिनीचप्रव्राजिकाचेतिववारिकानामिति तथाकेचित् भोजनपा

वस्त्रंश्वेतस्फपीतहारितकपांडुरक्तकालासितं चित्रंकंबलदिग्घनाभमथशस्त्रंस्याद्भुशुंडीगदा १४ खड्गोदंडशरासितोम
रमथोकुंतश्चपाशोंकुशोस्त्रंबाणस्तथभस्यमन्नपरमान्नंभेस्यपक्कान्नकम् दुग्धंदध्यपिचित्रितान्नगुडमध्वाज्यंतथाश
र्कराथोलेपोमृगनाभिकुंकुममथोपाटीरमृद्रोचनं १५ यावश्चोतुमरोनिशांजनमथोकालागरुश्चंद्रकोजातिर्दैवतभूतस
र्पविहगाःपश्वेणविप्रास्ततः क्षत्रावैश्यकशूद्रसंकरभवाःपुष्पंचपुन्नागकंजातीवाकुलकेतकानिचतथाबिल्वार्कदूर्वा
म्बुजम् १६ स्यान्मल्लिकापाटलिकाजपाचसंक्रांतिवस्त्राशनवाहनादेः नाशश्चतद्वृत्त्युपजीविनांचस्थितोपविष्टःस्वपतांच
नाशः १७ संक्रांतिधिष्ण्याधरधिष्ण्यतस्त्रिभेस्वभेनिरुक्तंगमनंततोंगभे॥

त्रमप्युक्तंसुवर्णरौप्यताम्रमणिलोहसीसत्रपुस्तथाकांस्यपाषाण
काष्ठंचमृत्पात्रंवेणुपात्रकमिति एवसंक्रमकालयानिवस्त्राशनवाहनादीन्यभिहितानि आदिशब्देनायुधलेपनजातिपुष्पाणितेषांनाशोभवेत् चपु
नस्तद्वृत्त्युपजीविनांवस्त्रादिवृत्त्युपजीविनांनाशोभवेत् स्थितोपविष्टःस्वपतांवस्यान्तेतिलिङ्व्यादिनास्वपत्नादीन्युक्तानितत्फलविशिष्टानांनाशः स्यादि
त्यर्थः १६ १७ अथसंक्रांतिवशेनप्रतिमनुष्यंशुभमुपजातमाह संक्रांतीति संक्रांतिर्यस्मिन्नक्षत्रेस्यात्तत्तोऽधरधिष्ण्यंपूर्वनक्षत्रंतस्मात्स्वजन्मनक्षत्रं
गण्यं तच्चेत्प्रथमत्रिभेभवतितदागमनंयात्रास्यात् ततःप्रथमत्रिकानंतरंअंगभेषण्नक्षत्रेषुयदिस्वभेतदास्फरवंस्यात् ततस्त्रिभे॥ ६॥ ५॥

पीडनम् शरीरपीडा पुनरंगभे अंशुभकं बन्धनादिप्राप्तिः ततः त्रिभे स्वभे अर्थहानिः ततो रसभे स्वभे धनागमो प्राप्तिः स्यादित्यर्थः अशुभफलदा ।
यां संक्रान्तिदानमाह नारदः तिलोपरि लिखेच्चक्रं त्रिशूलं त्रिकोणकम् तत्र हेम विनिक्षिप्य दद्याद्दोषापनुत्तये इति १० अथ कार्यविशेषग्र
ह विशेषबलं सामान्यतो ग्रहबलं चोपजात्याह नृपेक्षणमिति रवेरिति ल्यप् लोपे पंचमी सूर्यबले सति एतानि कार्याणि कार्याणि यथा रवेः अर्क
बले वारे वा नृपेक्षणं राजदर्शनं विधेयं एवं चंद्रादावपि व्याख्येयं चंद्रे सर्वकृतिः सर्वकृत्यानि भौमे संगरो युद्धम् बुधे शास्त्रमध्ययनं अध्यापनं वा गुरौ ।
विवाहः शुक्रे गमनं शनौ दीक्षणाभ्यागमादि दीक्षा विधेयेत्यर्थः अथेति ताराबलतो विधुः शुभो ज्ञेयः यदा चंद्रसंक्रमणं स्यात्तदा ताराबलं चेत्तदा स
यादिनद्वयं चंद्रोऽशुभोपि शुभः तारादौष्ट्ये शुभोप्यशुभः एवं विधोर्बलाद्रविः संक्रमणेऽशुभोपि मासपर्यंतं शुभः शुभस्तु सुतरां समीचीन एव चंद्र ।

स्फुरं त्रिभे पीडनमङ्गभेऽशुभं त्रिभेऽर्थहानी रसभे धनागमः १० नृपेक्षणं सर्वकृतिश्च संगरः शास्त्रं विवाहो गमदीक्षणे
रवेः वीर्येऽथ ताराबलतः शुभो विधुर्विधोर्बलेऽर्केऽर्कबले कुजादयः ११ स्पष्टार्कसंक्रान्तिविहीन उक्तो मासोऽधिमासः क्षयमा ।

दौष्ट्ये शुभेपि अशुभ इत्यर्थः परे भौमादयः संक्रान्तिचिकीर्षवस्तत्तद्बलतः सूर्यबलाद् शुभा अपि शुभा ज्ञेयाः रविदौष्ट्ये तु शुभा अ ॥ स कस्तु ॥ ॐ
प्यशुभाः ११ अथाधिमासस्य क्षयमासयोर्लक्षणमुपजात्याह स्पष्टार्केति शुक्लप्रतिपदादिदर्शान्तश्चान्द्रो मासः स चेत् स्पष्टसूर्यसंक्रान्त्या विहीनो रहितो भवेत्त
दाधिमास उक्तः चान्द्रो मासोऽत्यसंक्रान्तो मलमासः प्रकीर्तित इति ब्रह्मसिद्धान्तोक्तेः तु विशेषकदाचित्स चान्द्रो मासो द्विसंक्रमः द्विसंक्रमो यस्मिन्स द्विसंक्रा
गः इदमुक्तं सूर्यसंक्रान्तिद्वययुतस्तदा क्षयमाससंज्ञक उक्तः आद्यन्तदर्शयोर्मध्ये भानोर्वतयोर्यदा संक्रान्तिद्वितयं चेत्स्यात्क्षयमासः स उच्यते इति वसिष्ठोक्तेः
तत्र क्षयमासे जातानां वर्धापने मृतानां श्राद्धे च तिथिविभ्रमयोः पूर्वोत्तरदलयोः संबन्धेन प्रथमात संज्ञामासोऽस्तः स्यातां तिथिपूर्वार्धे जातानां मृतानां च पूर्वेमा
से वर्धापनं श्राद्धं च विधेयं तिथ्युत्तरार्धे जातानां मृतानां चोत्तरमासे ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ श्रीजानकीवल्लभो विजयते ॥

वर्धापनं श्राद्धं च विधेयम् तिथ्यर्धे प्रथमे पूर्वो ऽपरस्मिन्नपरस्तथा मासाविति वुधैश्चिंत्यो मासस्य मध्यगो इति मासादिलक्षणभेदविचारस्तु ग्रंथगौरवभयान्न लिखितः २० इति श्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां संक्रांतिप्रकरणं तृतीयम् समाप्तम् ३ अथ ग्रन्थांतरसंग्रहः योगिनीस्थितकाष्ठातः संक्रांते राग मो मतः चंद्रस्य दिशि दृष्टिः स्याद्गमनं वारदिक्स्मृतम् इति क्वचित् रवौ संक्रमणे पूर्वे मुखं जीवे तु उत्तरम् प्रत्यङ्मुखं शनौ सोमे शेषे दक्षिणतो मुखं इति ववे पूर्वमुखं प्रोक्तं बालवे यमदिङ्मुखम् कौलवे पश्चिममुखं तैतिले चोत्तरे मुखम् गरे वायव्यदिग्वक्त्रं वणिज्याग्नेयदिङ्मुखम् भद्रायामीशदिग्वक्त्रं शकुने नैर्ऋतो मुखम् चतुष्पदि च पाताले नागे चोर्ध्वमुखी भवेत् किंस्तुघ्ने सर्वदिग्वक्त्रं संक्रांतिमुखलक्षणम् अथ दृष्टिः चंद्रे गुरौ दृष्टिर्विदिक्कृशानौ सूर्ये सिते नैर्ऋतिकोणगा दृक् धात्रीसुते दृक् यवने निरुक्ता

द्विसंक्रमात्तत्र विभागयोस्तः तिथेर्हि मासौ प्रथमांत्यसंज्ञौ २० इति श्रीमुहूर्तचिंतामणौ संक्रांतिप्रकरणं समाप्तम् तृतीयम् ३ सूर्यो रसान्त्यस्वयुगेग्निनन्दे शिवाक्षयोर्भौमशनीतमश्च ॥ छ ॥

बुधेशनौ रुद्रदिशीक्षणं भवेत् अथ गमनं मंदे चंद्रे गमः सौम्ये बुधे भौमे च वारुणे रवौ शुक्रे गमो याम्ये गुरौ प्रागगमनं स्मृतमिति अथ गोचरप्रकरणं व्याख्यायते तत्र जन्मराशेः सकाशाद्ग्रहणं चा रवशोनयच्छुभाशुभफलं तद्गोचरफलमित्युच्यते तत्र रविचंद्रयोर्गोचरफलमुपजातिकयाह सूर्य इति रसांत्ये इत्यादौ समाहारद्वंद्वः शिवाक्षयोरित्यादावितरेतरयोगः अंबराब्धावियामागमशासनमितिनुमभावो ज्ञेयः एवं सर्वत्र स्वजन्मराशेरिति पंचमश्लोकस्यमत्राध्याहार्यम् ततः सूर्यः क्रमात् रसांत्येशुभो विद्धश्चेत्स्यात् सूर्यो जन्मराशेः सकाशात्षष्ठस्थाने शुभः यदि तत्त एव जन्मराशेर्द्वादशस्थानस्था अंत्ये ग्रहास्तदा विद्धः सूर्यः शुभोप्यशुभफलदाता अत्र शनेः सूर्यपुत्रत्वात्तद्वेधो नांगीकृतः यतः पितुर्जनकस्य सुतसंबंधिनं वेधं न वेधं नाहुः सुतस्यापि पितृसंबंधिनं वेधं नाहुः तथा रवयुगे जन्मराशेर्दशमे सूर्यः शुभः चेच्चतुर्थस्थाने शनिवर्जिता अन्ये ग्रहाः ॥ छ ॥ ॥ ॥ ॥

स्युस्तदर्थं वद्दइत्येवं श्लोकत्रयं सम्यग्व्याख्येयम् तथाग्निनंदेददनीषनवमयोः शिवाक्षयोरेकादशपञ्चमयोः क्रमाच्छुभो विद्धश्चज्ञेयः भौमेति भौमशनी तमो
गुश्चत्रयोपिजन्मराशितः रकांकयोः लाभशरेगुणांत्ये क्रमाच्छुभविद्धाश्चेसर्यः परंतुशने: सूर्यवेधोनास्तीत्युक्तंप्राक् चंद्रांबराब्धीइत्यग्रे १ अथबुधगुरुशुक्र
क्रमाणांगोचरफलंउपजातिकेन्द्रवज्राभ्यामुपजातिकापूर्वार्द्धेनाह चंद्रइति जन्मभात् अंबराब्धौ गुणनंदयोः लाभाष्टमे आद्यशरेरसांत्येनगद्वयेचन्द्रः।
क्रमाच्छुभोविद्धश्चज्ञेयः चंद्रस्यबुधवेधोनास्ति अथज्ञइति द्विशरेअब्धिरामे रसांकयोः नागविधौखनागेलाभव्यये ज्ञोबुधःक्रमात् शुभोविद्धश्चज्ञेयः।
अत्रचंद्रवेधोनास्ति अथदेवगुरुरिति जन्मभात् शराब्धौ द्व्यंत्येनवांशे अद्रिगुणे शिवाहौदेवगुरुर्बृहस्पतिः क्रमाच्छुभोविद्धश्चज्ञेयः अथशुक्रइति
जन्मराशेः सकाशात् कुनागे द्विनगे अग्निरूपे वेदांबरे पंचनिधौ गजेषौ नंदेशयोः भानुरसे शिवाग्नौ शुक्रः क्रमाच्छुभोविद्धश्चज्ञेयः अत्रेदंतात्स

रसांकयोर्लाभशरेगुणांत्येचंद्रांबराब्धौगुणनंदयोश्च १ लाभाष्टमेचाद्यशरेरसांत्येनगद्वयेज्ञोद्विशरेब्धिरामे रसांकयोर्नाग
विधौखनागेलाभव्ययेदेवगुरुःशराब्धौ २ द्व्यंत्येनवांशद्रिगुणे शिवाहौशुक्रःकुनागेद्विनगेग्निरूपे वेदांबरेपंचनि
धौगजेषौनंदेशयोर्भानुरसेशिवाग्नौ ३ क्रमाच्छुभोविद्धइतिग्रहःस्यात्पितुःकृतस्यात्रनवेधमाहुः॥ ७ ॥ २ ॥

र्यम् सूर्येरसांत्येइत्यादिप्राक्पठितस्थानेषुविद्यमानः सन्ग्रहःशुभदः तदनंतरपठितस्थानेषुस्थितोअशुभफलदाता अर्थादेवानुक्तस्थानेषु नशुभ
नाप्यशुभइति २ ३ अथवामवेधफलपक्षेचन्द्रवज्रांबोपजात्युत्तरार्द्धेनाह दुष्टोपीति दुष्टोपिस्वजन्मराशेःसकाशादनंतरपठितविरुद्धस्थानस्थितोपि
विपरीतवेधाद्वामवेधाच्छुभः यथासूर्योद्वादशेनिरुद्धइत्युक्तंप्राक्सपरिशनिवर्जितैर्ग्रहैः षष्ठस्थानस्थितैर्विद्धःसन्शुभफलदाता एवमुत्तरस्थानस्थितोय
कश्चिद्ग्रहः प्राक्पठितस्थानस्थितैर्ग्रहैर्विद्धः शुभइति सर्वत्रव्याख्येयम् अयमेववामवेधइत्युच्यतेकश्यपः अपिविद्धोग्रहः किंचि न्नददातिशुभंफ
लम् वामवेधविधानेनत्वशुभोपिशुभप्रदः॥ ७ ॥

द्विकोणेइति सितेशुक्लपक्षेअब्जश्चंद्रोद्वितीयनवपंचमेषुस्थितःशुभदः अत्रापिक्रमेणषष्टाष्टमचतुर्थस्थानस्थितैर्बुधवर्जितैर्ग्रहैर्य
दिनविद्धास्तदाशुभइतिध्येयं नारदः शुक्लपक्षेशुभश्चंद्रोद्वितीयनवपंचमे रिपुमृत्युबुसं श्चन्नविद्धोगगनैश्चरैरिति ४ अथद्विविधमतमुपजात्या
ह स्वजन्मराशेरिति इहद्विविधवेधविधौ अन्येनारदादयः स्वजन्मराशेःसकाशात् द्विविधमपिवेधमाहुः तथाचोभयत्रापिनारदेनजन्मतइत्युक्तं।
अन्येकश्यपादयः सपुनर्द्विविधाग्रहाधिष्ठितराशितः ग्रहोयस्मिन्राशौतिष्ठतितनएवक्रमाद्द्विधावामवेधश्चभवति यथासूर्योजन्मराशेःषष्ठस्थितःशु
भः सस्वाक्रांतराशेः द्वादशस्थानस्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्नविद्धः तथासूर्योद्वादशस्थानस्थितोनिष्ठः सूर्यःस्वाक्रांतराशेः षष्ठस्थानस्थितैः शनिवर्जि
तैर्ग्रहैर्विद्धश्चेत्तदाशुभफलदइत्यर्थः अथद्विविधविधस्यैवविषयकल्पमोच्यते हेमाद्रीति हिमाचलविंध्याचलयोर्मध्यवर्तिन्येवदेशेसवेधोविज्ञे

इष्टोपिखेटोविपरीतवेधाच्छुभोद्विकोणेशुभदःसितेऽब्जः ४ स्वजन्मराशेरिहवेधमाहुरन्येग्रहाधिष्ठितराशि
तःसः हिमाद्रिविंध्यान्तरएववेधोनसर्वदेशेष्वितिकाश्यपोक्तिः॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

यः नसर्वदेशेष्विति काश्यपोक्तिः काश्यपवनेचयदाह सज्ञातव्यंजन्मराशेस्तुनिखिलंपद्मलावलम् हिमाद्रिविन्ध्ययोर्मध्येवेधजं तद्धिहालयात्
अपरेतु सूर्यारसांत्यइतिक्रामिकेवेधोजन्मराशेरेववज्ञेयः विपरीतवेधस्तुग्रहाधिष्ठितराशितएवेतिवदंति गुरुःजन्मतःक्रमवेधःस्याद्वामवेधोग्र
हालयादिति इदमपिहिमाद्रिविंध्यांतरविषयमेवेत्यन्ये एतज्ज्ञानुर्दुर्घटमित्याह नारदः अज्ञात्वाद्विविधंवेधंयोयोग्रहज्ञोबलंवदेत् समृषवचनाभाषीहा
स्यंयातिजनेसदेति एवंगोचरदोषेयात्रादिनकार्यम् तच्छांतिमाह नारदः ग्रहेषुविषमस्थेषुशांतियत्नात्समाचरेदिति सौम्येक्षितेनिष्टफलःशुभदः
पापवीक्षितःनिष्फलोनोग्रहोरवेनशत्रुणाचावलोकितः नीचराशिगतःस्वस्यशत्रुक्षेत्रगतोपिवाशुभाशुभफलंनैवदद्यादस्तंगतोपिचेति एतादृशस्थले
इष्टत्वाभावादवश्यान्याभाव इतिफलितार्थः ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीरामाय ॥

अथगोचरप्रस्तावात् ग्रहणीयनक्षत्रफलंग्रहणीयराशिगोचरफलंग्रहणाशुभप्रतीकारंचदृष्टंग्रहणदर्शननिषेधंचशार्दूलविक्री॥डितेनाह जन्मर्क्षेइति ग्र
स्यजन्मनक्षत्रेग्रहेग्रहणेसतिनिधनंमरणंस्यात् वसिष्ठः यस्यैवजन्मनक्षत्रेग्रस्येतेशशिभास्करौ तस्यव्याधिभयंघोरंजन्मराशौधनक्षयइति वि।
शेषोभार्गवीये यस्यराज्यस्यजन्मनक्षत्रेस्वर्भानुरुपरज्यते राज्यभंगसुहृन्नाशमरणंवात्रनिर्दिशेदिति राज्यस्यनक्षत्रेराज्याभिषेकनक्षत्रे अथरा
शिफलंजनिभतइति जन्मराशेरारभ्यग्रहणेसतिक्रमेणघातादिकंफलंभवति यथा जन्मराशौग्रहणेसतिघातः शरीरपीडा द्वितीयराशौक्षितिर्द्र
व्यनाशः तृतीयराशौश्रीलक्ष्मीप्राप्तिः चतुर्थराशौव्यथाशरीरपीडा पंचमराशौचिंतापुत्रादीनां षष्ठराशौसौख्यम् सप्तमराशौकलत्रदोःस्थ्यस्त्रीक।
ष्टम् अष्टमराशौमृतिर्मरणम् नवमराशौमाननाशः दशमराशौसुखम् एकादशराशौलाभप्राप्तिः द्वादशराशौअपायोनाशः आत्मनइतिकिंचित्।

जन्मर्क्षेनिधनंग्रहेनिजभतोघातःक्षितिश्रीर्व्यथाचिंतासौख्यकलत्रदोःस्थ्यमृतयःस्युर्माननाशःसुखम् ला
भोपायइतिक्रमात्तदशुभध्वस्त्यैजपःस्वर्णगोदानंशांतिरथोग्रहंत्वशुभदंनोवीक्ष्यमाहुःपरे ६॥ ६ ॥२

द्रव्यस्यैत्यपरे इदंषण्मासपर्यंतमितिज्ञेयम् तदनंतरंग्रहणान्तरसंभवनाय उक्तंचदैवज्ञमनोहरे घातंहानिमथश्रियंजननभाद्व्यास्तिंचचिं।
ताक्रमात्सौख्यंदारवियोजनंचकुरुतेव्याधिंचमानक्षयं सिद्धिंलाभमपायमर्कशशिनोःषण्मासमध्येग्रहइति अथाशुभसूचक ग्रहणप्रती
कारमाह तदशुभेति तस्यग्रहणाशुभस्यध्वस्त्यैनाशायजपस्वर्णगोदानंजपोगायत्र्यादिमंत्राणाम् स्वर्णंसुवर्णं गोर्धेनुः भूमिर्वा उपलक्षण।
त्वादन्येषांरूप्यादीनाम् यथाशक्त्यादानंकार्यमितिशेषः तद्दोःस्थ्यप्रणुकदुक्तंवज्जयविधिस्वर्णादिदानेभवेदित्युक्तेः दानंज्योतिर्निबंधे सुवर्ण।
निर्मितंनागंसतिलंताम्रभाजने सदक्षिणंसवस्त्रंचश्रोत्रियायनिवेदयेत् मंत्रश्चतमोमय महाभीमसोमसूर्यविमर्दन हेमनागप्रदानेनममशांति
प्रदोभवेदिति स्कान्दे गोदानंभूमिदानंचस्वर्णदानंविशेषतः ग्रहणक्लेशनाशायदैवज्ञायनिवेदयेत्॥ ६ ॥ ६ ॥ २ ॥ एमः॥

इति व्यासेनोक्तम् सर्वं गंगासरितोयं सर्वे ब्रह्मसमा द्विजाः सर्वं भूमिसमं दानं ग्रहणे चंद्रसूर्ययोरिति अन्यच्च ग्रस्यमाने भवेत्स्नानं ग्रस्ते होमो विधीय॥
ते मुच्यमाने भवेद्दानं मुक्ते स्नानं विधीयत इति सूर्येन्दुग्रहणं यावत्तावत्कुर्याज्जपादिकमिति शिवरहस्योक्तेः जपमादिशब्दाद्देवार्चनादिकार्यम् अ
थ स्थानविशेषेण ग्रहणमरिष्टजनकमित्युक्तम् तद्दृष्टमुतादृष्टमपीति संशये निर्णयमाह अथोइति तु विशेषे परे आचार्याः अफ़भद्रंग्रहणं तु नैवावीक्ष्यं नद्रष्ट॥
व्यमित्याहुः उक्तं च जन्मसप्ताष्टरिःफांकदशमस्थे निशाकरे दृष्टोरिष्टप्रदो राहुर्जन्मर्क्षे निधने तथा जन्मर्क्षं जन्मनस्त्वं निधनं वधतारा सप्तमी अत्र
दृष्ट इति परश्रवणादर्शनं चाक्षुषं विवक्षितमिति तेषामाशयः तच्चाक्षुषज्ञान एव दृशेर्मुख्यत्वेद् इति परेषां मतं तदसत् अदृश्यरूपाः कालस्य मूर्त्तयो भगणाश्रि
ताः शीघ्रमंदोच्चपाताख्या ग्रहाणां गतिहेतवः इति सूर्यसिद्धान्ते पातानामदृश्यतोक्ता पातो राहुश्च पर्यायः दक्षिणोत्तरयोरेवं पातो राहुश्च रं
हसा विक्षिपत्येव विक्षेपश्चंद्रादीनामपक्रमादिति सूर्यसिद्धान्तोक्तेः अतः पातानामदृश्यत्वात् राहोर्दर्शनमेवानुपपन्नम् ननु ग्रहणे
सूर्यचंद्रयोश्छादको राहुर्दृश्यत एव अतएव राहुग्रस्ते निशाकर इत्यादिपुराणोक्तिरपीति चेन्न भानोर्भार्धे महीच्छायात त्तुल्येर्कसमे॥
पि वा शशांकपाते ग्रहणं कियद्भागाधिकोनके इत्युपक्रम्य छादको भास्करस्येंदुरधःस्थो घनवद्भवेत् भूच्छायां प्राङ्मुखश्चंद्रो विशत्यस्य॥
भवेदसौ असौ भूच्छाया अस्य चन्द्रस्य छादको भवेदित्यर्थः सूर्यसिद्धांते छाद्यछादकभावोऽभिहितः स्पष्ट एव पुराणविरोधपरिहार
स्तु भास्करेणैव राहुः कुभामंडलगः शशीकमित्यादिनोक्तम् वराहेणापि तस्मिन्काले सान्निध्यमस्य तेनोपचर्यते राहुरित्युक्ता तस्माद्राहोर्दर्श
नं नास्त्येव तन्मते दर्शनं चाक्षुषमेव विवक्षितम् एवं च राहोर्दर्शनं राहुदर्शनमिति तत्पुरुषोनुपपन्नः तस्माद्दर्शनशब्देनोपरागो लक्ष्यते राहुद
र्शनं राहूपरागस्तस्मिन्राहुदर्शने इति अयमर्थः राहुर्नाम पातस्तत्संबन्धेन दर्शनमुपराग इति न च राहोरेव लक्षण्योपरागपरस्तस्य दर्शन
मिति पूर्वपक्षाभिमतार्थसिद्धिरिति वाच्यम् लक्षणायास्त्वर्थान्तरासंभवे सति वक्तव्यात् अस्यं तादर्शनाराहोस्तथा चात्यंतदर्शने प्रजापीडावि॥
निर्देश्य व्याधिदुर्भिक्षतस्करैरिति विष्णुधर्मोत्तरादिवाक्येषु पदांतरासन्निधानाद्राहुशब्देनोपरागो लक्ष्यते इह च राहोः सातास्यं पहृगति॥

रूपमर्थान्तरमस्तीत्यतोराहुदर्शनग्रहपातयोः समानार्थकनास्तीत्येवसिद्धमितिप्रागुक्तानांसर्वेषवचसांग्रहणेस्नानादिकेवाक्यार्थः फ-
लितोभवति केचित्तुदर्शनादर्शनविषयकयोस्तुविध्योस्तुल्यबलत्वात्सकृद्दृष्टस्नानादिरितिवदंति तदसत् जन्मसप्ताष्टरिःफांकेस्यादिनासि-
मान्यतोनिषिद्धस्यउपरक्तदर्शनस्य नेक्षेतोद्यन्तमादित्यंनास्तंयांतंकदाचननोपरक्तंनवारिस्थंनमध्यंनभसोगतमितिमनूक्तोपरक्तदर्शनस्य
पुनर्निषेधानुपपत्तेः प्रागुक्तदिशाराहुदर्शनपदस्यराहूपरागलक्षकत्वेनतुल्यबलत्वाभावात् तस्मादुपरक्तयोःसूर्याचंद्रमसोर्यस्यकस्यापिदर्शना-
निषेधसत्वात् ग्रहणेचस्नानदानादिकंकार्यंतच्चज्योतिःशास्त्रैकदेशगणितग्रंथेभ्योबुध्वातस्मिन्कालेदानादिविधेयमितिसिद्धांतः अतएवमेघा-
द्यावृत्तेषुउपरागेस्नानादिविधेयमेव रात्रौसूर्योपरागेदिवाचंद्रोपरागेदिवाचंद्रोपरागेचस्नानादिकेतुवचनात्रभवति तदुक्तंनिगमे सूर्यग्रहोयदारात्रौ
दिवाचंद्रग्रहोयदि तत्रस्नानंनकुर्वीतदद्याद्दानंनचक्वचिदिति तादृशेग्रहणेदृष्टेपिदोषोनास्ति सर्पिस्सूचितं जाबालिवचनंतु संक्रांतेःपुण्यकाल-
स्तुषोडशीभयतःकालः चंद्रसूर्योपरागेतुयावद्दर्शनगोचरइतिग्रस्तस्यास्तसमयनपर्यंतंदर्शनगोचरत्वात्तावत्कालःपुण्यकालोभवतीतिव्याचख्युः
तदुक्तंविश्वरूपनिबंधे दिवाचंद्रग्रहोरात्रौसूर्यपर्वनपुण्यदम् संधिस्थपुण्यवन्हेयंयावद्दर्शनगोचरइति अन्येतु सूर्यस्यादर्शनंरात्रिर्दिनंतद्दर्श-
नात्मकम् भुजवृत्तादुपरिचस्थितोर्कोदर्शनस्मृतमितिवसिष्ठसिद्धांतवचनान्मेघावृत्तेऽनावृत्तेचोपरागगणितागतस्थितिघटिकाःपुण्यकालइ-
त्याहुः यत्राकाशोभूम्यासहलग्नमिवदृश्यतेसप्रदेशोभुजशब्दवाच्यः अर्कइत्युपलक्षणंचंद्रादिग्रहनक्षत्राणाम् विष्णुधर्मोत्तरे अहोरात्रंनभोक्तव्यं
चंद्रसूर्यग्रहोयदा मुक्तिंदृष्ट्वातुभोक्तव्यंस्नानंकृत्वाततःपरमितिग्रस्तास्तेगुरुः ग्रस्तावेवास्तमानंतुरवीन्दूः प्राप्नुतोयदि तयोःपरेद्युरुदयेस्नात्वाभ्यवह-
रेन्नरः इत्यनयोर्वाक्ययोर्दर्शनोदयशब्दौभुजवृत्तोपरिस्थितत्वलक्षकौ अन्यथामेघाद्यावरणेनपरेदिवसेपिदर्शनाभावेउपवासःप्रसज्येत तथाप्यत्रस-
र्वकालेग्रहणंदृष्ट्वास्नानंविहितंतथोत्तरेमेघावरणाद्रविचंद्रयोर्दर्शनाभावोदिवसद्वयंत्रयंवास्यात्तत्राप्युपवासःप्रसंगस्यात्तन्नवशिष्टास्तथाचरंति-
तस्माद्दृष्टिदर्शनार्थएवतस्माच्छास्त्रीयग्रहणज्ञानेसतिमेघानावृत्तेपिग्रहणेग्रहणमदृष्ट्वैवचक्षुष्मता अंधेनगंतुमशक्तेनचवृद्धादिनासच्छा-

स्त्रीयविधेयमितितात्पर्यार्थः अतएवभागवतेकुरुक्षेत्रेस्नानार्थमिलितानांपांडवीयलोकानांमध्येधृतराष्ट्रोपिपरिगणितइतिशिष्टाचारोप्येवमे।
वास्ति एवंचारिष्टजनकत्वेतस्माज्जन्मसप्ताकृतिपर्यंनिर्मूलत्वादुपेक्ष्यं किंच मत्सप्तोलब्ध्ववसिष्ठपुराणादिवाक्येदर्शीपद्माभावाच्च अतएवमूलेप
देइतिपदंप्रयुक्तं शांतिस्तुदर्शनाभावेपिविधेया यतोरिष्टयोगाः स्वस्वरूपसत्तामेवारिष्टजनकत्वात् अथग्रहणशांतिः येषांतुविषमस्थानि
राहुश्चंद्रमुपक्रमेत् कर्मक्षयपरिक्लेशात् प्राप्नुवंतिचतेजनाः पितृपक्षविनाशायसूर्यस्थानेभवेद्ग्रहः मातृपक्षविनाशायचंद्रस्थानेभवेद्ग्र
हः होरायागत्यतेयस्यनक्षत्रेवानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोतिसर्वोमरणमृच्छति यस्यत्रिजन्मनक्षत्रेग्रहणेशशिभास्करे तज्जातानांभवेत्
पीडायेनराःशांतिवर्जिताः संक्रमइनस्ययेषांजन्मतृतीयेथवाग्रहणंबहुरोगमृत्युजननोदानाहुतयोजपाश्चकर्त्तव्याः तस्माद्दानंचहोमंच
देवार्चनजपौतथा उपरागाभिषेकंचकुर्याच्छांतिर्भविष्यति नक्षत्रदानंयथा रूपंविधायभुजगस्यतुकांचनेननपिष्टेनवाहिमकरेदिवसा
धिपेच ग्रस्तेत्रिजन्मदिवसेतमसाग्रदद्याद्विप्रायवेदविदुषेसुपरीक्षिताय यस्यराशिंसमासाद्यभवेद्ग्रहणसंभवः तत्रस्नानंप्रवक्ष्यामिमं
त्रौषधिसमन्वितम् चंद्रोपरागंसंप्राप्यकुर्याद्ब्राह्मणवाचनम् संपूज्यचतुरोविप्रान् शुक्लमाल्यानुलेपनैः पूर्वमेवोपरागस्यसमानीयौषधादिकं
स्थापयेच्चतुरःकुंभानव्रणान्सागरानिति गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमात् हृदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्च मृदमानीयनिक्षिपेत् पंचगव्यंचकुंभेषु
शुद्धमुक्ताफलानिच रोचनंपद्मकंशंखंपंचरत्नसमन्वितम् स्फटिकंचंदनंश्वेतंतीर्थवारिचपल्लवान् जसस्तंतवकुंदसर्षपोशीरगुग्गुलून तत्सर्वंनि।
क्षिपेत्पूर्वंकुंभेष्वावाहयेत्सुरान् सर्वेसमुद्राःसरितस्तीर्थानिजलदानदाः आयांतुममशान्त्यर्थंदुरितक्षयकारकाः तिलहोमंव्याहृतिभिः सहस्रं
चाष्टसंयुतम् एवंकृत्वाप्रयत्नेनस्नानकर्मसमारभेत् आमंत्र्यनवभिर्मंत्रैःकुंभात्संकल्पपूर्वकम् योसौवज्रधरोदेवो आदित्यानांप्रभुर्मतः सहस्रनयनः
शक्रोग्रहपीडांव्यपोहतु मुखंयःसर्वदेवानांसप्तार्चिरमितद्युतिः चंद्रोपरागसंभूतामग्निःपीडांव्यपोहतु यःकर्मसाक्षीलोकानांधर्मोमहिषवाहनः यमश्चं।
द्रोपरागोत्थांग्रहपीडांव्यपोहतु निर्ऋतिःकोणयोदेवः प्रलयानलसंभवः। खड्गव्यग्रोतिभीमश्चरक्षःपीडांव्यपोहतु नागपाशधरोदेवः सदामकरवाहनः

सजलाधिपतिश्चंद्रग्रहपीडांव्यपोहतु प्राणरूपोहिलोकानांसदाकृष्णमृगप्रियः वायुश्चंद्रोपरागोत्थां ग्रहपीडां व्यपोहतु योसौ निधिपतिर्
देवः खड्गशूलगदाधरः चंद्रोपरागकलुषंधनदोत्रव्यपोहतु योसाविंदुयुतोदेवोभवानीपतिरीश्वरः चंद्रोपरागजांपीडांसनाशयतुशंकरः
त्रैलोक्येयानिभूतानि चरततोमंत्रान्विलिख्यकान्वितान् वस्त्रेपट्टेऽथवाभूर्जेपंचरत्नसमन्वितान् यजमानस्यशिरसिनिदध्युस्तेद्विजोत्त
माः ततोतिवाहयेद्वेलामुपरागानुमानिनी प्राङ्मुखंपूजयित्वातेनस्नात्वाभीष्टदेवते चंद्रग्रहेविनिर्वृत्ते कृतशौचात्ममंगलः कृतस्नानं
चतत्सर्वंब्राह्मणायनिवेदयेत् अनेनविधिनायस्तुग्रहस्नानंसमाचरेत् नतस्यग्रहपीडास्यान्नचबंधुधनक्षयः सूर्यग्रहेसूर्यनामसदा
मंत्रेषुकीर्त्तयेत् यइदंशृणुयान्नित्यंश्रावयेद्वापिवानराः सर्वपापविनिर्मुक्ताः सर्वज्ञस्वरववान्भवेदिति इतिमत्स्यपुराणोक्ताग्रहणशांतिः अ

पापांतःपापयुक्द्यूनेपापाच्चंद्रःशुभोप्यसत् शुभांशेचाधिमित्रांशेगुरुदृष्टोऽशुभो
पिसत् ७ सितासितादौतद्दुष्टेचंद्रेपक्षेशुभावुभौ॥ छ ॥ ॐ ॥ छ ॥

औषधीभिर्ग्रहणशांतिः रोचनंपद्मकंशंखंकुंकुमंरक्तचंदनम् शुक्तिस्फटिकतीर्थांबुसितसर्षपगुग्गुलून् मधुकंदेवदारुंचविष्णुक्रांतासि
तावरी वेलांचसहदेवींचनिशाद्वितयमेवच दूर्वांकुरोशीरशमीशिलाजितसर्वार्थसर्वौषधिपंचमृद्भिः स्नानंविदध्याद्ग्रहणेरवींद्वोःपीडाकरंशां
तिवहंचयस्येति ६ अथचंद्रबलेविशेषमनुष्टुप्छंदसाह पापांतइति शुभफलदोपिचंद्रःपापांतःपापद्वयमध्यवर्ती पापयुक्पापग्रहयुक्तःपापात्
द्यूनेसप्तमेवर्त्तमानस्तदाशुभोपिअसत् अशुभएवयदाक्वशुभोपिचंद्रः शुभांशःशुभग्रहनवांशे अथवाधिमित्रनवांशे तथागुरुणादृष्टःसत्
शुभफलदाताभवेत् ७ अन्यदप्यनुष्टुभाह सितेति शुक्लपक्षादौप्रतिपदिसमीचीनचंद्रेसतिसंपूर्णः शुक्लः शुभः असितादौकृष्णपक्षप्रतिपदि
दुष्टेचन्द्रेसतिसंपूर्णः कृष्णः शुभः व्यासेचपूर्वोक्तादर्थाद्विपरीतेद्वावपिपक्षावनिष्टौ यदाशुक्लप्रतिपदिचंद्रेदुष्टेचतदासकलपक्षोऽनिष्टः॥ ८ ॥

कृष्णत्रितिपरिचंद्रः शुभश्चेत्तदासंपूर्णः कृष्णपक्षोऽनिष्टः इदमेतावत् अब्जबलंचंद्रबलंसंकटे विवाहयात्रादौ अवश्यकर्त्तव्येतात्कालिक
चंद्रबलाभावेचग्राह्यं नान्यथेत्यर्थः ८ अथग्रहदोषपरिहारपूर्वकंतुष्टिसंपादनार्थंनवरत्नसमुदायधारणंशालिन्याह वज्रमिति अत्र
सुवर्णमुद्रिकायांनवधाभक्तायांप्रागादिक्रमेणनवरत्नानिनिधेयानि तत्रप्रागितिपंचम्यंतमव्ययंपंचमीचेयंल्यब्लोपेतेनप्रागादिदि
क्इत्ययमर्थोजातः तत्रशुक्रप्रीतयेपूर्वस्यांदिशिवज्रंमुक्तहीरकंनिधेयम् एवंचंद्रप्रीतयेसुमुक्ताशोभनमुक्ताफलमाग्नेय्याम् भौमप्री
त्यर्थंदक्षिणस्यांप्रवालम् अगौराहोर्नैर्ऋत्यांगोमेदम् अर्कौशनेःपश्चिमायांशोभनंनीलम् केतोर्वायव्यांवैडूर्यंगुरोउत्तरस्यांपुष्पकंपुष्पराजंबुधेईशा

व्यस्यासेचाशुभौप्रोक्तौसंकटेब्जबलंत्विदम् ८ वज्रंशुक्रेऽब्जेसुमुक्ताप्रवालंभौमेऽगौगोमेदमार्कौसुनीलं केतौवैडू-
र्यंगुरौपुष्पकंज्ञेपाचिःप्राङ्माणिक्यमर्कैतुमध्ये ९ माणिक्यमुक्ताफलविद्रुमाणिगारुत्मकंपुष्पकवज्रनीलं गोमेदवैडू-
र्यकमर्कतःस्यूरत्नान्यथोज्ञस्यमुदेसुवर्णम् १० धार्यंलाजावर्त्तकंराहुकेत्वोरौप्यंशुक्रेंदोश्चमुक्तागुरोस्तु ॥ छ ॥ २ ॥

न्यपाचिः मध्येमध्यमकोष्ठेअर्कप्रीत्यैमाणिक्यंनिधेयम् ९ अथसतिसामर्थ्ये नवरत्नसमुदायसाधारणमुक्तंइदानीमसतिसामर्थ्येयद्ग्रहकृतदोष्यं।
तद्ग्रहरत्नधारणमिंद्रवज्रयाह माणिक्येति सूर्यप्रीत्यर्थंमाणिक्यंधार्यम् एवंचंद्रस्यमुक्ताफलम् भौमस्य विद्रुमंप्रवालंबुधस्यगारुत्मकंगरुडःपाचिः
गुरोःपुष्पकंपुष्पराजः शुक्रस्यवज्रंहीरकः शनेर्नीलंलहसुणियाराहो गोमेदम् केतोर्वैडूर्यमित्येवमर्कतोऽर्कादीनांग्रहाणांरत्नानिधार्याणिस्युः तत्रयद्ग्रह
तद्दोष्यंतस्यग्रहस्यतुष्ट्यैतद्रत्नमेवधार्यमित्यर्थः अथोज्ञस्यमुदेसुवर्णमित्यग्रिमश्लोकेनसंबन्धः १० अथमहामूल्यरत्नधारणस्यासामर्थ्ये असे
मूल्यानिरत्नानिनाराबलेचशालिन्याह धार्यमिति अथोज्ञस्यबुधस्यमुदे संतोषार्थंसुवर्णंयथाशक्तिधार्यम् राहुकेत्वोस्तुष्ट्यैलाजावर्त्तकंमणिविशे
षोधार्यः शुक्रेंदोस्तुष्ट्यैरूप्यम् ॥ छ ॥

गुरौस्तुष्टेमुक्ताफलंशनेस्तुष्टेलोहं आरभान्वेस्तुष्टेप्रवालंधार्यम् तारेति यद्दिनेतारावलंचिकीर्षितंतद्दिनेयातारासाजन्मनक्षत्रात् त्रिरावृत्तितः पु
नरावृत्तित्रयेणगणनीयास्यात् त्रिरितिक्रजंतमव्ययंजन्मनक्षत्रात् दिननक्षत्रगणितेनवभिर्भक्ते तिस्रआवृत्तयोभवंति अवशिष्टतारायाःशु
भमशुभंचव्याख्यामितिफलितोऽर्थः ११ अथशेषक्रमेणसकलास्तारासंज्ञा अनुष्टुभाह जन्माख्येतिस्पष्टोऽर्थः १२ अथावश्यकत्येदुष्टताए
याप्रकारद्वयेनपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह मृत्योस्वर्णतिलानिति मृत्योवधतारायांस्वर्णंतिलान् यथाशक्तिब्राह्मणायदद्यात् विपदिविपत्तारायांगु
डमिश्रविकारंदद्यात् त्रिजन्मसुतिसृषुजन्मतारासुशाकंरताकादिदद्यात् अथप्रत्यरितारकासुपंचमतारायांलवणंदद्यात् नारदः जन्मत्रिपंचसप्त

लोहेमंदस्यारभान्वोः प्रवालंताराजन्मर्क्षात्रिरावृत्तितःस्यात् ११ जन्माख्यसंपद्विपद्विपदःक्षेमप्रत्यरिसाधकाः वधमैत्राति।
मैत्राःस्युस्तारानामसदृक्फलाः १२ मृत्योस्वर्णतिलान्विपद्यपिगुडंशाकंत्रिजन्मस्वथोदद्यात्प्रत्यरितारकासुलव
णंसर्वोविपत्प्रत्यरिः मृत्युश्चादिमपर्ययेनशुभदोथेषांद्वितीयेंशकानादिप्रांत्यतृतीयकाअथशुभाःसर्वेतृतीये
स्मृताः १३ षष्टि ६० घ्नगतभभुक्तघटीयुतंयुगाहतम्॥ स्यातारानिष्टफलाःस्मृताः शाकंगुडंचलवणंसतिलान्कांचनंक्रमा
त् अनिष्टपरिहारायदद्याद्दानंद्विजातयेइति अथद्वितीयःपरिहारः तत्रादिमपर्ययेप्रथमावृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्युश्चतृतीयपंचमीसप्तम्यस्ताराः।
सर्वाअपिसामान्यतः षष्टिघटिकात्मिकानशुभदाःस्युः अथद्वितीयेपर्ययेद्वितीयावृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्यूनांआदिप्रांत्यतृतीयकाअंशानशुभदाः।
विपत्तारायामाद्यांशाःप्रथमचरणोनिषिद्धः प्रत्यरितारायाअंत्यांशश्चतुर्थचरणस्त्याज्यः मृत्युतारायांतृतीयांशः तृतीयचरणस्त्याज्यइति अथतृतीया
वृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्युश्चेतसर्वेषष्टिघटिकात्मिकाअपिशुभाः उक्तंचदीपिकायां पर्यायेप्रथमेवर्ज्याविपत्प्रत्यरिनैधनाइति १३ अथचंद्रावस्थागण
नोपायमाह षष्टिघ्नइति अश्विनीमारभ्यगतभानिषष्ट्या॥ ६॥ ६॥ ४॥ ६॥ श्रीरामायतस्मैनमः

गुण्यानि वर्त्तमाननक्षत्रभुक्तघटीयुतानि पुनर्युगैश्चतुर्भिराहतानि शराब्धिहृत ४५ पंचचत्वारिंशता भाज्यानि यल्लब्धमागतं गतावस्थास्ताः शेषं वर्तमानायस्थायाः तत्र लब्धांकस्यापि द्वादशाधिक्ये द्वादशभिर्भागशेषं प्रवासाद्यवस्था चंद्रस्य गताः स्युः ता अवस्था मेषराशेः पुंसः प्रवासादि संज्ञाः वृषराशेर्नष्टादिसंज्ञाः एवं मिथुनादिदशराशिषु मृतादिसंज्ञावस्थादितो द्वादशावस्थाः क्रमेण भवतीत्यर्थः १४ अथ द्वादशावस्थानामानि सफलान्याह प्रवासनाशाविति स्पष्टार्थं १५ अथ ग्रहणां वैकृतिपरिहारार्थं सौषधस्नानं दक्षिणाश्च शार्दूलविक्रीडितेनाह लाजाकुष्ठेति लाजाभ्रष्टशालयः इति केचित् वस्तुतस्तु औषधीसाहचर्यात्तु लाजाशब्देन लज्जावती गृह्यते कुष्ठं प्रसिद्धम् बला वरियारा प्रियंगुः फल्गिनी घनो मुस्ता

शराब्धि ४५ हृत् लब्धतोर्कशेषे ऽवस्थाः क्रमाद्द्विधाः १४ प्रवासनाशौ मरणं जयश्च हास्या रतिक्रीडि।
तसुप्तभुक्ताः ज्वराख्यकंपस्थिरता अवस्था मिषात्क्रमान्नामसदृक्फलास्युः १५ लाजाकुष्ठब
ला प्रियंगुघनसिद्धार्थैर्निशादारुभिः पुंखालोध्रयुतैर्जलैर्निगदितं स्नानं ग्रहास्यापहृत् धेनुः कंबरु
णो वृषश्च कनकं पीतांबरं घोटकः श्वेतो गौरसिता महासिरज इत्येता रवेर्दक्षिणाः १६ सूर्यात्सोम्यास्फुजि
तोक्षनागसत्ताद्रिपक्षान्विधुरग्निनाडीः॥ गुसिद्धार्थाः सर्षपाः निशा हरिद्रा दारुः देवदारुः पुंखा शरपुंखा लोध्रं प्रसिद्धं

एतैरोषधैर्युतैर्जलैः स्नानं ग्रहोत्थापहृत् दुष्टग्रहसूचितारिष्टनाशकं स्यात् सप्रियंगुरुजनीद्वयमांसीकुष्ठलाजतिलसर्षपखंडैः वारिभिः सहवचैः सहलोध्रैः स्नानमतिनिखिलग्रहपीडामित्युक्तेः अथ रवेः रविमारभ्य दक्षिणा उच्यंते सूर्याय धेनुम् चंद्राय कंबुः शंखः शंखः स्यात्कंबुरस्त्रियामित्यमरः भौमायारुणो वृषः बुधाय स्रुवर्णं गुरवे पीतांबरम् तच्च यथाविभवं कार्यं संकोशजं वा शुक्राय श्वेतो घोटकः शनये श्यामवर्णा गौः राहवे महासिर्महामूल्यखड्गं केतवे छागो मेषः एताः दक्षिणाः १६ अथ ग्रहाः गंतव्यराशेः प्राक् कियद्भिर्दिनैः फलं दद्युरित्येतदुपजात्याह सूर्यारेति॥ ,छ॥ ९ ॥

जिगमिषितराशेः पुरस्तात् पूर्वं तत्संख्यघटीदिवसमासान् शुभाशुभफलदाः स्युः यथा सूर्यो गतव्यराशेः प्राक् पंचदिनानि फलप्रदः भौमोष्टदिव
सान् बुधः सप्तदिवसान् शुक्रोपि सप्तदिवसान् चन्द्रो त्रिनाडीत्रयम् राहुर्गतव्यराशेः पूर्वं त्रिमासान् शनिः षण्मासान् गुरुर्मासद्वयपूर्वं फलद इत्यर्थः ।
१७ अथावश्यकृत्ये तिथ्यादौ शालिन्या दानमाह दुष्टेयोग इति राजादुष्टे व्यतीपातादिस्ये गते त्यानाड्यां घटिकायां दुर्मुहूर्ते नोरिदुष्टार्थास्सुवर्णं य
थाशक्ति दद्यात् एवं सर्वत्र शेषं स्पष्टम् १८ अथ वसंततिलकयान्यादाह राश्यादीति पूर्वार्धं स्पष्टम् अध्वानेति यस्मिन्मासे स्वजन्मनक्षत्र चवेशो रवेः सूर्यो
दिवाराश्चेत्स्युस्तस्मिन्मासे अध्वादीनि फलानि वाच्यानि यत्र मासि रविवारे जन्मनक्षत्रे सेति अध्वा मार्गो भवति एवं चंद्रवारे अन्नं भक्ष्यं प्राप्ति रि॰

॥ तमो यमेज्या स्त्रिरसाश्विमासान् गंतव्यराशेः फलदाः पुरस्तात् १७ दुष्टेयोगे हेमचंद्रं च शंखं धान्यं तिथ्यर्द्धे ।
तिथौ तंडुलांश्च वारे रत्नं भे च गां हेम नाड्यां दद्यात् सिंधूसंचतारा स्वराजा १८ शय्यादि गौर विकुजौ फलदौ सिते ।
ज्यौ मध्ये सराशि शिस्फत श्वरमेज्ञ मंदे । अध्वान्नवह्निभयसन्मतिवस्त्रसौख्यदुःखानि मासि जनभे रविवासरादौ
१९ इति गोचरप्रकरणं चतुर्थम् ४ आद्यं रजः शुभं माघ मार्ग राधेषु फाल्गुने ॥ छ ॥ ९ ॥ ३ ॥

स्यादि १९ इति श्रीदैवज्ञविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां गोचरप्रकरणं चतुर्थं समाप्तम् ४ अथ संस्कारप्रकरणं व्याख्यायते तत्र संक्रि
यते अनेन श्रौतेन स्मार्तेन वा कर्मणा पुरुष इति संस्कारः स्वीयस्वीयजातीसामान्यविशेषविहितवैदिकस्मार्तकर्मानुष्ठानद्वारा दृष्टविशेषाधायक इति या
वत् लक्षणया तदर्थोक्तादिनशुद्ध्यादिकं संस्कारशब्देनोच्यते तस्य प्रकरणमुपक्रमः तत्र संस्कारा गर्भाधानाद्याः षट्चत्वारिंशत् तत्र गर्भाधानं तत्र संस्का
रः स च रजस्वलास्त्र्यधीनः ततो रजोदर्शमासशुभाशुभफलमुक्तं वसिष्ठेन प्रथमरजोदर्शनतः शुभाशुभं भवति सर्वलोकानामिति तत्र शुभस्मृक॰
रजोदर्शनमनुष्टुभाह आद्यमिति राधो वैशाखः इष आश्विनः अन्ये प्रसिद्धाः एषु मासेषु आद्यं रजः प्रथमोऽद्भवरजोदर्शनं स्त्रीधर्मः ॥ छ ॥

शुभंभविष्यच्छुभसूचकं तथाशुक्लेशुक्लपक्षे कृष्णपक्षेतुदशमीपर्यंतंमध्यमंज्ञेयंकृष्णपक्षस्यदशमीमध्यमंफलमारिशेदितियावदिति।
शेषःसद्वारेसतांचंद्रबुधगुरुशुक्राणांवारे सत्तनौसमीचीनलग्नेशुभस्वामिकलग्नेदिवादिवसेआद्यरजोदर्शनंशुभमित्यर्थः अत्राशुभफ।
लापवादमाह वसिष्ठः अशुभमपिसमस्तवार्त्तवेसंप्रभूतंक्रूरगुरुसितयुक्तेमी।सितेवाथलग्नेतिमिरमिवकठोरज्योतिरुसत्तिकालिक्षय।
मथसमुपैतिप्राप्नुयादी।क्षितानि कठोरज्योतिःसूर्यः १ अथात्रशुभमध्याशुभनक्षत्राण्यनुष्टुभाह श्रुतित्रयेति श्र वणत्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वा
तीनक्षत्रेषु सितांबरेश्वेतवस्त्रेचाद्यरजः शुभमितिपूर्वेणसंबन्धः मूलेदितिभेपुनर्वसुः पितरोमघा मिश्रेकृत्तिका विशाखे एतेषुनक्षत्रेषुम
ध्यमम् परेषुभरणीज्येष्ठार्द्राश्लेषापूर्वात्रयेषुअसत् अनिष्टम् अत्रविशाखामूलयोर्मध्यमत्वाभिधानंवसिष्ठवाक्येदुष्टफलश्रवणात् द्विदै

॥ज्येष्ठश्रावणयोःशुक्ले सद्वारेसत्तनौदिवा १ श्रुतित्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वातौसितांबरे मध्यंचमूलादितिभेपित्र्यमिश्रे
परेष्वसत् २ भद्रानिद्रासंक्रमेदर्शरिक्तासंध्याषष्ठीद्वादशीवैधृतेषु रोगेष्टम्यांचंद्रसूर्योपरागेपातेवाद्यंनोरजोदर्शनंसत्
३ हस्तानिलाश्विमृगमैत्रवसुध्रुवाख्यैःशक्रान्वितैःशुभतिथौशुभवासरेच स्नायाद्रजस्वलवतीमृगपौष्णवायुहस्ता।
श्विधातृभिररंलभतेचगर्भम्॥ ४ ॥ध्रुवभेपुष्पवतीप्रमताकृत्वैवमोघामयवैरिसंघा मूलेप्रकामाधिकहीनसत्वाव्यसुर्भुसोद्भुतदोषं

चित्तेति २ अथनिद्यरजोदर्शनंशालिन्याह भद्रेति भद्राप्रसिद्धा निद्रानिद्रावस्थायाःसंध्याप्रातर्मध्यान्हसायंसंध्या उपरागेग्रहणेपातेव्यतीपातेमहा
पातेच शेषंस्पष्टं आद्यरजोदर्शनंनोसत् अनिष्टफलमित्यर्थः ३ अथरजस्वलास्नानमुहूर्त्तंवसंततिलकयाह हस्तानिलेति एषुएकादशनक्षत्रेषु शुभ
तिथौरिक्तामारहिततिथौ शुभवारेचंद्रबुधगुरुशुक्रवारे आर्तववतीऋतुमतीस्त्रीस्नायात् अथविशेषमाह मृगेति मृगरेवतीस्वातीहस्ताश्विनीरोहिणी
नक्षत्रैः स्नाताऋतुमतीअरंशीघ्रंगर्भंलभते लघुक्षिप्रमरंद्रुतमित्यमरोक्तेः दाक्षिणात्यास्तुचतुर्थदिवसएवंस्नानंकुर्वंति अन्येविहितदिनेकुर्वंति तत्रेदे

अथगर्भाधानंशार्दूलविक्रीडितशालिनीभ्यामाह गंडांतमिति अत्रस्वपत्नीगमेगर्भाधानेएतान्दोषांस्त्यजेदितिसंबन्धः एतान्कान्कांस्त्रिविधंतिथिनक्ष
त्रलग्नानांगंडांतं श्रीपतिः नक्षत्रतिथिलग्नानांगंडांतंत्रिविधंस्मृतम् नवपंचचतुर्थानांद्येकाद्वेघटिकामितमिति निधनजन्मर्क्षेनिधनतारांवधतारां
जन्मतारांच मूलम् अंतकंभरणी दास्रमश्विनी पौष्णंरेवती मघाउपरागग्रहणं पातंव्यतीपातंमहापातंच वैधृतिं पित्रोःमातापित्रोः श्राद्धदिनं
दिवादिवसे परिघयोगस्याद्यार्धम् उत्पातहतानिदिव्यभौमांतरिक्षस्त्रिविधोत्पातैर्हतानिदूषितानिभानि जन्मर्क्षतः जन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वामृत्युभवनम
ष्टमलग्नम् पापयुतंभम् ५ भद्राषष्ठीति पर्वाणिविष्णुपुराणेचतुर्दश्यष्टमीचैवअमावास्याचपूर्णिमा पर्वाण्येतानिराजेंद्ररविसंक्रांतिरेवचेतिस्कां
दे तु कृष्णाष्टमीचतुर्दश्योपूर्णिमादर्शसंक्रमइति संध्याद्वयम् भौमसूर्यशनिवारान् आद्यरात्रीः रजोदर्शनमारभ्यदिनचतुष्टयंत्यजेत् कालवि

गंडांतंत्रिविधंत्यजेन्निधनजन्मर्क्षेचमूलांतकंदास्रंपौष्णमघोपरागदिवसान्पातंतथावैधृतिम् पित्रोःश्राद्धदिनं
दिवाचपरिघाद्यर्द्धंस्वपत्नीगमेभान्युत्पातहतानिमृत्युभवनंजन्मर्क्षतःपापभं ५ भद्राषष्ठीपर्वरिक्ताश्चसंध्याभौमार्क
र्कीमाद्यरात्रीश्चतस्रः गर्भाधानंत्र्युत्तरेन्द्वर्कमैत्रब्राह्मस्वातीविष्णुवस्वंबुपेसत् ६ केंद्रत्रिकोणेशुभेश्चपापैस्त्र्यायारिगैःपुं

धाने षष्ठ्यष्टमीपंचदशीचतुर्थीचतुर्दशीमप्युभयेत्रहित्वा शेषाःशुभाःस्युस्तिथयोनिषेकेवाराःशशांकार्यसितेकुजा ॥ग्रहदृष्टलग्ने॥ ६॥
नामिति गर्भाधानमिति त्र्युत्तराःइंदुर्मृगः अर्कोहस्तः मैत्रमनुराधा रोहिणीस्वातीश्रवणधनिष्ठाशततारकास्वगर्भाधानंसत्शुभंगुरुः हरि
हस्तानुराधाश्चस्वातीवरुणवासव उत्तरात्रितयेसौम्यंरोहिण्यश्चशुभास्मृताः आधानेमूलसार्पांत्यमशुभंसममन्यभमिति अथगर्भाधानेल
ग्नमिंद्रवज्रयाह केन्द्रेति शुभैःकेंद्रत्रिकोणेषुसद्भिः पापग्रहेस्त्र्यायारिगैः सद्भिःपुंग्रहैः रविभौमगुरुभिर्दृष्टलग्नेसति तथाऽजेचंद्रेओजांशगे विष
मराशीनांनवांशगेसतिअपिशब्दात् ॥ ६ ॥ ६ ॥ २ ॥ ६ ॥ २ ॥ श्रीजगन्नाथायनमोनमः ॥

लग्नेपि विषमांशगे युग्मरात्रौ समरात्रौ गर्भाधानं विर्यम् मध्यमान्याह चित्रादितीज्याश्विषु तद्गर्भाधानमध्यमं स्यात् गुरुः चित्रादित्येतथा शिष्ये तुरगे चेति मध्यमा शेषान्यस्मात् दुष्टानि स्युर्निषेकाख्यकर्माणीति एतं गर्भाधानं निधाय पुंसा किं कार्यमित्याह विष्णुः निद्रासमयमासाद्य तांबूलं चंदनाद्यं त्यजेत् पर्यंकास्यमदो भालासुगपुष्पाणि मस्तकात् इति गर्भाधान ७ अथ सीमंतोन्नयनं शार्दूलविक्रीडितेनाह जीवार्केति गुरु रविभौमवारे निर्ऋतिमूलम् व्रभभंहस्तः एतैर्नक्षत्रैः रिक्ता ४।९।१४ अमा ३० अर्कौ १२ रसाः ६ अष्ट अष्टमी आभिर्वर्जित तिथिभिः उपलक्षिते दिने मासादिमिपी वरे पुष्टे सतीत्यर्थः एतादृशसमये अष्टमषष्ठमासि अष्टमे मासे षष्ठमासे वा सीमंतः सीमन्तकर्माख्यो गर्भसंस्कारः कार्यः तत्र शुभग्रहैः केन्द्रत्रिकोणसद्भिः खलैः पापैः लाभारित्रिषु सद्भिः पुंभांशके लग्ने पुरुषराशौ विषमराशौ लग्ने न

ओजांशकेऽपि च युग्मराशौ चित्रादितीज्याश्विषु मध्यमं सत् ७ जीवार्कारदिने मृगेज्यनिर्ऋतिश्रोत्रादितिब्र ध्नभे रिक्तामार्करसाष्टवर्ज्यतिथिभिर्मासाधिपे पीवरे॥ २१ वांशे च विषमराशौ सति तदा सीमंतः शुभः अत्र विशेषमाह॥

कश्यपः चंद्रोपि शुभदो ज्ञेयः त्यक्त्वा षष्ठाष्टमव्ययान् सीमंतलग्नादर्कोपि क्रूरः पंचारिगः फलः हंति सीमंतिनीं सोपि तद्गर्भं वा न संशयः ननु धने तयोर्लग्ने नैधने शुभद्विसंयुते तयोः स्त्रीपुंसयोः अस्यापवादः लग्नादष्टमराशीशः केंद्रगः शुभवीक्षितः यद्यप्यष्टमसो क्तं दोषमाशु व्यपोहति गर्गः सीमंतोन्नयनकार्ये शुभो शुभलग्नवो कुलीरयुगकन्याश्च वर्ज्याः शेषाश्च शोभना इति अत्र ग्रहबलेस ति कुलीरमिथुनकन्या अपि ग्राह्या इति ज्ञेयम् अतएव मूले लग्नविचारो न कृतः कारिकायां पुनर्नक्षत्राणि चैतानि तिष्योहस्तः पुनर्वसुः अभिजित्त्वाष्ट्रपौष्णं च वानुराधाश्वियुक्तथा कृत्तिकासु स्यमध्यमे पादद्वये सीमंत इष्यते इत्युक्तम् अथ मतांतरम् वाधुवांत्यसदहेश्रुवाणि रो हिण्युत्तराअंतरे वती एषु तथा सतां शुभग्रहाणां चंद्रज्ञगुरुशुक्राणां वारे वा कार्यं गुरुः रोहिण्यैंद्रवमादित्यपुष्यहस्तोत्तरात्रयम्॥ ७ ॥

पौष्णंवैष्णवमंचैव सीमंतेसौम्यवासराइति सीमंतादिषुशोभनाइस्यर्थः जन्मभंसीमंतेनिषिद्धमाह वसिष्ठः बालान्नभुक्तौव्रतबन्धनेच
राजाभिषेकेखलुजन्मधिष्ण्यम् शुभंत्वनिष्टंसततंविवाहसीमंतयात्रादिषुमंगलेषु गुरुःमासमयुक्तकार्येषुमूढत्वंगुरुशुक्रयोः नरोषस्म
त् मलेमासोपुर्वादित्यादिकंतथा यद्यपिपुंसवनस्यप्रथमकर्त्तव्यत्वात् तत्पूर्वनिरूपणमावश्यकम् तथापिकश्चित्सीमंतेनसहैवविधानात्
बहुसुतयेषाचारदर्शनात् सीमंतमुहूर्त्तएवप्रथममुक्तः नृसिंहः सीमंतोन्नयनस्योक्ततिथिवारभेराशिषुपुंसचकारद्वयेहिहान्नसहैवैकदिने
षषाइति ८ अथमासेश्वराः स्त्रीणांचन्द्रबलंचवसंततिलकेनाह मासेश्वराइति अष्टममासेआधानलग्नाधिपः स्त्रीणामिति विवाहेगर्भसं
स्कारेगर्भाधानपुंसवनसीमंतादिसंस्कारेस्त्रीणामपिचंद्रबलंग्राह्यम् इतरकर्मसुवस्त्रालंकारादिधारणादिषुभर्तुरेवचंद्रबलंग्राह्यंयदाभर्त्ता

सीमन्तोष्टमषष्ठमासिशुभदैः केंद्रत्रिकोणेखलैर्लाभारित्रिषुवाध्रुवांत्यसरहे लग्नेचपुंभांशके ८ मासेश्वराः सित
कुजेज्यरवींदुसौरचंद्रात्मजास्तनुपचंद्रदिवाकराःस्युः स्त्रीणांविधोर्बलमुशंतिविवाहगर्भसंस्कारयोरितरकर्मसु
भर्त्तुरेव९ पूर्वोदितैःपुंसवनंविधेयंमासेतृतीयेत्वथविष्णुपूजा मासेष्टमेविष्णुविधातृजीवैर्लग्नेशुभेमृत्युगृहेचशुद्धे॥

मृतस्तदापुनस्त्रीणामेव राजमार्त्तण्डः विवाहकार्येऋतुकर्मगर्भेप्रतिष्ठविशुद्धौ अन्यानिकार्याणिधवस्यशुद्धौपत्यौविहीनेप्रमदासुशुद्ध्या ९
अथयेषांप्रयोगेपुंसवनमिसाचारः तदर्थेपुंसवनमुहूर्त्तविष्णुपूजामुहूर्त्तंइंद्रवज्रयाह पूर्वोदितैरिति पूर्वोदितैःसीमंतकर्मण्युदितैस्तिथ्यादिनिरूपलक्षि
तत्तृतीयेमासिपुंसवनाख्यकर्मविधेयम् पुंसात्सूयतेऽनेनेतिपुंसवनकर्मणःपुंस्त्वहेतुना अथेति सीमंतानंतरमष्टमेमासिविष्णुविधातृजीवैः श्रवणरो
हिणीपुष्येउपलक्षितेदिवसेतथालग्नेशुभेशुभस्वामिकेशुभयुतदृष्टेवा मृत्युगृहेअष्टमस्थानेशुद्धेसर्वग्रहरहितेचसतिविष्णुपूजाकार्या १०॥ ६
॥ ६ ॥ ३ ॥ ६ ॥ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताभ्योनमोनमः ॥ ६ ॥ ३ ॥

अथजातकर्मनामकरणयोर्मुहूर्तंउपजात्याह तज्जातकर्मादीनि जातकर्मयद्यपिजन्मनानंतरमेवविहितंतथापिसंक्रांतिव्यतीपातादिदुष्टविवा
सतपापित्राद्यसन्निधानेचत न्नकृतंतदामुहूर्त्तेविचारणेनकार्यंगर्गः व्यतीपातेचसंक्रांतौग्रहणेवैधृतावपि श्राद्धं विनाशुभंकर्मप्राप्तेकाले
पिनचरेदिति अतएवकालविवेकसौक्तोनारदेन तस्मिन्जन्ममुहूर्त्तेतुसूतकान्तेतदाशिशोः जातकर्म चकर्त्तव्यंपितृपूजनपूर्वकमिति अत
एवकामिति जातकर्मादीनितस्यजातस्यशिशोर्जातकर्मआदिशब्दान्नामकर्मोच्यते पर्वाणिचतुर्दश्यष्टमीकृष्णेत्यादिपूर्वोक्तानि रिक्ताभिन्न
ऊनतिथौशुभेन्हिशुभवारे तथाएकादशेद्वादशेवापिघस्रेदिवसे तथामृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रेषुशस्तैःस्यादितिक्रांतंजातकर्मादिविधेयंकर्त्तव्यं
तच्चश्रवणानंतरंसचैलंस्नानंकृत्वाकार्यम् वसिष्ठः श्रुत्वाजातंपितापुत्रंसचैलंस्नानमाचरेत् उत्तराभिमुखेमूलानद्यांवारेवखातके तच्चशी

तज्जातकर्मादिशिशोर्विधेयंपर्वाख्यरिक्तोनतिथौशुभेन्हि एकादशेद्वादशकेपिघस्रेमृ
दुध्रुवक्षिप्रचरोडुषुस्यात् ॥ ११ ॥ तोदकेन कुर्यान्नैमित्तिकंस्नानंशीताभिःकाम्यमेवचेति रात्रावपिकार्यंवसि
ष्ठः पुत्रजन्मनियज्ञेचतथासंक्रमणेरवेः राहोश्चदर्शनेस्नानंप्रशस्तंनान्यथानिशीति सूतकेतिसमुत्पन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत् कर्तुस्तात्कालि
कीशुद्धिःपूर्वाशौचेनसिध्यति रात्रौजलाशयेगर्भनाशक्तोसांख्यायनः दिवायदाहृतंतोयंकृत्वास्वर्णयुतंतुतत् रात्रिस्नानेतुसप्तार्चिस्नापादन
लसंनिधाविति जातकर्मप्रयोजनमाह गुरुः जातकर्मक्रियाकुर्यात्पुत्रायुःश्रीविवृद्धये ग्रहदोषविनाशायसूतेकाशुभविच्छिदे कुमारग्र
हनाशायपुंसांसत्वविवृद्धयेइति वसिष्ठः एकादशेन्हिविप्राणांक्षत्रियाणांत्रयोदशेवैश्यानांषोडशेनाममासांतेशूद्रजन्मवदितिवसिष्ठेनमासना
मान्युक्तानि चैत्रादिमासनामानिवैकुंठोथजनार्दनः उपेंद्रोयज्ञपुरुषोवासुदेवस्त्रिविक्रमः योगीशःपुंडरीकाक्षःकृष्णोऽनंतोच्युतस्तः
था चक्रधारीतिचैतानिक्रमाद्दाहुर्मनीषिणइति ११ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथसूतिकास्नानमुहूर्त्तंवसंततिलकेनाह पौस्मेति हयोश्विनी एषुरेवासादिनक्षत्रेषुसमित्रमरवीज्यकुजेषुअनूराधानक्षत्रसूर्यगुरुभौमवा
रसहितेषुसूत्याः प्रसूतायाः स्त्रियाः स्नानंशस्तम् आर्द्रात्रयेश्रवणमघाभरणीमिश्रेकृत्तिकाविशाखेमूलचित्रास्कनशस्तम् बुधवारेशनिवारेवस
रष्टमीषट्षष्ठीरविद्वादर्शी रिक्तातिथिषुचनशस्तम् स्तन्ययानमुहूर्त्तंदैवज्ञवल्लभे रिक्तांभौमंपरित्यज्यविशिंपातुसवैघृति मृदुध्रुवक्षिप्रभेषुस्त
नयानंहितंशिशोरिति १२ अथप्रसंगात्प्रथमादिमासोसन्नदंतफलंशार्दूलविक्री॥डितेनाह मासेचेदिति बालस्यजन्मानंतरंप्रथमेमासेचेत्सदशनादं
तयुक्तोभवेत् तदास्वयंबालोनश्येत् ततोद्यादिकेद्वितीयादिमासेअनुजातभगिनीमात्रग्रजानक्रमाद्इति द्वितीयेमासियदिदंतोसन्तिस्तदा
नुजातंकनिष्ठभ्रातरंहंति एवंतृतीयेभगिनी चतुर्थेमातरं पंचमेज्येष्ठभ्रातरंषष्ठादिमासेषुअतुलंभोगंलमते सप्तमेतातात्पितुःसुखअष्टमेपुष्टताम्॥

पौष्णमघ्रुवेंदुकरवातहयेषुसूतीस्नानंसमित्रभरवीज्यकुजेषुशस्तं नार्द्रात्रयश्रुतिमघांतकमिश्रमूलत्वाष्ट्रज्ञसौरिव
स्कषट्द्विरिक्ततिथ्याम् १२ मासेचेत्प्रथमेभवेत्सदशनोबालोविनश्येत्स्वयंहन्यात्सक्रमतोनुजातभगिनीमात्रग्रजानद्या ॥दिके॥

नवमेलक्ष्मीदशमेसौख्यम् अग्रेपिसुखाधिक्यमेव अथोद्इति अथोजनौजन्मकालएवसदशनः दंतयुक्तः स्वपित्रादिहा स्वमात्मा
नंपितरंचआदिशब्दान्मातरमपिनाशयतीतिस्वपित्रादिहा बोध्यमिति वा अथवाऊर्ध्वेऊर्ध्वपंक्तौजन्मानंतरंविहितेनिषिद्धेपिकालेसदशनश्चेत्
स्यात्तदापिस्वपित्रादिहाआत्मपितृनाशकइति उक्तंचविष्णुधर्मोत्तरे उपरिप्रथमंयस्यजायंतेचशिशोर्द्विजाः तेवासहवयस्यस्यात् जन्ममा
र्गवसत्तम मातरंपितरंचाथस्वदेहात्मनमेवचेति तत्रैवशांतिरपि गजपृष्ठगतंमलनोस्यवास्नापयेद्विजः नरभावेतुधर्मज्ञकांचनेतुवरासने सर्वौष
धीःसर्वगंधैःवीजैःपुष्पैः फलैस्तथापंचगव्येनरत्नैश्चमृतिकाभिश्चभार्गव॥ ६ ॥ ६ ॥ २ ॥ ६ ॥ ❀ ॥

स्थालीपाकेन धातारं पूजयेत्तदनंतरम् सप्ताहं चात्र कर्त्तव्यं तथा ब्राह्मणभोजनम् अष्टमेऽह्नि विप्राणां तथा देया च दक्षिणा कांचनं रजं भा
गाम्य भुवं वासनमेव चेति १३ अथ दोलाचक्रमनुष्टुभाह दोलेति तत्र बालस्य दोलायां रोहे दोलायां स्थापने अर्कभात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् पंचनक्ष
त्रैर्नैरुज्यम् तदग्रिमपंचनक्षत्रैर्मरणम् तदग्रिमपंचनक्षत्रैर्देहकार्श्यं कृशत्वं स्यात् तदग्रिमैरिषुभिः पंचनक्षत्रैर्व्याधिः रोगः ततः सप्तनक्षत्रैः
सौख्यं स्यात् शिशोरेवं फलं संस्कार्यत्वात् उक्तं च सूर्यभाच्चंद्रभं यावत्पंच पंच चतुर्दश मध्ये तु सप्तदेया नि दोलिकाचक्रमुत्तमम् पूर्वभागे निरोग
त्वं दक्षिणे मरणं ध्रुवम् पश्चिमे तु कृशो बाल उत्तरे व्याधिसंभवः शेषेषु सप्तधिष्ण्येषु बालकः शयने सुखी इति १४ अथ दोलारोहणमुहूर्त्तं वसं ततिल

षष्ठादौ लभते हि भोगमतुलं तातात्स्वपुष्टतां लक्ष्मीं सौख्यमथो जनौ सदशनो वोर्ध्वं स्वपित्रादि हा १३ दोलारोहेऽर्कभा
त्स्व शरपंचेषु सप्तभैः नैरुज्यं मरणं कार्श्यं व्याधिः सौख्यं क्रमाच्छिशोः १४ दंतार्कभूपघृति दिक्प्रमित वासरे स्याद्द्वारे शुभे मृदु
लघुध्रुवभैः शिशूनां दोलाधिरूढिरथ निष्क्रमणं चतुर्थमासे गमोक्तसमये ऽर्कमिते ऽह्नि वा सत् १५ कवीज्यास्तचैत्रा
धिमासे न पौषे जलं पूजयेत्सूतिकामासपूर्तौ॥ ॐ कापूर्वार्द्धेनोत्तरार्द्धे सनिष्क्रमणं मुहूर्त्तं चाह दंतार्केति दंताद्वात्रिंशत् अर्काद्वादश भू
पाः षोडश धृतयोऽष्टादश दिशो दश एतस्मिन् दिवसे तथा शुभवारे मृदुलघुध्रुवनक्षत्रे रुपलक्षितेर्बालानां दोलाधिरूढिः दोलायामधिरूढिरारोहः
स्यात् अथ चतुर्थमासे गमोक्तसमये यात्राप्रकरणोक्तसमीचीनकाले शिशूनां निष्क्रमणाख्यसंस्कारपूर्वकं गृहाद्बहिर्गमनं स्यात् वा अथवा अर्कमिते
ऽह्नि द्वादशदिवसे कुर्यात् गृहान्निष्क्रमणं सूनोश्चतुर्थे मासि कारयेत् यद्वा जन्मसमयमासि तृतीये द्वादशेऽह्नि वा ति गुरुवचनात् १५ अथ जलपू
जामुहूर्त्तं भुजंगप्रयातेनाह कवीज्यास्तेति शुक्रगुर्वोरस्ते चैत्रे अधिमासे पौषे मासे समाप्तो सूतिकामासस्ता[illegible]

एतद्व्यतिरिक्तकालेतथाबुधचंद्रगुरुवारेरिक्तावर्जिततिथौहिनिश्चितंश्रवणपुनर्वसुमृगहस्तमूलअनुराधाएभिर्नक्षत्रैःसहितेदिनेजलंपूजयेत् पा
थक्कचिद्दुग्धपानमुहूर्त्तः एकत्रिंशेवासरेवाद्वितीयेजन्मर्क्षेवाशुभ्रदेलग्नेनुकूले शंखेक्षीरंसन्निदध्याच्छिशूनांवक्त्रे धात्रीपूज्यपूजांविधाय १६ अथान्नप्राश
नमाधरयाह रिक्तानंदेति अथोनिष्क्रमणानंतरमेवंविधेकालेबालकानांअन्नप्राशनंसत्शुभंस्यात् तत्रैतान्हित्वा एतेवर्ज्याः रिक्तानंदाष्टदर्शाः
४।९।१४।१।६।११।८।३० हरिदिवसंद्वादशी उपलक्षणत्वात्तिथिक्षयंहित्वा शनिभौमरविवाराश्चहित्वाजन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंलग्नंचहित्वाजन्मा
र्क्षजन्मलग्नेताभ्यामष्टमलवोऽष्टमगृहं अष्टमलवोष्टमनवांशस्तोगच्छतिप्राप्नोतिएवंविधंलग्नंत्यजेत् इत्यर्थः जन्मराशिविलग्नाभ्यांनेधनेशेचविवर्जे

बुधेंदुज्यवारेविरिक्तेतिथौहिश्रुतीज्यादितीद्वर्कनैर्ऋत्यमैत्रे १६ रिक्तानंदाष्टदर्शंहरिदिवसमथोसौरिभौमार्कवारान् ल
ग्नंजन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंमीनमेषालिकंच हित्वापश्चात्समेमास्यथहिमृगदृशांपंचमादोजमासे नक्षत्रैःस्या
त्स्थिराख्यैःसमृदुलघुचरैर्बालकान्नाशनंसत् १७ ॥

पुष्यैरितिकश्यपोक्तेः तथामीनमेषालिकेचअलिर्वृश्चिकः एतानिल
ग्नानिहित्वागोश्चकुंभतुलाकन्यासिंहकर्कनृयुग्मकाः शुभदाराशयश्चैतेनमीनमेषवृश्चिका इति कश्यपोक्तेः षष्ठादिति षष्ठमासमारभ्यसममासेषष्ठा
ष्टमदशद्वादशमासेषुबालानामन्नप्राशनंकार्यम् पुंबालविषयमेतत् अथानंतरंहिनिश्चयेनमृगदृशांकन्यानांपंचमादोजमासेपंचमसप्तमनवमैका
दशेषुअन्नप्राशनं तथाचवसिष्ठः युग्मेषुमासेषुचषष्ठमासात्संवत्सरेवानियतंशिशूनां अयुग्ममासेषुचकन्यकानांनयान्नसंप्राशनमिष्टमेतत्
इति अत्रानेककालाभिधानेपिस्वगृह्योक्तकालोमुख्यस्तत्रशुभकालत्वादिविचारोनास्ति इतरेषुगौणकालेषुशुभकालत्वविचारआवश्यकएवेति।
नक्षत्रैरिति मृदुलघुचरसहितैःस्थिरनक्षत्रैःकुर्यात् १७ ॥ १७ ॥ १७ ॥ छ ॥ ॥ रामः ॥

मु॰ ची॰

लग्नबलं वसंततिलकेनाह केंद्रत्रिकोणेति लग्ने खदशमशुद्धसहिते सर्वग्रहरहिते दशमे इत्यर्थः केंद्रत्रिकोणसहिजेषु शुभैः सद्भिः त्रिलाभ ॥३०॥ ॥१६॥
रिपुगैः पापैः सद्भिः लग्नाष्टषष्ठस्थानरहितं चंद्रं च अन्नप्राशने प्रशस्तं वदंति नारदः दशमे शुद्धिसंयुक्ते शुभलग्ने शुभांशके शुक्लपक्षे च पूर्वा
ह्णे सौम्ययुक्त निरीक्षिते त्रिषष्ठलाभगैः पापैः केंद्रधीधर्मगैः शुभैः व्यया रिनिधनस्थेन चंद्रेण प्राशनं शुभं विशेषमाह गुरुः शुक्राज्ञाः क्रमाद्याताः सप्तमा
ष्टमधर्मगाः भोज्यं भोक्तुर्नवत्वे तु सर्वदा मरणप्रदाइति भोज्यमन्नं गोधूमादि तस्य नवत्वेन भक्षणीयत्वे सति भोक्तुरन्नप्राशनकर्तुर्बालस्य नवले सति वा।
शुक्रः सप्तमः भौमोऽष्टमः बुधो नवमः एते ग्रहाः मरणप्रदा इत्यर्थः मैत्रेति अनुराधा शततारका स्वाती जन्मनक्षत्राणि केचित् असदिति श्रीप
तिना अनुक्तत्वादिति भावः जन्मनक्षत्रनिषेधो गुरुणोक्तः जन्मर्क्षे कर्मनक्षत्रे आधानर्क्षे च वर्जयेत् कर्णवेधं तथापानसरकर्मान्नभोजनमिति जन्म

केंद्रत्रिकोणसहजेषु शुभैः खशुद्धे लग्ने त्रिलाभरिपुगैश्च वदंति पापैः लग्नाष्टषष्ठरहितं शशिनं प्रशस्तं मैत्रांबुपानिल।
जनुर्भमसच्च के चित् १८ क्षीणेंदुपूर्णचंद्रेज्यज्ञभौमार्कार्किभार्गवैः त्रिकोणव्ययकेंद्राष्टस्थितैरुक्तं फलं ग्रहैः १९ ॥८॥

नक्षत्रान्नस्य भोजनमिति नवान्नस्य भोजनमिति व्युत्पत्तौ वार्षिकनवान्नभोजनविषयमेतत् नपुनर्बालान्नप्राशनपरं तत्र नारदेनातिप्र
शस्ताभिधानात् तथा च नारदः पट्टबंधनचौलान्नप्राशने चोपनायने शुभदं जन्मनक्षत्रं अशुभं त्वन्यकर्मणीति १८ अथ ग्रहाणां स्थानवशा
त्फलान्यनुष्टुब्द्वयेनाह क्षीणेन्द्विति त्रिकोणव्ययकेंद्राणि दशमरहितानि ९।५।१२।१।४।७ अष्टौ ८ एषु स्थितैः क्षीणेंद्वादिभिः अष्टभिः क्षीणै
स्त्वादिफलं भवति यथा एषु स्थानेषु स्थितः क्षीणचंद्रश्चेत्तदान्नप्राशनकृत् बालो भिक्षाशी दरिद्रः स्यात् पूर्णचंद्रश्चेत्तदा ज्योतिष्टोमादियज्ञकृत्
गुरुश्चेद्दीर्घजीवी बुधश्चेत् ज्ञानी भौमश्चेत् पित्तरुक् कुपितकृता रुगस्यासौ पित्तरुक् अर्कश्चेत्कुष्ठी आर्किः शनिश्चेत् अन्नाभावसंबंधी क्लेशोन्न
क्लेशः वातप्रधानो व्याधिर्वातव्याधिः एतौ विद्येते यस्य सोऽन्नक्लेशवातव्याधिमान् स्यात् राहुकेत्वोरप्येतदेव फलम् शुक्रे चेद्भोगभाक् स्यात् क्षीणं

अथभूम्युपवेशनंवसंततिलकेनाह पृथ्वीमितिकुजेविशुद्धेभौमबलेसति रिक्तावर्जितेतिथौपंचममासिव्रजतिलग्नेसतिशुभेन्हिशुभग्रह
वारे तथाध्रुवमृगेज्यानुराधालघुनक्षत्रैरुपलक्षितेकालेकटिसूत्रंपट्टसूत्रादिनिर्मितंकटिस्थलेबध्वाकोपृथिव्यांबालमुपवेशयेत् मंत्रपाठपुरः
सरउपवेशनाख्यसंस्कारंकुर्यात् मंत्राश्चपद्मपुराणे रक्षैनंवसुधेदेविसदासर्वगतंशुभे आयुःप्रमाणंसकलंनिक्षिपस्वहरिप्रिये अचिरादायुष
स्त्वस्यये किंचित्परिपंथिनः जीवितारोग्यवित्तेषुनिर्दहस्वाचिरेणतान् धारिण्यशेषभूतानामातस्त्वमधिकाह्यसि कुमारंपाहिमातास्त्वंब्रह्मातद
नुमन्यताम् तस्योपवेशनंकृत्वाभूमौब्राह्मणभोजनं ततःकृत्वाततःकार्यमुत्सवपूर्ववद्द्विजइति उत्सवोनीराजनादि इदंकन्यापुत्रयोःसाधा

भिक्षाशीयज्ञकृद्दीर्घजीवीज्ञानीचपित्तरुक् कुष्ठीचान्नलकेनवातव्याधिमान्भोगभागिति २० पृथ्वींवराहमभिपूज्य।
कुजेविशुद्धेरिक्तंतिथौव्रजतिपंचममासिबालम् बध्वाशुभेन्हिकटिसूत्रमथध्रुवेंदुज्येष्ठर्क्षमैत्रलघुभैरुपवेशयेत्
कौ २१ तस्मिन्कालेस्थापयेत्तत्पुरस्ताद्वस्त्रंशस्त्रंपुस्तकंलेखनींच स्वर्णंरौप्यंयच्चगृण्हातिबालस्तैराजीवैस्तस्यवृत्तिःप्र।
दिष्टा २२ वारेभौमार्किहीनेध्रुवमृदुलघुभैर्विष्णुमूलादितीद्रस्वातीवस्वभ्युपेतैर्मिथुनमृगसुताकुंभगोमीनलग्ने सौम्यैः
कें द्रत्रिकोणेरशुभगगनगैःशत्रुलाभत्रिसंस्थैस्तांबूलंसार्धमासद्वयमितसमयेप्रोक्तमन्नाशनेवा २३ ॥ ६५ रणं विशेषाभा
वात् इतिभूम्युपवेशनम् २१ अथजीविकापरीक्षाभूम्युपवेशनकालएवशालिन्याह तस्मिन्कालइति स्पष्टार्थं आजीवैर्जीविकाभिः प्रीवो।
जीविकीवार्त्ताइत्यभिधानात् २२ अथशिशोस्तांबूलमुहूर्त्तंस्रग्धरयाह वारेभौमार्किहीनेइति भौमशनिवर्जितेवारेश्रवणमूलपुनर्वसुज्येष्ठा।
स्वातीधनिष्ठासहितैः ध्रुवमृदुलघुनक्षत्रैरुपलक्षितेकालेमिथुनमकरकन्याकुंभवृषमीनानामन्यतमेलग्नेसौम्यग्रहैः केन्द्रत्रिकोणगतैः अ
शुभगगनगैःपापग्रहैःषष्ठैकादशतृतीयगैः सार्द्धमासद्वयेसमयेबालकस्यतांबूलदानंप्रोक्तम् वाऽअथवाअन्नाशनेअन्नप्राशनसमयेप्रोक्तं

अथ कर्णवेधमुहूर्तं स्रग्धरयाह हित्वैतामिति एतान्पदार्थान्हित्वा कर्णवेधः प्रशस्तः इत्यन्वयः हरिशयनं आषाढशुक्लैकादशीकार्त्तिकशुद्धैकाद
शीपर्यन्तम् जन्ममासं यस्मिन् चांद्रमासे चैत्रादौ जन्म स जन्ममासः केचित् आरभ्य जन्मदिवसं यावत् त्रिंशद्दिनं भवेत् जन्ममासः स विज्ञेयो वर्जितः स
र्वकर्मसु इति लक्षणलक्षितं वर्जयंति रिक्ताम् ४।९।१४ युग्माब्दं समवर्षं द्वितीयचतुर्थादिकम् जन्मतारां प्रथमदशमैकोनविंशात्मिकां च हित्वा
ऋत्विति ऋतुमुनिवसुभिः संमिते मासि षष्ठसप्तमाष्टममासेषु अथो वा जन्माहात्सूर्यैः द्वादशभिः भूपैः षोडशभिः परिगणिते दिवसे सौरसावनेन बुधगु
रुशुक्रचंद्रवारे ओजाब्दे विषमवर्षे विष्णुयुग्मश्रवणधनिष्ठे पुनर्वसू निमृदूनि मृगरेवतीचित्रानुराधाः लघूनि हस्ताश्विपुष्याभिजित एतैर्नक्षत्रैः

हित्वैतां श्चैत्रपौषावमहरिशयनं जन्ममासं च रिक्तां युग्माब्दं जन्मतारामृतुमुनिवसुभिः संमिते मास्यथो वा जन्माहात्सूर्य
भूपैः परिमितदिवसे ज्ञेज्यशुक्रेंदुवारेथौजाब्दे विष्णुयुग्मादितिमृदुलघुभैः कर्णवेधः प्रशस्तः २४ संशुद्धे मृत्तिभवने त्रिकोण
केंद्रत्र्यायस्थैः शुभखचरैः कवीज्यलग्ने पापैस्त्र्यरिसहजायगेहं संस्थैर्लग्नस्थत्रिदशगुरौ शुभावहः स्यात् २५ ॥ २५ ॥

कर्णवेधः प्रशस्तः २४ अथ कर्णवेधे लग्नशुद्धिं प्रहर्षिण्याह संशुद्ध इति मृतिभवने अष्टमस्थाने संशुद्धे ग्रहरहिते सति शुभग्रहैः त्रिकोणकेंद्रत्र्याय ९।५।
१।४।७।१०।३।११ स्थैः सद्भिः कवीज्यलग्ने शुक्रगुर्वोर्लग्ने वृषतुलाधनुर्मीनाख्ये पापाख्यैः ग्रहैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः गुरौ लग्नस्थे सति कर्णवे
धः शुभावहः शुभजनकः स्यात् अथाब्दपूर्त्तिमुहूर्त्तः प्रसंगात् विधिरत्ने अब्दे नसौरेण शिशोः समाने बालस्य चाप्य च जन्मधिष्ण्ये कृत्वायुषो वृद्धि
करं च कर्म तद्धारयेद्रक्षसुवर्णसूत्रम् तत्र खंडन सर्वेगर्गः उदयव्यापि जन्मर्क्षं तस्मात् ग्राह्यं तु जन्मतः संगवव्यापि खंडर्क्षं तत्र जन्मकरं शुभम्
दाक्षिणात्यास्तु जन्ममासीयजन्मतिथावब्दपूर्त्तिं कुर्वन्तीति २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ ६ ॥ ६ ॥

अथ चूडाकर्ममुहूर्त्तं विवक्षुस्तन्निषेधकं प्रसंगतोन्यकर्मनिषेधकं च कालं स्रग्धरयाह गीर्वाणेति गीर्वाणा देवाः अंबु जलं जलाशयः तयोः प्रति
ष्ठा उत्सर्गः परिणयो विवाहः दहनाधानमग्न्याधानम् गेहप्रवेशः चौलराजाभिषेकौ प्रसिद्धौ व्रतमुपनयनं इदं सर्वं याम्यायने दक्षिणायने शुभ
भदं न स्यात् तथा गुरुशुक्रयोर्बाल्ये अस्तवार्धिक्ये च पूर्वोक्ते न शुभदं स्यात् अथ केतूदये धूमकेतोरुदयेपि पूर्वोक्तं न शुभं स्यात् चंडेश्वरः केतो
रस्तदिनादूर्ध्वं सप्ताहमंगलं त्यजेत् यावत्केतूदयस्तावद् शुभदः समयो हि सः अत्र केचित्केतूदये जाते सति पक्षं पंचदश दिनानि जहतीति वज्ञे
यंति वराहः दृष्टः षोडशवासरान्न शुभदः कैश्चित्स दृष्टः शिखीति केचित्तु पक्षांतरे अर्द्धपक्षार्धं सप्त दिनानि केतूदयानंतरं जहतीति इदम।

गीर्वाणांबुप्रतिष्ठापरिणयदहनाधानगेहप्रवेशाश्चौलं राजाभिषेकोव्रतमपि च शुभं नैव याम्यायने स्यात् नो बाल्यास्त
वार्द्धे स्फुरगुरुसितयोर्नैव केतूदये स्यात् पक्षं वाऽर्द्धं च केचिज्जहति तमपरे यावदीक्षां तदुग्रे २६ पुरः पश्चाद्भृगोर्बाल्य
त्रिदशाहं च वार्धकम्॥ ॥ पितत्रैव केतूदये सप्त दिनानि चोर्ध्वे विवाहयात्रादिषु गर्हितानि दिनानि शेषाणि शुभानि नूनं वदंति रै
भ्यप्रमुखा मुनीन्द्राः तमिति अपरे आचार्याः तं केतुं यावदीक्षां यावद्दर्शनं यज्जहति तदुग्रे केतौ हि त्रिचूडो नाम सर्वकालका ला वतिदुष्टफलेदुष्टव्य
तेषां लक्षणमाह गर्गः त्रिशिखाश्च त्रिताराश्च रक्तलोहितरश्मयः प्रायशस्तत्तरामाशांसवते नित्यमेवहीति यत्तु यावद्दर्शनं केतूदये निषिद्धं
मुक्तं तदुग्रे ब्रह्मपुत्राख्ये केतौ ज्ञेयम् ज्योतिर्निबन्धे केतोरस्तदिनादूर्ध्वं सप्तरात्राणि वर्जयेत् ब्रह्मपुत्रोद्भवं चापि यावत्पाश्चात्यमंगलम् तल्लक्षण
माह वराहः ब्रह्मसुतः एव त्रिशिखावर्णैः कृम्भयुगांतःकराः अनियतदिवसं ग्रमवे विज्ञेयो ब्रह्मदंडाख्य इति २६ अथ शुक्रगुर्वोर्बाल्यवार्द्धक्ये आ
दिनसंख्यामनुष्टुभाह पुरः पश्चादिति भृगोः शुक्रस्य पुरः पूर्वस्यां दिशि उदितस्य पश्चिमे दिश्युदितस्य च पश्चात् त्रिदशाहं बाल्यं स्यात् पूर्वस्यां

चपुनः भृगोर्वार्धके पूर्वस्यामस्तेपक्षंपंचदशदिनानि पश्चादस्तेपंचदिनानि गुरोः तेवाल्यवार्धकेपक्षंपंचदशदिनानि उदगात्‌तेकेचित्‌ अथ
अथापरमतेन बाल्यवार्धकं चानुष्टुभाह तेदशाहमिति त्रिदिनंयमस्त्काहृयोर्गुरुशुक्रयोः तेवाल्यवार्द्धके दशाहद्वादशदिनं प्रोक्तं केश्चित्‌ अ-
परेस्तुसप्तदिनं बाल्यवार्धके प्रोक्ते अन्येस्त्र्यहंत्रिदिवसं तेबाल्यवार्धके प्रोक्ते परंतु आत्ययिके कार्यस्यावश्यभावः अत्ययः सप्रयोजनमस्येति आ-
त्ययिकं तस्मिन्‌ लग्नान्तराभावे सति अतिकालस्यवक्रो अवश्यंदेयायाः कन्यायावायथासंभवं दशसप्तत्रिदिनानि वर्ज्यानि नान्यथेत्यर्थः अ-
थदेशभेदेनवाव्यवस्था गर्गः शुक्रोगुरुः प्राक्परतश्चवालो विंध्येदशाहं तिषुसप्तरात्रम्‌ वंगेषुहूणेषु च षड्‌ चपंचशेषेषुदेशेत्रिदिनंनिषिद्धम्‌
चंद्रस्यविशेषमाह अर्धाहमिति विधोस्तेबाल्यवार्धके क्रमेणार्धाहं त्र्यहं च भवतः बाल्यमर्धदिनं वार्धके त्रिदिनं चंद्रस्येत्यर्थः उक्तंच वसिष्ठेन चंद्रस्त्वमि-

पक्षंपंचदिनं तेहेगुरोः पक्षमुदगात्‌ते २७ तेदशाहं द्वयोः प्रोक्तैः केश्चित्सप्तदिनं परैः त्र्यहं त्वात्ययिकेप्यन्यैरर्धाहं च त्र्यहं विधोः २८ चूडावर्षात्तृतीयात्प्रभवति विषमेऽष्टार्करिक्ताद्यषष्ठीपर्वोनाहे विचैत्रोदगयनसमये ज्ञेन्दुशुक्रेज्यकानां ॥ २९ ॥

देस्त्रिदिनं दिनार्धं बालत्वमस्तत्वं अहर्द्वयं चापिनोक्तमेकं दिवसं शिशुत्वमिस्येतदिंदोस्तदयुक्तमेवेति कश्यपेन बालोपीन्दुः शुभ एवोक्तं
वृद्धचंद्रस्त्रियंहंति पतिं हस्त्यमागतः यतस्त्वमृतरश्मित्वाद्बालोपिशुभदः शशी ति अतएव संपूर्णायामपि प्रतिपदि द्वितीयादिने द्वितीयायां वा
प्तिर्यज्ञोपवीतादिकं शिष्टाः कुर्वन्ति २८ अथचौलमुहूर्तंस्रग्धरयाहूताभ्यामाह चूडावर्षादिति क्षीणचंद्रेति तृतीयाद्वर्षादिति ल्यप्लोपेपंचमी तेनग-
र्भाधानकालाज्जन्मकालाद्वा तृतीयेवर्षेपंचमेवा चूडाकरणप्रभवति कृतंशुभोदर्कंभवतीत्यर्थः तृतीयेब्देशिशोर्गर्भाज्जन्मतोवा विशेषतः
पंचमेसप्तमेवापिस्त्रियाः पुंसोपिवासममिति मनुनाप्रथमेवर्षेअप्युक्तम्‌ चूडाकर्मद्विजातीनांसर्वेषामेवधर्मतः प्रथमेब्देतृतीयेवाकर्तव्या।

श्रुतिबोधनाद्विति अत्रवृद्धकारिकोक्तोपयोगरत्यंव्यवस्था स्वगृह्येविशेषकालानुक्तौतुसमबलत्वात्सर्वेषांविकल्पः अष्टमी अर्कौद्वादशी रिक्ता
आद्याप्रतिपत् षष्ठी पर्वाणिपूर्वोक्तानिचतुर्दश्यष्टमीत्यादीनि एतैरूनेरहितेन्हिगुरुणागलग्रहोपिनिषिद्धः विद्यारंभंव्रतोदेशंसौरंचैवविशेषतः।
गलग्रहेनकर्तव्यपरीक्षेत पुत्रजीवितमिति विवेचनइति चैत्ररहितेउत्तरायणेचूडास्यात् शुभाशुभप्रकरणोक्तोजन्ममासनिषेधोपिध्येयः तथाद्य
दुष्टफलानांवारे लग्नांशयोश्चेतिसौम्यग्रहाणांवारेसौम्यग्रहाणांलग्नेतेषामेवनवांशेवचूडास्यात् पापग्रहाणांवारेपिविप्राणांतुशुभोरविः क्षत्रि
याणांतुभूसूनुर्विट्शूद्राणांशनिः शुभकृतिप्रयोगपारिजातोक्तेः तथास्वभनिधनत्तंनोभंलग्नंराशिश्चस्वस्यभेस्वस्वभाभ्यांनिधनंअष्टमंलग्नंतं न
विद्यतेयस्मिंस्तनोस्वजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामष्टमलग्नरहितेलग्नेचूडास्यात् तथानैधने अष्टमस्थानेशुद्धियुक्ते शुक्रव्यतिरिक्तसर्वग्रहर
हितेलग्नेचूडास्यात् अष्टमस्थाग्रहाः सर्वेनेष्टाः शुक्रविवर्जिताः शुक्रस्तुनिधनेबालसर्वसंपत्करः शिशोरितिपराशरोक्तेः ज्येष्ठासुक्तेचनुराधार
हितेमृदुचरलघुभेद्वादशनक्षत्रैः अथलग्नबलं एकादशषष्ठतृतीयस्थानस्थैः पापग्रहैः सद्भिः तथाक्षीणचंद्रभौमशनिसूर्यैः केंद्रगतैः क्रमेणयथा
संख्यमृत्युःशस्त्रान्मृतिः पंगुतारवजत्वं ज्वरः एतानिफलानिस्युः बुधजीवभार्गवैस्तुकेन्द्रस्थैः शुभंकल्याणंस्यात् वसिष्ठेनलग्नादिविषयेवि
शेषउक्तः मेषेदुःखीमृगेंद्रेचवृश्चिकेव्यसनंभवेत् राजवधाचधनुषिशुभयुक्तेनदुष्यति विषशस्त्रजलेर्घोरैः पीड्यतेमरणान्वितः सौरेमृत्यो
घटेलग्नेशुभयुक्तेपिसप्ततः जामित्रभास्करेसौरे मृत्युःस्याद्भूमिजेतथा शुक्रेसौख्यविनाशःस्यान्मदभाग्येशनैश्चरेइतिनक्षत्रेषुविशेषमाह॥
गर्गः हस्ताश्विविष्णुपौष्णानिश्रविष्ठादित्यपुष्यभं सौम्यचित्रेतथासौरेउत्तमानवतारकाः त्रीण्युत्तराणिवायव्यंरोहिणीवारुणंतथा सौरेषण्म
ध्यमाप्रोक्ताशेषाद्वादशगर्हिताइति सौरादिषुजन्मलग्नशुभमाह भृगुः कर्णवेधप्राशनंसौरंचविवाहः प्राशनंतथा शिक्षांवस्त्रंचपानंचजन्मराशौ
शुभंभवेत् जन्मलग्नशुभंक्षौरमध्येवर्ज्यव्ययेष्टमइति वर्षस्तु आत्मराश्युदयेषष्ठेद्वादशेनिधनेतथा शत्रुक्षेत्रेचनीचेचक्षौरंनैवप्रशस्यते

जन्मलग्नं सति संभवे चन्द्रेमित्रियनयोर्व्यवस्था च पुनरिष्टतारयागोचर प्रकरणोक्तया शुभफलदया तारया चूडा स्यात् केशवमानन्तपुरंपा
टलिपुत्रपुरीमहच्छत्र क्षितिमरितवस्मरतां सौर विधौ भवति कल्याणमिति २९ । ३० अथ सममौर्यां संस्कारमातुर्विशेषमनुष्टुभाह पंचमासाधिके
ति संस्कार्यमातुर्गर्भे पंचमासेभ्यो धिके सति चौलं शुभं न स्यात् पंचमासेभ्यः पूर्वं चौलं शुभमित्यर्थः गर्भे मातुः कुमारस्य न कुर्याच्चौलकर्म च पंचमासा
दधः कुर्यादत ऊर्ध्वं न कारयेदिति वसिष्ठोक्तेः अस्यापवादमाह पंचवर्षाधिकस्येति उल्लंघितपंचवर्षस्य शिशोर्मातरि गर्भिण्यामपि सत्यां पंच
मादूर्ध्वमपि चौलमिष्टं नारदः सूतोर्मातरि गर्भिण्यां चूडाकर्म न कारयेत् पंचाब्दात्प्रागतोर्ध्वं तु गर्भिण्यामपि कारयेत् सक्षोपनीत्या कुर्याच्चतरा

वारे लग्नांशयोश्चास्वभनिधनतनौ नैधने शुद्धियुक्ते शाक्रोपेतैर्विमैत्रैर्मृदुचरलघुभैरायषट्त्रिस्थपापैः २९ क्षीणचं
द्रकुजसौरिभास्करैर्मृत्युशस्त्रमृतिपंगुताज्वराः स्युः क्रमेण बुधजीवभार्गवैः केंद्रगैश्च शुभमिष्टतारया ३० पंचमा
साधिके मातुर्गर्भे चौलं शिशोर्न सत् पंचवर्षाधिकस्येष्टं गर्भिण्यामपि मातरि ३१ तारादौष्ट्येऽब्जे त्रिकोणोच्चगे वा क्षौ
रं सत्स्यात्सौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्ये भेऽब्जे शोभने दुष्टतारा शस्ता ज्ञेया क्षौरयात्रादिकृत्ये ३२ ऋतुमत्याः सूतिकायाः सूनोश्चौ

दोषो न विद्यते इति अत्र तु पंचवर्षाणां न्यूनाधिकभावो नापेक्षितः सर्वापवादकत्वात् ३१ अथ चौले ताराबलमाव॰ ((लादिना चैव ॥
श्यकमित्युक्तम् तत्र दुष्टतारापवादं शालिन्याह तारादौष्ट्येति दुष्टतारायामपि सत् अब्जे चंद्रे त्रिकोणोच्चगे त्रिकोणभे उच्चगे
वा सति क्षौरं सत् शुभं स्यात् वा सौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्यानां बुधगुरुशुक्राणां षड्वर्गे चंद्रे सति अथवा स्वस्य षड्वर्गे सति क्षौरं सत्स्यात् सौम्येति
सौम्ये भे शुभग्रहराशौ चन्द्रे सति स्वस्य गोचरेण शोभने सति दुष्टतारापि क्षौरयात्रादिकृत्ये शोभना समीचीना ज्ञेया ३२ अथ विशेषमनुष्टुभाह

तथासूतिकायाजातमपत्यायाश्चसूनोश्चौलोपनयनविवाहादिकृत्यंबालस्यबालिकोश्चवानाचरेत् नकुर्यात् उक्तंचग्रंथेतस्म यस्यमांगा
लिकंकृत्यंतस्यमातारजस्वला तदसमृत्युमाप्नोतिपंचमंदिवसेविनेति विवाहोत्सवकार्येषु मातावैवरजस्वला वैधव्यंजायतेतत्र कृतार्थोःपा
णिपीडनेइति ज्येष्ठापत्यस्याद्यगर्भकृतस्यकन्यायावाशुभकृत्यंचौलादिकंज्येष्ठमासेनभवति केचिदिति मार्गशीर्षेपिकेचिदाचार्यैराद्यगर्भ
कृतकन्ययोर्मंगलकृत्येनेष्यते भरद्वाजः मार्गशीर्षेतथाज्येष्ठेक्षौरंपरिणयंव्रतम् आद्यगर्भेदुहित्रोश्च यत्नेनपरिवर्जयेदिति ३३ अथसामान्यतः
क्षौरमुहूर्तेनतन्निषिद्धकालंचशार्दूलविक्रीडितेनाह दंतक्षौरेति चौलोदितेवारनक्षत्रेदंतक्रियापर्वणादिकाक्षौरक्रियाविहिताउक्ता निषिद्धकालमा
ह पातंगीति पतंगस्यसूर्यस्यापत्यंपातंगिः शनिः शनिभौमरविवारान्त्यक्त्वा नवमघस्रंयद्दिनेक्षौरंकृतंततोनवमदिनेपुनःक्षौरंनकार्यं तथासंध्यांप्रातः

ज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेकेचिन्मार्गेपिनेष्यते ३३ दंतक्षौरनखक्रियात्रविहिताचौलोदितेवारभेपातंग्यारखीन्विहायन ।
वमंघस्रंचसंध्यांतथा रिक्तांपर्वनिशांनिरासनरणग्रामप्रयाणोद्यतस्नाताभ्यक्तकृताशनैर्नहिपुनःकार्याहितप्रेप्सु
भिः ३४ ऋतुपाणिपीडमृतिबंधमोक्षणेक्षुरकर्मचद्विजनृपाज्ञयाचरेत् ॥ सायंकालेविहाय तथारिक्ताम् पर्वाणिपूर्वोक्ता

नि निशांरात्रिंचविहाय अथाधिकारिणः हितप्रेप्सुभिः स्वशुभमिच्छद्भिः एतादृशैर्हि निश्चयेनक्षौरक्रियानकार्या कैर्निरासनैः आसनरहि
तैः रणः संग्रामः ग्रामप्रयाणमर्थेयात्राएतदर्थमुद्यतः कृतोद्योगैः स्नातः कृतस्नानैः अभ्यक्तैः कृततैलाभ्यंगैः कृताशनैः कृतभोजनैः स्वर्णाद्यलं
कारभूषितैरित्यपिज्ञेयम् ३४ अथमंजुभाषिण्याविशेषमाह ऋतुपाणिपीडेति ऋतौयज्ञे तथापाणिपीडोविवाहस्तत्रश्मश्रुकर्मादौ मृतौमातापित्रो
र्मरणे बंधमोक्षणेकारागृहेबंधस्यमोक्षणे द्विजाज्ञया ब्राह्मणाज्ञया बंधमोक्षणेराजाज्ञया दुष्टेप्विारनक्षत्रादौ क्षौरंचरेत् कुर्यात् अन्यच्च गंगा
यांभास्करक्षेत्रेमातापित्रोर्मृतेहनि आधानेसोमपानेचषट्सुक्षौरंविधीयते अन्यच्च राजकार्यनियुक्तानांनटानांरूपजीविनाम् ॥ छ ॥

श्मश्रुरोमनखच्छेदे नास्ति कालविशोधनं इति अथशवेति गर्भिणीमर्भवतीतस्याः भर्त्ता शववाहे मृतकवहनम् तीर्थगमं तीर्थयात्रां उप
लक्षणत्वाद्विदेशगमनमपि सिंधुमज्जनं समुद्रस्नानम् क्षौरं एतानि कर्माणि नाचरेत् नकुर्यात् उक्तंच सिंधुस्नानं द्रुमच्छेदं वपनं प्रेतवाहनं
विदेशगमनं चैव न कुर्याद्गर्भिणीपतिः राजायोगी पुरंध्रीच मातापित्रोस्तु जीवितोः मुंडनं सर्वतीर्थेषु न कुर्याद्गर्भिणीपतिः नारदः वपनं मैथुनं तीर्थं
वर्जयेद्गर्भिणीपतिः श्राद्धं च सप्तमान्मासादूर्ध्वे चान्यत्र वेदवित् ५५ अथ राज्ञां क्षौरे विशेषं सर्वथा वर्ज्य नक्षत्राणि व भुजंगप्रपातेनाह नृपाणामि
ति नृपाणां पंचमे पंचमे दिने क्षौरनक्षत्रे श्मश्रुकर्म हितं स्यात् पंचमे दिने यदि क्षौरनक्षत्राभावस्तदर्थमाह अस्योदयेवेति अथवाऽस्य क्षौरभ
स्य उदये श्मश्रुकर्म कार्यम् उदयशब्देन तन्नक्षत्रस्यस्वामिनो मुहूर्त्तः तथाच गर्गः क्षौरकर्म महीशानां पंचमे हनि कर्त्तव्यं क्षौरनक्षत्रेप्यथवा तन्मुहूर्त्ते

शववाहतीर्थगमसिंधुमज्जनक्षौरमाचरेन्न खलु गर्भिणीपतिः ३५ नृपाणां हितं क्षौरभे श्मश्रुकर्म दिने पंचमे पंचमे स्यो
॥दयेवा॥

केइति उक्तलेन तु वराह पद्यव्याख्यानावसरे अस्य उदये अस्य क्षौरभस्य उदये लग्ने इति व्याख्यातं यथा मेषलग्नं त्रिंशत् भागात्म
कं तत्राद्यास्त्रयोदश भागा विंशतिकलाधिका यावता कालेन मेषलग्ने उदयं यांति तावदश्विनी नक्षत्रं उदयं यातीति न तदनंतरं यावंतएवांशा याव
ता कालेनोदयं यांति तावद्भरण्युदय इत्यनेन न्यायेन सर्वेषां नक्षत्राणामुदयात्तेषाः भ्रातरस्तु एवं व्याकुर्यात् यस्मिन्काले अश्विन्या उदयं क्षितिजसंब
धः संपद्यते तत्समयमारभ्य यावद्भरण्या उदयक्षितिजसंबंधः तदन्तरे यावान्कालः सोश्विन्या उदय उच्यते एवं सत्युदयलग्न द्वयांशांतराला
त् गणितमार्गेण यावानिष्टकाल आगच्छेत् स एव तन्नक्षत्रोदय इति निष्कृष्टोऽर्थः षडग्निरिति अग्निः कृत्तिका क्षौरा दस्याः षड्वारकृत्तिका
यस्य सः एवं त्रीणि मित्रः अनूराधा यस्य अष्टौकः रोहिण्या यस्य पंच पित्र्याणि मघा यस्य अभ्यश्चत्वारः अर्यमाण उत्तराफाल्गुनी यस्य सः॥

एतादृशात्सौरकुदब्दतोवर्षानंतरंमृत्युंमरणमेतिप्राप्नोति वसिष्ठः अष्टाब्दार्सैः पितृपंचकश्चषड्वह्निधिष्ण्याश्चतुरर्यमर्क्षैः त्रिभैत्रभःपद्मजःसद्भि
भोपिसौरीनरोब्दान्निधनंगतः स्यादितिसौर ३६ अथप्राशनकालवत्सरारंभमुहूर्त्तेप्रपंचामरच्छन्दसाह गणेशेति गणेशविद्यमूद्धसिद्धो वाक्सरस्व
ती रमालक्ष्मीः एतादेवताः संपूज्यपंचमेवर्षेसति शिवएकादशीद्वादशीरुद्रशमीद्वितीयाषष्ठीपंचमीतृतीया आसामन्यतमतिथौ रवावुदकउत्तरा
यण — गतेसति तथालघुनक्षत्राणिहस्ताश्विपुष्यःश्रवणस्वातीरेवतीपुनर्वसुः ईश आर्द्रातक्षाचित्रा मित्रमनूराधाएषामन्यतमनक्षत्रेस
ति तथासतांसोमज्ञगुरुशुक्राणांदिनेदिवसे तथाचरराशयोमेषकर्कतुलामकरास्तद्रहितशुभस्वामिकेवृषमिथुनकन्याधनुर्मीनानाम

षडग्निस्त्रिमैत्रोऽष्टकःपंचपित्र्योऽब्दतोऽब्ध्यर्यमासौरकुन्मृत्युमेति ३६ गणेशविष्णुवाग्रमाःप्रपूज्यपंचमाब्दके तिथौ।
शिवार्कदिग्द्विषट्शरत्रिकेरवावुदक् लघुश्रवोनिलांत्यभादितीशतक्षमित्रभेचरोनसत्तनौशिशोर्लिपिग्रहः सतांदिने
३७ मृगात्कराच्छ्रुतेस्त्रयेश्विमूलपूर्वकात्रयेगुरुद्वयेर्कजीववित्सितेन्हिषट्शरत्रिके शिवार्कदिग्द्विकेतिथौध्रुवांत्यमि
त्रभेपरैःशुभैरधीतिरुत्तमात्रिकोणकेंद्रगैःस्मृता ३८ ॥ ३८ ॥ २ ॥ ७ सतमेलग्नेसतिशिशोर्लिपिग्रहोन्नूतनाक्षरलि

खनाद्यारंभःकार्यः ३७ अथविद्यारंभमुहूर्त्तेपंचचामरेणाह मृगादिति मृगात्त्रयेमृगार्द्रापुनर्वसुषु हस्तात्त्रयेहस्तचित्रास्वातीषु श्रुतेःश्रवणात्त्र
ये श्रवणधनिष्ठाशतभेषु अश्विन्यां मूलपूर्वात्रयेगुरुद्वयेपुष्याश्लेषयोः तथासूर्यगुरुबुधशुक्राणांदिनेतथाषष्ठीपंचम्यादिसप्ततिथिषु शुभे
केंद्रत्रिकोणगैःसद्भिःअधीतिःशुभास्मृता अधीतिरध्ययनम् परैः ध्रुवांत्यमित्रभेअधीतिःशुभाःप्रोक्ताइदंवचनंविद्याविषयमितिदीपि
कोक्तेः विद्यारंभेश्रवणत्रयोपादानमहेश्वरादिमतात् वसिष्ठादिभिःश्रवणस्यकेवलस्यान्नोक्तत्वात् इतिविद्यारंभः ३८ ॥ ३८ ॥

अथव्रतबन्धइति विंशतिपद्यैः प्रोच्यतेइतिशेषः तस्यत्रिविधोपिकालोनित्यःकाम्योगौणश्चक्रमेणतंशार्दूलविक्रीडितेनाह विप्राणमि
ति गर्भदिनमारभ्याष्टमेसौरेवर्षेऽथवाजनेरुत्पत्तिदिनात्सौरवर्षेष्टमेसति विप्राणांव्रतबंधनंनित्यंनिगदितं अथकाम्यंविप्राणामेवगर्भाद्वा
जनेर्वापंचमेवर्षेकार्यं एवंक्षितिभुजांक्षत्रियाणांगर्भाज्जनेर्वाषष्ठेकाम्यं गर्भाज्जनेर्वाएकादशेसौरवर्षेनित्यंवैश्यानांपुनस्तथैवाष्टमेकाम्यं।
तथैवगर्भाज्जनेर्वाद्वादशेनित्यं नारदः आधानादष्टमेवर्षेगर्भतोवाग्रजन्मना राज्ञामेकादशेमौंजीबन्धनंद्वादशेविशामिति अत्रफलश्रवणा
न्नित्यमित्यवसीयते मनुः ब्रह्मवर्चसकामस्यकार्यंविप्रस्यपंचमे राज्ञोबलार्थिनःषष्ठेवैश्यस्यार्थार्थिनोष्टमे अत्रफलश्रवणात्काम्यतापि
उीनसिनागर्भपंचमेव्रतबंधनमुक्तम् गर्भपंचमेब्राह्मणमुपनयेदिति गर्भषष्ठेऽष्टमेवक्षत्रियविशोर्ज्ञेयःगर्भादिःसंख्यावर्षाणामितिस्मृते

विप्राणांव्रतबंधनंनिगदितंगर्भाज्जनेर्वाष्टमेवर्षेवाप्यथपंचमेक्षितिभुजांषष्ठेतथैकादशे वैश्यानांपुनरष्ट।
मेप्यथपुनःस्याद्द्वादशेवत्सरेकालेथद्विगुणेगतेनिगदितेगौणंतदाहुर्बुधाः ३९ ॥

॥ अत्र आपस्तंबसूत्रे गर्भाष्टमेब्राह्मणमु
पनयेद्गर्भैकादशेषुवैश्यमितिवक्तुत्वान्यथामुपपत्यागर्भषष्ठसप्तमाष्टमेष्वितिवृत्तिकृद्व्याख्यानात्त्रयाणामपिनित्यकालता एवंगर्भैकादशेष्वित्यादा
वपिव्याख्येयम् एतच्चतच्छास्त्राध्यायिविषयंज्ञेयं अथगौणकालउच्यते निगदितेप्रोक्तेगर्भाज्जनेर्वाष्टमेइत्यादिकेकालेतस्मिन्द्विगुणितेसतितद्व्र
तबन्धनंगौणमाहुः यथाब्राह्मणस्यषोडशवर्षपर्यंतम् क्षत्रियस्यद्वाविंशतिवर्षपर्यंत वैश्यस्यचतुर्विंशतिवर्षपर्यंतंगौणमित्यर्थः मनुः आषोडशा
द्ब्राह्मणस्यसावित्रीनातिवर्त्तते आद्वाविंशात्क्षत्रबंधोराचतुर्विंशतेर्विशः अतऊर्ध्वंत्रयोप्येतेयथाकालमसंस्कृताः सावित्रीपतिताव्रात्या
भवंत्यपिचगर्हिताइतिकेशवः स्वस्वमौंजीमुख्यकाले श्रेष्ठमध्याधमाःसमाःतिस्रः केशवदैवज्ञैःप्रोक्तामौंजीनिबंधनेइति ३९ ॥

अथव्रतबंधेनक्षत्रादिकंवसंततिलकेनाह क्षिप्रेति गीर्वाणांबुप्रतिष्ठेत्यादिनारदेक्षिणायननिषेधादुत्तरायणमासषट्कंप्रशस्तमितिमासा
नामुक्तत्वान्नक्षत्रादिकमेवोक्तं तत्रकाश्यपः ऋतौवसंतेविप्राणांग्रीष्मेराज्ञांशरद्यथा विशामुख्यंचसर्वेषांद्विजानांचोपनायनंसाधारणंचमा
सेषुमाघादिषुचपंचसु क्षिप्रेति क्षिप्राणिहस्ताश्विपुष्याः ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयं अहिराश्लेषा चराणिश्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वा
तः मूलं मृदूनिमृगरेवतीचित्रानुराधाः तिस्रः पूर्वारौद्रमार्द्रा या एषुद्वाविंशतिभेषुव्रतबंधनंसत् उक्तंच प्राजापत्यादिषड्क्षेमगर्क्षादिषुपंच
स्वमूलादिदशकेचैवसमेत्रेव्रतबंधनमितिअर्थाद्भरणीकृत्तिकामघाविशाखाज्येष्ठाः स्नकार्यामित्यर्थः एतानिसर्वशाखोनक्षत्रमेलकाभि
प्रायेणोक्तानि क्वचिज्ज्येष्ठाशततारापिगृहीता श्रीपतिनिबंधे अश्विनीमृगचित्रासुहस्तेस्वात्यांचशक्रभेपुष्येचपूर्वफाल्गुन्यांश्रवणेपौष्णभे
तथा वासवेशततारासुव्रतबंधः प्रशस्यते भुजबलराजमार्तंडयोरपि हस्तत्रयेरेत्यादिपुत्रयेचशाक्रेंदुपुष्याश्विनीरेवतीष्विति हस्तेशक्राश्वि

क्षिप्रध्रुवाहिचरमूलमृदुत्रिपूर्वारौद्रेऽर्कविद्गुरुसितेंदुदिनेव्रतंसत् द्वित्रीषुरुद्ररविदिक्प्रमितेतिथौचकृष्णादिम
त्रिलवकेपिनचापराण्हे ४०॥ ४०चित्रादिति वसुवरुणोपेंद्रपुष्येंदुपौष्णस्वातीष्वव्याहतास्त्वस्रतमुपनयनंभार्गवाद्येर्मुनींद्रैरिति

च अर्केति सूर्यबुधगुरुशुक्रचंद्रदिवसेषुव्रतंसत् अर्थाद्भौमशनीनिषिद्धौ नारदः आचार्यसौम्यकाव्यानांवाराः वारौतौमध्यफलदावित
रौनिंदितौव्रते तत्राप्यस्तगतेबुधस्यैवारेवर्ज्यः अस्तंगतस्यसौम्यस्यवारोवर्ज्योद्विजन्मनीतिनारदोक्तेः द्वित्रीष्विति द्वितीयातृतीयापंचम्येका
दशीद्वादशीदशमीसंज्ञासुतिथिषुचव्रतंसत्स्यात् नारदेनसप्तमीत्रयोदश्याः प्राशस्त्यमुक्तंतद्वसंताभिप्रायेणज्ञेयं उक्तंचतेनैव विनतुनावसंतेन
कृष्णपक्षेगलग्रहेअपराण्हेचोपनीतः पुनःसंस्कारमर्हतीति कृष्णादिमिति विहितमासानांकृष्णपक्षस्यादिमत्रिलवकेपंचमीपर्यंतंव्रतंस
त् स्यात्कावचतुर्थीमपिकृष्णपक्षेत्वाद्यत्रिभागेशुभंस्यात्व्रतेस्मरेतिवसिष्ठोक्तेः नचेति त्रिधाविभक्तदिनस्यत्र्यंशविभागः क्रमेणपूर्वाण्हमध्या
न्हापराण्हाः संज्ञकाभवंति तत्रापराण्हभागेव्रतंसत् अपराण्हेचोपनीतः पुनःसंस्कारमर्हतीतिनारदोक्तेः त्रिधाविभज्यदिवसंतत्रादौकर्मदै

अथव्रतबन्धे सामान्यतो लग्नभङ्गयोगं प्रमाणिकयाह कवीज्येति ऋतौ षष्ठे मृतौ वष्टमस्थाने चेच्छुक्र गुरुचंद्रलग्नस्वामिनो भवंतित
दा अधमा मरणकारकाः अब्जभार्गवी चंद्रशुक्रौ व्यये अधमौ खलाः पापग्रहाः लग्नाष्टमपंचमस्थानेषु स्थिताः अधमाः ४१ अथसामान्य
तो लग्नमनुष्टुभाह व्रतबन्धइति शुभग्रहाः अष्टमषष्ठद्वादशस्थानस्थिताश्चेत्स्युर्नशोभनाः अन्यस्थाने व्रतबंधे शोभनाः खलाः पापाः त्री
यषष्ठैकादशस्थानेषु शोभनाः स्युः गोकर्केति पूर्णः शुक्लपक्षीयो विधुः वृषभस्थः कर्कस्थश्चतनौ यदि भवेत् तदा सत् शोभनः नान्यथा गुरुर्यं
द्रे लग्ने भिशस्तः स्यात्क्षयरोगी सितेतरे शुक्लपक्षे भवेद्धञ्चास्वभेतुंगे विशेषतइति कृष्णपक्षस्तूच्चस्थचंद्रस्तदा एवमन्यषेधत् वर्धमानो पित्राहूर्णे
श्चंद्रोपरि विलग्नगः निःस्वं करोति व्रतिनं लग्नगः क्षयरोगिणमिति उच्चस्थसंबंधिनोः पक्षयोर्देशाचारतो व्यवस्था स्वगृहगस्तु उत्तमम

कवीज्यचंद्रलग्नपा रिपौ मृतौ व्रतेधमाः व्ययेब्जभार्गवी तथा तनौ मृतौ सुते खलाः ४१ व्रतबन्धेष्टषट्रिःफवर्जिताः
शोभनाः शुभाः त्रिषडाये खलाः पूर्णो गोकर्कस्थो विधुस्तनौ ४२ विप्राधीशौ भार्गवेज्यौ कुजार्कौ राजन्यानामोषधीशो वि
शां च शूद्राणां ज्ञश्चांत्यजानां शनिः स्याच्छाखेशाः स्युर्जीवशुक्रारसौम्याः ४३ शाखेशवारतनुवीर्यमतीवशस्तं शाखेश
सूर्यशशिजीवबले व्रतं सत् ॥ ५ ॥ नहूये ४२ अथवर्णेशशाखेशान्शालिन्याह विप्राधीशाविति शुक्रबृहस्पती ब्राह्मणाधीशौ भौमस्
र्यौ क्षत्रियाणां स्वामिनौ औषधीशश्चंद्रो वैश्यानां स्वामी बुधः शूद्राणां स्वामी शनिरंत्यजानां चांडालानां स्वामी ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽ
थर्वणः इति विदक्रमाज्जीवशुक्रारसौम्याः शाखेशाः स्युः ऋग्वेदस्य गुरुः यजुषः शुक्रः साम्नो भौमः अथर्वणो बुधस्वामी ४३ वर्णेशशाखेशयोः
प्रयोजनं वसन्ततिलकेनाह शाखेशेति यः स्वशाखाधिपस्तस्य वारस्तनुर्लग्नं च वीर्यं बलं गोचरप्रकारेण स्वगृहाद्यवस्थितं तेन वा बलवत्त्वं चव्र
तबन्धेऽतीवशास्तम् यथा गुरुः ऋग्वेदिनामीशोऽतो गुरुवारे गुरुलग्ने धनुर्मीनास्ये गुरुबले च सति उपनयनम् ॥ अतीवशुभं एवं सर्वत्र ज्ञेयं नारदः

शाखाधिपतिवारस्याशाखाधिपबलं शिशोः शाखाधिपतिलग्नं चत्रितयं दुर्लभं व्रते शाखेति शाखां वेदस्तस्येशः शाखेशः जीवेइति जीवेभृगौ चकारात् छाखेशे वर्णेशे वा विजिते युद्धे पराजिते नीचराशिस्थे च सति व्रते लानुष्ठिते न सतां वेदशास्त्रविधिना वेदाध्ययनविधिर्नित्यनैमित्तिकश्रौत स्मार्त्तकर्मानुष्ठानाख्यस्तेषां समाहारद्वन्द्वस्तेन रहितो व्रती स्यात् वसिष्ठः शाखेशगुरुशुक्राणां मौढ्ये बाल्ये च वार्धके नैवोपनयनं कार्यं वर्णेशे दुर्बले सतीति तेन भौमबुधयोस्तेसामगाथर्वणशाखिनोरुपनयनादिनं भवतीतितत्वम् तत्र नीचाद्यवस्थितत्वेपि शाखेशः परिहारमाह वसिष्ठः शत्रुनीचा धिशत्रुस्थस्वांशे वास्वोच्चभागगे शाखेशे वा गुरौ शुक्रे नैनीचफलमश्नुत इति शुक्रस्य शत्रुराशिस्थत्वं वृषभेस्थे के कदाचित्संभवति नीचगत्वं शरदि वैश्यमुपनयेदितिवैश्योपनयनं संभवतीति ध्येयम् ५४ अथ जन्ममासादेः प्रतिप्रसवमाह जन्मर्क्षेति जन्मनक्षत्रे जन्ममासे जन्मलग्ने आदिशब्देन

जीवे भृगौ रिपुगृहे विजिते च नीचे स्याद्वेदशाखि(?)धिनारहितो व्रतेन ५४ जन्मर्क्षमासलग्नादौ व्रते विद्याधिको व्रती ॥

आद्यगर्भेपि विप्राणां क्षत्रादीनामनादिमे ४५ ॥

जन्मतिथौ विप्राणां ब्राह्मणानां आद्यगर्भेपि आपिशब्दात् द्वितीयगर्भादावपि व्रतीबालो व्रते यज्ञोपवीते विद्याधिकः स्यात् क्षत्रादीनां क्षत्रियवैश्यानां पुनरनादिमे द्वितीयगर्भादिबालके सति जन्मर्क्षमासलग्नादौ विद्याधिको व्रती स्यात् आद्यगर्भे तु तेषां सर्वथा निषेध एव शौनकः जन्मोदये जन्मसुतारकासु मासे तथा जन्मतिथौ च राशौ व्रतेन विद्योत्सपरिश्रुतो विप्रात्तो विशेषः प्र थितः पृथिव्यां गर्भाष्टमे गर्गपराशराद्यैः फलं यदुक्तं व्रतबन्धने तु ततोधिकं जन्मसुतारकासु मासे तथा जन्मनि वाडवानाम् विप्रभूदेववाडवा इत्यभिधा नात् प्रथमदशमैकोनविंशनक्षत्राणां ग्रहणार्थं जन्मसुतारकास्वित्युक्तम् जन्ममासनिषेधस्तु आद्यगर्भविषयः क्षत्रियवैश्ययोः विप्राणां तु वाडवा नामिति विशेषोक्तेराद्यगर्भानाद्यगर्भसाधारणं जन्ममासे उपनयनम् जन्ममासादौ शस्तमिति ज्ञेयम् ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥

अथ गुरुबलमनुष्टुभाह बटुकन्येति बटुरुपनयनाधिकारी कन्या स्त्रीजातिः यत्तज्जन्मराशेर्नवपंचमैकादशद्वितीयसप्तमस्थानस्थितो गुरुः श्रेष्ठ उत्तमः दशषट्द्वितीयप्रथमस्थानस्थितो गुरुः पूजया पूजाविधानेनानुष्ठितेन श्रेष्ठः अन्यत्र चतुर्थाष्टमद्वादशस्थानस्थो निंद्यो निषिद्ध इत्यर्थः नारदः बालस्य बलहीनोपि शान्त्या जीवो बलप्रदः यथोक्तवत्सरे कार्यमनुक्तेनोपनायने वसिष्ठः उक्तेपि वर्षे न गुरुर्बली चेच्छान्त्या प्रशस्तं व्रतबन्धकर्म अनुक्तवर्षे स्फुबलप्रदोपि नैवेतयोः स्वबलं गरीयइति गर्गः व्रतबन्धे विवाहे च प्रतिष्ठायां विशेषतः गोचरेणैव कर्त्तव्यं वेधादिकमकारणमिति वेधस्तु व्ययेपक्षैः त्रिगेशैलैः खगेनंदैः स्मरेशरैः रंध्रेरुद्रैः ग्रहैर्विद्धो गुरुः शुद्धोशुभोन्यथा ग्राह्यास्तु गोचरबलाभावे अष्टकवर्गबलमाहुः राजमार्त्तण्डः अष्टवर्गविशुद्धेषु गुरुशीतांशुभानुषु व्रतोद्वाहौ तु कर्त्तव्यौ गोचरेण कदाचनेति अन्यच्च अष्टकवर्गेण ये शुद्धास्ते शुद्धाः सर्वकर्मसु सूक्ष्माष्टवर्गसंशुद्धिः स्तुलाशुद्धिस्तु गोचरे तत्र गुरोरष्टवर्गे बृहज्जातके दिक्स्वायाष्टमदायबंधुषु कुजात्स्वात्त्रिके षं गिराः सू

वटुकन्याजन्मराशेस्त्रिकोणायद्विसप्तगः श्रेष्ठो गुरुः खषट्त्र्याद्ये पूजयान्यत्र निंदितः ४६ स्वोच्चे स्वभे स्वमैत्रे वा स्वांशे वर्गोत्तमे गुरुः।

र्यात्स्वत्रिनयेषु धीस्वनवदिक्कुलाभारिगो भार्गवात् जायायार्थनवात्मनेषु हिमगोर्मन्दात्त्रिषट्द्धीव्यये दिग्धीषट्स्वसुखायपूर्वेनवगोज्ञात्तस्मरेषु द्व्यात् वराहः पूजाभिलाष इति निस्पृहेपि कुर्याद्गुरोः शुद्धिविवर्जितेपि वरस्य लाभे शुभदं विवाहं वदंति गर्गच्यवनादिमुख्याः अत्र चतुर्थाष्टमद्वादशस्थानस्थितत्वेन गुरोर्द्विगुणत्रिगुणादिकां पूजां विधाय विवाहव्रतबन्धादि शुभमिति संप्रदायविदः ४६ अथ गुरुदोषस्यापवादमनुष्टुभाह स्वोच्च इति गुरुश्चतुर्थादिनिंद्यस्थानस्थितोपि स्वोच्चे कर्के स्वभे धनुर्मीने स्वमैत्रे मेषसिंहवृश्चिके स्वांशे धनुर्मीननवांशे वर्गोत्तमनवांशे यथा वृषराशौ वृषनवांशे गुरुर्वर्गोत्तम लक्षणम् वर्गोत्तमा नवांशाश्चरादिषु प्रथममध्यांता इति एषु स्थितो गुरुः इष्टशुभफलदाता अन्येषु एतादृशो गुरुः अतीवशुभः भुजबलः वर्गोन मेरुभवने [illegible] केस्वभवनोच्चनवांशके वा जन्माष्टरिः फरिपुखत्रिचतुर्थगोपि जीवः॥ ६ ॥ ६

क्रूरवार्थक्रूरक्र्व्हिकरो विवाहे नीचेति नीचंमकरः अरिस्थाःमिथुनकन्यातुलावृषराशिस्थः शुभोप्यसन् अनिष्टफलदातेत्यर्थः उक्तंच उच्चस्थः स्वगृहेसुहृद्भवनगोवाचस्पतिर्निस्वरः पूर्णायुर्विविधार्थसौरव्यजनकोजन्माष्टमस्थोपिचेत् नीचस्थोरिगृहे दिवाकरकरच्छायानुगामीसदा। पीडोऽनिष्टफलंददातिनियतंवैधव्यदुःखास्पदं अत्राष्टमस्थोपिचेदित्यपिशब्देनचाष्टमलक्षणगुणप्रपूजयेदिति विधानात्पूजामनीहमाने प्युपनयनादिशुभंस्यात् द्वादशचतुर्थस्थानस्यतुद्विगुणपूजामिच्छतः तथातृतीयादिस्थानस्यपूजामात्रापेक्षस्यगुरोः शुभफलदातृतास्ती तिकिंवक्तव्यमितिकेशवक्तिकन्यायसूचनार्थोपिशब्दः नचाष्टमलक्षणपूजयेदितिशत्रुगृहस्थितगुर्वभिप्राय अस्यापवादोरत्नकोशेगो चराष्टकवर्गाभ्यांयस्यशुद्धिर्नलभ्यते तस्योपनयनंकार्यंचैत्रेमीनगतेरवौ हरौसिंहाश्रगेजीवेनीचस्थेनीचभागगे मौंजीबंधःशुभःप्रोक्तश्चैत्रे मीनगतेरवौ पाठांतरेजन्मभादष्टगेसिंहेनीचेवाशत्रुगेगुराविति अर्थाच्चैत्रेमेषगेर्कोनिषिद्धः तथाचोक्तं सौम्यायनेव्रतंकार्यंचैत्रमासिविशेषतः

रिःफाष्टतुर्यगोपीष्टोनीचारिस्थःशुभोप्यसन् ४७ कुसेमंत्रप्रयेनध्यायेशनौनिश्यपराह्णके॥ ९ ॥श्रीशुभम्

मेषेननिंद्योयदिफाल्गुनेस्यादजस्तुवैशाखगतोननिंद्यः मध्याश्रितौद्वावपिवर्जनीयाविद्यादिबाचामपिमेवमुक्तिरितिदैवज्ञगणेशदैवज्ञेरप्या धायितोभिर्मूलमिवप्रतिभातिमूलवाक्याभावात् ४७ अथव्रतबन्धेवर्ज्यानन्तुभाह कुसेइति एषुव्रतबन्धोनेष्टः कृष्णेप्रथमत्रिभागरहिते। कृष्णपक्षेप्रदोषेयस्मिन्दिनेसंध्याकालेप्रदोषोलक्षणमर्कतर्केसायग्रेवक्ष्यति अनध्यायेवक्ष्यमाणे निशीति अंगवंगकलिंगेषुसौराष्ट्रमगधे षुच तीर्थयात्रांविनागच्छन्पुनःसंस्कारमर्हतीतिपुनःसंस्कारप्राप्तौनिमित्तानन्तरमेवनैमित्तिकन्यायेनयदि। त्रिसद्भावस्तदोपनयनंमाशुद्धि। तिरात्रिपदोक्तिः तथाप्राकुसंध्यापातःसंध्यातस्यागर्जितेमेघशब्दे वसिष्ठः व्रतेहिपूर्वसंध्यायांबारिरायदिगर्जति तद्दिनेस्यादनध्यायस्तत्रंतत्र विवर्जयेदिति अपरार्कः क्षीणेचंद्रेष्टमेशुक्रेनिरंशेचैवभास्करे कर्त्तव्यंनोपनयनंनानध्यायेगलग्रहे राशेःप्रथमभागस्थोनिरंशःसूर्यउच्यते

चत्वारि सप्तम्यादि दिनत्रयं चतुर्थी चैकतः प्रोक्ता अष्टावेते गलग्रहः दैवज्ञमनोहरे प्रदोषे निश्यनध्याये मन्देकृष्णे गलग्रहे मधुं विनोपनीतस्तु पुनः
संस्कारमर्हति गलग्रहे प्रदोषे च स्वस्यापुरुषजायते इति ५८ अथांशफलमनुष्टुभाह क्रूरो जड इति षट्कर्माणि यजनं याजनं चैव तथा दानप्रतिग्रहौ
अध्यापनं चाध्ययनं षट्कर्मा धर्मभाक् द्विज इति अन्यत्स्पष्टम् ५९ अथ चंद्रनवांशफलस्यापवादं सापवादं तज्जौलगुरुचंद्रमोटनकमिति लक्षणलक्षितेन
मोटनकछंदसाह विद्यानिरत इति यस्मिन्कस्मिन्राशौ चंद्रे शुभग्रहराशिनवांशे चेत्तदा व्रती विद्यानिरतो भवेत् यदि पापग्रहराशिनवांशे चंद्र
स्तदा दरिद्रतरः धनरहितः यदि स्वलवेककांशे स्यात्तदा बहुदुःखसहितो भवेत् अथ स्वांशगतचंद्रस्यापवादमाह कर्णेति कर्णे श्रवणे अदितौ पुन

प्रावृक्संध्यागर्जिते नेष्टो व्रतबंधो गलग्रहे ५८ क्रूरो जडो भवेत्सापः पटुः षट्कर्मकृद् बुधः यज्वार्थभाक्तथा मूर्खो वीर व्याद्यंशेत
नौक्रमात् ५९ विद्यानिरतः शुभराशिलवे पापांशलवे हि दरिद्रतरः चंद्रे स्वलवे बहुदुःखयुतः कर्णादितिभे धनवान्
स्वलवे ५० राजसेवी वैश्यवृत्तिः शस्त्रवृत्तिश्च पाठकः प्राज्ञोऽर्थवान्म्लेच्छसेवी चंद्रे सूर्यादिखेचरैः ५१ शुक्रे जीवे तथा
चंद्रे सूर्यभौमार्किसंयुते ॥ ⌒ वैसौ नक्षत्रे उपनयने स्वांशे चंद्रः स्यात्तदा धनवान्भवेत् नारदः श्रवणादितिनक्षत्रे कर्कांशस्थे निशाक

रे तदा व्रती वेदशास्त्र धनधान्य समृद्धिमान् ५० केंद्रस्थानां फलमनुष्टुभाह राजसेवीति केंद्रे सूर्यादिखेचरैः प्रत्येकं सहिते क्रमादिदं फलद्वयम्।
अन्यत्स्पष्टं अत्र लग्नस्थ चंद्रे केंद्रस्थ शनिं च विना सर्वे ग्रहाः शुभा इत्यवगम्यते मुनिभिस्तु केंद्रे पापा निषिद्धा इत्युक्तम् नारदः स्फूर्जितं केंद्रगे भौमश्चि
ष्या चार्यविनाशनं अत्र स्वगृहोच्चाद्यवस्थिताः पापाः केंद्रस्थाः शुभफलदातारः अन्यथा नेति विरुद्धार्थवचनयोर्विषयविवेकः ५१ अथान्यदाह शु
क्रे ति शुक्रे जीवे चंद्रे त्रिषु एकसूर्यसंयुते व्रती निर्गुणः स्यात् भौमसंयुते क्रूरचेष्टः क्रूरा हिंसनशीला चेष्टा यस्य तादृशः स्यात् ॥ ॥ निर्गुणेऽशनिर्दे

ज्ञो निर्दयो वा स्यात् तथा तस्मिन्नेव जीवे शुक्रे चंद्रे वा प्रत्येकं सद्भिर्युते पटुः सर्वविद्यानिपुणः स्यात् ५१ अथान्यत्प्रमाणिकयाह विधौ सितांशगेति चंद्रे
शुक्रांशगे शुक्रे त्रिकोणगे गुरौ तनौ लग्ने वसति व्रतीवटुः समस्तांश्चतुरो वेदानवैतीति समस्तवेदवित् एवं यमांशगे शनिनवांश संस्थिते चंद्रे सति लग्ने गुरौ
वसति सिते त्रिकोणगे सति अपि निर्घृणः स्यात् महेश्वरः जीवे लग्नमधिष्ठिते भृगुसुते धर्मात्मजस्थे विधौ शुक्रांशे अखिलवेदविद् विख्यातस्तथा शुक्रे तमोधने
इति नारदः लग्नं सर्वगुणोपेतं लभ्यते स्वैर्दिनेन सत् दोषाल्पत्वं गुणाधिक्यं बहुसंमतमिष्यते दोषदुष्टो हि कालो यः सोयमाहुर्न शक्यते दोषावधारे
योमहादोष इत्यर्थः ५३ अथानध्यायान् जवनचपलार्यमाह शुक्रचित्रक इति अनध्यायाः आषाढशुक्लदशमी ज्येष्ठशुक्लद्वितीया पौषशुक्ले
कादशी माघशुक्लद्वादशी एता अनध्यायाः भूतश्चतुर्दशी तदाद्वितयं चतुर्दशी पूर्णिमा प्रतिपद् कृष्णपक्षे आमावास्या तन्मध्ये अष्टमी च तयोः

निर्गुणः क्रूरचेष्टः स्यान्निर्घृणः सद्युतेपटुः ५२ विधौ सितांशगे सिते त्रिकोणगे तनौ गुरौ समस्तवेदविद्द्वितीयमांशगेतिनि
र्घृणः ५३ शुक्रविशुक्रकपौषतपस्यादिगश्विरुद्रार्कसंख्यसिततिथयः॥ ५४ समाहारः तथा संक्रमणं सूर्यस्य निस्यनं संक्रांतिदिनं

मकारान्मन्वाद्यास्तिथी मघाविद्यादिनोक्ताः तत्राषाढशुक्लदशमी पौषशुक्लैकादशी च मन्वादि ज्येष्ठशुक्लद्वितीया माघशुक्लद्वादशी च सोपपदे यच्च
पि चैत्रशुक्लतृतीया मन्वादिः वैशाखशुक्लतृतीया युगादिस्तथापि ते उभे तृतीये नानध्यायौ तथैव फाल्गुनकृष्णद्वितीया चतुर्मास्य द्वितीयापि नानध्यायः।
तासां प्राशस्त्याभिधानात् तथा च वसिष्ठः या चैत्रवैशाखसिता तृतीया माघस्य सप्तम्यथ फाल्गुनस्य कृष्णे द्वितीयापनये च शस्ता प्रोक्ता भरद्वाजवसिष्ठ
मुख्यैरिति अन्यासां युगादिमन्वादीनां व्रतबंधे अप्रसंगादेव अग्रहणम् केचिदाचार्याः या चैत्रवैशाखेति वचनं लिखित्वापि स्वेच्छया नांगी कुर्वंति तत्र
पुनः धर्मात्रिमेव प्रमाणं न परस्पममद्भुतलम् तन्मते तृतीये अनध्यायेन ज्ञेयम् व्रतेषु इति परमावश्यकत्वे यो ननार्थम् गौतमः पक्षद्वयचतुर्दश्यामष्टमी
दितये तथा पक्षादावपि पक्षांते ब्रह्म नाधीयते नरैः फलं च अष्टमी हंत्युपाध्यायं शिष्यं हंति चतुर्दशी॥ ५५॥ ॥ ॥ ॥

अमावास्योभयंहंतिविप्रतिपत्साठनाशिनी मनुः चातुर्मास्यद्वितीयासुमन्वादिषुयुगादिषु अष्टकासुचसंक्रांतौशयनेबोधनेहरेः अनध्यायंप्र
कुर्वीततथासोपपदासुचेति चातुर्मास्यद्वितीयागर्गेणोक्तः आषाढफाल्गुनोर्जेष्वाद्वितीयाविधुसंक्षये चातुर्मास्यद्वितीयास्ताःप्रवदंतिमहर्षयः।
मन्वादयोयुगाद्यश्चपूर्वमुक्ताः सिताज्येष्ठेद्वितीयाचअश्विनेदशमीसिता चतुर्थीद्वादशीमाघेएताःसोपपदाःस्मृताः नैमित्तिकाअनध्यायास्तुस्मृ
त्यर्थसारे मिघीतभूकंपोल्कानिपतनादिसर्वाद्भुतेष्वाकालिकोनध्यायाःअग्न्युत्पातेवाऽकालवृष्टौवा आर्द्रादिज्येष्ठांतात्कालादन्यत्राकालवृष्टिः सायं
संध्यागर्जनेउत्पातोनध्यायःअर्धरात्राद्वूर्ध्वंगर्जनेअर्धरात्रेवाआकालिकोनध्यायःप्रातःसंध्यागर्जनेत्वहोरात्रमितिकालमर्यादीकृत्येत्याकालंआ
कालेभवआकालिकःयस्मिन्कालेनिमित्तमुत्पन्नंतदारभ्यद्वितीयदिनेतत्कालपर्यंतमित्यर्थः स्मृतिरत्नावल्यां अनूराधर्क्षमारभ्यषोडशर्क्षेषुभा
स्करः यावच्चरतिचैतावदकालमुनयोविदुरितिकालवृष्टौतुताकालमकालेतुत्रिरात्रकम् अतिमात्रायवावृष्टिर्नाधीयीतदिनत्रयं आपस्तंबः

**भृतादित्रितयाष्टमीसंक्रमणंचव्रतेष्वनध्यायः ५४ अर्कतर्कत्रितिथिषुप्रदोषःस्यात्तदग्रिमैःरात्र्यर्द्धसार्धप्रह
रयाममध्येस्थितैःक्रमात् ॥ ५५ ॥** उल्कायामग्न्युत्पातेचसर्वासांविधानामालिकमिति मनुःचौरैरुपप्लुतग्रामेसंग्रामेचाग्निकारि
ते आकालिकमनध्यायंविद्यात्सर्वाद्भुतेषुचेति अद्भुतेषुरुधिरादिवृष्टिषु वसिष्ठःउपलरुधिरपांसुपातेत्र्यहमिति स्मृत्यंतरेविद्युद्गर्जितवृष्टीनांसंपाते
यदाभवेत् कालवृष्टौतुताकालमकालेतुत्रिरात्रकमित्यादिकानैमित्तिकाअनध्यायापदामेखलाबंधात्प्रागुत्पन्नास्सदाव्रतबंधोनकार्यएव यदातु
मेखलाबंधतदनंतरंव्रतहोमात्पाकात्प्रागुत्पन्नास्तदाजातोपिनप्रवर्तंते ५४ अथप्रदोषलक्षणमनुष्टुभाह अर्केति तदग्रिमैरर्कादितिथिषुप्रदोषः
स्यात् यथा द्वादश्यामर्धरात्रात्प्राक् त्रयोदशीप्रवृत्तौप्रदोषःषष्ठ्यांसार्धप्रहरमध्येसप्तमीप्रवृत्तिस्तदाप्रदोषःतथातृतीयायांप्रहरमध्येचतुर्थीप्रवेशःप्रदो
षःअत्रद्वितीयप्रहरस्यचरमघटिकाद्वयमितःकालःस्थूलोरात्र्यर्द्धशब्देनवाच्यःतेनसमांशवाच्यिवामावार्धेनपुस्तक

अथव्रतबंधानंतरं सायंकाले बह्वृचां ब्रह्मोदनाख्यः संस्कारोऽभिहितस्तत्रार्यया विशेषमाह प्राक्ब्रह्मोदनमिति स्पष्टार्थं उक्तं च नृसिंहप्रसादे ब्रह्मोदनविधेः पूर्वं प्रदो
षो गर्जितो भवेत् तदा विघ्नकरं ज्ञेयं बटोरध्ययनस्य तत् तस्य शांतिप्रकारं तु वक्ष्ये शास्त्रानुसारतः स्वस्तिवाचनपूर्वं तु हवनं कारयेद्बुधः प्रधानं पायसं साज्यं द्रव्यं
शांतियज्ञे भवेत् सूक्तं बृहस्पतिर्विद्वान् पठेद्वियास्मद्ध्ये गायत्रीं युजतमंत्रः प्रायश्चित्तं तु सर्पिषा धेनुं सवत्सकां दद्यादाचार्याय पयस्विनीं शिलां होमविधेः प
श्चात् स्थापयेत्तत्र संसदि ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात्ततो ब्रह्मोदनं चरेदिति ५६ अथ वेदविशेषेण नक्षत्राणि वसंततिलकयाह वेदेति मृगाश्लेषार्द्रा हस्तचित्रास्वाती
मूलपूर्वात्रयेषु ऋग्वेदाध्यायीनाम् रेवती हस्तानुराधा मृगपुष्य रोहिण्युत्तरात्रयेषु यजुर्वेदाध्यायीनाम् अश्विनी धनिष्ठा पुष्य हस्तोत्तरात्रयार्द्रा श्रव
णेषु सामवेदाध्यायिनाम् मृगरेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधाधनिष्ठापुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यायिनाम् पूर्वश्लोकोनुवर्त्तनसदपराग्निष्वुपनयनसत् श्रु

॥प्राक्ब्रह्मोदनपाकाद्व्रतबंधानंतरं यदि चेत् उस्रातानध्ययनोत्यतावपि शांतिपूर्वकं तत्स्यात् ५६ वेदक्रमाच्छ्रु शिशिवाहिक
रत्रिमूलपूर्वासु पौष्णकरमैत्रमृगादितीज्ये ध्रौवेषु वाश्विवसुपुष्यकरोत्तरेशकर्णे मृगांत्यलघुमैत्रधनादितौ सत् ५७ नांदी
श्राद्धोत्तरं मातुः पुष्पे लग्नांतरे न हि ॥ शुभमित्यर्थः उक्तं च मूले हस्तत्रये सार्पशैवे पूर्वात्रये तथा ऋग्वेदाध्यायिनां कार्यं मेखलाबंधनं बुधैः।
पुष्ये पुनर्वसौ पौष्णे हस्ते मैत्रे शशांकभे ध्रौवेषु च प्रशस्तं स्यात् यजुषां मौंजिबंधनं पुष्यवासवहस्ताश्वि शिवकर्णोत्तरात्रयं प्रशस्तं मेखलाबंधे बह्वृनां सा
मगायिनां मृगमैत्राश्विनीहस्तौ रेवत्यादितिवासवं अथर्वपाठिनां शस्तो भगणोयं व्रतार्पणे ५७ अथान्यं विशेषमनुष्टुभाह नांदीश्राद्धेति नांदीश्राद्धं कृत्वा श्राद्ध
तत्कस्मानंतरं यदि संस्कार मातुः पुष्पे रजोदर्शने जातु सति लग्नांतरे च न सति तदावश्यकर्त्तव्यत्वे धर्मशास्त्रोक्तां शांतिं विधाय चौलं यज्ञोपवीतं विवाहश्च
कार्यः अन्यथा समीचीनलग्नांतरसत्वे सति चौलादि न सत् दुष्टफलमित्यर्थः मेधातिथिः चौले च व्रतबन्धे च विवाहे यज्ञकर्मणि पत्नी रजस्वला यस्य प्रा
यस्तस्य न शोभनम् स्मृत्यंतरे प्राप्तमभ्युदये श्राद्धं पुनः संस्कारकर्मणि ॥ छ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥

पत्नीरजस्वलाजातानुक्तुर्यात्तत्पितातदेति तत्सितेतिनांदीश्राद्धं कर्तुमुपलक्षणं अतोज्येष्ठभ्रात्रादिनाकरिष्यमाणनांदीश्राद्धास्वाकर्तृस्त्रीरज
स्वलाचेत्तदानांदीश्राद्धनिषेधान्मंगलंनकार्यमेव संस्कार्यमातरिरजस्वलायांतुसन्निहितलग्नांतरासंभवेशांतिंकृत्वातदानीमेवतन्मंगलंकार्यम्
आरब्धत्वान्नस्मृत्युक्तदोषः अपशकुनंनिरासार्थंशांतिःकार्या उक्तंच वधूवरान्यतरस्यजननीचेद्रजस्वला संपूर्णेतुबलेप्राप्तेकुर्यात्तत्पाणिपीडनमिति व
लेग्रहक्लेच वाक्यसारे अलाभेसन्मुहूर्तस्यरजोदोषेत्युपस्थिते श्रियंसंपूज्यविधिवत्ततोमंगलमाचरेत् हैमीमाषमितांपद्मांश्रीसूक्तविधिनार्चयेत्।
चरुंचपायसंहुत्वाभिषिच्यहितमाचरेत् यदातुकृतेमंगलेमंडपोद्वासनात्प्राक्मातरिरजस्वलायांशांत्यादिकंकार्यमेव मंगलस्यासमाप्तत्वात् यदातु।
ज्येष्ठभ्रात्रादिनाकृत्वानांदीश्राद्धासंततस्त्रीरजस्वलाचेत्तदानकोपिदोषः अन्योपिविशेषस्तत्रैव उपवासेनशुध्यतिनार्यःसद्योरजस्वलाः एकाकि

शांतंचौलंव्रतंपाणिग्रहःकार्योन्यथानसत् ५९ विचैत्रव्रतमासादेविभौमास्तेविभूमिजे छुरिकाबंधनंशस्तंनृपा।
णांप्राग्विवाहतः ५९ केशांतंषोडशेवर्षेचौलोक्तदिवसेशुभम् ॥ ६० न्यो विवाहादौदेशभंगेषुवायदीति ५८ अथछुरिकाबन्धनमु
हूर्त्तमनुष्टुभाह विचैत्रेति चैत्रवर्जितेषूपनयनमासेषुमाघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठेष्वित्यर्थः आदिशब्देनव्रतबन्धोक्ततिथिनक्षत्रजन्मलग्नादीनां
ग्रहणंवाकीदृशेव्रतमासादौविभौमास्तेभौमास्तरहिते गुरुशुक्रास्तादिसामान्यनिषेधादेवसिद्धम् तथा विभूमिजेभौमवारसहितेसूर्यादिवारेनृपा
णांक्षत्रियाणांविवाहतःपूर्वंछुरिकायाआत्मरक्षार्थशस्त्रविशेषस्यबन्धनंकर्त्तव्यमितिशेषः तच्छस्तंहितं विवाहात्प्रागित्युक्तेः अवधित्वनिश्चयात्समावर्त्तना
नंतरंकार्यम् अन्यथोपनयनानंतरंकार्यमित्येवंब्रूयात् ५९ अथकेशांतसमावर्त्तनमुहूर्त्तंअनुष्टुभाह केशांतमिति षोडशेवर्षेचौलोक्तदिवसेमुहूर्त्ते।
गोदानापरपर्यायंकेशांतसंज्ञकंशुभंस्यात् गावःकेशादीयंतेखण्ड्यन्तेयस्मिंस्तद्गोदानम् गोदानंषोडशेवर्षेइत्येतद्ब्राह्मणविषयम् क्षत्रियवैश्ययोर्द्वा।
विंशेचतुर्विंशेचविरोधात् तथामनुः केशांतंषोडशेवर्षेब्राह्मणस्यविधीयते राजन्यबंधोर्द्वाविंशेवैश्यस्यद्व्यधिकेततइति ॥ ६० ॥ ५ ॥ ३ ॥

आश्वलायनः प्रथमंस्यान्महानाम्नी द्वितीयंचमहाव्रतं तृतीयंस्यादुपनिषद्गोदानाख्यंततःपरं अत्रजाताधिकाराद्गोदानंजन्माद्यब्देतुषोडशेइति
वृत्तिकारवचनात् त्रयोदशेमहानाम्न्यादिभवंति त्रयोदशेमहानाम्नी चतुर्दशेमहाव्रतं पंचदशेउपनिषद्व्रतंषोडशेगोदानमिति एवंसति पूर्वश्लोकोक्तगोदानकालात्प्राक् वर्षचतुष्टयक्रमेण महानाम्न्यादिभवंति व्रतोक्तेति हि निश्चयेनयज्ञोपवीतोक्तदिवसे आदिशब्देनवारनक्षत्रतिथिल
ग्नांशकेषुसमावर्त्तनकर्मेष्यते अत्रकश्यपेनचैत्रोवर्जितःचैत्रमासविवर्जितेषुमाघादिषुचपंचसु एतच्चगोदानानंतरं विवाहात्प्राक्कार्यम् कु
र्यात्समावर्त्तनंकर्मपश्चाद्गोदानतः पाणिनिपीडनात्प्रागितिवसिष्ठोक्तः क्वचिद्द्वितीयवर्षेतन्निषेधउक्तः वधूप्रवेशंव्रतमोक्षणंचपुंसापुनर्दारपरिग्रहं
च नाब्दे द्वितीये विदधीतधीमान्वदंतिगर्गात्रिवसिष्ठमुख्याइतितन्निर्मूलत्वादुपेक्ष्यं परिकरोऽलंकारउत्सर्गापवादरूपःशेषंस्पष्टम् ६० ॥ ॥इ

व्रतोक्तदिवसादौहिसमावर्त्तनमिष्यते ६० इतिमुहूर्त्तचिंतामणौसंस्कारप्रकरणंपंचमंसमाप्तम् ५ ॥
भार्यात्रिवर्गकरणंशुभशीलयुक्ताशीलंशुभंभवतिलग्नवशेनतस्याः ॥ ॥ छ ॥ १ ॥

तिदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायांस्वकृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायांप्रमिताक्षरायांसंस्कारप्रकरणंपंचमंसमाप्तम् ५ ॥अथविवाहप्रक
रणंव्याख्यायते ॥ तत्रानाश्रमीनतिष्ठेतेत्यादिवचनात्समावर्त्तनानंतरंसर्वाश्रमाणामुपकारकत्वाद्गृहस्थाश्रमएवमुख्यः सचेत्सुशीलस्त्र्यधी
नः शीलंचलग्नाधीनमित्यतोलग्नशुद्धिकथनंवसंततिलकयाप्रतिजानीतेभार्येति शुभंभर्त्रादेरनुकूलंशीलंस्वभावोयस्याःसात्रिवर्गस्यध
र्मार्थकामरूपस्यकरणमतिशयेनसाधनंतस्याःशुभलग्नवशेनशीलंशुभंभवति यतःसुतशीलधर्माःतन्निघ्नताविवाहाधीनता अधीनोनि
घ्नआपतइत्यमरोक्तेःउपगताःप्राप्ताः अतोहीतिनिश्चयेनविवाहसमयःपरिचिंत्यतेविचार्यतइति ननुजन्मकालीनग्रहजनितशुभाशुभंदुर
तिक्रममितिविवाहलग्नानर्थक्यमितिचेन्न ज्योतिषशास्त्रावेदितशुभसमयात्स्थविधिजन्यापूर्वजनितशुभफलेनजन्मांतरीयदुर्दैवध्वंसोभवतीति

शुभलक्षणक्रियां भजन्ति तां पूर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्योतिस्तत्र प्रयोजनमिति सर्वत्र ज्ञेयम् १ अथ प्रश्नलग्नाद्विवाहयोगद्वयं स्रग्धरया-
ह अथशब्दो मंगलार्थः आदौ संपूज्येति आदौ गणकं ज्योतिर्विदं रत्नादिभिः मणिवस्त्रफलादिभिः संपूज्य ततः प्रष्टा कन्यायाः उद्वाहं गणकं वेदयेत
गतिबुद्ध्यादिनाऽणौ कर्तुः कर्मत्वं कीदृशं गणकं स्वस्थचित्तं अव्याकुलांतःकरणं स्वस्थे चित्ते तु हृदयः संभवतीत्युक्तः उत्सलः प्रष्टा मणिकनक-
युतैः फलकुसुमैः राशिचक्रमभ्यर्च्य पृच्छेद्यथाभिलषितं भक्त्या विनयान्वितः प्रश्नं दिगिति यदि प्रश्नलग्नाद्दशमैकादशतृतीयसप्तमपंचमा-
नामन्यतमे स्थाने स्थितश्चंद्रो जीवेन गुरुणा दृष्टः सद्यः शीघ्रं परिणयनकरः स्यात् वा अथवा गोतुलेति वृषतुलाकर्कीणामन्यतमं प्रश्नलग्नं स्यात्त-

तस्माद्विवाहसमयः परिचिंत्यते हि तन्निघ्नतामुपगताः सुतशीलधर्माः १ आदौ संपूज्य रत्नादिभिरथ गणकं वेदयेत्स्व-
स्थचित्तं कन्योद्वाहो दिगीशानलहयविशिखे प्रश्नलग्नाच्चंद्रो दृष्टो जीवेन सद्यः परिणयनकरो गोतुलाकर्कटाख्यं वा ।
स्यात्प्रश्नस्य लग्नं शुभखचरयुतालोकितं तद्विदध्यात् २ विषमभांशगतौ शशिभार्गवौ तनुगृहं बलिनौ यदि पश्यतः रच-
यतो वरलाभमिमौ यदा युगलभांशगतौ युवतिप्रदौ ३ षष्ठाष्टस्थः प्रश्नलग्नाद्यदींदुर्लग्ने क्रूरः सप्तमे वा कुजः स्यात् मू-
र्तौ विंदुः सप्तमे तस्य भौमो रंडा सा स्यादष्टसंवत्सरेण ४ ॥

शुभग्रहैर्युतमवलोकितं वा भवेत्तत्परिणयनं विदध्यात् २ अथान्यं यो-
गद्वयं द्रुतविलंबितेनाह विषमभांशगता वितिस्पष्टार्थं ३ अथ प्रश्नलग्नाद्वैधव्ययोगत्रयं शालिन्याह षष्ठाष्टस्थ इति चंद्रः प्रश्नलग्नात्षष्ठाष्टमस्थ-
स्तदा कन्याष्टसंवत्सरेण विवाहवर्षाद्रंडा भर्तृनाशिका स्यात् अथवा लग्ने यः कश्चित् क्रूरग्रहः स्यात्ततः सप्तमे कुजो भवेत्तदाष्टवर्षमध्ये रंडा स्यात् के-
चित्सप्तमे पि पापायएवं प्रश्नं निषेधंति कश्यपः एको लग्नगतः पापो अन्यः सप्तमराशिगः आसप्तमाब्दान्मरणं पुरुषस्य न संशय इति तेषां मते सप्तमे
वा खलाः स्यादिति पाठः अथवा मूर्तौ लग्ने चंद्रः तस्य सप्तमे भौमो भवेत् तदाऽष्टवर्षेण रंडा स्यात् ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ६ ॥

अथप्रश्नलग्नात्कुलटामृतवत्सायोगंदोधकवृत्तेनाह प्रश्नतनोरिति स्पष्टार्थः कश्यपः स्वनीचगः शत्रुदृष्टः पापः पंचमगोयदा मृतपुत्रांकरोत्येव
कुलटावानसंशयइति ५ अथविवाहभंगयोगंपुष्पिताग्रयाह यदीति सितातिरिक्तपक्षेकृष्णपक्षेयदिचन्द्रः समराशिवृषकर्कादिष्वतः सन्
तनुगृहतः प्रश्नलग्नाद्रिरंध्रेषष्ठेष्टमेवास्थानेस्थितः पापग्रहावलोकितोभवतितदायंयोगोविवाहस्यविनाशकारकोभवति ६ एवंप्रश्नलग्ना
द्वैधव्यादियोगमभिधायेदानींजन्मलग्नादावपिबालवैधव्ययोगविचारमतिदिशन्तत्परिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह जन्मोत्थमिति प्रश्नल
ग्नाद्यथाविधवायोगोविचारितस्तथाजन्मोत्थंजन्मलग्नोद्भवंचबालविधवायोगंजातकशास्त्रादेर्बाल्येविधवाभौमेपतिसंत्यक्तादिवाकरेत

प्रश्नतनोर्यदिपापनभोगः पंचमगोरिपुदृष्टशरीरः नीचगतश्चतदाखलुकन्यासाकुलटाथवामृतवत्सा ५ यदिभव
तिसितातिरिक्तपक्षेतनुगृहतः समराशिगः शशांकः अशुभखचरवीक्षितोरिरंध्रेभवतिविवाहविनाशकारकोयं
६ जन्मोत्थंचविलोक्यबालविधवायोगंविधायव्रतंसावित्र्याउतपैप्पलंहिसुतयाकुर्याद्इमांवारहः सल्लग्नेऽच्युतमूर्त्ति
पिप्पलघटैः कृत्वाविवाहंस्फुटंदद्यात्तांचिरजीविनेत्रनभवेद्दोषः पुनर्भूभवः ७ ॥ स्थेसौरेपापैर्दृष्टेकन्यैवजरांसमुपयातितं

ता लग्नेव्ययेचपातालेजामित्रेचाष्टमेकुजेकन्याभर्तृविनाशायभर्त्ताकन्याविनाशदइत्याद्युक्तेर्बालवैधव्ययोगेबालविधवायोगंविचार्य
वक्ष्यमाणव्रतंवैधव्ययोगपरिहारंकारयेदित्यन्वयः तत्रवैधव्ययोगपरिहाराभावः योयोभावः स्वामिदृष्टोयुतोवासौम्यैर्वास्यात्तस्यतस्यास्तिवृद्धिरि
तिसप्तमस्थानंस्वस्वामिसौम्येक्षितंचेद्भवतितदाभर्तृसुखंभवतीति अन्येस्त्रीणांमहत्यरिष्टयोगेभर्तृश्चस्वल्पेऽरिष्टयोगेतत्परिहारमाहुः अथवा
परिहार्यवैधव्ययोगप्रतिकारमाह विधायेतिरहइतिवक्ष्यमाणमिहापियोज्यं पित्रादिःसुतयाकन्ययाकृत्वारहएकान्तेहिनिश्चयेनसावित्र्याव्रतं
विधायपश्चादिमांकन्यांचिरंजीविनेवरायदद्यात् तदुक्तंव्रतखंडे सावित्र्यादिव्रतानीनिभक्त्याकुर्वन्तियाः स्त्रियः सौभाग्यंचसुखंलंचभवेत्तासांसुसंतति

बलवद्वैधव्ययोगे बाल्ये सति मृगीदृशां पिता रहसि कुर्वन्ति तदुक्तं शास्त्रसंमतं सद्दिने शुभनक्षत्रे चंद्रताराबलान्विते अवैधव्यकरैर्योगे लग्ने ग्रहबला-
लान्विते व्रतारंभं प्रकुर्वीत बालवैधव्यनाशकं स्नातां चित्रवस्त्राढ्यां कन्यां पितृगृहाद्बहिः नीत्वाश्वत्थशमी स्थले यद्वा बदरिकाश्रमे आलवालं प्र-
कुर्वीत विपुलं मृदुकर्षितं कुमार्याचार्यनिर्दिष्टं कृतसंकल्पमादरात् करकांबुप्रपूर्णेन सिंचनं प्रतिवासरं वैशाखे वाश्विने मासि तृतीयायाः सितपक्षतः पावक-
ष्णातृतीयान्तं मासमेकं यथाविधि ब्राह्मणानां तथा स्त्रीणां पूजनं च समारभेत् तदा शिवाप्नुयात्कन्या सौभाग्यं च सुखान्वितं प्रतिमा पार्वती नाम्नी वैण-
वे भाजने र्चयेत् चंदनाक्षतदूर्वाद्यैर्बिल्वपत्रैर्यथाविधि उपचारैर्यथाभक्त्या नैवेद्यैः प्रतिवासरं एवं व्रतप्रभावेन बालवैधव्यनिष्कृतिः जायते क-
न्यकानां च ततः पाणिग्रहक्रिया इत्यश्वत्थव्रतं अन्यमपि वैधव्ययोगपरिहारमाह वारहइत्यादि अथवा रहएकान्ते अच्युतमूर्त्तिर्विष्णुप्रतिमा-
पिप्पलः घटो वा सिद्धो एषां मध्ये ऽन्यतरेण सह सल्लग्ने वक्ष्यमाणदोषरहिते सौभाग्यगुणान्विते च विवाहलग्ने विवाहं कारयित्वा पश्चात्तां कन्यां स्फुटं लोक-
प्रसिद्धं यथा भवति तथा चिरजीविने वराय दद्यात् दत्ता पित्रादिकः तदुक्तं मार्कण्डेयेन बालवैधव्ययोगे पि कुंभद्रुप्रतिमादिभिः कृत्वा लग्नं रहः पश्चा-
त्कन्योद्वाह्येति चापरे इति कुंभ इति मंथन्या अपि उपलक्षणं द्रुः सो ऽश्वत्थ एव प्रतिमा विष्णोः सौवर्णी करशिरोवयवादिसहिता न शालिग्रामादिरूपा तः
त्र कुंभविवाहः सूर्यारुणसंवादे विवाहात्पूर्वकाले तु चंद्रताराबले शुभे विवाहो कुंभमंथन्या कुंभेन सह चोद्वहेत् पिता संकल्प्य वाद्यं च विवाहविधि-
पूर्वकं सूत्रेणावेष्टयेत्सम्यग्दशतंतुविधानतः कुंभमालंकृतं देहलयोरेकांतमंदिरे ततः कुंभं विनिःसार्य प्रभज्य सलिलाशये ततोभिषिंचनं कुर्यात्स-
चपल्लववारिभिः ततो वस्त्रं पूजाद्यं ब्राह्मणाय निवेद्य च कन्यालंकारवस्त्राद्यं ब्राह्मणाय निवेदयेत् प्रार्थना वरुणांगस्वरूपत्वं जीवनानां समाश्रय
पतिं जीवय कन्यायाः चिरपुत्रान्सुखं कुरु देहि विष्णुवरान् देन कन्यां पालय दुःखतः इति इति कुंभविवाहः अश्वत्थविवाहोपि तत्रैव द्विजान्गुरून्[illegible]त्वा
रो मंगलोच्चारणैः सम आहूयोद्वाहकाले च रम्यभूमौ च मंडपे गत्वा प्रणम्य गौरीं च गणनाथं च भूरुहं भवानीं चैव मंथानीं पिता मंत्रमुदीरयेत् उद्वा-
हयिष्ये विधिवदश्वत्थेन मनोहरां कन्यां सौभाग्यसंसिद्धिहेतवेहं द्विजोत्तमाः नमस्ते विष्णुरूपाय जगदानंदहेतवे पितृदेवमनुष्याणामाश्रयाय नमो नमः

कन्यानांपतये तुभ्यंविष्णुरूपाय भूरुह नमोनिखिलपापौघनाशनाय नमोनमः पूर्वजन्मकृतंपापंवालवैधव्यकारकं नाशयाशु सुखंदेहि कन्यायाममभू
रुह इत्यश्वत्थविवाहे संकल्पप्रार्थने विवाहस्तु कुंभविवाहवद्विधेयः एवमेव सौवर्ण्या विष्णुप्रतिमया सह विवाहं विधाय प्रतिमां ब्राह्मणाय दद्यात्
तत्प्रकारस्तत्रैव शुभे मासे सितेपक्षे सानुकूलग्रहे दिने ब्राह्मणं साधुमामंत्र्य संपूज्य विविधार्हणैः तस्मै दद्याद्विधानेन विष्णोर्मूर्तिं चतुर्भुजां शुद्धवर्णस्य
वर्णेन वित्तशक्त्याथवा पुनः निर्मितां रुचिरां शंखगदाचक्राब्जसंयुतां दधानां वाससी पीते कुंभुदोत्पलमालिनीं सुदक्षिणां चकारुद्यान्मंत्रमेत
मुदीरयेत् यन्मया पूर्वजन्मनुषिमंत्यापतिसमागतम् विषोपविषशस्त्राद्यैर्हतोवातिविरक्तया प्राप्यमाणे महाघोरं यशःसौख्यधनापहं वैधव्याद्यतिदुः
खौघनाशाय सुखलब्धये बहुसौभाग्यलब्ध्यै च महाविष्णोरिमां तनुम् सौवर्णीं निर्मितां शक्त्या तुभ्यं संप्रददे द्विज अनघात्वहमस्त्रीति त्रिर्वाचं वदेदि
ति एवमस्त्विति विप्राशी गृहीत्वा स्वगृहं विशेत् ततो विवाहिं कतातो विधिंकुर्यान्मृगीदृशां इति प्रतिमादान विधिः एवं घटादिभिः सह विवाहस्का
ते विधाय पश्चाद्दाहादित्रयपोषपुरः सरं पित्रादिकन्यामायुष्मते वराय दद्यात् अत्र पुनर्विवाहासुनर्भूत्वादोषेन भवति यतो विधानखंडे स्वर्णाम्बुपिप्प
लानां च प्रतिमा विष्णुरूपिणी तया सह विवाहे च पुनर्भूत्वं न जायत इत्युक्तत्वात् चकारात् घटस्यापि लक्ष्मीरूपा सदा कन्या हरिरूपं सदा जलम् हरे
र्दत्तं च पद्दानं दातुः पापहरं सदा लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै या दत्ता कन्यका बुधैः तारयेत्सकलं दातुः कुलं पूर्वापरं सदा चंद्रदेवांबुगंधर्वशिवसोमस्वराइमे
पतयः कन्यकानां च वाल्यात्संतिसदैवते नद्बाह विधिर्पत्यात्कृतो नोजनपेदयम् यथातिभुक्तकमलं देवानां पूजनाय वै अर्हं भवति सर्वत्र तथा क
न्यानृणां भवेत् श्रुतावपि सोमादिभिः सह विवाहो विहितः सोमः प्रथमो विविदे गंधर्वो विविद उत्तरः तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजा इति अतो
दैवतभोग्यानां कन्यानां पुरुषविवाहे न दोषः पुनर्भुवः तथात्रापि अतएवमंथन्याभास्करो यत्नात्कृतवान्दुहितुर्विधिः रेणुके स्वकन्यायाः स्वरूपाहं च कारस
इति विधानखंडेभिधानात् अतएव पितामात्रा तथा भ्रात्रा वाग्दत्तायां तोयधारया विप्राग्निसाक्षिकं दत्ता साप्यकृत्वा सोद्वाहिता मर्त्यैः इति कात्यायनादिपरिभाषितत्वाद्दे
कदाकन्या पुरुषविवाहं निर्वर्त्य पुनर्द्वितीयपुरुषविवाहे जाते सा पुनर्भूरेवेत्यलम् ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ छ ॥

अथान्यत्तन्मिन्पाह प्रश्नलग्नक्षणेति तत्रज्योतिर्वित्समीपे यादृशापत्ययुक्ता यादृशापत्यमेव विवृणोः तेकन्यके स्फुतादिशेषं स्पष्टम् ८ अथसा
मान्यतो निमित्तवशेन शुभाशुभ प्रश्नं तन्मिन्पाह शंखभेरीति विपंचीवीणाच एतेषां रवैः प्रश्नलग्ने श्रुतैर्मंगलं जायते उपलक्षणत्वान्मनो ह्लादितुर
गजच्छत्रादिसान्निध्येपि शुभं अथाशुभयोगाः वैपरीत्यमिति वायसः काकः खरोगर्दभः श्वाकुक्कुरः सृगालः प्रसिद्धः एभिःप्रश्नलग्नक्षणेनयदिवायसा
दिर्नादं शब्दं करोति तदा वैपरीत्यमशुभं लक्षयेत् उपलक्षणादुलूकोष्ट्रमहिषमार्जारादयः अन्येशुभयोगाः शौनकादिभिर्ज्ञेयाः विवाहवृंदावनेउपश्रु
तिरप्युक्ता आरोप्यास्तत्पूरितेगणपतिप्रस्थादिपात्रे रानैः समार्जन्यधिवेष्टितेयुवतयस्तिस्रः सकन्यानिशिनिर्यातारजका दिवेश्मस्फुकरेकृत्वा

प्रश्नलग्नक्षणेयादृशापत्ययुक्स्वेच्छयाकामिनी तत्रवेदाग्रजेत् कन्यकायास्फुतो वात्तदापंडितैःस्ताः दृश्योपत्यमस्याविनि
र्दिश्यते ८ शंखभेरीविपंचीरवैर्मंगलंजायतेवैपरीत्यंतदालक्षयेत् वायसो वाखरः श्वासृगालोपिवा प्रश्नलग्नक्षणेरौतिना
दंयदि ९ विश्वस्वातीवैष्णवपूर्वात्रयमैत्रैर्वसवाग्नेयैर्वाकरपीडोचितऋक्षैः वस्त्रालंकारादिसमेतैःफलपुष्पैः संतोष्यादौ
स्यान्नुकन्यावरणंहि १० धरणिदेवोऽथवाकन्यकासोदरः शुभदिनेगीतवाद्यादिभिःसंयुतः वरवृत्तिवस्त्रयज्ञोपवीतानि दद्या
ध्रुवयुतैर्वह्निपूर्वात्रयैराचरेत् ११ ॥ अभ्यर्चितं यावत्पृणुयुत्तरर्थसहशीलेके किलोपश्रुतिःतन्मंत्रश्चउपश्रुतिमहाद्रेःपिंडोदकृहवा।
सिनियपार्थब्रूहिदेवित्वंशक्रराज्यप्रवर्द्धिनीति ९ अथकन्यावरणमुहूर्त्तमत्तमयूरछंदसाह विश्वस्वातीति उत्तराषाढादिनक्षत्रैरथकार्यविवाहनक्षत्रैरुप
लक्षितेकाले वस्त्रालंकारादिशब्देन स्वाद्यादिमधुरवस्तुभिः सहितैः फलपुष्पैः आदौकन्यांतोष्यसोषयित्वा ऽनुपश्चात् कन्यावरणंहि निश्चयेनस्यात् कन्यावर
णोलक्षणानि सामुद्रिकाध्यायादवगंतव्यानि १० अथवरवरणमुहूर्त्तमाह धरणिदेवइति धरणिदेवोब्राह्मणः पुरोहितादिः चंडेश्वरः पूर्वात्रितयमाग्नेयं
मुत्तरात्रितयंतथा रोहिणीतत्रवरणेभगणाः शस्यतेसदा उपवीतंफलंपुष्पवासांसिविविधानिच देयंवरायवरणेकन्याभ्रात्राद्विजेनवेति ११ ११ ॥

अथकन्याविवाहकालंग्रहशुद्धिंचवसंतमालिकाछंदसाह गुरुशुद्धिवशेनेति कन्यकानांविवाहःषडब्दकोपरिष्टात् षड्वर्षातिक्रमानंतरंसमेवर्षे
ष्वयुग्मवर्षेषुसप्तसंवत्सरवद्कन्याजन्मराशेरित्याद्युक्तगुरुशुद्धौसत्यांविवाहःशुभः अर्थात्सुरूपाणांविषमवर्षेषुगोचरप्रकरणोक्तरविशुद्धौसत्यांवि
वाहःशुभः राजमार्त्तण्डः तृतीयःषष्ठगश्चैवदशमैकादशस्थितः रविशुद्धौनिगदितोवरस्यैवकरग्रहे जन्मस्थश्चद्वितीयस्थःपंचमेसप्तमेपिवानवमेभा
स्करेपूजांकुर्यात्पाणिग्रहोत्सवे चतुर्थेवाष्टमेचैवद्वादशेभास्करेस्थिते वरःपंचत्वमाप्नोतिकृतेपाणिग्रहोत्सवेइति यत्तुउक्तं मू षडब्द म[illegible]कन्या
वर्षाद्यपतः सोमोभुक्त्वाथगंधर्वस्ततःपश्चाद्हुताशन इति व्यासः अष्टवर्षाभवेद्गौरीनववर्षाचरोहिणी दशवर्षाभवेत्कन्या अतऊर्ध्वंरजस्वला वात्स्यः
द्वादशेवृषली स्मृतेति गौरींददब्रह्मलोकं सावित्रंरोहिणींददत् कन्यांददत्स्वर्गलोकमतःपरमसदिति प्राप्नोतीतिशेषः अत्रयुग्मेऽजन्म[illegible]स्त्रीणांशुभ।

गुरुशुद्धिवशेनकन्यकानांसमवर्षेषुषडब्दतोपरिष्टात् रविशुद्धिवशात्कुभोनराणामुभयोश्चंद्रविशुद्धितोविवाहः १२॥
मिथुनकुंभमृगालिवृषाजगेमिथुनगेपिरवौत्रिलवेशुचेः॥ ७ भरंपाणिपीडनमित्युक्तत्वात् पुनर्नववर्षायारे[illegible]अयुग्मवर्षे

त्वाद्विवाहनिषेधःप्राप्नोतीत्यत्रव्यवस्थामाह श्रीपतिःमासत्रयादूर्ध्वमयुग्मवर्षेयुग्मेतुमासत्रयमेवयावत् विवाहकार्यंप्रवदंति[illegible]
वराहमुख्याःइत्यतोनवमवर्षस्यायुग्मत्वनिषेधोऽष्टवर्षानंतरंमासत्रयपर्यंतमेव तदनंतरंतुशुभत्वेनविवाहइत्यविरोधः एवंचषष्ठवर्षानंतरंजन्म
वर्ष तोविषमवर्षायामासत्रयानंतरंनवमासाःशुभाः समवर्षेआद्यमासत्रयंत्रयंचेति गर्भेवायुग्मइतिनिष्कर्षः [illegible] उभयोरिति स्त्रीपुंसयोश्चंद्रविशु
द्धौविवाहःशुभः उभयोश्चंद्रबलमावश्यकमित्यर्थःशुद्धिर्गोचरेणाभिहितागोचरबलाभावेअष्टकवर्गादिबलंग्राह्यमित्याह नारदः गोचरंवेधजं
चाष्टवर्गजंरूपजंबलम् यथोत्तरबलाधिक्यंस्थूलंगोचरमार्गजमिति व्यासः कन्यायाग्रहशुद्धिश्चदशवर्षावधिस्मृता दशवर्षव्यतिक्रांताकन्या
शुद्धिविवर्जितातस्यास्तारेंदुलग्नानांशुद्धौपाणिग्रहोमतइति १२ अथविहितान्मासान्[illegible] एतद्वागिन्तेरवौसहि

आषाढस्यत्रिलवेत्‌तीयांशे आषाढशुक्लद्वितिपदमारभ्यदशमीपर्यन्तंकरपीडनंविवाहोभवतिअर्थादितरराशिगेसूर्ये आषाढशुक्ल द्वादशम्यनंतरं
मिथुनराशिगेर्केपिहरिशयनेचविवाहोनस्यात्‌ अलीतिएतद्राशिगेसूर्येकार्तिकपौषमधुष्वपिकरपीडनंस्यात्‌ वृश्चिके सति कार्तिके मकरेपौषमेषेचैत्रे।
पीत्यर्थः इदंतुसौरमासग्रहणंमतं श्रीधरोपि पौषेपिकुर्यान्मकरस्थितेर्केचैत्रेभवेन्मेषगतेयदास्यात्‌ प्रशस्तमाषाढमपीतिविवाहंवदंतिमृगोमिथुन
स्थितेऽर्केइतियेतुचांद्रमासानेवाहुर्नारदादयःमाघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासाःशुभप्रदाःमध्यमःकार्तिकेमार्गशीर्षेतेनिंदिताःपरेइतितेषांमते।
फाल्गुनोविहितइतितत्रमीनसंक्रमणसद्भावेपिशुभःचैत्रोनिषिद्धइतिमेषसंक्रमणसद्भावेप्यशुभःतदुक्तंवृद्धराघवेन [illegible] पदि [illegible]
द्जस्तुवैशाखगतोननिंद्यःमध्वाश्रितौद्वावपिवर्जनीयाविति अजस्तुवैशाखगतोननिंद्यइतिनिर्मूलमेव वस्तुतस्तुवसिष्ठेनउभयमासविधानात्सौरचांद्रमासे
केऽपि उत्तमोविवाहःएकतरपक्षाश्रयेणमध्यमःदिनाधिपेमेषवृषालिकुंभयुग्मनक्रास्थघटस्थसंस्थेमाघद्वयेमाधवशुक्रयोश्चसुरेज्यपौषेचाकार्तिकसौम्य॥

॥अलिमृगाजगतेकरपीडनंभवतिकार्तिकपौषमधुष्वपि १३॥ योऽश्वेति अथप्रसंगात्सौरचांद्रमासविधायक
वचनानितेषांव्यवस्थाचलिख्यते तत्रऋष्यशृंगः विवाहव्रतयज्ञेषुसौरमानंप्रशस्यते गार्ग्योपि विवाहोत्सवयज्ञेषुसौरमानंप्रशस्यते वृद्धगर्गः विवाह
दौस्मृत ःसौरोयज्ञादौसावनःस्मृतः इत्येवमादीनिसौरमासविधायकवचनानि अथचांद्रमासविधायकानितथाचवसिष्ठः उद्वाहेयज्ञोपनयप्रतिष्ठा।
तिथिव्रतसौरमहोत्सवाद्यं पर्वक्रियावास्तुगृहप्रवेशाःसर्वेहिचांद्रेणविमृश्यतेतत्‌ नारदः याम्योद्वाहव्रतसौरतिथिवर्षेशनिर्णय पर्ववास्तूपवासादिकृत्स्नंचांद्रे।
णगृह्यतेइत्यादीनितत्रैकतरमासावलंबनेऽपरविध्यर्थंस्यादित्यत्रसमाधीयते यत्रसौरचांद्रमासाभ्यांमासशुद्धिरुपलभ्यतेसउत्तमोविवाहःएकतरपक्षाव
लंबनेमध्यमइत्युक्तंप्राक्‌ मध्यमपक्षावलंबनंच अवश्यंदेशाकन्याविषयेवेदितव्यम्‌ अपरेपुनर्देशविवाहयोःतथातपनी कृष्णयोमध्येचांद्रोमासःप्र
शस्यते अन्येषुसर्वदेशेषुसौरोव्रतविवाहयोःतथा विंध्यादेर्दक्षिणेभागेचांद्रोमासःप्रशस्यतेउत्तरभागेतुविंध्यस्यसौरमानंविधीयते अन्येषुसर्वदेशेषुमिश्रंमा

अथमासत्रसंगाज्जन्ममासादिष्वयुक्तनिषेधविधीन्याह आद्येति यस्मिन् चांद्रमासे जन्म जन्ममासः जन्मतिथिमारभ्य त्रिंशत्तिथ्यात्मको
मासो जन्ममासः यत्रमासे जन्म जन्ममासादिरुच्यते पक्षद्वयमध्ये प्रथमप्रकारेण प्रतिपादितं जन्मनक्षत्रं जन्मतिथिः समाहारद्वंद्वः जन्मसुहू
र्तोपि तत्राद्यगर्भयोः सुतकन्ययोर्द्वयोः करग्रहो विवाहो नोचितः निषिद्धः वसिष्ठः स्वजन्ममासर्क्षतिथिक्षणेषु वैनाशिकाद्यर्क्षगणेषु चैवं नोद्वाह आत्माभ्युदया
भिकांक्षी नैवाद्यगर्भद्वितयं कदाचित् एतस्य वारोपि जातं द्विपतेव सिष्ठ पूर्वमुक्तः अथेति द्वितीयजनुषोरनाद्यगर्भयोः द्विवाह स्तर्हि
सुतप्रदो विबुधैः पंडितैः प्रशस्यते अत्राद्यगर्भेरद्वितयं सर्वथा विवक्षितम् अथवा वेदनाद्यजनुषोरिति पठितव्यं तथा च च्यवनः जन्मर्क्षे जन्म सिवानुराधा
यामथजन्मनि जन्मलग्ने भवेद्दोढा पुत्राढ्या पतिवल्लभेति एतच्चानाद्यगर्भविषयं आद्यगर्भे साक्षान्निषेधात् १४ ज्येष्ठमासे विशेष लिन्याह ज्येष्ठद्वं

आद्यगर्भसुतकन्ययोर्द्वयोर्जन्ममासभतिथौ करग्रहः नोचितोथ विबुधैः प्रशस्यते चेद्द्वितीयजनुषोः सुतप्रदः १४ ज्ये
ष्ठद्वंद्वमध्यमसंप्रदिष्टं त्रिज्येष्ठं चैव नैव युक्तं कदापि॥ द्वमिति पुत्रो ज्येष्ठः कन्या ज्येष्ठा मासोपि ज्येष्ठः इत्येवं त्रिज्येष्ठं कदापि नैव युक्तं

न प्रशस्तं ज्येष्ठमासे ज्येष्ठयोर्वधूवरयोर्विवाहो नैव कार्यमित्यर्थः यदा त्वेकतरज्येष्ठत्वे ज्येष्ठमासो भवति तदा मध्यमं संप्रदिष्टं अगतिविषयकमि
त्यर्थः एकं ज्येष्ठमन्यद्द्वयमज्येष्ठं तदा शुभमेव वराहः द्वौ ज्येष्ठौ मध्यमौ प्रोक्तावेकज्येष्ठः शुभावहः ज्येष्ठत्रयं न कुर्वीत विवाहे सर्वसंमतं अस्या
पवादमाह केचिदिति सुस्पष्टपकलं सूर्ये वह्निगकृत्तिकास्थस्य सत्काज्येष्ठमासेपि ज्येष्ठवरस्य कन्यकायाः विवाहः शुभः केचिद्विद्वांसः एतज्ज्येष्ठापत्य
स्य न ज्येष्ठ इति सामान्यतो मंगलकृत्यनिषेधेपि द्रष्टव्यम् भरद्वाजः ज्येष्ठे ज्येष्ठस्य कुर्वीत भास्करे चानलस्थिते नोत्सवादीनि कार्याणि दिनानि दश वर्जये
दिति अत्र ज्येष्ठपुत्रदुहित्रोर्ज्येष्ठमासवत् मार्गशीर्षेपि मंगलकृत्यनिषेधमाह भरद्वाजः मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे सौरं परिणयव्रतं आद्यगर्भदुहितृस्तु यत्नेन

स्वयमपि ज्येष्ठापत्यस्य न ज्येष्ठे केऽप्यिनार्गेपि नेष्यत इत्युक्तं प्राक् केचिद्ग्रहणं शिष्टाचाराभावादितिसूचयितुमस्यैकस्यान्यमिति ज्येष्ठायाः कन्यायाः ज्येष्ठपुत्रेण सह विवाहो नैव स्यात् गर्गः ज्येष्ठायाः कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्यैव मिथः विवाहो नैव कर्तव्यो यदि स्यान्निधनं तु योरिति १५ अथान्य विशेषं हरिणीछंदसाह कृतपरिणयादिति निजकुले इति देहलीदीपन्यायेनात्रापि संबध्यते निजकुले स्ववंशे कृतस्य पुत्रस्य परिणयात् षण्मासांतः षण्मासमध्ये कृताकरपीडनकन्याविवाहो न स्यात् नारदः पुत्रोद्वाहात्परं पुत्रीविवाहो नऋतुत्रये न तयोर्व्रतमुद्वाहान्मंडनादपि मुंडनमिति तद्वदिति निजकुले त्रिपुरुषमध्ये पुत्रस्य कन्याया वा मंडनाद्विवाहान्मुंडनं चौलोपनयनं समावर्तनादि चानहत्वं षण्मासमध्ये न कार्यम् अत्रिः कुले ऋतुत्रयादर्वाङ्मंडनान्नतु मुंडनं प्रवेशान्निर्गमे चैव न कुर्यान्मंडनात्परमिति अत्र विशेषः शार्ङ्गीये व्रतं समावर्तनं कर्णवेधचौलं केशांतमेतानि

केचित्सूर्यं वह्निगं चोद्वहं चाहुर्नैवान्योन्यं ज्येष्ठयोः स्याद्विवाहः १५ कृतपरिणयात्षण्मासांतः कृताकरपीडनं न च निजकुले तद्व-
द्धामंडनादपि मुंडनम् न च सहजयोर्देयं भ्रात्रोः सहोदरकन्यके न सहजकृतोद्वाहो ह्यर्वाक् शुभेन पितृक्रिया १६ ॥ १६ ॥

इति तच्चाः सौरं पुरस्कृत्य भवंति यस्माच्च चारितस्मादिह मुंडनानि चूडासीमंतकेशांतविवाहोपनयान्बुधाः कुर्यान्मंगलमित्याहुरित्यन्यत्र अमंगलं ज्येष्ठ कृत्वा तु षण्मासं न कुर्याल्लघु मंगलम् कुर्वंति मुनयः केचिदन्यस्मिन्नपि वत्सरे लघुवा मंगलकार्यं कार्यं नैमित्तिकं द्वितु उद्वाहः प्रवेशोन्यः कर्यादिहहं तु निर्गमः मुंडनं चौलमित्युक्तं व्रतोद्वाहोत्तमं मंगलम् चौलं मुंडनमेवोक्तं वर्जयेद्गुरुणात्परम् मौंजीतु भयतः कार्यं यतो मौंजी न मुंडनम् अभिन्नेवत्सरेपि स्यात्तदहस्तत्र भेदयेत् अभेदे दिवसस्यापि न कुर्यादेकमंडपे इति एषां समुल्लेखः कालसंकटे सति द्विदिवह्यं उक्तं च एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनोद्वहने भवेन्नाशः न चतरं एवैकेरिन्प्याहुः संकटे च शुभं मनुः प्रतिपिद्धलग्नं संप्राप्ते संकटे महति एकोदरसंभवयोरेकाहे भिन्नमंडपे काले इति। न चेति सहजयोः सोदरयोर्भ्रात्रोः सहोदरकन्यके न देये नोद्वाह्ये नारदः न चैकजन्मनोः पुंसोरेकजन्ये तु कन्यके नूनं कराचिदुद्वाह्ये नैकदा मुंडन

इक्ष्ममिति अत्रचकारोऽनुक्तसमुच्चयार्थस्तेनैकस्मैवरायसहोदरकन्याद्वयमपिनदेयं नपुत्रीद्वयमेकस्मैप्रदद्यात्तुकदाचनेतिवसिष्ठोक्तेः नसह
जस्कृतौद्वाहोव्दार्थइति स्कृतश्चस्कृतौस्कृताचस्कृतेसरूपाणमेकशेषइत्येकशेषः स्कृताचस्कृतौपुमान् स्त्रियेत्येकशेषः स्कृतौचस्कृताचस्कृतेचस्कृतौवेति
स्कृताः इतिकृतेकशेषणाईद्वेपुमान् स्त्रियेत्येकशेषः सहजाश्चतेस्कृताश्चतेस्कृताश्चेतिकर्मधारयः तेषांसोदरभ्रातृणांविवाहः अब्दार्धेषण्मासमध्येन
कार्यः उद्वाहइत्युपलक्षणं ततश्चैकामातृजयोः पुत्रयोः कन्ययोर्वासमानसंस्कारोनकार्यइत्यर्थः वृद्धमनुः एकमातृजयोरेकवत्सरेपुरुषस्त्रियोः नसमा
नाक्रियांकुर्यान्मातृभेदेविधीयते समानक्रियासुउनादिकाभिन्नमातृजयोः समानक्रियायांनदोषः नारदः समानापिक्रिया: [illegible] च।
विवाहाद्दुहितुःकार्यानविवाहश्चतुर्दिनमिति भिन्नमातृदुहितुर्विवाहः समानक्रियायांपदिदिनचतुष्टयमध्येनकार्यमित्यर्थः वसिष्ठेनविशेषउक्तः
एकोदरप्रसूतानांनात्रकार्यत्रयंभवेत् भिन्नोदरप्रसूतानांनेतिशातातपोऽब्रवीत् इति चौलोपनयनविवाहरूपंकार्यत्रयं आदौचौलंततोमौंजीविवा
हश्चशुभप्रदः मातृभेदेत्रुधैरुक्तोमातुरैकेनकर्हिचित् एवंसतिभिन्नोदरमंगलमावश्यकत्वेगृहभेदात् एकगृहेआचार्यभेदाद्वाकार्यं वसिष्ठःद्वि
शोभनंत्वेकगृहेनचेष्टंशुभंतुपश्चान्नवभिर्दिनैस्तु आवश्यकंशोभनमुत्सुकंवाद्वारेणवाचार्यविभेदतोवेति यमलजातयोस्त्वयमपिनिषेधोनास्ति
एकस्मिन्वत्सरेचैववासरेमंडपेतथाकर्तव्यंमंगलंस्वस्रोर्भ्रात्रोर्यमलजातयोः तत्रापिज्येष्ठानुक्रमेणकार्यंज्येष्ठानुक्रमस्तुगर्भोत्सचिक्रमेण
तथाचभागवतेतृतीयस्कंदे हिरण्याक्षहिरण्यकशिपूत्पत्तौप्रजापतिर्नामतयोरकार्षीद्युः प्राक्स्वदेहाद्यमयोरजायततवैहिरण्यकशिपुविदुः प्रत्ययेतां
जाहिरण्याक्षमसूतसाग्रतइति तथावैद्यके आत्रेयसंहितायां यदाविशेद्द्विधाभूतंबीजपुष्पोपरिस्सरत् तदाभवेद्विधागर्भः सूतिर्वैशन्निपर्ययात् तेनप्र
थमंजातःकनिष्ठः अनंतरंजातोज्येष्ठः अतएवयमयोश्चैवगर्भेतुजन्मतोज्येष्ठतामतेतिमनुनागर्भेजन्मतइत्युक्तंजन्मज्येष्ठेनचाह्वानंसुब्रह्मण्या
स्वपिस्मृतमितितुमनुवचनम् एककोशजातयमलविषयं तथाचदेवलः यस्यजातस्ययमयोःपश्यतिप्रथमंमुखं संतानः पितरश्चैवतस्मिन्ज्ये
ष्ठ्यंप्रतिष्ठितमिति संतानोवंशः यदात्तुपुंसोबलात्तिशयाद्रेतसोद्विधापातः तदाकोशद्वयेयमलोसन्तिः॥ छ॥ छ॥ ६॥

यदातुगर्भेवायुना एकस्मिन्नेवकोशेरेतसोद्वैधीभावस्तदाएककोशेएवयुग्मयमलजन्मेति ननुस्त्रीणांविवाहउपनयनस्थानइतिस्मृतेः कन्या
विवाहस्यपुत्रोपनयनस्यचसमानमितिचेत् नअष्टवर्षंब्राह्मणमुपनयेदितिवचने ब्राह्मणग्रहणात्कुमारमित्यनुवर्तेश्च स्त्रीशूद्राणांव्रतबंध
निषेधाच्चयत्तुस्त्रीणांविवाहउपनयनस्थानेइत्युक्तंतत्तासांद्विजत्वसिध्यर्थं अतःस्त्रीविवाहएवनतूपनयनंतस्मात्सोदरकन्यापुत्रयोर्विवाहोपन
यनयोः समानसंस्काराभावात् षण्मासमध्येपितेकार्येशुभेइति शुभेविवाहादिमङ्गलकृत्येपितृक्रियाश्राद्धक्रियानकार्या मंगलेनाप्यमंगलमि
तिनारदोक्तेः अमंगलंश्राद्धं समाप्तेएवमंगलेकार्यंनमध्येइत्यर्थः १६ अथप्रतिकूलनिर्णयमिंद्रवंशयाह वध्वावरस्येति निश्चयोत्तरंवाग्दानानं
तरंबध्वाकन्यायाः वरस्यवाकुलेवंशेत्रिपूरुषेपुरुषत्रयमध्येकश्चनसपिंडोनाशंप्राप्नुयात् तत्रमासोत्तरंमरणदिनादारभ्यत्रिंशद्दिनंप्रतिकूलं
ततःशांत्यास्वनुष्ठितयाविवाहःफलेनइष्यतेइदंपित्रादिभिन्नविषयम् मांडव्यः अन्येषांतुसपिंडानामाशौचमासंसमितंतदंतेशांतिकंकृत्वाततोलग्नं

वध्वावरस्यापिकुलेत्रिपूरुषेनाशंव्रजेत्कश्चननिश्चयोत्तरं मासोत्तरंतत्रविवाहइष्यतेशांत्याथवासूतकनिर्गमेपरैः १७॥

विधीयते पित्रादिमरणेतुविशेषः वरवध्वोः पितामाता पितृव्यश्चसहोदरः एतेषांप्रतिकूलंचेन्महाविघ्नकरंभवेत् पितामातामहश्चैवमातामहीपिता
मही पितृव्यः स्त्रीसुतोभ्रातृभगिनीवाविवाहिता एभिरेवविपन्नैश्चप्रतिकूलंबुधैःस्मृतंवाग्दानानंतरंयत्रकुलयोः कस्यचिन्मृतिः तदासंवत्स
रादूर्ध्वंविवाहःशुभदोभवेत् पितुराशौचमब्देस्यात्तदर्धंमातुरेवहि मासत्रयंतुभार्यायास्तदर्धंभ्रातृपुत्रयोः अन्यत्रप्रतिकूलंसपिंडस्यमासमेकंविव
र्जयेत् विवाहस्तुतयोःपश्चात्तयोरेवविधीयते दुर्भिक्षेराष्ट्रभंगेचपित्रोर्वाप्राणसंशये प्रौढायामपिकन्यायांप्रतिकूलंनदुष्यति दीर्घरोगाभिभूतस्यद्वै
शस्थितस्यच उदासवर्तिनश्चैवप्रतिकूलंनविद्यते संकटेसमनुप्राप्तेयाज्ञवल्क्येनयोगिना शांतिरुक्तागणेशस्यकृत्वाताशुभमाचरेत् अथावश्य
कत्वेऽपवादमाह अथवेति आशौचनिर्गमेशांत्यास्वनुष्ठितयाविवाहःपरैराचार्यैरिष्यते ज्योतिःप्रकाशेप्रतिकूलेपिकर्तव्योविवाहोमासमेतराशांतिं

अथान्यदपि [illegible] ऽणेतरमुपजायाह चूडाव्रतमिति अपिशब्दात्समावर्त्तनादि चौलमुपनयनं समावर्त्तनं च विवाहानंतरं पुरुषत्रयमध्ये नेष्टं तथा
व्रतादुपन [illegible] चूडा च पुरुषत्रयपर्यन्तं नेष्टा तथा वध्वाः स्नुषायाः प्रवेशात्कृताया विनिर्गमोपि पुरुषत्रयपर्यंतमेव नेष्टा मेधातिथिः पुरुषत्रयपर्यंतं प्र
तिकूलं सगोत्रेण प्रवेशान्निर्गमोनद्वत् तथा मुंडनमंडने इति तस्मान्मूलपुरुषस्य चतुर्थत्वेनायं दोषः स्वायं दोषः पुरुषत्रयेपि षण्मासपर्यंतमेव अ
त एव षण्मास इति मास षट्का नंतरं त्वरतोपि विवाहादिः क्रमः एतन्मूलवाक्यं कुलेक्रतुत्रयपादवो गिरयादिना प्रागुक्तं अत्राप्यवास्तव्यते वेति अथ
वा अब्दभेदात् षण्मासमध्येपि क्रमः यथा माघे विवाहो वैशाखे चौलं यज्ञोपवीतं वा भवतीत्यर्थः संहितासारावल्यां फाल्गुने चैत्रमासे तु पुत्रोद्वाहोपनाय
मे भेदादब्दस्य कुर्वीत ननु त्रयविलंघनमिति १८ अथ मूलादिनिष्ठनक्षत्रोत्पन्नयोर्वधूवरयोः श्वशुरादिपीडं कत्वं वसंततिलकेनाह श्वश्रूविनाश

चूडाव्रतं चापि विवाहतो व्रताच्चूडा च नेष्टा पुरुषत्रयांतरे वधूप्रवेशाच्च सुतां विनिर्गमः षण्मासतो वाब्दविभेदतः शुभः १८ श्वश्रू
विनाशमहिजो सुतरां विधत्तेः कन्या सुतौ निर्ऋतिजो श्वशुरं हतश्च ज्येष्ठाभजाततनया स्वधवाग्रजं च शाक्राग्निजा भव
ति देवरनाशकर्त्री १९ द्वीशाद्यपादत्रयजा कन्या देवरसौख्यदा॥ ॥मिति अहिजो अश्लेषा नक्षत्रोत्पन्नो कन्या पुत्रो श्वश्र्वाः साक्षाद्
रस्य मातुः कन्यायावा साक्षान्मातुः नाशं विधत्तः कुरुतः तथा निर्ऋतिजौ मूलोत्पन्नौ श्वशुरं हतः नाशयतः जनकं जनं हि हंति भर्त्तुर्मूलाहि धिस्य जोपिवा
सिष्टोक्तेः कुलन्यापत्वात्कन्यायामपि साक्षान्मातरं ज्येष्ठेति ज्येष्ठानक्षत्रोत्पन्ना कन्या स्वधवाग्रजं भर्त्तुर्ज्येष्ठभ्रातरं हंति शक्राग्निजा विशाखोत्पन्ना दे
वरं भर्त्तृकनिष्ठभ्रातुर्नाशकर्त्री उक्तं च ऐंद्रीप्रत्यग्रजं हंति देवरं तु द्विदैवतेति १९ एतदपवादमनुष्टुभाह द्वीशाद्येति स्पष्टार्थम् नहंति देवरं कन्या तुला
मिश्राद्विदैवजा तदन्त्यपादजा त्वाज्याद्दुष्टा वृश्चिकपुच्छवदितिवदन्नारदोक्तेः मूलेति मूलचतुर्थचरणोत्पन्नो कन्या सुतो श्वशुरे सौख्यदो अश्ले
षा प्रथमचरणोत्पन्नो च श्वश्र्वाः सौख्यदो नारदः सुतः सुता वा नियतं श्वशुरं हंति मूलजो तदन्त्यपादजो नैव तथाश्लेषाद्यपादजा विति पुंस्त्वमविवक्षि

ज्योतिर्निबंधेमोजीबंधनानंतरंमूलाश्लेषादोषोनास्तीत्युक्तं मूलव्यालोद्भवोदोषः पुंसांमोंज्यां विनश्यतीति भूपालवल्लभवचनादिति तंनमूलाश्लेषादो
षः शूद्रविषयः पर्यवस्यति तथाज्येष्ठोसन्नः पुमान् पत्यग्रजमग्रजांवाहंति विशाखोसन्नश्चपत्यनुजमनुजांहंति उक्तंचकलत्रपटले पत्यग्रजामग्रजंवा
हंतिज्येष्ठर्क्षजः पुमान् तथाभार्यानुजांचैवानुजंहंतिद्विजइत्युक्तं तत्परिहारश्चतत्रैव मूलांत्यपादजोश्रेष्ठोतथाश्लेषाद्यपादजोद्विशांत्यपादजोदुष्टोतद्व
ज्येष्ठांत्यपादजाविति ज्येष्ठाविशाखोसन्नपुंसः दोषतत्परिहारनिरूपणग्रन्थेषदृष्टत्वाद्रूपेक्ष्यम् २० अथाष्टकूटानांनामान्यनुष्टुभाह वर्णइति ए
तेवर्णादिमैत्र्यांतस्तागुणाधिकाएकादिगुणाधिकाः स्युः यथावर्णमैत्र्यामेकोगुणः वश्येद्वावित्यादि २१ तत्रादौवर्णकूटंप्रमाणिकयाह द्विजाइति मी
नकर्कवृश्चिका द्विजाः ब्राह्मणाः ततोनंतरमन्येमेषसिंहधनुराशयोनृपाः क्षत्रियाः वृषकन्यामकरा विशोवैश्याः मिथुनतुलाकुंभाः अंघ्रिजाः शूद्राः।

मूलांत्यपादसार्पाद्यपादजातेतयोःशुभे २० वर्णोवश्यंतथातारायोनिश्चग्रहमैत्रकम् गणमैत्रंभकूटंचनाडीचैतेगुणाधि
काः २१ द्विजाझषालिकर्कटास्ततोनृपाविशोंघ्रिजाः वरस्यवर्णतोधिकावधूर्नशस्यतेबुधैः २२ हित्वामृगेंद्रंनरराशि
वश्याःसर्वेतथैषांजलजाश्चभक्ष्याः सर्वेपिसिंहस्यवशेविनालिं ज्ञेयंनराणांव्यवहारतोऽन्यत् २३॥ २३ ॥ ९ ॥

तत्रवरवधूराश्योर्वर्णौज्ञात्वावरस्यवर्णतोब्राह्मणादिकावधूरधिकाज्येष्ठवर्णाबुधैर्नशस्यते किंतुसमाहीनावाशस्यतइत्यर्थः एकोगुणः सेहवर्णे
तथावर्णेनमैवरे हीनवर्णेवरेशून्यंके प्याहुः सदृशेदलमिति २२ अथवश्यकूटमिंद्रवज्रयाह हित्वेति नरराशयो मिथुनकन्यातुलाएषांमेषादयः सर्वेपिसिंहं
त्यक्त्वावश्याः ननुजलचराणांसहानवस्थानात् कथंवश्यत्वं तत्राह जलजास्तुभक्ष्याइति एषांनरराशीनांजलजाः मकरकुंभमीनकर्कास्तुभक्ष्याः किंपुन
र्वश्याइतिसूचयितुंतुशब्दः सिंहस्यालिंवृश्चिकंविनासर्वेवश्याः अन्यदनुक्तंचतुष्पदानांजलचराणांवश्यालक्ष्यंनराणांमनुष्याणांव्यवहारतोज्ञेयम् वश्य
कूटंवश्यभक्ष्यवैरभेदेनत्रिधा तत्रवरराशेःस्त्रीराशौवश्येसतिगुणद्वयम् भक्ष्येएकोगुणः वैरेगुणाभावः २३ ॥ २३ ॥ २३ ॥ ९ ॥

अथ ताराकूटमनुष्टुभाह कन्यर्क्षादिति कन्यानक्षत्राद्वरनक्षत्रं यावद्गणयेत् तथा वरनक्षत्रादपि कन्यानक्षत्रं गणयेत् ततो नवशिष्टकेन नवभिर्भक्ते यदवशिष्टं तच्चेत् त्रिपंचसप्तमितं भवेत्तदा अशुभं स्मृतम् अन्यथा एकद्विचतुःषडष्टनवमितं चेत्तदा शुभम् उभयत्रापि त्रिपंचाद्रिमिते शेषे तारामैत्री नास्त्येव गुणाभावः एकत्र चेत्तदार्धे मैत्री तदा सार्धैको गुणः उभयत्रापि चेत्त्र्यादिशेषाभावस्तदा पूर्णा मैत्री गुणत्रयं २४ अथ योनिकूटं शार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह अश्विन्यंबुपयोरिति ज्येष्ठामैत्रभयोरिति अश्विनीशततारकयोर्द्वयोरश्वो योनिरुक्तः एवं स्वातीहस्तयोः कासरो महिषः लुलायो महिषो वाहद्विषद्वो सरसैरभाद्वयमरोत्के कर्णः श्रवणः अंबुपूर्वाषाढा तयोर्वानरो मर्कटः चांद्रं मृगः अब्जयोनिर्ब्रह्मा तद्रोहिणी तयोरहिः सर्पः कुरंगो हरिणः अनु

कन्यर्क्षाद्वरभं यावत्कन्याभं वरभादपि गणयेन्नवहृच्छेषे त्रीषद्रिभमसत्स्मृतं २४ अश्विन्यंबुपयोर्हयो निगदितः स्वात्यर्कयोः कासरः सिंहो वस्वजपाद्भयोः समुदितो याम्यांत्ययोः कुंजरः मेषो देवपुरोहितानलभयोः कर्णाम्बुनोर्वानरः स्यादेश्वाभिजितोस्तथैव नकुलश्चाद्रब्जयोन्योरहिः २५ ज्येष्ठामैत्रभयोः कुरंग उदितो मूलार्द्रयोः श्वा तथा मार्जारोदितिसार्पयोरथ मघायोन्योस्तथैवोंदुरुः व्याघ्रो द्वीशभचित्रयोरपि च गौरार्यम्णबुध्न्यर्क्षयोर्योनिः पादगयोः परस्परमहावैरं भयोन्योस्त्यजे

राधा ज्येष्ठयोः द्वीशभं विशाखा चित्रयोर्व्याघ्रः बुध्न्यर्क्षं उत्तराभाद्रपदा अर्यमोत्तराफाल्गुनी तयोर्गौर्योनिः अन्यत्स्पष्टं फलमाह पादगयोरिति ॥ २६ एकस्मिन्पादे चरणे गतयोरुक्तनक्षत्रयोन्योः परस्परमहावैरं भवेत् यथा अश्विन्यंबुपयोर्हयो पि गदितः स्वात्यर्कयोः कासर इति पादः तथोक्तयोर्भयोन्योरश्वमहिषयोर्महावैरं एवं सिंहहस्तिनोरित्यादि एतत्फलमाह अत्रिः एकयोनिषु संपत्तिर्दंपत्योः संगमः सदा भिन्नयोनिषु मध्यः स्यादरिभावेन चेत्तयोः योनिरथावेनोद्वाहः सत्कार्यो वियोगदः राशिवश्यं च यच्चास्ति कारयेन्नेतु दोषभाक् अत्रातिवैर वैरोदासीन मैत्रातिमैत्रक्रमेण गुणविभागः गोव्याघ्रादीनां अतिवैरं तत्र गुणाभावः श्वानकमार्जारादीनां वैरं तत्रैको गुणः अश्वमेषादीनामौदास्यं तत्र गुणद्वयं गोमेषादीनां मैत्रं तत्र गुणत्रयं एकयोनौ अतिमैत्रं तत्र गुण

अथग्रहमैत्रीशार्दूलविक्रीडिताभ्यामाह मित्राणीति मित्रेचेति द्युमणिः सूर्यस्य भौमगुरुचंद्राः मित्राणि शुक्रशनी अस्य वैरिणौ अस्य सौम्यः बुधः समः
विधोः चंद्रस्य बुधरवी मित्रे पुनरस्य विधोर्द्विषन् शत्रुर्नास्ति मंगलगुरुशुक्रशनयः समा एव अथ भौमस्य गुरुचंद्रसूर्या मित्राणि बुधः शत्रुः शुक्रश
नी समौ अथ शशभृत्सूनोः बुधस्य सिताहस्करौ शुक्ररवी मित्रे अस्य बुधस्य शशी शत्रुः गुरुशनी भौमाः समाः अथ गीष्पतेर्गुरोः सूर्यभौमचंद्रा मित्राणि।
बुधशुक्रौ शत्रू सूर्यजः शनिः समः अथ कवेः शुक्रस्य बुधशनी मित्रे चंद्रसूर्यौ शत्रू कुजगुरू समौ अथ शनेः शुक्रबुधौ मित्रे रविचंद्रभौमा द्विषो वैरिणः।

मित्राणि द्युमणेः कुजेज्यशशिनः शुक्रार्कजौ वैरिणौ सौम्यश्चास्य समो विधोर्बुधरवी मित्रे न चास्य द्विषत् शेषाश्चास्य समाः
कुजस्य सुहृदश्चंद्रेज्यसूर्या बुधः शत्रुः शुक्रशनी समौ च शशभृत्सूनोः सिताहस्करौ २७ मित्रे चास्य रिपुः शशी गुरुशनिक्ष्माजाः
समा गीष्पतेर्मित्राण्यर्ककुजेंदवो बुधसितौ शत्रू समः सूर्यजः मित्रे सौम्यशनी कवेः शशिरवी शत्रू कुजेज्यौ समौ मित्रे शुक्र
बुधौ शनेः शशिरविक्ष्माजा द्विषोऽन्यः समः २८ रक्षोनरामरगणाः क्रमतो मघाहिवस्विंद्रमूलवरुणानलतक्षराधाः पूर्वो
त्तरात्रयविधातृयमेशभानि मैत्रादितींदुहरिपौष्णमरुल्लघूनि २९ निजनिजगणमध्ये प्रीतिरत्युत्तमा स्यादमरमनुज
योः सा मध्यमा सम्प्रदिष्टा॥ ज्ञ अंत्योर्गुरुः समः अत्र गुणविचारः तत्रैकाधिपतित्वे परस्परमित्रत्वे पंचगुणाः सममित्रत्वे चत्वारः उभयसम
त्वे त्रयो गुणाः मित्रवैरे गुणद्वयं समवैरे एकगुणः परस्परवैरे गुणाभावः २७ २८ अथ गणकूटं वसंततिलकया शालिन्या चाह रक्षोनरेति निजनिजेति
क्रमतो रक्षोनरामरगणाः पादत्रयेणोच्यन्ते तत्र चित्रा राधा विशाखा मघादिषु तत्सर्पं तं नक्षत्राणि रक्षोगणः पूर्वात्रयमुत्तरात्रयं विधाता रोहिणी यमो
भरणी ईशः आर्द्रा एतानि भानि नृगणो मनुष्यगणः मैत्रमनुराधा अदितिः पुनर्वसुः इंदुर्मृगः हरिः श्रवणः पौष्णं रेवती मरुत्स्वामी लघूनि अश्विनी पुष्य
हस्ताः एतानि च भान्यमरगणो देवगण इति २९ निजेति स्वस्वगणे विद्यमानयोः स्त्रीपुरुषयोः नक्षत्रगणयोः रत्युत्तमा प्रीतिः स्यात् अमरमनुजयोर्देवमनु

परस्परं प्रीतिर्मध्यमा स्यात् अस्फ़रमनुजयो राक्षसमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युरेवत्र दिष्टः प्रबलदुर्बलन्यायेन मनुष्यगणस्यैव नाशः शार्ङ्गीये रक्षोगणः पुमा
न् चेत्स्यात् कन्या भवति मानवी केपीच्छंति तद्दोद्वाहं व्यस्तं कोपीहनेच्छति एतत्तुल्यन्यायादेवराक्षसयोरपि द्रष्टव्यम् अस्यापवादमाह गर्गः रक्षोगणो य
दा पुंसां कुमारी नृगणा भवेत् सङ्कूटस्वगप्रीतिर्योनिशुद्धं शुभं तदेति अत्रेयं गुणकल्पना नरराक्षसे मेहे द्वैरं तत्र गुणाभावः देवराक्षसे द्वैरं तत्र गुणाभा
वः देवमनुष्यत्वे चत्वारः गणैकत्वे षड्गुणाः ५० अथ राशिकूटमनुष्टुभाह मृत्युरिति स्त्रीपुरुषयोः परस्परं षष्ठाष्टमराशित्वं सति मृत्युर्ज्ञेयः एवं नवात्मजन
वपंचमेऽपत्यानां हानिः एवं द्विर्द्वादशे निर्धनत्वं दारिद्र्यं स्यात् अन्यत्रवर्तीयैकादशे चतुर्दशमे समसप्तमे वा सति सौख्यकृत्याणि पीडनं स्यात् ३१ अ
थास्य दुष्टभकूटस्य परिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह प्रोक्तेति स्त्रीपुरुषराश्योर्द्वयोरेकाधिपत्ये सति एकस्वामिकत्वे सति प्रोक्ते दुष्टकूटे षडष्टकादावपि

अस्फ़रमनुजयोश्चेन्मृत्युरेव प्रदिष्टो दनुजविबुधयोः स्याद्वैरमेकांततोत्र ३० मृत्युः षडष्टके ज्ञेयोऽपत्यहानिर्नवात्मजे द्वि
र्द्वादशे निर्धनत्वं द्वयोरन्यत्र सौख्यकृत् ३१ प्रोक्ते दुष्टभकूटके परिणयस्त्वेकाधिपत्ये शुभो थो राशीश्वरसौहृदेपि गदितो
((नाड्यृक्षशुद्धिर्यदि ॥

विवाहः शुभो गदितः यथा मेषवृश्चिकयोः तुलावृषभयोर्वा नवपंचमत्वेकाधिपत्याभावः द्विर्द्वादशे मकरकुंभयोः ।
अथवा राशीश्वरयो राशिस्वामिनोः सौहृदे मैत्रेपि यदि नाडीनक्षत्रयोः शुद्धिर्वेधो न भवेत्तदापि दुष्टभकूटके विवाहः शुभः यथा षट्काष्टके मी
नसिंहराश्योर्नवपंचमे मेषधनुषोर्द्विर्द्वादशे मीनमेषयोः स्यादि तथा च वसिष्ठः द्विर्द्वादशे वा नवपंचमे वा षडष्टके राक्षसयोषिता वा एकाधिपत्येभ
वनेशमैत्रे शुभाय पाणिग्रहणं विधेयमित्यादि अन्यच्च विषमात्कन्यकाराशेः षष्ठषष्ठाष्टकं न सत् समात्षष्ठं शुभं ज्ञेयं विपरीतं न शोभनं अन्यत्रेपि
शोरिति अन्यत्रैप्रीतिषडष्टकादिभ्योऽन्यराशौ राशिस्वामिनोः परस्परशत्रुत्वे वा सति अंशपयोस्तद्राशिनवांशस्वामिनोर्बलित्वसखित्वे स्याताव
शिखं च सखिता चेत्प्रथमाद्विवचनांतं पदम् बलित्वं उच्चादिस्थानस्थितत्वेन सबलत्वं सखिता परस्परमैत्री तेऽशुभे चेद्गुचतः ॥ छ ॥ ॰ ॥ रामः

तथा नाड्यृक्षेशुद्धौ नाडीनक्षत्रयोर्वेधाभावे सति तथा ताराशुद्धिवशे च सति राशिवशताभावे च राशिवश्यत्वे च सति दुष्टभकूटकेपि विवाहः शुभो-
रुक्तः उक्तं च जगन्मोहने वसिष्ठेन राशिनाथे विरुद्धेपि सबलांशकाधिपौ तन्मैत्रेपि च कर्त्तव्यं दंपत्योः सुखमिच्छतेति अन्यच्च तस्मिन्नेव प्रकरणे व-
सिष्ठवाक्यं राशिनाथे विरुद्धेपि मित्रत्वे चांशनाथयोः विवाहं कारयेद्धीमान् दंपत्योः सौख्यवर्द्धनमिति अन्यच्च तस्मिन्नेव प्रकरणे वसिष्ठवाक्येषु अन्यत-
र वाक्यानर्थक्यापत्तेरुपसंहारन्यायेन प्रवर्त्तते तेनावश्यं वाक्यद्वयस्य भिन्नार्थत्वं वाच्यम् तत्र कस्य कोर्थ इति संदेहे न्यूनार्थद्वितीयवचनं केवल-
ग्रहवैरापवादकं तुल्यबलत्वात् अंशनाथसबलत्वाभिधायकं प्रथमवचनं उभयविरोधस्य ग्रहवैरराशिवैररूपस्यापवादकं तेन राशिनाथे विरु-
द्धे इत्यत्र राशी च नाथौ च एतेषां समाहारो राशिनाथं तस्मिन् राशिनाथे तथा चायमर्थः राशी विरुद्धौ षट्काष्टकादिना नाथौ विरुद्धौ कन्योरित्यादि।

अन्यर्क्षेशांशपयोर्बलित्वसखिते नाड्यृक्षशुद्धौ तथा ताराशुद्धिवशेन राशिवशताभावे निरुक्तो बुधैः ३२ मैत्र्यां राशिस्वामि-
नोरंशनाथद्वंद्वस्यापि स्याद्गणानां न दोषः खेटारित्वं नाशयेत्सद्भकूटं खेटप्रीतिश्चापि दुष्टं भकूटम् ३३ ॥ ३३ ॥

सख्यं ययोः षट्काष्टकादिविचारस्तयोरेव सन्निहितत्वात् ग्रहणं तयोः समुचिते सति विवाहः शुभः नन्वस्मिन् वाक्ये क्लिष्टव्याख्याने किं मानं उच्य-
ते अंशनाथसबलत्वस्याधिककरणमेव न त्वयुगपदुत्पन्नस्य दोषद्वैविध्यस्य राशिविरोधग्रहविरोधरूपस्य परिहारकरूपमित्यवगम्यते अस्मिन्नपि
पक्षे नाडीशुद्धिस्ताराशुद्धिः राशिवशता चापेक्षिता इति ३२ अथ दुष्टानां गणकूट भकूटानां परिहारं शालिन्याह मैत्र्यामिति स्त्रीपुरुषयोः राशिस्वामिनो
मैत्र्यां सत्यां तथा राशिनवांशनाथयोः द्वंद्वस्यापि मैत्र्यां सत्यां दुष्टगुणानां दोषो न स्यात् अत्रिः राशीशयोः सुहृद्भावे मित्रत्वे वांशनाथयोः गणादिदोषेप्युद्वाहः
पुत्रपौत्रप्रवर्धनः अथ सद्भकूटं तृतीयैकादशादिकं खेटारित्वं ग्रहवैरकृतं दोषं नाशयेत् एवमेव खेटप्रीतिः ग्रहमैत्री चापि दुष्टं भकूटं षडष्टादिकं ना-
शयेत् असद्भकूटे गुणाभावः भकूटदोषापवादे चतारो गुणा इति ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ३३ ॥ ९ ॥

अथनाडीकूटं स्रग्धरयाह ज्येष्ठारौद्रेति ज्येष्ठारौद्रमार्द्रा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अंभःपतिर्वरुणः शततारकाएभ्योनक्षत्रेभ्योयुगयुगंद्वयं ज्येष्ठामूलं उत्तराद्व
स्तः आर्द्रापुनर्वसूः शततारापूर्वाभाद्रपदा दास्रभमश्विनी च एतन्नक्षत्रनवकंपरस्परमेकनाडीत्युच्यते पुष्यमृगचित्राऽनुराधा भरणी धनिष्ठा पूर्वाषा
ढापूर्वाफाल्गुनीउत्तराभाद्रपदाएतन्नक्षत्रनवकंमध्यनाडीत्युच्यते अथवाय्वग्निव्यालविश्वेंदुयुगयुगं वायुस्वाती तद्युगद्वयंस्वातीविशाखा अग्निःकृ
त्तिकारोहिणी व्यालःअश्लेषामघा विश्वेंदुयुगंविश्वेउत्तराषाढाश्रवणश्च पौष्णभंरेवती एतन्नक्षत्रनवकं अपरातृतीयेकनाडीत्युच्यते एतत्फलमा
ह दंपत्योःस्त्रीपुंसयोःएकनाड्यांपरिणयनमसत्तु इष्टफलस्यात् मध्यनाड्यांहि मिश्रयेनमृत्युर्द्वयोरपिस्यात् नारदेनतुविशेषउक्तः चतुस्त्रिपंचभे
ष्विभोत्थायाःकन्यायाःक्रमशोऽश्विभात्वन्हिभादिंदुभान्नाडी त्रिचतुःपंचपर्वसुगणयेत् तस्यपर्वैकनाड्यांमृत्युर्नसंशयः एकनाडीविवाहश्चगुणैःसर्वैः
समन्वितः वर्जनीयःप्रयत्नेनदंपत्योर्निधनंयतइति अमुमर्थस्पष्टमाह गर्गः चतुष्पात्कन्यकाऋक्षंगणयेदश्विनादिकं त्रिभंसंख्योपसव्येनभि
न्नपर्वशुभावहं कन्यकाभंत्रिपाच्चेत्स्याद्गणयेत्कृत्तिकादिकं चतुर्भिःपर्वभिस्तद्वद्भिजिन्नारकानितम् कन्यकर्क्षंद्विपाच्चेत्स्याद्गणयेत्सौम्यभादिकं।
पंचभिस्त्वपरोहेतुपंचमांगुलिवर्जितं आसन्नात्वेकनाडीस्याद्दासन्नमृतिदायिनी दूरस्थात्वेकनाडीस्याद्दूरस्थानिष्टकारिणीति नाडीविचारे चंडेश्वरः एक
मध्येशुभमसमन्वितभोगःकौडिवनिताविततवियोगःमध्येरेखेभवति विवाहेउभयोर्मरणंवदतिवराहः अश्व्यादिनाडीवेधर्क्षैकमासस्थद्वितीयकं याम्या
दितुर्यतुर्यंचकृत्तिकादिद्विषट्कं अन्यच्च अर्केन्दुजक्षोणितनूजजीवाः केतुःसितोराहुशशांकसौराः जन्मादिनाडीत्रितयेशुभाःस्युःशुभेऽशुभं ८
स्यात् शुभंशुभंच तद्यथा अर्कः १।१०।१९ बुधः २।११।२० मंगलः ३।१२।२१ बृहस्पतिः ४।१३।२२ केतुः ५।१४।२३ शुक्रः ६।१५।२४ राहुः ७।१६।२५
चंद्रः ८।१७।२६ शनिः ९।१८।२७ शुभग्रहनाडीनक्षत्रेशुभकार्यंकुर्यात् नाशुभग्रहनाडीनक्षत्रेइत्यर्थः चतुर्नाडीत्वहल्यायांपांचाले पंचनाडिका।
त्रिनाडी सर्वदेशेषुवर्जनीयाःप्रयत्नतइति मनुस्तु अहल्येतुचतुर्नाडीसंयोगःकालमृत्युदः एषयोगोऽन्यदेशेषु अपमृत्युफलप्रदः पंचनाडीसमायोगः
पांचालेकालदंडदः इतरत्रसमायोगोदुःखदारिद्र्यदोषकृत् त्रिनाड्यांतुसमायोगःसर्वत्रानिष्टकारकइति॥ छ ॥ छ ॥ ९ ॥

आवश्यकत्वे गुरुः दोषापनुत्तये नाड्यां मृत्युंजयजपादिकं विधाय ब्राह्मणांश्चैव तर्पयेत्कांचनादिना हिरण्मयीं दक्षिणां वस्त्राहूणी दिकूटके गावोन्नवसनं
हेमसर्वदोषापहारकमिति अन्यच्च षड्वाष्टके मैत्रे मिथुनप्रद्योत्कांस्यसरूप्यं नवपंचमेति वस्त्रं प्रदेयं कनकं च शत्रुत्वादि द्विद्वादशे ब्राह्मणतर्पणं चेति ३४ अ
थेन्द्रवज्रया पूर्वमध्यापरभागयोगीनि भान्याह पौष्णेति पौष्णाद्भूक्ष्याः षड् भानि ज्ञेयानि अभिप्रायमेकवचनम् पूर्वार्द्धयोगीनि ज्ञेयानि आर्द्रादि द्वादश
मध्यभागयोगीनि ज्ञेयानि ज्येष्ठादीनि नव अपरभागयोगीनि ज्ञेयानि फलमाह भर्त्तुः प्रिय इति अयं भावः राज्ञामंतः पुरस्थस्त्रीसमागमे गणिकादिसु
भागमेवापूर्वार्द्धयुतिनक्षत्रे सति स्त्रीणां भर्ता प्रियः मध्यभागयुजि भे परस्परं प्रीतिर्भवेत् परे परभागयुति मे स्त्रीनृणां प्रिया भवेदिति एवं वधूवरयो

ज्येष्ठारौद्रार्यमांभःपतिभयुगयुगं दास्रभं चैकनाडी पुष्येन्दुत्वाष्ट्रमित्रांतकवसुजलभं योनिबुध्ये च मध्या वाय्वग्नि
व्यालविश्वोडुयुगयुगमथो पौष्णभं चापरस्या हन्त्यैवैकनाड्यां परिणयनमसन्मध्यनाड्यां हि मृत्युः ३४ पौष्णेशशाक्राद्द
सस्मूर्यनं द्पूर्वार्द्धमध्यापरभागयुग्मं भर्त्तुः प्रियः प्राग्युजि भे स्त्रिया स्यान्मध्ये द्वयोः प्रेम परे प्रिया स्त्री ३५ अकचटतपयश
वर्गाः खगेशमार्जारसिंहश्वनाम् सर्पाखुमृगावीनां निजपंचमवैरिणामष्टौ ३६ राश्यैक्यं चेद्भिन्नमृक्षं द्वयोः स्यान्नक्षत्रैक्ये राशियुग्मं तथैव।

र्नवसमागमेपि ज्ञेयमिति रत्नमालाटीकायां महादेवेनोक्तं भागमपि ३५ अथ प्राच्यसंमतं वर्गकूटमार्यमाह अकचटेति अव
र्गो च संज्ञकः कुचुटुतुपु इति पंचवर्गाः एकोयवर्गोन्यः शवर्गः एवमष्टौ वर्गाः तत्र अवर्गः खगेशस्य गरुडस्य कवर्गो मार्जारस्य चवर्गः सिंहस्य टवर्गः श्वनः त
वर्गः सर्पस्य पवर्ग आखोर्मूषकस्य यवर्गो मृगस्य शवर्गोऽवेर्मेषस्य अत्र निजात्स्वस्मात् पंचमा वैरिणा यथा तेन तथोक्तौ गरुडसर्पयोः मार्जारमूषकयोः
सिंहमृगयोः श्वमेषयोः परस्परमहावैरमित्यर्थः स्त्रीपुंसयोर्नक्षत्रभस्यवर्गे वित्तदा अष्टमं यदा लेकवर्गे तदा शुभं एतच्च स्वामिसेवकयोरपि विचार्यम्
३६ इदानीं नक्षत्रराश्यैक्यविशेषशालिन्याह राश्यैक्यं चेदिति द्वयोर्वधूवरयोः एकराशित्वे सति यदि भिन्नमृक्षं स्यात् तदा नाडीदोषो गणानां च दोषो न स्या

यथा शततारापूर्वाभाद्रपदापादत्रयं च तथैव नक्षत्रैक्ये राशियुग्मे राशिद्वये वेद्यत्र द्वादशाद्युक्तो दोषो न स्यात् यथा पूर्वाभाद्रपदापादत्रयं चतुर्थ
चरणश्च अत्रापि विशेषमाह गर्गः एकराशौ पृथक् धिष्ण्ये पुंताराप्रथमा भवेत् अतीव शोभना प्रोक्ता स्त्रीतारा चेत्तु शोभना अथैकराशिनक्षत्रैक्ये ऽप
वादमाह नक्षत्रैक्य इति वधूवरयोः राश्यैक्ये नक्षत्रैक्ये च यदि चरणभेदस्तदापि शुभं स्यात् जन्मनक्षत्राज्ञाने प्रापमाह वसिष्ठः अज्ञातजन्मनां नॄणां
नामभे परिकल्पना तेनैव चिंतयेत्सर्वं राशिकूटं द्विजन्मवत् जन्मभं जन्मधिष्ण्येन नामभं नामधिष्ण्यतः व्यत्ययेन यदा योज्यं दंपत्योर्निधनप्रदमिति।
३७ सेवकादिभस्य स्वाम्यादिभात् पूर्वलेविशेषं वसंततिलकयाह सेव्याधमर्णेतिस्पष्टार्थम् तथोक्तं मडामरसंग्रहे भामिनीजन्मनक्षत्राद्द्वितीयं पतिज

नाडीदोषो नो गुणानां च दोषो नक्षत्रैक्ये पादभेदे शुभं स्यात् ३७ सेव्याधमर्णयुवतीनगरादिभं चेत्पूर्वं हि भृत्यधनिभर्तृपु
रादिसद्भाव ॥ २ ॥ सेवाविनाश धननाश न भर्तृनाशग्रामादिसौख्यहृतिरंक्रमशः प्रदिष्टं ३८ कुजशुक्रसौम्यशशि
सूर्यचंद्रजाः कविभौमजविशांनिसार्ययोगुरुः इहराशिपाः क्रियमृगास्यतौलिकेंदुभतो नवांशविधिरुच्यते बुधैः ३९ स
मगृहमध्ये शशिरविहोरा विषममध्ये रविशशिनोः सा ४० ॥ ९ न्मभं नशुभं भर्तृनाशाय कथितं ब्रह्मयामले प्रथमं सेव्यजन्मर्क्षाद्द्विती।

यं सेवकस्य च न सेवास्थिरा तस्य जलबुद्बुदवत् स्त्रियेत्कृणयाह कुजन्मर्क्षं प्रथमं ऋणदस्य मात् द्वितीयं ऋणसंबंधो न कर्त्तव्यः कदाचन कदाचिद्द्रव्य
लाभेन क्रियते नैव लभ्यते पार्वती प्राणनाथेन प्रोक्तं डामरसंग्रहे ग्रामभं प्रथमं यस्य द्वितीयं जन्मभं भवेत् न ग्राह्यः सर्वथा ग्रामो यतः प्राणार्थनाशदइ
ति ३८ अथ राशिस्वामिनो मंजुभाषिण्याह कुजशुक्रेतिस्पष्टार्थं क्रियमृगास्येति क्रियो मेषः मृगास्यं मकरः तौलिकस्तुलः इंदुभं कर्कः एभ्यो राशिभ्यो
बुधैर्नवांशविधिरुच्यते मेषे मेषादेव वृषे मकरात् मिथुने तुलतः कर्के कर्कादेवं एवं सिंहे मेषात् एवं कन्यादिषु मकरादिभ्यः एवमेव धनुरादिषु मेषादिभ्य एव
म ३९ अथ होरां गायत्रीछंदोभेदेन शशिवदनावृत्तेनाह समगृहेति पंचदशभागमितैके का होरा ततः समराशिमध्ये प्रथमा चंद्रस्य द्वितीया सूर्यस्य विषमः

[Left margin: मु०ची० / चिन्ता० / ७२]

अथ त्रिंशांशद्रेष्काणांश्च वसंततिलकयाह शुक्रेति समराशिमध्ये क्रमेण प्रथमतः पंचांशानां शुक्रः स्वामी ततः शैलांशानां सप्तानां बुधः ततोऽ
ष्टानां गुरुः ततः पंचानां शनिः ततः पंचानां भौमः विषमभे तु अस्मात् समराशेर्विपरीतं ज्ञेयम् प्रथमः पंचानां भौमः ततः पंचानां शनिः ततोऽष्टानां जीवः त
तः सप्तांशानां बुधः ततः पंचांशानां शुक्रः अयं त्रिंशांशकः सत्तः द्रेष्काणकाद् इति अस्य प्रमाणं दशांशाः तत्र प्रथमदशांशाः प्रथमो द्रेष्काणः स प्रथमस्य स्वा
धीशस्य ततो दशांशाः विंशतिभागपर्यंतं द्वितीयो द्रेष्काणः सः स्वराशितः पंचमराशीश्वरस्य ततो विंशतिविभागानंतरं दशांशास्तृतीयो द्रेष्काणः स
स्वराशेर्नवमाधीश्वरस्य यथा मेषे प्रथमद्रेष्काणो भौमस्य द्वितीयः सूर्यस्य तृतीयो गुरोरिति ४१ अथ द्वादशांशषड्वर्गोपसंहारं च सफलं वसंतति
लकयाह स्याद्द्वादशांश इति इह षड्वर्गे द्वादशांशाः राशितः स्वराशेरेव स्याद्धेभामद्व्यासकोऽज्ञेयः मेषस्य मेषादि वृषस्य वृषादि इत्यर्थः गेहहोरादृक्काः नव

शुक्रज्ञजीवशनिभूतनयस्य बाणाः शैलाष्टपंचविशिखाः समराशिमध्ये त्रिंशांशको विषमभे विपरीतमस्माद्द्रेष्का
णकाः प्रथमपंचनवाधिपानां ४१ स्याद्द्वादशांश इह राशित एव गेहहोराथदृक्कनवमांशकसूर्यभागाः त्रिंशांशक॰
श्च षडिमे कथितास्तु वर्गाः सौम्यैः शुभं भवति चाशुभमेव पापैः ४२ ॥

[Interlinear insertion: मांशाः द्वादशांशाः त्रिंशांशाः इमे षड्वर्गाः कथिताः एते वर्गाः]

सौम्यग्रहाणां चेद्भवंति तदा शुभं पापानां चेदशुभं मिश्राश्चेदधिकवर्गसदृशं फलं अत्र नारदादिभिरेकविंशतिर्महादोषा उक्ताः यथा पंचांगशुद्धिरहि
तो दोषस्त्वाद्यः प्रकीर्तितः उदयास्तशुद्धिरहितो द्वितीयः सूर्यसंक्रमः तृतीयः पापषड्वर्गो भृगुः षष्ठः कुजोऽष्टमः गंडांतं कर्तरी रिष्फषडष्टेंदुश्च संग्रहः दंपत्योरष्ट
मं लग्नं राशिर्विषघटी तथा दुर्मुहूर्तो वारदोषः खार्जूरिकसमांघ्रिभं ग्रहणोत्पातभं क्रूरविद्धर्क्षं क्रूरसंयुतं कुनवांशो महापातो वैधृतश्चैकविंशतिरिति अ
न्ये स्तु दश दोषा उक्ताः वेधश्च लत्ता चैव तथा च पातः खार्जूरयोगं दशयोगवर्गं पुनश्च जामित्रमुपग्रहाश्च बाणाख्यवज्रौ दश चैव दोषा इति अथ ग्रंथकृता
लक्षणस्य पृथक् वक्ष्यमाणत्वाद्दोषनामानि भोक्तानि तत्र पंचांगशुद्धि दुर्मुहूर्त वारदोषग्रहणोत्पातनक्षत्रदोषा आद्ये शुभाशुभप्रकरणे निरूपिता एवेति
पुनर्नोच्यते दुर्मुहूर्तवारदोषयोः पुनरभिधानप्रयोजनं तत्रैव स्यामः अनिरूप्यते तत्र पापषड्वर्गस्यादि दोषः कुजशुक्रेत्यादिभिश्चतुर्भिः श्लोकैर्निरूपितः

[Right margin: ७२]

अथगंडांतदोषंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्येष्ठापौष्णेति गंडांतंनामसंधिविशेषः स चानेकविधः नक्षत्रतिथिलग्नसंधिः तथायोगकरणवर्षायनर्तुमासप
क्षदिनरात्रिमध्याह्नप्रातःसायंनिशीथसंधिश्चेति तत्रनक्षत्रतिथिलग्नसंधिर्गंडांतसंज्ञ उच्यते ज्येष्ठापौष्णभंरेवतीसार्पभमाश्लेषाएतेषामंतघटिकाद्वय
तथामूलाश्विनीमघानामाद्यघटिकाद्वयंतदुभयनक्षत्रस्यगंडांतंज्ञेयं यथा रेवत्यश्विन्योराश्लेषामघयोर्ज्येष्ठामूलयोरंतरालवर्तिघटीचतुष्टयंनक्ष
त्रगंडांतमशुभदमित्यर्थः अथलग्नगंडांतकर्केति कर्कः अलिर्वृश्चिकः अंडजोमीनः मीनोवैसारिणांडजइत्यभिधानात् एषांलग्नानां अंततोर्धघ
टिका सप्तम्यर्थेनासि अंते र्धघटिका तथा सिंहमेषौप्रसिद्धौ अश्वोधनुः एषांलग्नानां आदिमतार्धघटिकालग्नगंडांतं यथाकर्कसिंहयोर्मीनमेषयोर्वृ
श्चिकधनुषोः चांतरालवर्तिन्येकाघटिकालग्नगंडांतं अशुभदमित्यर्थः पूर्णातिइति पूर्णाः पंचमीदशमीपंचदश्यस्तासामंतेघटिकैका तथानंदाः प्र

ज्येष्ठापौष्णभसार्पभांत्यघटिकायुग्मंचमूलाश्विनीपित्र्यादौघटिकाद्वयंनिगदितंतत्रद्व्यस्यगंडांतकं कर्कालिझषंडजभांततोर्ध
घटिका सिंहाश्वमेषादिगापूर्णांताद्यघटिकात्मकंत्वशुभंनंदातिथेश्चादिमं ४३ लग्नासापावृज्वनृजूभ्ययार्थस्योयदात

तिपत्षष्ठ्येकादश्यः तासामादिगतैकाघटिका तिथिगंडांतंनाम यथा पंचमीषष्ठ्योः पंचदशीप्रतिपदोः वातिथ्योरंतरालवर्तीघटीद्वयंतिथिगंडां॥ ((दे॥
तनशुभमित्यर्थः एवंगंडांतसंज्ञः संधिस्तु अथान्येपिसंधयोवसिष्ठेनोक्ताः पक्षोब्दसंधिस्त्रिदिनंचमासंसंधिस्त्रिनाड्यः खलुसंध्ययोश्च नाड्यश्चतस्रस्ति
थिक्षयोगसंधिस्तदर्धंकरणस्यसंधिः पक्षांतेपुत्रनाशः स्यान्मासांतेतु धनक्षयः वर्षांतेवर्गनाशः स्यात् ग्रहणात्सर्वनाशनमिति आवश्यकत्वेतु नक्षत्रयोग
तिथिसंधिषुनाडिकैकातिथ्यष्टविंशतिपलैः सहितोभयत्र कर्कालिमीनतनुसंधिषु दिक्पलानिवर्ज्यानिशेषविवरेषु चपंचपंचेविवासनासिद्धकेषवा
क्यवाक्यमनुसर्तव्यं गंडांतपरिहारमाह वसिष्ठः गंडांतदोषमखिलमुहूर्तोभिजिदह्नयः हंतियद्वन्मृगव्याधः पक्षिसंघमिवाखिलमिति ४३ अथकर्तरी
दोषमनुष्टुभाह लग्नात्पापाविति यदापापग्रहौ ऋज्वनृजूलग्नाद्व्ययार्थस्थौ द्वादशस्थः पापग्रहो ऋजुमार्गीद्वितीयस्थः पापोऽनृजुर्वक्रीस्यात्तदा ॥ ॥

कर्त्तरीनामदोषः स्याद् मृत्युदारिद्र्यशोकदा भवेत् कर्त्तरीकारकौ ग्रहौ उभावपि वक्रिणौ शीघ्रगौ वा तदा कर्त्तरी नेत्याह वसिष्ठः लग्नस्य पृष्ठाग्रगयोः साध्वोः
साकर्त्तरी स्यादृजुवक्रगत्योः तावेव शीघ्रौ यदि वक्रचारौ न कर्त्तरी चेति पितामहोक्तिरिति इयं कर्त्तरी चंद्रस्यापि दृष्टव्या कश्यपः चंद्रस्य कर्त्तरी तद्वच्छुभदृष्टा
न दोषदेति परं तु लग्नस्य चन्द्रस्य वा क्रूरमध्यगतत्वदोषोऽस्त्येव कर्त्तरीतः स्वल्पफलः कन्यानाशकरत्वात् क्रूरग्रहमध्यगते लग्ने चंद्रे यद्वा क्रूरग्रह
णे नेपमसद्मनाभिमुखं गमनं वेच्छंति कन्याया इति वसिष्ठोक्तेः कर्त्तरीदोषापवादमग्रेऽपि स्वयं वक्ष्यति ४४ अथ संग्रहदोषमनुष्टुभाह चंद्रेति सूर्ययु
के चंद्रे दारिद्र्यं स्यात् एवं भौमादिषु मरणादिफलं क्रमेण स्यादित्यर्थः पापद्वययोगे चंद्रस्य मृतिः स्यात् नारदादिभिर्बुधगुरुसाहित्यं सफलमशुभमुक्तं अत्र
तु श्रीपतिवाक्यानुरोधात् वसिष्ठेन चक्रे चिन्मते शुभतोक्तेः स्वशुभमुक्तं श्रीपतिः शुभं चंद्रभौलिभृदीज्यविज्ञामिति वसिष्ठः दारिद्र्यं रविणा कु

कर्त्तरीनामसा ज्ञेया मृत्युदारिद्र्यशोकदा ४४ चंद्रे सूर्यादिसंयुक्ते दारिद्र्यं मरणं शुभं सौख्यं सापत्न्यं वैराग्यं पापद्वययुते मृ
तिः ४५ जन्मलग्नभयोर्मृत्युराशौ नेष्टः करग्रहः एकाधिपत्ये राशीशे मैत्रे वा नैव दोषकृत् ४६ मीनोक्षकर्कालिमृगा
स्त्रियोऽष्टमं लग्नं यदा नाष्टमगेहदोषकृत्॥ ज्ञेन मरणं सौम्येन स्युः प्रजादौ भोग्यं गुरुणा सितेन सहिते चंद्रे ससापत्नकं प्रव्रज्यार्केस
तेन सक्रूरयुजौ वा कुतिके चिच्छुभं मध्यैर्मृत्युरसद्ग्रहैः शशियुते दीर्घः प्रवासः शुभैरिति एतत्सरिहोरानाम्नेनोक्तः स्वक्षेत्रगं स्वोच्चगे वा मित्रक्षेत्रगते यदि।
युतिदोषाय न भवेदपेत्सोः थ येसेतरेति ४५ अथाष्टमलग्नदोषं सापवादमनुष्टुभाह जन्मलग्नभयोरिति जन्मलग्नजन्मराशिसंबंधिनी मृत्यौ राशौ अष्टमराशौ
विवाहलग्ने करग्रहो नेष्टः अत्र जन्मलग्ने जन्मराशौ विवाहः नारदः जन्मराश्युद्गमेनैव जन्मलग्नोदयः शुभः तयोरुपचयस्थानं यदि लग्नगतं शुभं अष्टम
लग्नापवादमाह एकेशे इति जन्मराशिजन्मलग्नयोरन्यतरस्य विवाहलग्नस्य स्वाम्यैक्ये सति यथा मेषवृश्चिकयोः तुलावृषयोः राशीश्वरयोर्मैत्रे सति यथा
सिंहमीनयोः एतादृशे विषये अष्टमलग्नदोषो न स्यात् ४६ अथोत्तरार्धोक्तमेवार्थं स्पष्टमुपजातिकयाह मीनोक्षेति उक्षो वृषः स्त्री कन्या एते राशयो यद्यष्टमं

सिंहान्मीनइत्यादि कुनइत्याह अन्योन्येति परिहारांतरमाहगुरुः लग्नादष्टमसशीशः केंद्रगः शुभवीक्षितः यद्यथाष्टमलग्नोत्थदोषमाशुव्यपोहति रंध्रेश
श्वशुभांशस्थस्तुगस्त्वसेत्रमित्रगः अष्टमस्थानदोषोहि विनस्यतिनसंशयइति ४७ अथान्यदपि विशिष्टमाह्वंदसाह मृतीति अष्टमभवननांशोयदि
लग्नेस्यादथवाष्टमभवनस्वामीविलग्नेस्यात्तदाशुभकरोनस्यात् अथव्ययभवनंजन्मलग्नजन्मराशिभ्यांद्वादशभवनम् अथवाव्ययभवनांशःअ
थवास्वामीयदिलग्नेस्यात् तदाकलहकृत्स्यात् कश्यपः दंपत्योरष्टमेलग्नेराशौवापितदंशके तदीशेवालग्नगतेतयोर्मृत्युर्नसंशयइति तथैवद्वाद
शेलग्नेतदंशेवातदीश्वरे विवाहलग्नगेनैरव्यनित्यस्यात्कलहोद्वयोरिति ४८ अथविषघटीदोषंवंशस्थाभ्यामिंद्रवंशयाचाह खरामेति मनो

अन्योन्यमित्रत्ववशेनसावधूर्भवेत्कृतायुर्गृहसौख्यभागिनी ४७ मृतिभवनांशोयदिचविलग्नेतदधिपतिर्वानशुभकरः
स्यात् व्ययभवनंवाभवतितदंशस्तदधिपतिर्वाकलहकरःस्यात् ४८ खरामतो ३० त्यादितिवह्निपित्र्यभेखवेदतः ४० के
रद ३२ श्वसार्पभेखबाणतो ५० ध्रुवेधृतितो १८ र्यमांबुपे केते २० भेगत्वाष्टभविश्वजीवभे ५९ मनो १४ हिंदै वानिलसौम्यशा
क्रभेकुपक्षितः २१ शैवकरेषु १४ ताजभे॥ (५) इति मूले तिरेवतीपुनर्वसुकृत्तिकामघानक्षत्रेषु खरामतःत्रिंशत्घटिकोत्तरंकृताश्चतस्रो
घटिकाःविषनाडिकाशुभकार्येवर्ज्यास्तुरितितत्तीपश्लोकेनान्वयःएवंसर्वत्रव्याख्येयंकेरोहिण्यांअजभेपूर्वाभाद्रपदायांतदेवषष्टिघटिकात्मकेनक्षत्रेभा
गेध्रुवकाउक्ताः न्यूनाधिकत्वेस्पष्टीकरणमाह अथोइति विषनाडिकाध्रुवाः खरामतइत्येवमादयः इष्टनक्षत्रभोगेननिघ्नाः खतर्काः षष्टिभाजिताः
स्पष्टाःविषनाडिकाःअपिभभोगेननिघ्नाःषष्ट्याभाज्यालब्धाःस्पष्टमेवस्युरित्यर्थः परिहारमाहगुरुः चंद्रोविषघटीदोषंहंतिकेंद्रत्रिकोणगः लग्नंविनाशु
भैर्दृष्टः केंद्रेवालग्नपस्तथेति विषनाड्युत्थितंदोषंहंतिसौम्यस्तुपःशशी मित्रदृष्टोऽथवास्वीयवर्गस्थोलग्नपोऽपिवेति दैवज्ञमनोहरे तिथिवारविषघटीक
उक्ताः तिथीषुनागाद्रिगिरीषुवारिधिगजाद्रिदिक्पावकदिग्विभास्कराः मुनीभसंख्यःप्रथमातिथेःक्रमात्सरविषंस्यात्॥ ॥ ६ ॥

घटिकाचतुष्टयं १५।५।८।७।७।५।५४।८।७।१०।३।१०।१२।७।८ नखाहूयं द्वादश दिक्चशैलावाणाश्वतत्वनिप था क्रमेण सूर्यादिवारेषु परं त्वतस्तो
नाड्यो विषसंज्ञास्ताः खलु वर्जनीयं १०।२।१२।१०।७।५।२५।५१ अथ दुर्मुहूर्त्तशेषं विवक्षुरादौ दिवामुहूर्त्तान्मालिनीछन्दसाह गिरिशेति अथ बाणचंद्रा विरु
कै मुहूर्त्तस्य पार्थक्यं न लक्षणं नोक्तं इंद्रानलौ इंद्राग्नी एते वासरे पंचदशामुहूर्त्ताः स्युः ५२ रात्रिमुहूर्त्तानन्नुष्टुभाह शिवेति प्रथममुहूर्त्तस्वामी शिव एव।
ततोऽजपादादयो भेशाः नक्षत्रस्वामिनो मुहूर्त्तेशाः स्युः यथा अजपादः अहिर्बुध्न्यः पूषा अश्विनौ यमः अग्निः ब्रह्मा सोमः इत्यष्टौ ततो दश मुहूर्त्ता दितिजी

युगाश्वितो २४ बुध्न्यभतो यमाम्यभेस्वचंद्रतो १० मित्रभं वासवः श्रुतौ ५० मूलेंगवाणात् ५६ विषनाडिकाः कृतावर्ज्याः शुभेषो वि
षनाडिका ध्रुवाः निम्नाभभोगेन खतर्क ६० भाजिताः स्फुटा भवेयुर्विषनाडिकास्तथा ५१ गिरिश भुजग मित्राः पित्र्यवसं
बुविश्वेभिजिद्दथ च विधाता पीद्रइंद्रानलौ च निर्ऋतिरुदकनाथोप्यर्यमा थोभगः स्युः क्रमश इह मुहूर्त्ता वासरे वाणचं
द्राः ५२ शिवोजपादादष्टौ स्युर्भेशा अदितिजीवकौ विष्णवर्कत्वाष्ट्रमरुतो मुहूर्त्ता निशि कीर्तिताः ५३ रवावर्यमा ब्रह्मरक्ष
श्वसोमे कुजे वन्हि पित्र्ये बुधे चाभिजित्स्यात् गुरौ तोयरक्षो भृगौ ब्रह्मपित्र्ये शनावीशसार्पौ मुहूर्त्ता निषिद्धाः ५४ निर्वेधे शशि
करमूलमैत्र्यपितब्राह्म्यांत्योत्तरपंक्ने शुभो विवाहः रिक्तामारहिततिथौ शुभ भेहि नैश्वभ्यं शायाभ्रिः श्रुतितिथिभागतोभिजित्स्यात्

चो गुरुः विष्णवर्कत्वाष्ट्रः मरुतः प्रसिद्धाः एते सर्वे निशिमुहूर्त्ताः प्रकीर्तिताः अह्नः पंचदशो भागो मुहूर्त्तोऽप्यत्र तथा निशीति कश्यपोक्तेः ५३ अथ दुर्मुहू ॥५५॥
र्त्तान्भुजंगप्रयातेनाह रवावर्यमेति रवौ अर्यमा मुहूर्त्तो निषिद्धः एवं सोमे ब्रह्मरक्षः इंद्वेकत्वं ब्रह्म रक्षस्स्वामिकौ मुहूर्त्तौ निषिद्धौ अन्यत्स्पष्टं ५४ अथ वेधं वि
वक्षुर्विहितनक्षत्रादिकमभिजिन्मानं च प्रहर्षिण्याह निर्वेधे शीति वेधरहिते मृगादिनक्षत्रैः विवाहः शुभः रिक्तेति रिक्ता मा ४।९।१४।३० आभिर्व
र्जिततिथिषु शुभे न्हि शुभग्रहवारे विवाहः शुभः अभिजिल्लक्षणमाह अथ वैश्वेति वैश्व मुनराषाढा तस्य पादस्तुर्यचरणः श्रुतेः श्रवणस्य

अथवेधदोषं पंचशलाकाचक्रोत्थमन्येपि संस्पष्टं शार्दूलविक्रीडितेनाह वेधोन्योन्यमिति विरिंच्यभिजितोः रोहिण्यभिजितोर्ग्रहकृतो वेधोऽन्योन्यं परस्परं भवेत् रोहिणीस्थग्रहेऽभिजिति रोहिणी विद्धा एवं सर्वत्र व्याख्येयं चरणवेधमाह खेट इति तत्र तस्मिन्नक्षत्रे विद्यमाने ग्रहे सति यदि चतुर्थपादे स्थितस्तदा परनक्षत्रस्य प्रथमपादस्य वेधः यदि तृतीयपादे तदा द्वितीयचरणस्य वेधः एवं यदा द्वितीयपादे तदा तृतीयपादस्य वेधः यदि प्रथमपादे तदा चतुर्थपादस्य वेध इत्यर्थः अयं चरणवेधः सौम्यग्रहपर एव नारदः पादमेवं शुभे विद्धमशुभैर्नैव कृत्स्नत इति क्रूरविद्धयुतं धिष्ण्यं क्रूराक्रांतं वक्रत्तं भं मणिहेमभयहर्म्यैभूताक्रांतमिवत्यजेदिति श्रीपतिः वधूप्रवेशने दाने वरणे पाणिपीडने वेधः पंचशलाकाख्योऽन्यत्र सप्तशलाकक इति ज्योतिर्निबंधे गर्गः मघायां प्रथमे पादे मूलस्य

वेधोन्योन्यमसौ विरिंच्यभिजितोर्याम्यानुराधर्क्षयोर्विश्वेंद्वोर्हरिपित्र्ययोर्ग्रहकृतो हस्तोत्तराभाद्रयोः स्वातीवारुणयोर्भवेन्निर्ऋतिभादित्योस्तथोफान्त्ययोः खेटे तत्र गते तुरीयचरणाद्योर्वा तृतीयद्वयोः ५६ शाक्रेज्यशतभानिलेजलशिवे पौष्णार्यमर्क्षे वसुद्वीशे वैश्वस्कंधाश्चि भेहयभगेसार्पानुराधे मिथः हस्तोपांतिमभे विधात्रविधिभे मूलादितीत्वाष्ट्रभाजांघ्रीयाम्यमघे कृशानुहरिभे विद्धे कुभद्रेऽखिले ५७ ऋक्षाणि क्रूरविद्धानि क्रूरमुक्तादिकानि च॥ ११ प्रथमे तथा रेवत्याश्च चतुर्थेंशे विवाहः प्राणनाशन इति तद्गण्डांतरं ज्ञेयम् ५६ अथ विवाहादन्यत्र यज्ञोपवीतादौ कैश्चिद्विवाहेपि सप्तशलाकाचक्रवेधो वर्ज्य उक्तस्तदर्थं चक्रन्यासं विनैव सप्तशलाकावेधं शार्दूलविक्रीडितेनाह शाक्रेज्येइति कुभद्रेऽखिले सप्तशलाकाचक्रे शाक्रे ज्येष्ठापुष्यनक्षत्रे मिथः परस्परं क्रूराधिष्ठितत्वे विद्धे ज्ञेयं एवं जलशिवे पूर्वाषाढार्द्रे इत्यादि व्याख्येयं दीपिकायां यस्याः शशी सप्तशलाकचक्रे पापैरपापैरथवा विवाहे उद्वाहवस्त्रेण सुसंवृतांगी श्मशानभूमिं रुदती प्रयातीति ५७ अथ क्रूराक्रांतादिदोषसापवादमनुष्टुभाह ऋक्षाणीति क्रूरग्रहैर्विद्धानि तथा क्रूरैर्मुक्तानि त्यक्तानि आदिशब्दात् क्रूरयुतानि क्रूरगंतव्यानि च कारात् त्रिविधोत्पातदूषितानि च नक्षत्राणि तानि यदि चंद्रेण भुक्तामुक्तानि तदा शुभानि ॥ हाणि शुभकर्मार्हाणि विवाहादौ योग्यानि बुधैः॥ ७ ॥ ६ ॥ २ ॥ ३ ॥

[illegible] नि ५८ अथ [illegible]दोषमुपजातिकयाह ज्ञाद्विति येन वजातयोद्वाविंशतिर्नराः पंच एतैर्मितं भं स्वाक्रान्तनक्षत्रात् ज्ञराहुपूर्णेन्दु
सिताः स्वपृष्ठे संलक्षयंते यथा बुधः सप्तमं राहुर्नवमं राहोः सदावक्रत्वान्नवमगणनाक्रमेणैव कार्या यथाश्विन्यां राहुराश्लेषां लक्षयतीति पूर्णेन्दुः पू
र्णिमांतचंद्रो द्वाविंशं तच्च कृष्णपक्षे पंचम्यादितिथौ न भवति शुक्रः पंचमं स्वपृष्ठे लक्षयतीत्यर्थः अर्कशनीज्यभौमः क्रमेण पुरस्तादग्रे सूर्याष्टतर्का
ग्निमितं संलक्षयंते यथा सूर्यः स्वाक्रांतनक्षत्राद्द्वादशं शनिरष्टमं गुरुः षष्ठं भौमस्तृतीयं नक्षत्रं अग्रतो लक्षयतीत्यर्थः वराहः रविलता वित्तहरी नित्यं को
जी विनिर्दिशेन्मरणं चाद्री नाशं कुर्याद्बौधी नाशं वदस्येव सौरी मरणं कथयति बंधुविनाशं बृहस्पतेर्लता मरणं लता राहोः कार्यविनाशं भृगोर्वदंतीति
५९ अथ पातदोषं पथ्यार्ययाह हर्षणेति व्यतीपातक इति स्वार्थे कः हर्षणेत्यादिषट्योगानां अंते यन्नक्षत्रं भवेत् पातेन चंडीशचंडायुधाख्येन निपा

भुक्ता चंद्रेण भुक्ता निशि कुभार्द्रा ग्राम्य वसते ५८ ज्ञराहुपूर्णेन्दुसिताः स्वपृष्ठे भं सप्तगोजातिशरैर्मितं हि संलक्षयंतेर्कशनीज्यभौ
माः सूर्याष्टतर्काग्निमितं पुरस्तात् ५९ हर्षणवैधृतिसाध्यव्यतीपातकगंडशूलयोगानां अंते यन्नक्षत्रं पातेन निपातितं तत्
स्यात् ६० पंचास्यजौ गोमृगयौ तुलिकुंभौ कन्यामीनौ कर्कलीचापयुग्मे तत्रान्योन्यं चंद्रभान्वोर्निरुक्तं क्रांतेः साम्यं नो शुभं मंगले
षु ६१ व्याघातगंडव्यतिपातपूर्वे शूलांत्यवज्रे परिघातिगंडे योगे त्विकुडे त्वभिजित्समेतः स्वार्जूरमर्कोद्विषमे शशी चेत् ६२॥

तितं स्यात् ६० अथ क्रांतिसाम्यापरपर्यायं महापातदोषं शालिन्याह पंचास्येति पंचास्यजौ सिंहमेषौ अन्ये प्रसिद्धाः एषु राशिषु पाठक्रमेण व्युत्क्रमेणाव
स्थितयोश्चंद्रभान्वोः क्रांतिसाम्यं निरुक्तं तन्मंगलेषु नो शुभं स्यात् अनेन क्रांतिसाम्यसंभवमात्रं सूचितं तदानयनं सूर्यसिद्धांताद्यमवगंतव्यमस्य
ष्टंज्ञेयं ६१ अथ खार्जूरदोषं सुबोधेंद्रवज्रयाह व्याघातेति अंत्यो वैधृतिः यस्मिन्दिने व्याघातादिके चिरुद्धयोगे सति अर्कादर्कनक्षत्राच्छशी च
द्रोऽभिजित्समेते विषमे विषमसंख्याके नक्षत्रे स्यात्तदा खार्जूराख्यो दोषः स्यात् यदा समे स्यात्तदा न दोष इत्यर्थः एकार्गलोदृष्टिपातश्चाभिजिद्रहिता
निवेदितिकश्यपेनात्राभिजिद्गणना निषिद्धा केशवार्कत्रिविक्रमादिभिरंगीकृते नि उभयवचनप्रामाण्याद्विकल्पः ६२ ॥ ६२ ॥ ६२ ॥

अथोपग्रहदोषमुपेंद्रवज्रयाह शरेति सूर्यभतः सूर्याक्रांतनक्षत्रादुक्तताराः चंद्रनक्षत्राणिपंचाष्टदश चतुर्दशसप्तैकोनविंशतिः पंचदशाष्टादशैकविंशतिर्द्वाविंशतित्रयोविंशतिचतुर्विंशतिपंचविंशतिसंख्याकाः भेत्सुरुत्तदाउपग्रहोपनामकादोषाः स्युः कृतिरेकविंशतिः एषांदेशभेदेनपरिहारमाह कुरुभानीतिकुरुदेशेवाल्हिकदेशेशुभाम ६३ अथप्रसंगात्पातोपग्रहलतास्तपवादगर्धयामंचानुष्टुभाह पातेति पातश्चंडीशचंडायुधाख्योदोषः उपग्रहोः प्रागुक्तः लत्तागतार्धपूर्णेन्दुसितेत्यादिनालत्तातत्रखेटपत्तनः ग्रहचरणतुल्यः नक्षत्रचरणेनेष्टः अयमर्थः उपग्रहेपातेरविर्यस्मिन् चरणेस्यात्तत्संख्याएवतस्यचरणोवर्ज्योनान्यः लत्तायांतुलताकारीग्रहोयत्रचरणेस्यात् समसंख्यएवचरणंलक्षितनक्षत्रस्यवर्ज्योनान्यः उक्तंच उपग्रहेतुलत्तायांतथाचंडायुधाह्वये ग्रहोस्तियत्रमाणांशेविद्धंशेत्तत्समाप्यकइति अयंपरिहारः खार्जूरिकेपिद्रष्टव्यः सूर्योयस्मिन्पादेभक्तत्समसंख्यएवचरणएकरेखावस्थितचंद्रनक्षत्रस्य

शराष्टदिक्शक्रनगातिधृत्यस्तिथिर्धृतिश्चप्रकृतेश्चपंचउपग्रहाः सूर्यभतोऽब्जताराशुभानदेशेकुरुबाल्हिकानां ६२ पातोपग्रहलत्तासुनेष्टोंघ्रिःखेटयुक्तसमः वारस्त्रिघ्नोऽष्टभिस्तष्टःसैकस्यार्धयामकः ६४ शक्रार्कदिग्वसुरसाब्ध्यश्विनःकुलिकारवेः॥ २

वर्ज्यइतिखार्जूरिकसमांघ्रिमभियुक्तत्वात् वारइति इष्टोवारस्त्रिघ्नः अष्टभिस्तष्टःशेषितोयोंकःसैकःसोर्धयामोदोषःस्यात्॥ कश्यपः शैलाक्षश्रुतयः ७।५।४सूर्येचंद्रेषट्पर्वताः ६।५।७ भौमेबाणाग्निनेत्राणि ५।३।२सौम्येवेदाक्षिवायवः ४।२।५ गुरुवारेग्निचंद्रमाः ३।१।८ शुक्रेनेत्राद्रिवन्हयः २।७।३ शनौचंद्रभतर्काः १।८।६ स्युःकुलिकोयमघंटकः अर्धप्रहरसंज्ञास्तान्मंगलेषुविवर्जयेत् निधनंप्रहरार्धेतुनिःस्वंयमघंटकेकुलिकंसर्वनाशःस्याद्दात्रावेतेनदोषदाइति ६५ अथकुलिकमनुष्टुभाह शक्रेति रविमारभ्यसर्ववारेषुक्रमादुक्तसंख्यास्तिथ्यंशामुहूर्ताकुलिकाःस्युः यथादिनेरवौ १४ चंद्रे १२ भौमे १० बुधे ८ गुरौ ६ शुक्रे ४ शनौ २ रात्रावेतेविरेकाः कार्याः यथारवौ १३ चं ११ भौ ९ बु ७ गु ५ शु ३ श १ शनौतु अंत्योपिरात्रेःपंचदशोपिमुहूर्त्तःकुलिकः एतेनिंदिताः एतेषामर्धयामादिदोषाणांपुनर्निरूपणंविवाहेअवश्यवर्ज्यतार्थं शीघ्रोपस्थितत्वाद्वातिकुलिकप्रकृ॥

६८

मुहू० चिं० ७६

वारेशे सबले च वीर्यबलाढ्ये लग्नगे शुभे कुलिकोदयदोषस्तु विनश्यति न संशयः वारधीशे बलोपेते विधौ वा बलसंयुते अर्धप्रहरसंभूतो दोषो नैवात्र वि
द्यते शुभे केंद्रगते चंद्रे शुभांशे वा शुभे स्थिते लग्नगे सबले वापि कुलिकस्तु विधीयते अर्द्धप्रहरपूर्वार्धे मध्यं तु यमघंटजे कुलिकोत्थांशा शुभमाचरेत् तद्
ति ६५ अथ दग्धातिथ्याख्यदोषमिंद्रवज्रयाह चापांत्येति तत्तद्राशिद्वयस्थितपतंगे सूर्ये द्वितीयाप्रमुखा उभयपक्षसाधारणाः समासंख्याकास्तिथयो द
ग्धाः स्युः यथा धनुर्मीनगते सूर्ये द्वितीया दग्धा वृषकुंभगेर्के चतुर्थी कर्कमेषगे षष्ठी कन्यामिथुनगेष्टमी सिंहवृश्चिकगे दशमी तुलामकरगेर्के द्वादशी
दग्धा इत्यर्थः मासदग्धाश्च तिथयो मध्यदेशे वर्जिता इति परिहारः ६६ अथ जामित्रदोषं भ्रमरविलसितेनाह लग्नादिति विवाहलग्नाच्चंद्राद्वा सप्तमभव

रात्रौ निरेकास्तिथ्यंशाः शनौ वा सोपनिर्दिवाः ६५ चापांत्यगे गोघटगे पतंगे कर्काजगे स्त्रीमिथुने स्थिते च सिंहालिगे नक्र
घटे समाः स्युस्तिथयो द्वितीयाप्रमुखाश्च दग्धाः ६६ लग्नाच्चंद्रान्मदनभवनगे खेटे न स्यादिह परिणयनं किं वा बाणाशुभग
मितलवगे जामित्रं स्याच्छुभकरमिदं ६७ एकार्गलोपग्रहपातलत्ताजामित्रकर्तर्युदयास्तदोषाः नश्यंति चंद्रार्कब
लोपपन्ने लग्ने यथार्काभ्युदये तु दोषा ६८ उपग्रहर्क्षं कुरुबाल्हिकेषु कलिंगवंगेषु च पातितं भं ॥ नगते ग्रहे परिणयनं न स्या

त् अस्यापवादः किं वेति ग्रहाधिष्ठितनवांशमारभ्य बाणाशुभग ५५ मितलवगे पंचपंचाशन्मितनवांशगे चंद्रे लग्ने वा जामित्रं सूक्ष्मं स्यात् यथा मेषे पंचम
नवांशे भौमो स्थितस्मात्तुलायां पंचमनवांशस्थश्चंद्रो निषिद्धोऽन्ये शेषा नवांशाः शुभाः एवंविधं सूक्ष्मजामित्रमिदमशुभकरं स्यात् अस्यापवादो व्य
वहारो वृषे स्वोच्चेऽथवा स्वभवने स्फुरद्रश्मिजालः सौम्यालये हितगृहे शुभवर्गगो वा जामित्रकादिपरिसंचितदोषराशिं हत्वा ददाति बहुशः सुखमेव चंद्र
इति ६७ अथैकार्गलादिदोषाणामपवादं साक्षाद्वसिष्ठवचनमेवेंद्रवज्रयाह एकार्गलेति चंद्रार्कबलोपपन्ने स्वोच्चमित्रादिराशिस्थितत्वरूपे विद्यत
स्थितत्वरूपे च सति एकार्गलादयो दोषा नश्यंति यथार्काभ्युदये दोषा रात्रिर्नश्यति ६८ अथ केषांचिद्दोषाणां देशविशेषेण परिहारमुपजात्याह उपग्रह

स्पष्टार्थं अन्यच्च लतामालवकेदेशे पातः कौसलके तथा एकार्गलं तु काश्मीरे वेधं सर्वत्र वर्जयेत् युतदोषो भवेद्गौडे जामित्रस्य च यामुने वेधदोषस्तु विं
ध्याख्यदेशे नान्येषु केचनेति ६९ अथ दशयोगदोषमुपजात्याह शशांकेति चेद्यदि चंद्रसूर्यनक्षत्रयोर्युतेर्योगात् भैः सप्तविंशतिभिर्भक्तायः शेषस्तस्मिन्
शून्यैकचतुःषट्दशैकादशपंचदशाष्टादशैकोनविंशतिविंशतिसंख्याके सति एतेकाः दशयोगसंभवा भवंति शिष्टानां दशानामंकानामभिहितत्वाद्
शयोगइत्यन्यथासंज्ञा ७० अथ दशयोगफलं तदपवादं च शार्दूलविक्रीडितेनाह वाताभ्रेति शून्ये शेषे वातदोषः स्यात् एकशेषेऽभ्रात् चतुः शेषेऽग्नेः षट्
शेषे महीभृत् दशशेषे चोरात् एकादशस्रु मरणम् पंचदशस्रु रुक् अष्टादशस्रु वज्रम् एकोनविंशेषु दाहः कलिः सकटकइत्यर्थः विंशतिशेषे क्षतिः द्रव्यना
शः अथापवादः योगांक इति खंभूपमादिरूपे योगांके समे युग्मसंख्याके सति दलिते घं अर्धीकृते मनुभिश्चतुर्दशभिर्युक्ते योंकः स्यात् तदा स्रात् अश्विनीतो भ

सैराष्ट्रशाल्वेषु चलत्तितं भत्वेनेतु विद्धं कलिसर्वदेशे ६९ शशांकसूर्यर्क्षयुते भशेषे खंभूयुगांगानिदशेश तिथ्यः नागेंदवोंकेंदु
मितानखाश्चेद्भवंति चैते वशयोगसंज्ञाः ७० वाताभ्राग्निमहीपचोरमरणं रुग्वज्रवादक्षतिर्योगांके दलिते समे मनुयुतेऽ
थोजे तु सैके धिते॥ ((नक्षत्रं स्यात् अथौजे तु सैके धिते योगांके ओजे विषमे सैके अर्धिते अश्विनीतः भं नक्षत्रं स्यात् यथा समांकाः २४। अर्धिताः ध्रु
मनु १४ युतः १९ मूलं नक्षत्रं जातं ओजांके यथा विषमांके १५ योगः सैकः १६ अर्धितं ८ पुष्यनक्षत्रं जातं अथानंतरं मनुभिः संमिताश्चतुर्दशारे खा स्तिर्य
क् क्रमात् लिखे ततः अनेन प्रकारेण यं नक्षत्रमागतं तत आरभ्य साभिजिन्नक्षत्रवृंदं अस्मिंश्चक्रे लेख्यं तत्र नक्षत्रे ग्रहाः स्थाप्याः दिननक्षत्रे चंद्रः स्था
प्यः ततएकरेखास्थयोः ग्रहचंद्रयोः परस्परावलोकनरूपो वेधो भवेद् उक्तं च ज्योतिःसारसागरे तिथ्यंगवेदैकदिगून विंशश्शून्य भवाष्टदशा विंश
संख्याः इष्टेदुनासूर्ययुतोडुनाच योगाद्दमी वेदशायोगदोषाः मरुन्मेघाग्निभूपालचौरमृत्युरुजोऽशनिः कलिर्हानिर्दशैदोषाः त्याज्यास्तुः सर्वथा बु
धैः योगांके विषमे सैके समे सवकुलोचने दलीकृतात् अश्विनीपूर्वदशयोगमुदाहृतम् दशयोगे महाचक्रे प्रमदाद्यदि विध्यते॥ ७६ ॥ ५ ॥

क्रूरैः सौम्यग्रहैर्वापि दंपत्योरेकनाशनमिति दशयोगापवादांतरमाह भरद्वाजः गुरौलग्नाधिपेशुक्रे सवीर्ये लग्नकेंद्रगे दशदोषा विनश्यंति यथाग्नौतू लराशयः व्यासः गुरुणा भृगुणा वापि संयुते दृष्टमेव च दशयोगसमायुक्तमपि लग्नं शुभावहम् ७१ अथ पंचकाख्यबाणदोषं शालिन्याह लग्नेने ति शुक्लपक्षादिकागतास्तिथयो वर्त्तमानलग्नेनाढ्याः युक्ताः अंकैर्नवभिस्तष्टाः शेषे भागसंख्ये अष्टसंख्ये सगाख्यो बाणः एवं द्विसंख्ये शेषे वह्न्याख्यः चतुःसंख्ये राजाख्यः षट्संख्ये चौराख्यः एकसंख्ये मृत्युसंज्ञो बाणश्चैते बाणाः दाक्षिणात्येषु महाराष्ट्रेषु प्रसिद्धाः ७२ अथ व्यासमतेन बाणान्सापवादं मालिन्याह रसगुणेति रसगुणशशिनागाब्धिभिराढ्या वा सौम्यसंक्रांतियाताशकमितिश्चेति कर्मधारयः सूर्यभुक्तांशानां मितिः संख्या पंचधास्थाप्याक

भंदास्तादथसंमितास्तु मनुभी रेखाः क्रमात्संलिखेद्वेधोस्मिन्ग्रहचंद्रयोर्न शुभदः स्यादेकरेखास्थयोः ७१ लग्नेनाढ्या याततिथ्योंकतष्टाः शेषे नागद्व्यब्धितर्के रसंख्ये रोगो वह्नी राजचौरौ च मृत्युर्बाणश्चायं दाक्षिणात्येप्रसिद्धः ७२ रसगुणशशिनागाब्ध्याढ्यसंक्रांतियातांशकमितिरथ तष्टा केर्यदा पंचशेषाः रुगनलनृपचौरा मृत्युसंज्ञश्च बाणा नवहृतशरशेषे शेषकैक्ये सशल्यः ७३ रात्रौ चौररुजौ दिवा नरपतिर्वह्निः सदा संध्ययोर्मृत्युश्चाथ शनौ नृपो विदि मृतिर्भौमेग्नि
((चारो रवौ ॥

लादिकमुपेस्यं क्रमेण षट् त्रि एक अष्ट चतुर्भिराढ्या संयोज्यां केर्नवभिस्तष्टा सति यदा पंचशेषाय स्मिन्स्थले पंच शिष्यंते तत्क्रमेण रुगादिबाणो ज्ञेयः यथा आद्ये पंचशेषे रोगबाणः द्वितीये पंचशेषेऽग्निबाणः तृतीये राजबाणः चतुर्थे चौरबाणः पंचमे मृत्युबाणः तस्मात्तद्भयं भवतीत्यर्थः अयं बाणः शल्यरहितः तेन स्वल्पदोषः तदपवादभूतः सशल्यो बाण उच्यते नवेति यानि भागामतानि शेषाणि तेषामैक्येन नवहृते पश्चाच्छरशेषे सविशल्यसहितो बाणः स्यात् पंचव्यतिरिक्तशेषे शल्यरहितोदुष्ट इत्यर्थः अन्ये स्तु तिथिवारभलग्नांकैः रसाग्न्यजाष्टवेदयुक्तैर्नंदाप्तपंचशेषे रुक्वह्निराड्चोरमृत्युरुक्तः इति ७३ अथ समयभेदेन वारभेदेन कर्मभेदेन च त्रिविधबाणपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह रात्रौ चौरेति चौररुजौ बाणौ रात्रौ त्याज्यौ

दिवाचापदिः राजवाणस्त्वरुजः ॥

वन्हिवाणः सदा दिवारात्रौ साज्यः संध्ययोः सायंप्रातः संध्ययोः मृत्युवाणस्त्याज्यः ज्योतिःप्रकाशे रोगं चौरं त्यजेद्रात्रौ दिवा राजन्यपंचकं संध्ययोर्मृत्युदंत्या ज्यं सर्वदा वन्हिपंचकमिति अथवासरभेदेन परिहारः अथेति शनिवारेनृपवाणः विदिबुधवारे मृतिवाणः भौमे ऽग्निचौरौ वाणौ रवौ रोगवाणस्त्याज्यः उक्तंच । रवौ रोगं कुजे वन्हिं शनौ चनृपपंचकं वर्ज्यं पुनः कुजे चौरं बुधवारे च मृत्युदम् अथ कार्यभेदेन परिहारः अथेति क्रमतएषु शुभकर्मसु एते वाणाः वर्ज्याः यथा व्रते यज्ञोपवीते रुक् गृहस्याच्छादने ऽग्निः नृपसेवायां राजवाणः याने चौरः पाणिग्रहे मृतिवाणो वर्ज्यः उक्तंच नृपाख्यं नृपसेवायां गृहगोपे ऽग्निपंचकम् याने चौरं व्रते रोगं त्यजेन्मृत्युं करग्रहे इति ७४ अथ ग्रहदृष्टिमुपजातिकयाह त्र्याशमिति येखेटाः यस्मिन्स्थाने स्थिताः तस्मात् कथ्यमाना निस्थानानि चरणाभिरद्याः पश्यंतितयथा त्र्याशवती यदशमं चएकचरणदृष्ट्या पश्यंति अनेनतत्तद्दृष्टोद्भवफलं चरणाभिरद्येव भवतीति सूचितं मंदइति मे

रोगोथ व्रतगेहगोपनृपसेवायानपाणिग्रहे वर्ज्याश्च क्रमतो बुधैरुगनलक्ष्मापारचोरा मृतिः ७४ त्र्याशं त्रिकोणं चतुरस्रमस्तं पश्यंति खेटाश्चरणाभिवृध्या मंदो गुरुर्भूमिसुतः परे च क्रमेण संपूर्णदृशो भवंति ७५ यदा लग्ननाशेशो लवमथ तनुं पश्यति युतो भवेद्वायं वोढुः शुभफलमनल्पं रचयति॥

॥ रः शनैश्वरः स्वस्थानात् त्र्याशं संपूर्णदृक् चतुश्चरणदृष्टिः एवं गुरुस्त्रिकोणे पूर्णदृक् भूमिसुतश्चतुरस्रे पूर्णदृक् परे ऽर्कचंद्रबुधशुक्राः सप्तमे पूर्णदृशः ७५ अथोदयास्तशुद्धिः शिखरिणीभुजंगप्रयाताभ्यामाह यदालग्नांशेश इति लवेशो लवमिति लग्नेनशः लग्नांशस्तस्येशः स्वामी लग्ननवांशस्वामी लवं नवांशं पश्यति वा ऽथवा नवांशेन सह युतो भवेत्तदा वोढुर्वरस्यानल्पं शुभफलं रचयति यथा मेषलग्ने मिथुनांशस्तदीशो बुधस्तुलायां मिथुनं पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमुदयांशशुद्धेः प्रथमप्रकारः तदभावे तु लग्नांशेशस्तनुं लग्नं पश्यति लग्नेन सह युतो भवेत्तदापि वोढुः शुभफलमनल्पं स्यात् यथा मेषलग्ने एव मिथुननवांशः स्वामी बुधो मकरे नवांशं न पश्यति किंतु लग्नं पश्यति अथ मेष एव तिष्ठति अयमुदयशुद्धेर्द्वितीयः प्रकारः लवद्यूनस्वामी लवान्नवांशात्॥ ॥ ॥ ॥ ॥

मु०ची०
वि०प्र०
७८

द्यूनं सप्तमनवांशः तत्स्वामी लवमदनभं लवान्मदनभं सप्तमनवांशं पश्यति तेन सह युतो भवेत् तदा वध्वाः अनसंबद्धशुभं रचयति यथा मिथुननवांशा
त्सप्तमो धनुरंशः ॥ ~~~~ तदीशो गुरुर्मेषे धनुः पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमस्तशुद्धेः प्रथमप्रकारः तदलाभे तु लवद्यूनस्वामी लग्नान्मदनं सप्तमं
भवनं पश्यति युतो वा सप्तमभवनेन तदा वध्वाः शुभं यथा गुरुः कर्केस्थ नवांशं न पश्यति किंतु सप्तमभवनं तुलां पश्यति अथवा तुलायामेव वास्ति तदा वध्वाः शु
भं अयमस्तशुद्धेर्द्वितीयः प्रकारः इतरथेति यदा लग्नांशेशो लवं तनुं वा न पश्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा वरस्याशुभं एवं लवद्यूनस्वामी नवांशं सप्तमं वा न प
श्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा कन्याया अशुभं कश्यपः स्वस्वेशेनोदयास्तांशौ वीक्षितौ वाथ संयुतौ लग्नं वास्तगृहं तत्तदीशेनेक्षिते युजमिति ७६ लवेशाद्
ति नवांशस्वामी नवांशं प्रपश्येत् लग्नस्वामी लग्नं प्रपश्येत्तदा वरस्य शुभं एवं लवद्यूनयोः नवांशात्सप्तमनवांशस्वामी अंशद्यूनं अंशसप्तमराशिं पश्येत्

लवद्यूनस्वामी लवमदनभं लग्नं मदनं प्रपश्येद्वा वध्वाः शुभमितरथा त्वियमशुभं ७६ लवेशो लवं लग्नपो लग्नगेहं प्र
पश्येन्मिथो वा शुभं स्याद्वरस्य लवद्यूनयोरंशद्युनं लग्नयोस्तं मिथो वीक्षते स्याच्छुभं कन्यकायाः ७७ लवपतिशुभमित्रैर्वीक्षि
तेंशे तनुं वा परिणयनकरस्य स्याच्छुभं शास्त्रदृष्टम् ॥ ७७ लग्नपो लग्नस्वामी अस्तं लग्नात्सप्तमभवनं पश्येत् तदा कन्यायाः शुभं स्यात्
वा मिथः अंशसप्तमाधीशो लग्नं सप्तममीक्षते लग्नात्सप्तमाधीशश्चांशसप्तममीक्षते तदापि कन्यायाः शुभं स्यात् अत्राप्यन्यथात्वे दंपत्योरशुभमित्य
र्थः नारदः लग्ननवांशकौ स्वस्वपतिना वीक्षितौ युतौ न वेद्वान्योन्यपतिना शुभमित्रेण वा तथा वरस्य मृत्युः स्यात् ताभ्यां सप्तसंतोदयांशके। एवं तौ वीक्षित
युतौ मृत्युर्वध्वाः करग्रहे इति ७७ अथ पूर्वोक्तप्रकारेणोदयास्तशुद्धेरभावे तृतीयः प्रकार उच्यते मालिनीछंदसा लवपतीति शुभं च तन्मित्रं चेति कर्म
धारयः लवपतेर्लग्ननवांशेशस्य शुभग्रहः चंद्रबुधगुरुशुक्राणामन्यतमः मित्रं स्यात् स्वेनदर्शनवांशं तनुं च वीक्षते तदा परिणयनकरस्य वरस्य
शास्त्रदृष्टं पुत्रादिप्राप्तिरूपं शुभफलं स्यात् एवं मदनलवपस्यास्तांशेशस्य मित्रं सौम्यं तच्चांशं तनुं यमं ॥ ॐ ॥ ॥ ॐ ॥

अंशाल्लग्ननवांशाद्यूनसप्तमनवांशंवेद्दीक्षते अथवा तनुमदनगृहं लग्नात्सप्तमभवनं चेद्दीक्षतेतदावध्वाः शर्मकल्याणंस्यात् यद्युभयत्रापिनवांशस्वा
मिनोमित्रपापग्रहश्चेत्तस्यदृष्टिरशुभैवेतिफलितार्थः वराहः शुद्धिस्त्विहस्यान्नयदोदयांशेलग्नेनवांशस्ताशउपैतिशुद्धिं तदास्कंदत्सौम्यनिरीक्षितोयुगु
भायसस्यास्ववर्द्धनिसंतइति केचिद्विवाहेवज्रयोगंनिषिद्धमाह तल्लक्षणं तिथिवारंचनक्षत्रंनवभिश्चसमन्वितः सप्तभिस्तुहरेद्भागंशेषांकेफलमादिशेत्
त्रिशेषेतुजलंविद्यात्सचशेषेप्रभंजनः सप्तशेषेवज्रपातोज्ञेयंवज्रस्यलक्षणमिति ७८ अथार्कसंक्रमणदोषंमंजुभाषिण्याह विषुवायनेति विषुवंतुले
मेषसंक्रांतौ चतसृषुसंक्रांतिषुपरपूर्वमध्यमानगतागामिवर्त्तमानान् दिवसान् बुधःशुभक्रियाविधौविवाहादौत्यजेत् इतरसंक्रांतिषुसंक्रमणका
लात् परतोग्रेपूर्वभागपिषोडशघटिकामिलित्वाद्वात्रिंशत् घटिकास्त्यजेत् गुरुः अयनेविषुवेपूर्वपरंमध्येदिनंत्यजेत् अन्यसंक्रमणपूर्वाः परःषोड

मदनलवपमित्रंसौम्यमंशेशुजंवातनुमदनगृहंचेद्दीक्षतेशर्मवध्वाः ७८ विषुवायनेषुपरपूर्वमध्यमान् दिवसांस्त्यजेदितर
संक्रमेषु हि घटिकास्तुषोडशशुभक्रियाविधौपरतोपिपूर्वमपिसंत्यजेद्बुधः ७९ देवद्व्यंकर्तवोष्टाष्टनाड्योंकाः खनृपाःक्र।
मात् वर्ज्याःसंक्रमणेऽर्कादेः प्रायोर्कस्यातिनिंदिताः ८० घस्रेतुलालीबधिरौमृगाश्वौरात्रौजसिंहाजवृषादिवांधाः ॥ छ॥

ष्टनाडिकाइति ७९ अथप्रसंगात्सकलग्रहाणांसंक्रांतिघटीरनुष्टुभाह देवेति यथाक्रमेणसूर्यादेः संक्रमणेएताघटिकावर्ज्याः यथा रवेःप्राक्पश्चा
त् त्रयस्त्रिंशत् घटिकास्त्याज्याः चंद्रस्यद्वे भौमस्यनवबुधस्यषट् गुरोरष्टाष्टौ अष्टाशीतिः शुक्रस्यांकानव शनेःखनृपाः षष्ट्यधिकंशतइति ८० अथपं
गंधबधिरास्यान्लग्नदोषानुपजातिकयाह घस्रइति घस्रेदिवसेतुलावृश्चिकौबधिरसंज्ञकौ रात्रौमकरधनुःसंज्ञौराशीस्पष्टवसिष्ठः तुलाचवृश्चिकश्चै
वदिवसेबधिरौतथा धनुश्चमकरश्चैवबधिरौनिशिकीर्त्तितौ मेषोवृषोमृगेंद्रश्च दिवसांधाःप्रकीर्त्तिताः नृयुक्कर्कटकन्याश्चरात्रावंधाःप्रकीर्त्तिताः॥
कुंभमीनौचपंगूह्वौ दिवारात्रौयथाक्रमंइति॥ छ ॥ ९ ॥

अनेनतस्मिन्कालेऽधाहिलग्नानिवर्ज्यानीत्यर्थः ॥१ अथकेचिन्मतमाह बधिराधन्वीति स्पष्टार्थं ॥२ अथैषांप्रयोजनंसापवादंप्रहर्षिण्याह दा॥
रिद्र्यमिति पंग्वंगेपंगुलग्ने अन्यत्स्पष्टं ॥३ अथविहितनवांशानाश्रित्यछंदसाह कार्मुकेति युग्मंमिथुनंएषानवांशाः झषगेवामीननवांशेविकल्पेन वा॥
शब्दएकीयमतसूचनार्थः एषुंशेषुयर्हिउपयामोविवाहोभवेत्तर्हिकन्यासतीपतिव्रताभवेत ॥४ अथविहितनवांशेष्वपिनिषेधंश्रीछंदसाह अंत्यनवांशे॥
ति विहितनवांशेष्वपियथामेषलग्नेधनुर्नवमांशा तिमाइत्येवंविधेविषयेकोपिकनकन्यानपरिणेयानविवाह्या परंतुवर्गोत्तममंतिमनवांशंहित्वातत्र॥

कन्यानृयुक्कर्कटकानिशांधादिनेघटोंत्येनिशिपंगुसंज्ञः ॥१ बधिराधन्वितुलालयोपराह्णे मिथुनंकर्कटकोंगनानिशांधाः ॥
दिवसांधाहरिगोक्रियास्तुकुब्जाम्रृगकुंभांतिमभानिसंध्ययोर्हि ॥२ दारिद्र्यंबधिरतनौदिवांधलग्नेवैधव्यंशिशुमरणंनि
शांधलग्ने पंग्वंगेनिखिलधनानिनाशमीयुः सर्वत्राधिपगुरुदृष्टिभिर्नदोषः ॥३ कार्मुकतौलिककन्यायुग्मलवेझष॥
गेवा यर्हिभवेदुपयामस्तर्हिसतीखलुकन्या ॥४ अंत्यनवांशेनचपरिणेयाकाचनवर्गोत्तममिहहित्वा नोचरलग्नेच॥
रलवयोगेतौलिमृगस्थेशशिभृतिकुर्यात ॥५ व्ययेशनिःखेवनिजस्तृतीयेभृगुस्तनौचंद्रखलानशस्ताः लग्नेट्कविग्॥
ग्लौश्चरिपौमृतौग्लौलग्नेट्शुभाराश्चमदेचसर्वे ॥६ ॥ ॥६ ॥ ॥६ ॥ ॥६ ॥ कालभैरव ॥

विवाहउचितएव यथा मिथुनलग्नेमिथुननवांशे अंत्योंशका अपिश्रेष्ठायदिवर्गोत्तमाह्वयाइतिकश्यपोक्तेः नोचरलग्नइत्ति तौलिमृगस्थतुलामकर
स्थेचंद्रेचरलग्नेविहितचरलवयोगंनोकुर्यात यथामेषलग्नेतुलांशइति ॥५ अथलग्नभंगमुपजात्याह व्ययेशनिरिति द्वादशेशनिर्नशस्तः खेद
शमेऽवनिजोभौमोनशस्तः लग्नेचंद्रखलाः चंद्रः पापग्रहाश्चनशस्ताः लग्नेट्लग्नस्वामीकविःशुक्रोग्लौश्चंद्रश्चरिपौषष्ठेनशस्ताः ग्लौश्चंद्रः लग्नेट्
लग्नस्वामीशुभाबुधगुरुशुक्राआरोभौमश्च एतेमृताविष्टमेनशस्ताः मदेसप्तमेसर्वेग्रहानशस्ताः ॥६ ॥ ॥६ ॥ ॥६ ॥ ॥ ॥

अथैरेवापवादं वसंततिलकयाह व्यायेति स्पष्टार्थम् ८७ कर्तर्यादिमहादोषाणामपवादं शार्दूलविक्रीडितेनाह पापौ कर्त्तरिकारकाविति कर्त्तरिकारकौ ग्रहौ रिपौ ग्रहे शत्रुगृहे स्थितौ नीचे नीचराशिगौ अस्तगौ अस्तंगतौ तदा कर्तरीदोषो नैव स्यात् कश्यपः पापयोः कर्त्तरीकर्त्रोः शत्रुनीचगृहस्थयोः यद्वा वा-स्तगयोर्वापि कर्त्तरी नैव दोषदेति अथ सिते शुक्रे अरिनीचगे शत्रुगृहगे स्वनीचगृहगे वा सति तत्र षष्ठदोषो भृगुषष्ठदोषोऽपि न स्यात् कश्यपः नीचराशिगते शुक्रे शत्रुक्षेत्रगतेऽपि वा भृगुषट्क स्थितो दोषो नास्ति नात्र संशय इति भौमेऽस्ते अस्तंगते रिपुनीचभे शत्रुगृहगे नीचगृहगे वाऽष्टमभौमो दोषकृन्न स्यात् कश्य-पः अस्तगे नीचगे भौमे शत्रुक्षेत्रगतेऽपि वा कुजाष्टमो भवेद्दोषो न किंचिदपि विद्यते अथ राशिनिर्बलेनीचेनीचनवांशके वा सति द्वादशाष्टमषष्ठस्थाने स्थि

व्यायाष्टषट्सु रविकेतुतमोर्कपुत्रास्त्र्यायारिगः क्षितिसुतो द्विगुणायगोऽब्जः सप्तव्ययाष्टरहितो ज्ञगुरू सितोऽष्टत्रिद्यूनषट्-व्ययगृहान्परिहृत्य शस्तः ८७ पापौ कर्त्तरिकारकौ रिपुगृहे नीचेऽस्तगे कर्त्तरीदोषो नैव सितेऽरिनीचगृहगे तत्षष्ठदोषोऽपि न भौ-मेऽस्ते रिपुनीचगे न हि भवेद्भौमोऽष्टमो दोषकृन्नीचे नीचनवांशके शशिनि रिःफाष्टारिदोषोऽपि न ८८ अब्दायनर्तुतिथिमासभप-क्षदग्धतिथ्यंधकाणबधिरांगमुखाश्च दोषाः नश्यंति विद्गुरुसितेष्विह केंद्रकोणे तद्वच्च पापविधुयुक्तनवांशदोषाः ८९ ॥ ॰

तचंद्रे दोषोऽपि न स्यात् नीचराशिगते चंद्रे नीचांशकगतेऽपि वा चंद्रे षष्ठाष्टरिःफस्थे दोषो नास्ति न संशय इति कश्यपोक्तेः ८८ अथाब्ददोषाद्यनेकदोषापवा-दं वसंततिलकयाह अब्दायनेति विद्गुरुसितेषु केंद्रकोणे सप्तमस्थानरहितेषु सत्सु एते दोषाः नश्यंति कश्यपः अब्दायनर्तुमासोत्थाः पक्षतिथ्यृक्षसंभवाः का-णांधबधिरोडुतादग्धलग्नतिथिर्भवाः अकालजाश्च नीहारविद्युत्स्तंभसंभवाः परिवेषप्रतीसूर्यशक्रचापध्वजादयः दोषग्रहा मंगलेषु कालजाश्चान्यदो-षदाः गुरुरेकोऽपि केंद्रस्थः शुक्रो वा यदि वा बुधः हरेत्सूतिर्यथा हंति तान्दोषांस्त्रिकोणगः लतापग्रहचंडीशचंद्रजामित्रसंभवान् तत्केंद्रगो गुरुर्हंति क्र-मेणः पन्नगानिव तद्वदिति चेत् यदि पापाः क्रूराः विधुश्चंद्रस्तैर्युक्तो यो नवांशस्तद्दोषोऽपि नश्यति उक्तं च सक्रूरराशेरशुभो नवांशः प्रोक्तः सपापोऽपि विलग्न

अथान्यान्परिहाराञ्छालिन्याह केंद्रे कोण इति केंद्रे सप्तमरहिते १।४।१० कोणे नवपंचमे वा तत्र गुरौ सति सर्वे दोषा नाशमायांति कश्यपः काव्ये गुरौ वा सौ
म्ये वा यदा केंद्रत्रिकोणगे नाशयंत्यखिलान्दोषान् पापानीव हरिस्मृतेः अथवा आये एकादशे रवौ सति सर्वे दोषा नाशमायांति वा लग्ने चंद्रे वा वर्गोत्तमे राशि
नवांशयुक्ते सति यथा मिथुने मिथुनो नवांशस्तदापि दोषनाशः द्वितीयवाशब्दस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वात् चंद्रो लग्नादुपचये सर्वदोषविनाशकः उक्तं च।
यत्रैकादशगः सूर्यो दोषानाशं ययुस्तदा स्मरणादेव रुद्रस्य पापं जन्मशतोद्भवं वर्गोत्तमगते लग्ने सर्वे दोषा लयं ययुः चंद्रो वाप्यथवा येपि ग्रीष्मे कुस्त रितो
यथा चंद्रे इति एकादशे चंद्रे सति दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः दुर्मुहूर्त्तो रवावर्यमेत्यादयः अंशदोषाः पापग्रहनवांशाख्याः ते सर्वे तद्वत् नाशमायांति कश्यपः मुहू।
र्त्तलग्नेषड्वर्गकुनवांशग्रहोद्भवाः ये दोषास्तान्निहंत्येव यत्रैकादशगः शशी ज्योतिर्निबंधे नक्षत्रदोषकनवांशदोषगंडांतदोषं च मुहूर्त्तदोषं विरुद्धपंचां

केंद्रे कोणे जीव आये रवौ वा लग्ने चंद्रे वापि वर्गोत्तमे वा सर्वे दोषा नाशमायांति चंद्रे लाभे तद्वद्दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः ९० त्रिकोणे कें
द्रे वा मदनरहिते दोषशतकं हरेत्सौम्यः शुक्रो द्विगुणमपि लक्षं क्रूरगुरुः भवेदाये केंद्रे गपउ तलवेशोयदि तदा समूहं दोषा
णां दहन इव तूलं शमयति ९१ द्वौ द्वौ ज्ञभृग्वोः पंच द्वौ रवौ सार्धत्रयो गुरौ रामा मंदागुकेत्वारे सार्धैकैकं विशोपकाः ९२ ॥ ६ ॥

गविरुद्धदोषं निशाकरो लाभगतो निहंति ९० अथ सामान्यतो दोषसमूहपरिहारं शिखरिण्याह त्रिकोणेति त्रिकोणे सप्तमरहिते केंद्रे यदि सौम्यो बुधः
स्तिष्ठेत् दोषशतकं हरेत् उक्तस्थाने शुक्रोपि द्विगुणं द्विशती हरेत् उक्तस्थाने स्थितो गुरुरपि लक्षं दोषान्हरेत् भवेदिति अंगपो लग्नस्वामी उत्तमार्थे लवेशो लग्न
गतनवांशनाथो वा आये केंद्रे यदि भवेत्तदा सर्वदोषान् हरेत् दोषाणां समूहं नाशयति यथा दहनोऽग्निस्तूलं कार्पासमिव लग्नेट् लग्नाशनाथो वा आयगः कें
द्रगोपि वा राशिं निहंति दोषाणामिंधनानीव पावक इति ९१ अथ लग्नविंशोपको अनुष्टुभाह द्वाविति ज्ञभृग्वोरेकादशस्थयोः सतोर्द्वौ द्वौ विशोपकौ ए
वं विधे चंद्रे पंच सूर्ये सार्धास्त्रयः ३। ३० गुरौ रामास्त्रयः मंदः शनिः अगू राहुः केतुः आरो भौमः एषु त्रयेषु सार्धमेकैकम् १।३० विंशोपकास्तेयाः ९२ ॥ ६ ॥

ग्रहवशेन श्वशुरादिविभागं सप्रयोजनमुपजात्याह श्वश्रूरिति सितः कन्यायाः श्वश्रूः सूर्यः श्वशुरः तनुर्लग्नं तनुः शरीरं स्यात् जामित्रपः सप्तमाधीशोऽपि
तो भर्ता मनः चंद्र एतेषां शुभकारी मां बलं विचार्यं तांत्रिकः सिद्धांतवेत्ता विवाहं तां विवाहादनंतरं श्वशुरादीनां सुखं स्यादिति प्रवदेत् केचिद्विशेषतरमप्युक्तं
सूर्ये सति स्त्री च विधोस्तथा राहितं सुतो नाशं च सुखं गुरोश्च धर्मः सितादर्के सुतानां च वैश्यमनूपात् समुद्वह विधौ सयुक्तेति १३ अथ संकीर्णजातीनां विशेष
मनमनुष्टुभाह कुलेपक्ष इति कुलेपक्षे शनिभौमार्कवारे विवाहोक्तनक्षत्रभिन्ननक्षत्रेषु वकारादुष्टयोगेष्वपि संकीर्णानामनुलोमप्रतिलोमज
नामपि षरिकरपीडा विवाहः स्यात् तर्हि साकरपीडा सुतायुर्धनलाभप्रीतिविश्वासैर्भवति एषा स्थितिर्वासः वाग्रहणात् एतद्भावे प्रागुक्तदिने पि विवा

श्वश्रूः सितोऽर्कः श्वशुरस्तनुस्तनुर्जामित्रपः स्याद्दयितो मनः शशी एतद्बलं संप्रतिभाव्य तांत्रिकस्तेषां सुखं संप्रवदेद्विवाहतः
१३ कुलेपक्षे सौरिकुजार्केऽपि च वारे वर्ज्येनक्षत्रे यदि वा स्यात्करपीडा संकीर्णानां तर्हि सुतायुर्धनलाभप्रीतिप्राप्त्यै सा भ
वतीह स्थितिरेषा १४ गांधर्वादिविवाहेऽर्कोह्वे ५ नेत्र २ गुणे ३ ह्व: १॥ ॥ ॥ ॥ हः कार्य इति १४ अथ गांधर्वादिविवाहे वि

शेषमनुष्टुभाह गांधर्वादीति प्राजापत्यब्राह्मदैवार्षसंज्ञाः विवाहा उक्तकाले एव कार्याः गांधर्वासुरराक्षसपैशाचकाख्याः सर्वकाले कार्याः श्रीपतिः
प्राजापत्यब्राह्मदैवार्षसंज्ञाः कालेषूक्तेष्वेव कार्या विवाहः गांधर्वाख्यश्चासुरो राक्षसश्च पैशाचो वा सर्वकालं विधेय इति तत्र केचिदर्कात्सूर्यनक्ष
त्रात् वेदनेत्रादिभिर्युक्रमेण सत्स्यात् अयमर्थः सूर्याक्रांतनक्षत्रमारभ्य चत्वारि शुभानि ततो द्वे अशुभे ततस्त्रीण्यशुभानीति क्रमेण त्रिपर्यायत्रयाणां प
दानां समाहारस्त्रिपदी तस्यां ब्रह्मविष्णुरुद्रपदाभिधचक्रत्रये इत्यर्थः एकस्मिन्नपि पदे पदशुभं तदशुभमेव पदत्रयेऽपि शुभं तच्छुभं इत्युक्तत्वात् अक्ष
भशुभानि क्रमेण पठितानि एवं पदत्रयाणामुख्यार्थकथनात् पृथक्कथनानुपयोगः तथा च पदत्रयमुक्तं भूपालवल्लभे एवं पदत्रये चोक्तं द्वं नक्षत्रं प

मु॰चिं॰
वि॰प्र॰
८१

गांधर्वासुरपैशाचराक्षसेषु विवर्जितयेदिति ९५ अथ विवाहात्प्राक् कर्त्तव्यानामावश्यककृत्यानां दिनशुद्धिं पृथ्वीछंदसाह विधोर्बलेति अत्र चंद्रब
लमावश्यकत्वेन विचार्य वारको मांगलकलशः गृहभूषणं चित्रलेखनादि अंगणविभूषणं संमार्जनगोमयाद्यालेपः अथ च वेदिकावस्त्रं वधूवरोप
वेशनार्थस्थलविशेषः मंडपो गृहाच्छादनं कटादिना वितानादिना वा बहुवचनात् कटाहाद्यारोपणहरिद्रावंदनकं जिकाधारणादि सकलशुभारंभा
क उद्वाहतः पूर्वं विवाहोक्तैरुडुभिर्नक्षत्रैः पंचांगशुद्धिसहितेदिनेरचयेत् उपलक्षणत्वात्तन्नक्षत्रैरुपनयनादावपि पूर्वं शुभकर्मप्रारंभाद्वि
रचयेत् तथा इदं कार्यजातं त्रिनवषण्मिते दिने पूर्वं न आचरेत् चित्राविशाखेशानतारकाश्विनीज्येष्ठाभरण्यो शिवभाश्चत्वष्टयमहित्वाग्निषस्त

कु १ युगा ४ गा ६ ग्नि ३ भू १ रामा ३ स्त्रिपद्यामशुभाः शुभाः ९५ विधोर्बलमवेक्ष्य वासरलनवारकं गृहांगणविभूषणान्यथ च वेदिकामं
डपान् विवाहविहितोडुभिर्विरचयेत्तथोद्वाहतो न पूर्वमिदमाचरेत्त्रिनवषट्मिते वासरे ९६ हस्तोच्छ्राया वेदहस्तैः समं
तात्तुल्या वेदी सद्मनो वामभागे युग्मे घस्रे षष्ठहीने च पंचसप्ताहे स्यान्मंडपोद्वासनं सत् ९७ मेषादिराशिजवधूवरयोः।
वेदीश्चतैलादिलापनविधौ कथितात्र संख्या शैलादिशः शरदिगस्त्रनगाद्रिबाण बाणास्त्रबाणगिरयो ७।१०।५।१०।५।
७।७।५।५।५।५।७ विबुधैस्तु केश्चित् ९८॥

फलतैलवेदिकाचरदानकं कंडनमंडकादिकमिति दैवज्ञमनोहरोक्तेः तत्रैव मूलेंदुरुद्र
श्रवणार्कपौष्णविश्वेशचित्रानलरेवतीषु संस्थापनं कंजिकाकुंडिका पावारेरविभूमिसुतस्य शस्तमिति ९६ अथ वेदीलक्षणं मंडपोद्वासने दिन
नियमं च वसंततिलकयाह हस्तोच्छ्रायेति स्पष्टार्थः नारदः हस्तोच्छ्रिता चतुर्हस्तैश्चतुरस्रा समंततः स्तंभैश्चतुर्भिः सुश्लक्ष्णा वामभागे स्वसद्मनः मंडपोद्वास
नं कार्यं समे तु दिवसे बुधैः षष्ठं तु विषमे नेष्टं उत्कासप्तमपंचमाविति ९७ केश्चित्तैलादिलापनसंख्या नियम उक्तस्तमाह मेषादिराशिजेति स्पष्टं दे।

अथग्रात्तशिष्टसंमतंमंडपादौस्तंभनिवेशनदंइंद्रवज्रयाह सूर्येति कन्यातुलासिंहगते ऽर्के शैवेईशानकोणे विवाहादौ स्तंभःस्थाप्यः वृश्चिकधनुर्म
कर स्थितेवायुकोणे मीनमेषकुंभस्थितेनिर्ऋतिकोणे वृषमिथुनकर्क स्थिते ऽग्निकोणस्तंभःस्थाप्यइत्यर्थः ९९ अथगोधूलीप्रशसांमंदाक्रांतमाह नास्त्य
मितिस्पष्टार्थं गोधूल्यधिकारिणआह नारदः प्राच्यानांचकलिंगानांमुख्यं गोधूलिकंस्मृतं गांधर्वादिविवाहेषुवैश्योद्वाहेचयोजयेत् भूपालवल्लभेविप्रेषुघटिका
लग्नमेद तथ्यंगोरजंबुधैःसंकीर्णेगोरजःशस्तंपरेषुहितयंक्षभं घटिकालग्नाभावेकार्यं विप्रेस्तुगोरजोलग्नमिति महादोषाभावरित्यज्योक्ताषिष्याद्विकेषुच।
कारयेद्गोरजोयावत्तावल्लग्नंशुभावहमिति दैवज्ञमनोहरे कुलिकंक्रांतिसाम्यंचमूर्तौषष्ठाष्टमःशशीपंचमोधूलिकेत्याज्या अन्यदोषाःशुभावहाइति तत्रगो

सूर्येंगनासिंहधटेषुशैवेवृत्तेमोलिकोदंडमृगेषुवायौ मीनाजकुंभेनिर्ऋतौविवाहेस्थाप्योऽग्निकोणेवृषयुग्मकर्के ९९ नास्मि
न्भंनचतिथिकरणंनैवलग्नस्यचिंतानोवावारोनचलवविधिर्नोमुहूर्तस्यचर्चा नैवायोगोनचमृतिभवनंनैवजामित्रदोषो
गोधूलिःसामुनिभिरुदितासर्वकार्येषुशस्ता १०० पिंडीभूतेदिनकृतिहेमंतचौस्याद्धर्धास्तेतपसमयेगोधूलिःसंपूर्णास्तेजल
धरमालाकालेत्रेधायोज्यासकलशुभेकार्यादौ १०१ ॥ ७ धूलिकालःकेशवार्केणोक्तः अत्रोभयत्रघटिकाद्वलमिष्टमाहुरितिकेचित्तु।

गावद्दिनांतेनिशिपश्चिमायांपश्येत्ततीयंरविबिंबभागं तस्मात्सदंनाडिकयुग्ममेके गोधूलिकालंमुनयोवदंतीति यथायोग्यंदेशव्यवस्था १०० अथगोधू
लीभेदंजलधरमालाछंदसाह पिंडीभूतइति हेमंतर्तौशीतकालेमार्गादिमासचतुष्टयेदिनकृतिसूर्येपिंडीभूतेगोलकसदृशेसंध्यायांनीहारारक्तत्वेननिःप्रभे
इत्यर्थः तस्मिन्समयेगोधूलीज्ञेया तथातपसमयेउष्णकालेचैत्रादिमासचतुष्टयेऽर्धास्तेअर्द्धबिंबस्यादृश्यत्वेगोधूलिःजलधरमेघास्तेषांमालासमूहस्तस्यात
दाद्यकेवर्षाकालेश्रावणादिमासचतुष्टयेसूर्येसंपूर्णास्तेऽदर्शनंयस्यतादृशेसतिगोधूलिःजलधरमालाछंदोजाभाषितदुचिंतनकेवलमिपंविवाहेकिं
तुसकलशुभेकार्यादौज्ञेया १०१ ॥ १०१ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ७ ॥ ॥

अथगोधूलीसमये वृष्यवर्ज्यानि वैश्वदेवीछंदसाह अस्तंयातेइति गोधूलिरित्यनुवर्त्तते बृहस्पतिवारेसूर्ये अस्तंयातेगोधूलिःशुभःस्यात ननुपूर्वं अर्थे
यामसद्भावात तथासौरेशनौसार्केसत्येवगोधूलीशुभा नक्षत्रानंतरंकुलिकसद्भावात क्रांतिसाम्यमपित्याज्यम तथालग्नात्सायंकालीनलग्नात् मृ
त्यावष्टमेरिपुभवनेषष्ठेवालग्नेएववाचंद्रेसतिकन्यानाशःस्यात लग्नेइति लग्नस्थमदनस्थमृत्युस्थवाभौमेसतिवोढुर्वरस्यनाशःस्यात शेषस्पष्टं १०२
अथसूर्यस्यस्पष्टगतिमिंद्रवज्रयाह मेषादिगे इति मेषादिद्वादशराशिषुस्थूलाकलात्मिकास्पष्टगतिरित्यर्थः१०३ सूर्यस्यतात्कालिकीकरणमनुष्टुभाह
संक्रांतियातेति पंचांगेयद्दिनेयावतीषुघटीषुचसंक्रांतिस्ततआरभ्यस्वाभीष्टदिनपर्यन्तंयावन्तिदिनानिघटीपलानिभवन्तितैर्मेषादिष्टराशिस्थेर्कस्पष्ट

अस्तंयातेगुरुदिवसेसौरेस्सार्केलग्नान्मृत्यौरिपुभवनेलग्नेवेंदौ कन्यानाशस्तनुमदनमृत्युस्थेभौमेवोढुर्लाभेधनसहजे।
चंद्रेसौख्य१०२ मेषादिगेर्केष्टशरा५८नगाक्षाः५७संलिषवः५७समशरा५७गजाक्षाः५८गोक्षाः५९ स्वतर्काः६० कुरसाः६१कु
तर्काः६१ क्रमान्निर्६१षडि६१र्नवपंच५९ मुक्तिः१०३ संक्रांतियातघस्राद्यैर्गतिर्निघ्नाःखषट्६० हृता लब्धेनांशादिनायोज्यंस्या
त्सूर्यस्पष्टभास्करः१०४ तनोरिष्टांशकाःपूर्वनवांशादंशसंगुणः रामाप्तालब्धमंशाद्यंतनोर्वर्गादिसाधने १०५ अर्कात्लग्नात्सा
यनाल्लग्नमुक्तेभोगेनिघ्नात्खवेदयात्त्वाग्निभक्तात॥ ॥ गतिर्गुणनीयाषष्ट्याभाज्यायल्लब्धंतेंशाः अवशिष्टंकलादि अंशावयवास्ते आदिशब्द
वाच्याः तैर्यातसंयातराशिःसूर्यभुक्तमेषादिराशिर्युक्तःसन्तात्कालिकःस्पष्टभास्करःस्यात १०४ अथलग्नानयनमाह तनोरिति लग्नस्यत्रिंशमृगास्तेषा
दिनाथेनकांशोविचारितःसपावास्याआगच्छेत्सूर्वनवांशयावंतःस्युस्तेदशगुणारामैस्त्रिभिराप्तायल्लब्धमंशाद्यंअंशकलाविकलात्मकंतत्तनोरिष्ट
कालिकंभुक्तंस्यात्तिनकसप्रागुक्तकुजाशुक्रसौम्येत्यादिप्रकारेणषड्वर्गसाधनंस्यात १०५ अथैवंसाधिताभ्यांरविलग्नाभ्यांघटिकानयनंशालिन्याह ॥
अर्कादिति अयनांशसहितेसूर्यात्राशिभोग्यांशैःसायनसूर्यक्रांतराशेः।

स्वदेशीयउदयाः मेषादिराशीनांबलात्मकंप्रमाणंयगुण्यंस्वाग्निभिस्त्रिंशताभक्तंलब्धानिभोग्यानिचपलानिस्युः एवंलग्नात्सायनांशात् भुक्तांशैःस्वोदयोगुण्याःस्वाग्निभक्तोलब्धानिभुक्तानिपलानि एवंजातानांभोग्यभुक्तपलानामैक्यंकार्यंतत्सायनोशलग्नार्कयोरंतरालोदयपलैर्युक्तंकार्यंषष्ट्याभक्तं सूर्योदयादिष्टघटिकाभवेयुः १०६ विशेषंशालिन्याह चेल्लग्नार्काविति सायनांशौलग्नार्कौएकराशौभवतस्तयोर्विश्लेषोंऽतरांशास्तैर्गुणितःस्वदेशीयउदयः ततःस्वाग्निभक्तोलब्धमिष्टकालःसूर्योदयात्स्यात् तत्रयदार्कात्सायनादेकराशिस्थितंलग्नमूनंस्यात्तदायदिष्टकाल आगतःससूर्योदयात्स्वाकृरात्रिशेषोभवेत् अयमर्थः आगतइष्टकालः षष्ट्याम्रपात्यप्राग्दिनीयसूर्योदयानंतरमेतावानिष्टकालः अथवारात्रिमानात् प्रपात्यप्राग्दिनीयसूर्यास्तानंतरमेतावानिष्टकालः अथरात्रौविशेषमानीतेइष्टकाले अंशप्रवृत्तेःपंचपलानियोज्यानीतिसंप्रदायः तत्समयेपरस्परदर्शनंकार्यंइत्याह कश्यपः अ

भोग्यंभुक्तंचांतरालोदयाढ्यंषष्ट्याभक्तंस्वेष्टनाड्योभवेयुः १०६ चेल्लग्नार्कौसायनावेकराशौतद्विश्लेषघ्नोदयःस्वाग्निभक्तः स्वेष्टःकालोलग्नमूनंयदार्काद्रात्रौशेषेर्कात्तषड्भं निशायां १०७ उत्पातान्सहपातदग्धतिथिभिर्दुष्टांश्चयोगांस्तथाचेद्रेज्योशनसामथास्तमयनंतिष्यःक्षयर्द्धीतथा॥

अन्योन्यवीक्षणंसम्यक्शुभलग्नेकारयेत्सदेति शुभलग्नसाधनंघटिकायंत्रेणसाध्यंतत्रघटीस्थापनेनारदः ताम्रपात्रेजलेपूर्णेगंधैःपुष्पैरलंकृते तंडुलस्थेवस्त्रयुतेशुचिभूमावहर्पते मंडलार्धोदयंवीक्ष्यजलपात्रेविनिक्षिपेत् तत्रमंत्रः यंत्राणांमुख्यंयंत्रत्वमितिधात्रापुराकृतं सौभाग्यमायुरारोग्यसुपुत्रधनहेतवे जलंयंत्रकमेतस्मादिष्टसिद्धिप्रदोभवेत् अथवासाधयेत्कालंद्वादशांगुलशंकुनेति शंकुघटीज्ञानंरामविनोदेमयोक्तंततएवज्ञेयम् १०७ अथविवाहादौशुभकार्येऽवश्यवर्ज्यानविस्मरणार्थंशार्दूलविक्रीडितत्रयेणाह उत्पातानितिसेन्दुक्रूरेति क्रूराक्रांतमितिच उत्पातादीन् उद्वाहेविवाहेयज्ञोपवीतादौशुभकर्मसुत्यजेदितितृतीयश्लोकेनान्वयः उत्पातान् दिव्यभौमांतरिक्षात्लक्षणपातत्संबंधिसप्तवर्ज्यान्दिवसान् पातोमहापातः क्रांतिसाम्यमितियावत् दग्धतिथयश्चापांत्यगेगो घटेगेइत्यादिनोक्ताः एतैः सहउत्पातंत्यजे

मु. टी.

तथादुष्टान् व्यतीपातादियोगान् चंद्रगुरुशुक्राणामस्तमयनमस्तं तिथ्यः क्षयवृद्धी तिथिक्षयं तिथिवृद्धिं च गंडांतं तिथिनक्षत्रलग्नानां त्रिविधम्
विष्टिर्भद्रा संक्रमदिनं संक्रमकालादुभयतो वर्ज्यघटिकाः अयने विषुवे च पूर्वापरदिनसहितं संक्रांतिदिनं ज्ञेयम् तन्वंशपास्ततनुर्लग्नम् अंशः ल
ग्नगतो विहितनवांशः तौ पास्तः तौ तन्वंशपौ तयोरस्तं लग्नेशास्तं लग्ननवांशस्वाम्यस्तं च तथा तन्वंशेशविधून् लग्नेशनवांशेशचंद्रान् अष्टमषष्ठस्था
नगान् तथा पापग्रहवर्गान् १०८ सेंदुक्रूरखगोदयांशं इंदुसहितलग्नं लग्नांशं च क्रूरग्रहसहितलग्नं लग्नांशं चेत्यर्थः उदयास्तशुद्धिं उदयाशुद्धिमस्ता
शुद्धिं च इतस्या ज्ञेयमशुभमित्याद्युक्तं चंडायुधं हर्षणवैधृतिं सांध्येत्यादिनोक्तं खार्जूरं व्याघातगंडइत्यादिनोक्तं दशयोगः सूर्यर्क्षचंद्रसंयुते भे शेषद्वत्या
दिनोक्तम् योगो ग्रहयुतिः तत्सहितं जामित्रलत्ताव्यधं जामित्रं लग्नजामित्रं चंद्रजामित्रं च लग्नाच्चंद्रान्मदनभवनगेइत्यादिनोक्तम् लत्ताद्राहुपूर्णेन्दु

गंडांतं च सविष्टिसंक्रमदिनं तन्वंशपास्तं तथा तन्वंशेशविधून् तथाष्टरिपुगान् पापस्य वर्गांस्तथा १०८ सेंदुक्रूरखगोदयांशमु
दयास्ताशुद्धिं चंडायुधान् खार्जूरं दशयोगयोगसहितं जामित्रलत्ताव्यधं बाणोपग्रहपापकर्त्तरि तथा तिथ्यर्क्षवारोत्थितं दु
ष्टयोगमथार्धयामकुलिकाद्यान्वारदोषानपि १०९ क्रूराक्रांतविमुक्तभं ग्रहणभं यत्क्रूरगंतव्यभं त्रेधोत्पातहतं च के
तूहतभं संध्योदितं भं तथा॥ ७ सिताद्यत्यादिनोक्ता व्यधं पंचशलाकास्तत्र शलाकोक्तं च बाणाः पंचकं उपग्रहः प्रसिद्धः शराष्टदिक्शक्रनगेत्या
दि पापकर्त्तरीसमा हारं द्विरेकवचनं तिथ्यर्क्षवारोत्थितं दुष्टयोगं तिथिनक्षत्रवारैः उत्थितमुत्पन्नं दुष्टयोगम् यथा तिथिनक्षत्रोत्थं सार्पद्वादश्यां वैश्व
मादिमइत्यादि तिथिवारोद्भवं सूर्येशपंचेत्यादि नक्षत्रवारोद्भवं याम्यत्वाष्ट्रमित्यादि तिथिनक्षत्रवारोद्भवं हस्तार्कपंचमीतिथावित्यादि दुष्टयोगं अर्धयामकु
लिकाद्यान्वारदोषानपि आदिशब्देन दुर्मुहूर्तादिकं च १०९ क्रूराक्रांतविमुक्तभं क्रूरग्रहेण युक्तभं क्रूरविमुक्तभं च ग्रहणभं यस्मिन्नक्षत्रे चंद्रसूर्योपरागे जातस्त
द्भं क्रूरस्य गंतव्यभं त्रेधोत्पाताः त्रिविधोत्पाता दिव्यभौमांतरिक्षाः तैर्हतं भम्॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

तन्मासषट्कं त्याज्यम् एवं ग्रहणनक्षत्रमपि केतुहतभं केतुना धूमकेतुना स्पर्शनैश्चयन्नक्षत्रं हतं अनेन नक्षत्रांतरेऽपि दोषः संध्योदितं भं सूर्यास्तकाले यन्नक्षत्रस्य क्षिति
जे उदयं तत्सूर्यनक्षत्राच्चतुर्दशं नक्षत्रमित्यर्थः तद्वच्च ग्रहभिन्नयुद्गतभं ग्रहेण भेदितं ग्रहयुद्गतं च षण्मासं निषिद्धं तथा ग्रहकृतान् लग्नस्य दोषान् व्ययेश०
निःस्वव निजइत्यादिकानां लग्नसंबंधिदोषान् संत्यजेत् मूलवाक्यानि पूर्वमेव लिखितानि ११० ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणिप्रमिताक्षरायां विवाहप्रकर
णं समाप्तम् ६ अथ वधूप्रवेशप्रकरणम् अथ वधूनूतनपरिणीतायावध्वाप्रथमतः क्रियमाणो भर्तृगृहे प्रवेशो वधूप्रवेशस्तन्मुहूर्त्तमुपेंद्रवज्रयाह समा
द्रीति विवाहाद्विवाहदिवसादारभ्याष्टिदिनांतराले षोडशदिनांतराले षोडशदिनमध्ये समाद्विपंचांकदिने समदिनानि द्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमदशमद्वादशाच॰

तद्वच्च ग्रहभिन्नयुद्गतभं सर्वाणि मान् संत्यजेदुद्वाहे शुभकर्मसु ग्रहकृतान् लग्नस्य दोषानपि ११० इति मुहूर्त्तचिंतामणौ वि
वाहप्रकरणं षष्ठम् ६ समाद्विपंचांकदिने विवाहाद्वधूप्रवेशोऽष्टिदिनांतराले शुभः परस्ताद्विषमाब्दमासदिने स्ववर्षा
त्परतो यथेष्टम् १ ध्रुवक्षिप्रमृदुश्रोत्रवसुमूलमघानिले ॥

॥ चतुर्दशषोडशानि विषमदिनमध्ये सप्तमपंचमनवमदिनानि ते
षु वधूप्रवेशः शुभः नारदः आरभ्योद्वाहदिवसात्षष्ठे वाप्यष्टमे दिने वधूप्रवेशः संपत्त्यै दशमे थ समे दिने षष्ठादीनां समत्वादेव ग्रहणे सिद्धे पुनस्तदुक्ति
रिति षष्ठाष्टयोः शास्त्रार्थः वधूप्रवेशनं कार्यं पंचमे सप्तमे दिने नवमे च शुभे वारे सुलग्ने शशिनो बले इति ज्योतिर्निबंधे षोडशदिवसानंतरं वधूप्रवेशस्त॰
दा विषमाब्दमासदिने विषमवर्षे विषममासे विषमदिने च कार्यः अब्दवर्षादिति पंचवर्षादनंतरं विषमवर्षादिनियमो नास्ति किंतु दोषरहितकाले वधू
प्रवेशो विधेयः उक्तं च विवाहमारभ्य वधूप्रवेशो युग्मे दिने षोडशवासरांतः ऊर्ध्वं ततोऽब्दे युजि पंचमांतं पुनः पुरस्तान्नियमो न वास्तीति १ अथ नक्षत्राण्य
द्विमवुप्रभाह ध्रुवेति ध्रुवादिनक्षत्रेषु वधूप्रवेशः सन् शुभफलः रिक्ता रार्के रिक्ता ४।९।१४ आरे भौमे अर्के रवौ न द्वः ॥ छ ॥ ९ ॥ छ ॥

अर्थाद्रन्यतिथिषु रविभौमव्यतिरिक्तवारेषु शस्त इत्यर्थः अपरे बुधवारेपि नेष्टः ३ अथ विशेषमहेंद्रवज्रयाह ज्येष्ठेपतिज्येष्ठमिति विवाहतो विवाहानंतरं आद्रिमे ज्येष्ठे भर्तृगृहे स्थिता वधूः पतिज्येष्ठं हंति आद्रिमे अधिके पतिं भर्तारं हंति आद्रिमे शुचावाषाढे श्वश्रूं भर्तृजननीं हंति आद्रिमे सहस्ये पौषे श्वशुरं भर्तुः पितरं हंति आद्रिमे क्षये क्षयमासे भर्तृगृहे तिष्ठंती तनुं निजशरीरं हंति म्रियत इत्यर्थः तथा आद्रिमे मधौ चैत्रे तातगृहे पितृगृहे तिष्ठति तातं पितरं हंतीत्यर्थः यदि पित्राद्यभावः तर्हि तन्मासि तत्र गृहावस्थितौ सत्यामपि न कोपि विरोध इत्यर्थः न भयं तेषामभावे इत्युक्तेः ज्योतिर्निबन्धे विवाहात्प्रथमे पौषे आषाढे चाधिमासके न सा भर्तृगृहे तिष्ठेच्चैत्रे तातगृहेपि च आषाढो ज्येष्ठोपलक्षकः अधिमासो क्षयमासोपलक्षकः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ प्रमिताक्षरायां स्व

वधूप्रवेशः सप्तमे शुभे रिक्तारार्केंदुधिष्ण्ये परैः २ ज्येष्ठे पतिज्येष्ठमथाधिके पतिं हंत्यादिमे भर्तृगृहे वधूः शुचौ श्वश्रूं सहस्ये श्वशुरं क्षये तनुं तातमधौ तातगृहे विवाहतः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमम् ७ चरेद्रथौजहायने घटालिमेषगे रवौ रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वासरे नृयुग्ममीनकन्यकातुलावृषाविलग्नके द्विरागमं लघुध्रुवे चरेस्त्रपे मृदुभिः १ ॥

स्वकृतटीकायां वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमं समाप्तम् ७ अथ द्विरागमनप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र वधूप्रवेशानंतरं परावृत्य पितृगृहं प्राप्ताया वध्वाः पुनर्भर्तृगृहे प्रवेशो द्विरागमनशब्दवाच्यस्तन्मुहूर्त्तं प्रियंवचामरछंदसाह चरेदिति अथानंतरे शुभलघुध्रुवादिनक्षत्रेषु ओजहायने विषमवर्षे प्रथमतृतीयादिवर्षे तथा घटालिमेषगे रवौ कुंभे वृश्चिके मेषे रवौ सति तथा वरस्य रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वारे मिथुनमीनकन्यातुलावृषाणामन्यतमे लग्ने शुभयुतदृष्टे सति लघुध्रुवचराणि प्रसिद्धानि अस्त्रपा मूलम् मृदूनि प्रसिद्धानि एतेषु द्विरागमं चरेत् कुर्यात् अत्र सामान्यतः गुरुशुक्रास्तादिविचारः पूर्वोक्त एव ज्ञेयः १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीराम ॥

अथसन्मुखशुक्रदोषंप्रहर्षिण्याह दैत्येज्यइति दैत्येज्यःशुक्रः गंतव्यादिगभिमुखेवगंतुर्दक्षिणभागेवास्थितःस्यात्तदा शिशुर्बालकः गर्भिणीगर्भवतीनवोढा
नूतनपरिणीता एतानगच्छेयुः यदिचतिशुक्रेगच्छेयुस्तदेत्याह बालइति चेद्बालोगच्छतितदाविपद्यतेम्रियते नवोढाचेद्व्रजतितदावंध्याअपत्यसंभावना
रहितास्यात् गर्भिणीचेद्व्रजतितदा अगर्भागर्भस्रवतीस्यात् यदिशुक्रः पूर्वस्यामुदितः पूर्वागंतुः सन्मुखः उत्तरस्यां दक्षिणस्यांपश्चिमांगंतुः दृष्टिः दक्षिणा
गंतुर्वामेस्यात् तदापूर्वोत्तरेदिशौनगच्छेत् यदिपश्चिमायामुदितःशुक्रः तदापश्चिमांगंतुः सन्मुखः दक्षिणांगंतुः दक्षिणः पूर्वांगंतुः पृष्ठे उत्तरांगंतुर्वामेतदा
पश्चिमदक्षिणदिशौनगच्छेत् केचिदीपोत्सवप्रतिपद्दिनसप्तादिनियमं विनैषप्रभूप्रवेशंवांछंति उक्तंच अस्तमितेगुरौशुक्रेसिंहस्थेवाबृहस्पतौदीपोत्स

दैत्योज्योह्यभिमुखदक्षिणयदिस्याद्गच्छेयुर्नहिशिशुगर्भिणीनवोढा बालश्चेद्व्रजति विपद्यतेनवोढाचेद्वंध्याभवतिच ग
र्भिणीत्वगर्भा २ नगरप्रवेशविषयाद्युपद्रवेकरपीडनेविबुधतीर्थयात्रयोः नृपपीडनेनववधूप्रवेशनेप्रतिभार्गवो
भवतिदोषकृन्नहि ३ पित्र्यगृहेचेत्कुचपुष्पसंभवः स्त्रीणांनदोषः प्रतिशुक्रसंभवः ॥ ६ ॥ ६ ॥ २ ॥

वदिनेचैवकन्याभर्तृग्रहंविशेदिति २ अथप्रतिशुक्रापवादंमंजुभाषिण्याह नगरप्रवेशेतिनगरप्रवेशो विषयोदेशः आदिशब्देनग्रामः तैस्योपद्रवे।
अन्येराजकृतोपद्रवेदुर्भिक्षाद्युपद्रवेवासनिर्गंतव्यदिशिप्रतिशुक्रदोषोनास्ति करपीडनेविवाहे देवेनयात्रायांसतांविबुधादेवास्तेषांयात्रा यथान
गरकोटस्याचातीर्थयात्राप्रयागादिकातयोः नृपपीडनेराज्ञः सकाशात् पीडाबादंगदिकृतायांसत्यांनववधूनूतनपरिणीतानववधूः तस्याः प्रवेशेप्रति
भार्गवः संमुखशुक्रदोषकृन्नहिभवति भार्गवःस्वभवनपुरप्रवेशेदेशानांविभ्रमेतथोद्वाहे नूतनवध्वागमने प्रतिशुक्रविचारणंनास्ति एकग्रामेपुरेवा
पिदुर्भिक्षेराजविप्लवे विवाहेतीर्थयात्रायांप्रतिशुक्रंनदुष्यतीतिवादरायणोक्तेः ३ अथप्रोढास्त्रीणांद्विरागमनेतथागोत्रपरत्वेनचप्रतिशुक्रापवादं
वंशस्थेनाह पित्र्यगृहइति पितुरिदंपित्र्यंचतस्मिन् पित्र्यगृहेकुचौस्तनौपुष्पमृतुस्तत्संभवस्तत्तदास्त्रीणांप्रतिशुक्रसंभवोदोषोनास्तीत्यपिज्ञेयम् ॥

चंडेश्वरः पिचामास्त्रेक चकुरूमयोः संभवोवायदिस्यासत्युःक दिर्नभवतिरवेः सन्मुखोवाथकर्कः फंहेलग्नेगुणवतितिथौचंद्रवारविरुद्दोत्त्कीणांपाव
भवतिसंफलोसेवितुंस्वामिसत्यं अथभृगुः अंगिरावत्सवसिष्ठकश्यपात्रीणांभरद्वाजमुनेकुलेकार्यः एतद्वंशोत्पन्नानांप्रतिशुक्रसंभवोदोषोनास्ति
बादरायणः कश्यपेषुवसिष्ठेषुभृग्वत्र्यंगिरसेषुच भारद्वाजेषु वत्सेषुप्रतिशुक्रंनदुष्यतीति अयंचापवादोयात्रामात्रपरणः केचिदमुमपवादंत्रुषसो
मुखेप्यूचुः महेश्वरः तीर्थानांगमनेतथैकनगरेग्राम्यंचसौम्यंतथेति ५ पूर्वैःसह ७ ॥इतिदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायांस्वकृतमुहूर्त
चिंतामणिटीकायांप्रमिताक्षरायांद्विरागमनप्रकरणंअष्टमंसमाप्तम् ८ अथाग्न्याधानप्रकरणंव्याख्यायते यथैतुकालनियमेनाधानादिवि

भृग्वंगिरोवत्सवसिष्ठकश्यपात्रीणांभरद्वाजमुनेःकुलेतथा ५ ॥इतिमुहूर्तचिंतामणौद्विरागमनप्रकरणंअष्टमंस
मातम् ८ स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगेदिनेशेमिश्रध्रुवांत्यशशिशक्रभकेज्यधिष्ण्ये रिक्ताकुनोशशिकुजेज्यभृगोननी
चेनास्तगतेनविजितेनचशत्रुगेहे १ नोकर्कनक्रझषकुंभनवांशलग्नेनोअंतनोरविशशीज्यकुजेत्रिकोणे॥ ६ ॥ इ

दित्थंतमनमुहूर्तेविचारः यदातुकालनियमाभावस्तदामुहूर्तविचारस्तद्वसंतंतिलकेनाह स्यादग्निहोत्रविधिरिति उत्तरगेदिनेशेउत्तरायणगते
सूर्येसतिमिश्रेकृत्तिकाविशाखेध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयंअंत्यंरेवतीशशीमृगः शक्रोज्येष्ठाकेज्यधिष्ण्यंपुष्यः एतेषुनक्षत्रेषुअग्निहोत्रविधिः
स्यात् रिक्ताकुनोकार्यंचंद्रमंगलगुरुशुक्रेषुनीचगतेअस्तंगतेविजितेग्रहांतरेषुतथाशत्रुगृहस्थितेषुअग्न्याधानंनोकार्यं १ अथलग्नशुद्धिंवसं
ततिलकेनाह नोकर्केति कर्कमकरमीनकुंभानांनवांशेलग्नेचाग्न्याधानंनोकार्यं लग्नेचंद्रेसतिनोकार्यम् चंद्रोपलक्षणत्वाच्छुक्रेपिनोकार्यं यस्यचा
धानलग्नस्थेचंद्रेचभृगुनंदनेउपेतितस्यजातोग्निर्निर्वाणसततंकुलम्नेतिकश्यपोक्तेः रविशशीज्येति सूर्यचंद्रगुरुभौमेषुत्रिकोणकेंद्रसंस्थद्रिभवषो

परैर्बुधशुक्रशनिराहुकेतुभिः त्रिलाभषट्स्वस्थितैः तृतीयैकादशषष्ठदशमस्थानस्थितैः सद्भिः आधानदिनंस्यात् निधनेति अष्टमस्थानशुद्धे लग्ने
अष्टमस्थानेशुभग्रहोपिनशुभः अथवानिधनशुद्धइति निधनमष्टमलग्नंकर्तुराधानकर्तुर्जन्मराशिलग्नाभ्यामष्टमंलग्नमित्यर्थः तस्यशुद्धत्वं
ग्रहभावइतियावत् तेनयुक्तेलग्नमित्यर्थः अत्रव्याख्या नद्वयेपिप्रमाणसद्भावाद्द्वयमपियुक्तं अथवानिधनशुद्धिश्चताभ्यांयुतेलग्नइत्यर्थः २ अथा
ग्न्याधानकर्तुराधानलग्नवशाद्योगकर्तृत्वयोगाननुष्टुभाह चापइति जीवेगुरौचापेधनुस्थेलग्नेगसति आधानलग्नेधनुराख्येगुर्वधिष्ठितेसतीत्यर्थः
अयमेकोयोगः अथवा भौमेमेषलग्नास्थितेसति अयंद्वितीयोयोगः अथवाऽऽधानलग्नाद्दशमेसप्तमेवाभौमेसति योगद्वयमेतत् अथवाकेंद्रेषष्ठ

केंद्रस्थषट्त्रिभवगेचपरैस्त्रिलाभेषट्स्वस्थितैर्नैधनशुद्धियुते विलग्ने २ चापेजीवेतनुस्थेवामेषेभौमेंवरेद्युनेषट्ष्याये
भेरवौवास्याज्जाताग्निर्यजतिध्रुवं ३ ॥इतिमुहूर्त्तचिंतामणौअग्न्याधानप्रकरणंनवमंसमाप्तम् ९ ॥राजाभिषेकःशुभ
उत्तरायणेगुर्विन्दुशुक्रैर्कैरुदितैर्बलान्वितैः॥

तृतीयैकादशस्थानस्थेसतियोगत्रयमेतत् अथवाषष्ठस्थायेरवौसूर्येसतियोगत्रयमेतत्
एवंविधेलग्नेयोजाताग्निराग्निहोत्रकर्त्ताध्रुवंनिश्चयेनयजतिज्योतिष्टोमादियागंकरोतीत्यर्थः ३ ॥इतिश्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायांस्व
कृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायांप्रमिताक्षरायामग्न्याधानप्रकरणंनवमंसमाप्तम् ९ ॥अथराजाभिषेकप्रकरणंव्याख्यायते॥ तत्रकालशुद्धिमिंद्रव
ज्रयाह राजाभिषेकइति उत्तरायणगतेसूर्येसतितथागुर्विन्दुशुक्रैः बृहस्पतिचंद्रशुक्रैःकैरुदितैः सद्भिः नथामीमार्कौप्रसिद्धौ लग्नेशोजन्मलग्नेशः देशेशश्च
त्रैमनजानकीकर्महादशांतर्दशयोः स्वामिनौः जन्मपोजन्मराशिस्वामी एतैर्बलान्वितैः उच्चस्वगृहादिगृहस्थैःसद्भिः राजाभिषेकः शुभउक्तः नोचेन्नेति
[illegible] ४।१।१४ आरोभौमः निशारात्रिः मलिम्लुचोधिमासः [illegible] भिषेकोनाकार्यः ॥

[illegible] वेत् भौम[illegible] अभिषेकपरो ज्ञेयः भौमस्य सेनापतित्वात् गोविप्रराज्यपितृकर्मचतुष्पदे पीति चतुष्पदे राज्याभिषेक उक्तः सोमवास्त[illegible]
याभ[illegible] अभिषेकेन स्त्राणि लग्नशुद्धिं चेद्वंशयाह शाक्रः श्रवेति शाक्रो ज्येष्ठाः श्रव श्रवणः सित्राच्यश्विनी पुष्यहस्ताः मृदु स्थि चित्रा मृगरे
वत्स[illegible] राधाः ध्रुवाणि रोहिण्युत्तरात्रय एतेषु नक्षत्रेषु राजाभिषेकः शुभः अत्र चित्राग्रहणं ज्येष्ठा श्रवः क्षिप्रमृदुध्रुवेषु सौम्यपहस्तान्हि तिथी चरिक्ता इति मदे
श्वरवचनात् अन्यग्रंथे तदभावात् शीर्षोदय इति शीर्षोदया मिथुन कन्या तुला वृश्चिक कुंभाख्याः एषु आभि[illegible] करोतेषु अथ आ[illegible] पचये स्वजन्मलग्नात् स्वज
न्मराशेर्वा उपचये त्रिषडेकादशदशमानामन्यतमे लग्ने सति शुभे शुभग्रहे तनौ लग्नगते सति अभिषेकः शुभः कर्तव्यः जन्मराशेरुपचये लग्ने शीर्षोद

भौमार्कलग्नेशदशेशजन्मपेनोचित्ररिक्तारनिशामलिम्लुचे १ शाक्रश्रवःक्षिप्रमृदुध्रुवोडुभिः शीर्षोदये वोपच
येशुभे तनौ पापैस्त्रिषडायगतेः शुभग्रहैः केंद्रत्रिकोणाष्टधनत्रिसंस्थैः २ पापे स्तनौरुक् निधने मृतिः सुते पुत्रा
र्तिर्व्ययगे दरिद्रता स्यात्खलसोऽष्टपदोद्युनांबुगैः सर्वशुभं केंद्रगतैः शुभग्रहैः ३ ॥ [illegible] स्थिरे शुभग्रहैः सितियु

तेन युते वीक्षिते परैरिति पापैरिति पापग्रहैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थितैः शुभग्रहैः प्रथमचतुर्थसप्तमदशमनवमपंचमैकादशद्वितीय
[illegible] तीयस्थानस्थितै राजाभिषेकः शुभः २ अथ विशेषापवादमिंद्रवंशयाह पापैरिति तनौ लग्नस्थितैः पापग्रहैः रुक्रोगः स्यात् राज्ञ इति
शेषः निधनेऽष्टमे पापग्रहैः मृतिः स्यात् सुते पंचमे पापग्रहैः पुत्रार्तिः पुत्रपीडा स्यात् अर्थव्ययपौ द्वितीयद्वादशगैः पापैर्दरिद्रता स्यात् खेदशमे
पापैः खलसो निरुद्योगः स्यात् द्युनांबुगैः सप्तमचतुर्थस्थानस्थैः पापग्रहैः अष्टपदोऽभ्रष्टैश्वर्यः स्यात् अथापवादमाह सर्वशुभमिति केंद्रगतैः शुभ
ग्रहैः सर्वं प्रागुक्तं दुष्टफलं शुभं शुभमोदर्कं स्यात् ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

अथविशेषंभुजंगप्रयातेनाह गुरुर्लग्नकोणइति लग्नेगुरुश्चेत्स्यात्पंचमेनवमेवागुरुःस्यात् कुजोभौमोऽरौशत्रुगृहेषष्ठःस्थःस्यात् खेदशमे सितःशुक्रःस्यात् एतादृशेभिषेकयोगेयोराजाभिषिच्यतेसंसदासर्वकालंराजलक्ष्म्यामोदते अयमेकोयोगः सौरिस्तृयीयोऽतृतीयायगोस्यात् यस्य लग्नेशनिस्तृतीयेरवि रेकादशेगुरुःस्ववंध्यो खेदशमेवंधौचतुर्थेवाचंद्रःस्यादेवंविधयोगेऽभिषिक्तस्यनृपस्यधरित्रीपृथ्वीस्थिरासंलग्ना स्यात् ४ इतिराजाभिषेकप्रकरणम् १० ॥ अथयात्राप्रकरणंव्याख्यायते ॥ तत्रकिंचित्कार्यमुद्दिश्यदेशांतरगमनम् यात्रेति साद्विविधा यदाविजयैषि नयार्थंगतुसमरविजयाख्या निखिलापरयात्रासामान्यासाभवेद्द्विविधा कथितातिथिवारर्क्षेष्वभिमतफलदाभवेत्तुसामान्या समराह्वयेचयात्रायोगविल

गुरुर्लग्नकोणेकुजोरौसितःखेसराजासदामोदतेराजलक्ष्म्या तृतीयायगौसौरिसूर्यौस्ववंध्वोर्गुरुश्चेद्धरित्रीस्थिरस्यान्नृ पस्य ४ पूर्वैःसह १० यात्रायांप्रविदितजन्मनांनृपाणांदातव्यंदिवसमबुद्धजन्मनांच प्रश्नायैरुदयनिमित्तमूलभूतैर्विज्ञाते त्वशुभशुभेबुधःप्रदद्यात् १ जननराशितनूयदिलग्नगेतदधिपौयदिवाततएववा ॥ ११ ग्नक्षितीशयोगेष्विति तत्रयात्राधिका

रिणः प्रहर्षिण्याह यात्रायामिति प्रविदितज्ञाताघटिकादिनाज्ज्ञातजन्मलक्षणयातत्कालीनलग्नकुंडलिकाग्रहस्थितशुभाशुभफलादर्शकज्ञानंयेषां तेषांनृपाणांयात्रायां दिवसंदातव्यंयात्रादिनंदेयमित्यर्थः यदाह वराहः विदितेहोराराशौस्थानादिवलंग्रहाणांच आयुषिच परिज्ञातेशुभमशुभंयातुरि ह माव्यमिति नतुयस्यजन्मकालोनज्ञातस्तस्यकथंयात्रास्यादित्यतआह अबुद्धमज्ञातंजन्मकालोयेषांतेषामपिप्रश्नाद्यैः एतैर्यः श्रुत्यादिभिःशुभमशुभे विज्ञातेसतिबुधोयात्रादिवसंप्रदद्यात् कीदृशैःप्रश्नाद्यैःउदयोलग्नं निमित्तंशकुनादि एतदादीनमूलभूतानिनिदानकारणानियेषांतैः प्रश्नोदयनि मित्ताद्यैः तेषामपिफलोदयइतिनारदोक्तेः १ अथप्रश्नादेवफलंद्रुतविलंबितेनाह जननेति अभयदापिजन्मलग्नजन्मराशिफलं कल्प्यते तथापि जातकोक्तशुभफलदग्रहदशानवगमादज्ञानजन्मत्वंज्ञेयम् अतएवराशिलग्नानामभावेयदिपृच्छति प्रश्नंवक्ष्यति ॥ ८६ ॥ ८६ ॥

जननेजन्मतत्तस्वधिनीरा शिलग्नेयदिप्रश्नलग्नेस्यातांजन्मराशिजन्मलग्नंवायदिप्रश्नलग्नंस्यात्तदावसुधापत्तेराज्ञोविजयएववा अथवातदधि
पौलग्नेशौस्यातां जन्मराशिपतिर्जन्मलग्नपतिर्वायदिप्रश्नलग्नेस्यात्तथापिराज्ञोविजयएव अथवातत्तएवाभ्यामेवजन्मलग्न रनु...भ्यामेव नि
रिपुस्थानंतृतीयषष्ठदशमैकादशानामन्यतमंगृहं यद्युदयलग्नंस्यात्तदाविजयएवस्यादित्यर्थः २ अथान्यप्रश्नमंजुभाषिण्याह रिपुजन्मलग्नभमिति।
रिपोःशत्रोःजन्मलग्नभंजन्मलग्नंजन्मराशिश्चतेतस्माद्धिबुकेचतुर्थेद्युनेसप्तमेवास्यातदाराज्ञोजयोभवेत् अथवातयोःशत्रुजन्मलग्नराश्योरधिपौ
स्वामिनौप्रश्नलग्नाद्धिबुकेद्युनेवास्यातांतदापिविजयएव अथवातत्तएवताभ्यांशत्रोर्जन्मलग्नराशिभ्यामेवोपचयगृहं ३।६।१०।११ प्रश्नलग्नाद्धि
बुकेद्युनेवास्यात्तदापिविजयएव अथवातनौप्रश्नलग्नेशुभवर्गकःशुभग्रहाणांषड्वर्गकैश्चेत्स्यात्तदापिविजयएव अथवायदिमस्तकोदयाः

त्रिरिपुस्वायगृहंयदिवोदयेविजयएवभवेद्वसुधापतेः२ रिपुजन्मलग्नभमथाधिपौत्तयोस्ततएववोपचयर्क्षमथचेद्धिबुके।
हिबुकेद्युनेथशुभवर्गकस्तनौयदिमस्तकोदयगृहंतदाजयः ३ यदिपृच्छतनौवसुधारुचिराशुभवस्तुयदिश्रुतिदर्श
नगंयदिपृच्छतिचादरतश्चशुभग्रहदृष्टियुतंचरलग्नमपि ५॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

शीर्षोदयाःप्रश्नलग्नगताश्चेत्स्युस्तदापिविजयएव वराहः उदयमुदयपंवाजन्मभंजन्मपंवात्तदुपचयगृहंवानीक्ष्यलग्नेपियामोः विनिहतमरिपक्षंवि
द्विषोरिदंवाहिबुकगृहसमेतंपृच्छतोऽस्तस्थितंवेति ३ अथान्यंप्रश्नंतोटकेनाह यदीति अत्रवसुधापतेर्जयइत्यनुवर्तते यदिपृच्छतनौप्रश्नल
ग्नेवसुधाभूमिरुचिरास्यात् अथवायदिशुभवस्तुमंगलस्यवस्तुमंगलवस्त्राभरणादिश्रुतिदर्शनगंश्रवणेगोचरम् दर्शनमक्षेचाक्षुषं अथवापृच्छा
दरतोरिवत्पृच्छति तदापिवसुधापत्तेर्जयःस्यादितिसर्वत्रव्याख्येयम् अथवाचरलग्नंमेषकर्कतुलमकरस्थंयदिप्रश्नलग्नंशुभग्रहैर्दृष्टंयुतंवा
तदापिजयएव ॥५॥ ॥ ६ ॥ रामः ॥

अथ शुभाशुभफलं दृग्मालिन्याह विधुकुजेति चंद्रमंगलशुक्रे अग्ने सौरिणा शनिना दृष्टे तदा प्रश्नकर्त्तुर्भंगः पराजयो नाशो वा स्यात् अथ चंद्रमृत्तिभे
मदनसंस्थे चंद्रे अष्टमे सप्तमे वा लग्नस्थे सूर्ये सति एवंविधे योगे पि प्रष्टुः सपदि भंगः स्यात् अथाऽव्ययानामनेकार्थत्वात् अपिशब्दोपि पर्यायार्थः तथा हि भास्करे
मेषे मदनसंस्थे चंद्रे लग्नगे च सति एवंविधे योगे पि प्रष्टुर्भंगः स्यात् उक्तं च वराहेण चंद्रे सरुधिरे लग्ने भंगः सूर्यात्मजे स्तिते द्यूनेने घनगे चंद्रे लग्ने वा
तेरिपाकरे विपर्यये वा पापस्य त्रासभंगवधागमा इति वाऽथवा पापग्रहे चतुर्थाष्टमलग्नसप्तमानामन्यतमस्थेऽन्यतमस्थे सति प्रष्टुर्भंगः स्यादिति ५ अ
थ प्रश्नलग्ने विशेषं भुजंगप्रयातेनाह त्रिकोणेकुजादिति कुजान्मंगलात् त्रिकोणे नवपंचमे सौरिशुक्रज्ञजीवाश्चेत्स्थः अथवा एकोपि वा सौरि

विधुकुजयुतलग्ने सौरिदृष्टे थ चंद्रे मृतिभमदनसंस्थे लग्नगे भास्करेपि हिबुकनिधनहोराद्यूनगे वापि पापे सपदि भ
वति भंगः प्रश्नकर्त्तुस्तदानीम् ५ त्रिकोणे कुजात्सौरिशुक्रज्ञजीवा यदैकोपि वा नो गमोर्को थ शीवा बली यास्तु मध्ये।
तयोर्यो ग्रहः स्यात्स्वकीयां दिशां प्रत्युतासौ नयेच्च ६ प्रश्ने गंस्य दिगीशात्तवेदः पंचमयोगः खेचो भूयाद्बलयुक्तः स्वामास्मिन्
यतेसौ ७ धनुर्मेषसिंहेषु यात्रा प्रशस्ता शनिज्ञोशमोराशिगे चैवमध्या ॥

६ शुक्रज्ञजीवानामन्यतमश्चेत्त्रिकोणे स्यात्तदाप्यु
दिष्टगमनं न स्यादेव वाऽथवाऽर्कोच्छशी त्रिकोणे चेत्स्यात्तदाप्युद्दिष्टगमनं न स्यादेव तर्हि कस्यां दिशि गमनं स्यादित्याह बलीयसानिति तयोरर्धुनोक्तो
दिग्दिक्प्रतिबंधकास्योर्ग्रहयोर्मध्ये यो ग्रहो बलवान्स्यात्सः स्वकीयां दिशां प्रत्युतं सांघतं भवेत् ६ अथ योगांतरं मदलेखयाह प्रश्नेति गम्यदिगीशात्
गंतुर्द्रष्टुर्यो दिक्स्वामी ईशः स्वामी प्रश्नलग्ने यत्र स्थाने स्यात्ततः पंचमे स्थाने यो ग्रहो बो भूयाद्भवेत् तदा सौ ग्रहः स्वामानां स्वदिशं नयते प्रापयतीति ७ अथ या
त्राकालं भुजंगप्रयातेनाह धनुर्मेषेति धनुर्मेषसिंहस्थे रवौ यात्रा प्रशस्ता शुभफलदा शनिज्ञो शनेराशिगे मध्या मकरकुंभमिथुनकन्यास्वेषु तुर्लागतेरवौ
यात्रा मध्य याता कर्कमीनालिसंस्थे रवौ दीर्घा बहुकालसाध्या यात्रा न फलेत्यर्थः वराहः यात्राऽज सिंह तुरगोपगते च रिष्टा मध्या शनैश्चरबुधोशनसां गृहेषु

मानीकूर्म... स्थितिदीर्घाशस्तश्चदेवलमते ध्वनिपृष्ठगोर्कः इति देवलमते ध्वनिमार्गेसूर्यः पृष्ठगतः शस्तः पृष्ठगतत्वंतुवसंतराजोक्तप्रमणवशेनेति केचित् यथा दग्धादिगौ प्रोज्वलितादिगिंद्रो धूमान्वितावानलदिक्प्रभाते इत्येवमेवग्रहराष्टकेनभुंक्ते दिशांता इति ... गमनक्रमेणयस्मिन्... समयः सादिक् सूर्यसमुखोच्यतेतत्पंचमीदिक् सूर्यपृष्ठगतेत्युच्यतेइत्याहुः वस्तुतस्तुद्वादशराशिभ्रमवशेनयस्यां दिश्यर्के स्थितः तांपृष्ठतः कृत्वायायादित्यर्थः यथा लग्नस्थेर्के पश्चिमायांदिशिगच्छेत् चतुर्थेदक्षिणे सप्तमेपूर्वी दशमेउत्तरामित्यर्थः अत्राह देवलः लग्नस्थेवरुणाशां हिबुकस्थेदक्षिणांरवौ यायात् सप्तमगेपूर्वाशांमेषूरणस्थितेसौम्यामिति एवंविदिक्ष्वपिज्ञेयं यथा द्वितीयतृतीयस्थितेर्कैनैर्ऋती पंचमेषष्ठेआग्नेयी अष्टमेनवमेऐशानी एकादशेद्वादशेवायव्यांगच्छेदिति अथताराविनिषेधमाह जनुरिति स्वजन्मनक्षत्रादिननक्षत्रपर्यंतंगणयस्तु ...

रवौ कर्कझीनालिसंस्थितिदीर्घाजनुः पंचसप्तत्रितारावनेष्टाः ८ नषष्ठीनचद्वादशीनाष्टमीनोसिताद्यातिथिः पूर्णिमामानरिक्ता॥ ९६ ॥

॥ शिशुः प्रथमसप्तमपंचमतृतीयाख्यास्ताराश्चेत्युक्तः नेष्टानिषिद्धाः ८ अथतिथ्यादिशार्दूलभुजंगप्रयातेनाह नषष्ठीति सिताद्यातिथिः शुक्लपक्षप्रतिपत्प्रभृतितिथिषुयात्रानप्रशस्तेत्यर्थः नारदः षष्ठ्यष्टमीद्वादशीचरिक्तामावर्जितास्तथा यात्रासुशुक्लप्रदिनिधनार्याधनायवेति हयोश्विनी आदित्यपुनर्वसुः मित्रोनुराधा इंदुर्मृगः जीवः पुष्यः अंत्यरेवती हस्तश्रवणधनिष्ठाः एतैर्नवभिर्नक्षत्रैः यात्राप्रशस्तोत्तमा मध्यानिनिषिद्धानिचभानिवशिष्ठआह तिस्रोत्तराश्चवरुणनैर्ऋतेंद्रपूर्वात्रयंब्रह्मभयुग्दशैवमध्यान्यमिशान्यनलानिलेशहरिवचित्राहिमघांतकानीति तिस्रोत्तराइत्यार्षः संधिः ननुवशिष्ठेनवाराउक्ताः क्रूरेज्यदैत्येज्यशशीदुजानांवराश्चवर्गाः शुभदाप्रयाणे आदित्यभूसूनुशनैश्चराणांवाराश्चवर्गानशुभप्रदातुरितिअथवकुजोनोक्तादितिचेन्नारदादिभिरनुक्तत्वात् वशिष्ठादिभिरुक्तपापग्रहवारस्थलनिषेधवैयर्थ्याचदोषाधिक्यसूचनार्थतदितिचेन्न भिन्नकर्तृकेषुमुनिग्रंथेषुमुनिवचनानांवैयर्थ्यानर्हत्वात् ॥ ९ ॥ ६ ॥ ९६ ॥ रामः ॥

वंविधागतिरुचितानत्वेककर्तृके ग्रंथे तत्रहि पूर्वापरविरोधे अयोत्तरं वाकार्यम् ग्रंथांतरेण सहैकवाक्यता वा कार्या तत्रायं वसिष्ठवाक्यस्वरसः तुहिनकरमंद ।
वारे इति वाक्यात् पापग्रहवारनिषेधो गौण इत्यनुमीयते तस्य गतिस्त्वेवं यदा स्वजन्मराशेरुपचये ग्रहः शुभो वाशुभो वा भाववत्तु स सर्वे दिक्षु हितः परंतु श
ल दिशो विहाय यदा त्वनुपचयस्थः सत्तु कुत्रापि निहितः यदाह राजमार्त्तण्डः उपचयकरग्रहदिनेशकाद्यैः क्रूरैरपि पापिनां भवति सौम्यैरप्यनुपचयस्थैर्न भ
वति यात्रा शुभायातु रिति तस्मान्नार्थो वारैः क्वापि वारा वाक्ता इत्युक्तम् ९ अथ वारशूलं नक्षत्रशूलं च पृथ्वीछंदसाह नपूर्वदिशीति शक्रभे ज्येष्ठायां पूर्व
दिशि न व्रजेत् तथा विधुसौरिवारे सोमशनिवारेपि पूर्वदिशि न व्रजेत् अजपदभे पूर्वाभाद्रपदायां तथा गुरुवारेपि यमदिशि न व्रजेत् रविशुक्रयोर्वारे तथ
धातृभे रोहिण्यां पाशिदिशि पाशी वरुणः तद्दिशि पश्चिमदिशि न व्रजेत् कुजबुधवारे तथार्यमभे उत्तराफाल्गुन्यां सौम्यककुभि उत्तरदिशि न व्रजेत् ।

हयादित्यमैत्रेंदुजीवांत्यहस्तश्रवोवासवैरेव यात्राप्रशस्ता ९ नपूर्वदिशि शक्रभे न विधुसौरिवारे तथा न चाजपदभे गुरौ यम
दिशी न शुक्रार्कयोः नपाशिदिशि धातृभे कुजबुधेर्यमर्क्षे तथा न सौम्यककुभि व्रजेत्स्वजयजीवितार्थी बुधः १० पूर्वाह्णे
ध्रुवमिश्रभैर्न नृपतेर्यात्रा न मध्याह्नके तीक्ष्णाख्यैरपराह्णके न लघुभैर्नो पूर्वरात्रे तथा ॥ ॥ ॥

कः स्वजयजीवितार्थी बुधः स्वधनं जयः शत्रुपराजयपूर्वकः सोत्कर्षः जीवितमायुष्यं एतानि अर्थयते असौ न व्रजेत् वारशूलपरिहारमाह गुरुः सूर्यवा
रे घृतं प्राश्य सोमवारे पयस्तथा गुडं मंगारके वारे बुधवारे तिलानपि गुरुवारे दधि प्राश्य शुक्रवारे यवानपि माषान्भुक्त्वा शनेर्वारे गच्छन् शूलेन दोषभाक्
वासरे [illegible] रविघृतं तिलाः वारशूलहराण्याहुः [illegible] नारदाचार्यादितिव १० अथ कालशूलं शार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाह्णे इति ध्रुवाख्यैर्मि
[illegible] भैर्न स्यात् तीक्ष्णाख्यैर्भैर्मध्याह्ने न स्यात् अपराह्णे लघुनक्षत्रैः पूर्वरात्रे मैत्राख्यैः मध्यरात्रिसमये उग्रनक्षत्रैः तथा सन्ध्यतेरा
[illegible] तत्र निषेधः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ रामः ॥

हस्तिहस्तपुष्ययुग्शिभिः श्रवणहस्तपुष्यमृगैः सर्वस्मिन्नपिकालेयात्राशुभास्यात् ११ अथतत्रापिकालविशेषमध्यमानांनिषिद्धानांचकियतांभानांवर्ज्य
घटिकाइंद्रवज्रयाह पूर्वेति पूर्वात्रयेप्रथमाः षोडशनाड्योनिषिद्धाः कृत्तिकायामेकविंशतिः मघायामेकादश भरण्यांसप्तघटिकाः त्याज्याइत्यर्थः स्वा
तीविशाखाश्लेषाज्येष्ठानांआद्याश्चतुर्दशघटिकास्त्याज्याः चतुर्भुजः भरण्यांसप्तघटिकावह्निभेचैकविंशतिः एकादशघटीपित्र्येविपूर्वासुचषोडश।
स्वातीसर्पविशाखार्द्राज्येष्ठासुचचतुर्दशवर्जयेद्देताघटिकायात्रायांशुभमिच्छता इति १२ अथमतांतरेणवर्ज्यघटीरिंद्रवज्रयाह पूर्वाधेमितिस्पष्टार्थम्
१३ अथभानांजीवपक्षादिकाः संज्ञाभुजंगप्रयातेनाह तमोभुक्तेति तमोराहुर्वक्रीग्रहः तेनभुक्ताभुक्ताएवंविधाविश्वसंख्याःत्रयोदशसंख्यास्तारानक्षत्राणि

मित्रार्क्येन्द्वैर्नेचमध्यरात्रिसमयेचोग्रेस्तथानोत्तरे राज्यंतेहरिहस्तपुष्यशिभिःस्यात्सर्वकालेशुभा ११ पूर्वाग्निपित्र्यांतकता
रकाणां सूर्यप्रकृत्युग्रतुरंगमाःस्युः स्वातीविशाखेंद्रभुजंगमानांनाड्यो निषिद्धामनुसंमिताश्च १२ पूर्वाधेमाग्नेयमघा।
निलानांत्यजेद्धि चित्राहियमोत्तरार्द्धे नृपःसमस्तागमनेजयार्थी स्वातीमघाचोशनसामतेन १३ तमोभुक्ततारास्मृता वि
श्वसंख्याः शुभौजीवपक्षोमृतश्चापिभोग्याः तदाक्रांतभंकर्तरीसंज्ञमुक्तंतोर्ध्वेंदुसंख्यंभवेद्वस्तनाम १४ मार्तण्डेमृतपक्ष
मेहिमकरश्चेज्जीवपक्षेशुभा माध्यवास्याद्विपरीतगेऽसुयकरीद्वौजीवपक्षेशुभा ॥ जीवःपक्षः सजीवपक्षसंज्ञानिशुभकराणि भोग्या
राहुणाक्रांतनक्षत्रात् भोग्यानिसंख्यानित्रयोदशभानिमृतोमृतपक्षसंज्ञानि तदाक्रांतभंतेनराहुणाक्रांतभंतेनराहुकर्तरीसंज्ञनामकंस्यात् यथा राहु
हस्तनक्षत्रेतेनभुक्तानिचित्रास्वातीप्रमुखानिपूर्वाभाद्रपदांतानित्रयोदशजीवपक्षः तदाक्रांतभाद्रस्तास्वदशउत्तराभाद्रपदाख्यग्रस्तसंज्ञं तेन
राहुणाभोग्यानिउत्तराफाल्गुनीपूर्वाफाल्गुनीमघाश्लेषापुष्यपुनर्वसुआर्द्रामृगरोहिणीकृत्तिकाभरणीअश्विनीरेवत्याख्यानिमृतपक्षः हस्तस्तुक
र्तरीप्रस्तमितिच १४ अथजीवपक्षादीनांफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह मार्तण्डइति मृतपक्षेमार्तण्डेसूर्येसतिचंद्रश्चेज्जीवपक्षेस्यात्॥

[illegible]वाशुभं स्यात् विपरीतगेमार्त्तंडेजीवपक्षगेसति चंद्रश्चेन्मृतपक्षगः तदा यात्रा क्रियमाणा यातुः क्षयकरी स्यात् द्वौ सूर्याचंद्रमसौ चेज्जीवपक्षे स्यातां
[illegible]शुभाशुभं मतेरेवार्थः अर्थाद् उभौ मृतपक्षे स्यातां तदा यात्रा तिक्षयकरी स्यात् यथास्यापवादमाह अस्तर्क्षमिति मृतपक्षतः मृतपक्षनक्षत्रात् ग्रस्तर्क्षं राहुणा
[illegible]भात् संवत्सरशं संख्यं शुभं शुभकरं स्यात् यथा शिवान्मरिष्यमाणो दृहीनवल: ग्रस्तात् द्रुतभतः पंचदशसंख्याकात् कर्त्तरी राहुक्रांतं शुभं शुभकरं स्याद् यायीति
[illegible]नावैरिणमुद्दिश्यजिगमिषुः स यायी तत्स्वामी चंद्रः यश्च स्वदेशे दुर्गे कृत्वा तिष्ठति स स्थायी रविः स्थितिमान् स्थायी राज्ञः स्वामी तौ द्वौ सूर्याचंद्रमसौ जीवगौ जीवप
क्षगतौ तयोः राज्ञोः स्थायियायिराज्ञोः जयकरौ रविश्चेज्जीवपक्षगः तदा स्थायिनो जयः चंद्रश्चेज्जीवगस्तदा यायिनो जयः उभौ चेज्जीवगौ तदा संधिकरौ अर्थाद्द्वा
वपि चेन्मृतपक्षगौ उभयोः पराजयकारी अत्र बहु विचारः स्वरोदयाद् अवगंतव्यः १५ अथाकुलकुलाकुलकुलगणं वसंततिलका शार्दूलविक्रीडिताभ्यामाह स्वा

ग्रस्तर्क्षंमृतपक्षतः शुभकरं ग्रस्तात्तथा कर्त्तरी यायी तु स्थितिमान् विजयकरौ तौ द्वौ तयोर्जीवगौ १५ स्वात्यंतकाहिवसुपौष्ण
करानुराधादित्यु ध्रुवाणि विषमास्तिथयोऽकुलाः स्युः ॥ छ ॥ — छ ॥ ऽ ॥ छ ॥

[illegible]अंतकाहीति पूर्वाध्यानीति स्वाती अंतकं भरणी आश्लेषा धनिष्ठा रेवती हस्त अनुराधा पुनर्वसु ध्रुवाणि उत्तरात्रयरोहिण्याः एतानि द्वादश भानि विषमा
स्तिथयः प्रतिपत्तृतीयापंचमी सप्तमी नवम्येकादशी त्रयोदशी पंचदश्य इत्यष्टौ तिथयः शनिचंद्रसूर्यबृहस्पतिवाराः चत्वारः एते प्रत्येकमकुलसंज्ञाः
अथ ज्ञो बुधवारः मूलं अंबुपं शततारका: ईशआर्द्रा विधिमभिजित् चत्वारि भानि दशाषट् द्वितिथ्य: दशमी षष्ठी द्वितीयास्तिस्रस्तिथयः एते प्रत्येकं कुला
कुलसंज्ञाः स्युः अथ पूर्वास्तिस्रः अश्विनी पुष्य मघा इंदु मृगः कर्णश्रवणः दहनः कृत्तिका द्वीशं विशाखा ज्येष्ठा चित्रा एतानि द्वादश भानि शुक्र भौमवारौ
[illegible]कौथ्य वेदमिताः द्वादशाष्टमी चतुर्दशी चतुर्थी संज्ञाश्चतस्रस्तिथयः प्रत्येकं कुलसंज्ञकाः स्युः फलमाह यायीति अकुलसंज्ञके तिथि नक्षत्रवारगणे
समरेयुद्धप्रारंभेसति यायी जयी स्यात् ॥ ऽ ॥

यदिकुलसंज्ञके तिथिनक्षत्रेवारगणेसतिस्थायीराजातद्वज्जयीस्यात् कुलाकुलेसंज्ञके तिथिवारनक्षत्रगणेयुध्यतोर्युद्धकुर्वतोः भूमीशयोराज्ञोः परस्प
रसंधिः स्यात् १६ १७ अथपथिराहुचक्रंस्रग्धरयाह स्युधर्मेइति अश्विनीपुष्याश्लेषाधनिष्ठाशततारकाविशाखानुराधास्यानिभानिधर्मेधर्मस्थाने
लेख्यानि अथभरणीपूर्वाभाद्रपदाज्येष्ठाश्रवणपुनर्वसूमघास्वात्याख्यानिभानिअर्थेस्युः अथकृत्तिकार्द्रोत्तरभाद्रपदाचित्रामूलाभिजित्पूर्वाफाल्गुनी
नक्षत्राणिकामेस्युः अथरोहिणीआप्यपूर्वाषाढामृगोत्तरेवतीविश्वमुत्तराषाढाअर्यमभउत्तराफल्गुनीहस्ताख्यानिभानिमोक्षेस्युः पथिशब्देआर्द्रयस्य

सूर्येंदुमंदगुरवृश्चकुलाकुलज्ञोमूलांबुपेशविधिभंदशाषट् द्वितिथ्यः १६ पूर्वाश्वीज्यमघेंदुकर्णदहनद्वीशेंद्रचित्रास्तथा
शुक्रारौकुलसंज्ञकाश्चतिथयोऽर्कोष्टेंद्रवैरैर्मिताः यायीस्याद्कुलेजयीचसमरेस्थायीचतद्वत्कुलेसंधिःस्यादुभयोःकुला
कुलगणेभूमीशयोर्युध्यतोः १७ स्युधर्मेदस्रपुष्योरगवसुजलपद्वीशमैत्राण्यथार्थेयाम्याजांघ्रीद्रकर्णादितिपितृपवना
नोडुन्यथोभानिकामेवह्ल्यार्द्राबुध्न्यचित्रानिर्ऋतिविधिभगाख्यानिमोक्षेथरोहिण्यार्थेद्वत्रसर्वविश्वार्यमभदिनकरर्क्षाणिय
याद्विराहो १८ धर्मगेभास्करेवित्तमोक्षेशशीवित्तगेधर्ममोक्षस्थितिः शस्यते कामगेधर्ममोक्षार्थगः शोभनोमोक्षगेके
वलंधर्मगः प्रोच्यते १९ पौषेपक्षत्यादिकाद्वादशैवतिथ्योमाघादौद्वितीयादिकास्ताः॥ ॥ तादृशेराहौपथिराहावित्यर्थः चक्रेइ

तिविशेषमध्याहार्यं १८ अथस्रग्विण्यातत्फलमाह धर्मगेभास्करइति धर्ममार्गस्थितेभास्करेसतिचेद्वित्तमोक्षेशशी अर्थमार्गेमोक्षमार्गेवाशशी
स्यात्तदाशोभनः अथवित्तगेअर्थगेभास्करेसति धर्ममार्गगः मोक्षमार्गेवाशशीशोभनः अथकामगेभास्करेसति धर्मार्थमोक्षमार्गगः शशीशोभनः अथ
मोक्षमार्गेभास्करेसति धर्मगः शशीशोभनः अर्थाद्विपरीतावस्थितयोर्द्वयोः सूर्याचंद्रमसोरशुभत्वंस्यात् १९ अथतिथिचक्रंशालिन्याह पौषेइति अ
त्रपौषादितः प्रतिमासद्वादशकोष्ठकालेख्याः एवंकृतेश्चतुश्चत्वारिंशदधिकम्॥ ॥ ॥ ॥

पौ·	मा·	फा·	चै·	वै·	ज्ये·	आ·	श्रा	भा·	आ·	का·	मा·	पूर्व·	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर·
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सौख्यं·	क्लेशः	प्रीतिः	अर्थागम·
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	शून्यं·	नैःस्वं·	निःस्व	मिश्रता·
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	द्रव्यक्ले·	दुःखं	इष्टाप्ति	अर्थः
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	लाभः	सौख्यं	मंगलं	वित्तल
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	लाभः	द्रव्याप्तिः	धनं	सौख्यं
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	प्रीतिः	लाभः	मृत्यु·	अर्थागम
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	लाभः	कष्टं	द्रव्यला	[illegible]
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	कष्टं	सौख्यं	क्लेशः·	स्वस्थं
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	सौख्यं	लाभः	कार्यं·	कष्टं·
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	क्लेशः	कष्टाप्ति	अर्थः	धनं
११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	मृत्युः	लाभः	द्रव्यला	शून्यं
१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	शून्यं·	सौख्यं·	मृत्यु·	अत्यंत
पौ·	मा·	फा	चै·	वै·	ज्ये·	आ·	श्रा	भा	आ	का·	मा	पूर्व·	दक्षि·	पश्चिम	कष्ट उत्तर

शतंकोष्ठकाजायंतेतत्र चक्राकृतिर्यथान्यासः प्राग्लिखितः। तत्रपक्षस्यशुक्लस्यकृष्णस्यवापक्षतिः पक्षमूलंप्रतिपत्तदादिकाः प्रथमंपौषमासेप्रतिपदादिकाः द्वादशतिथयोधोधोलेख्याः माघादिमासेषुद्वितीयादिकास्तिथयोलेख्याः यथा माघेद्वितीयादिकाः फाल्गुनेतृतीयादिकाः चैत्रेचतुर्थ्यादिकाः वैशाखेपंचम्यादिकाः ज्येष्ठेषष्ठ्यादिकाः आषाढेसप्तम्यादिकाः श्रावणेष्टम्यादिकाः भाद्रपदेनवम्यादिकाः आश्विनेदशम्यादिकाः कार्त्तिकेएकादश्यादिकाः मार्गशीर्षेद्वादश्यादिकाः सर्वास्तिथयोद्वादशयंतालेख्याः अवशिष्टस्थानानिप्रतिपदादिभिः पूरणीति कामातिस्त्रइति कामात्रयोदशीचतुर्दशीपंचदश्यस्तृतीयादिवत् त्रयोदशीतृतीयावत् चतुर्दशीचतुर्थीवत् पंचदशीपंचमीवत्स्युरित्यर्थः फलार्थमतिदिशायम् तत्रप्रतिपदादौपूर्वदक्षिणापश्चिमोत्तरासुदिक्षुयानेचिकीर्षितेसतिफलप्रभाक्षुभंसौख्यंक्लेशइत्यादिनावक्तत्र

येणवक्ष्ये कथयिष्यामि २० फलानिशालिनीत्रयेणाह सौख्यमिति लाभइति सौख्यमितिच श्लोकत्रयंस्पष्टार्थमेव तत्रपौषत्रतिपदि दिक्चतुष्टयेसौख्यंक्ले
शोभीतिरर्थागमश्चेतिफलचतुष्टयंक्रमेणज्ञेयं एवंद्वितीयादिष्वपिश्लोकश्चतुर्थोशोक्तंफलंस्यात् २१ २२ २३ अथसर्वांकज्ञानंवसंततिलकयाह तिथ्यृक्षेति
तिथयोत्रशुक्लप्रतिपदाद्रितोग्राह्याः तत्रतिथिनक्षत्रवाराणांयुतिः स्थानत्रयेस्थाप्याक्रमेणसप्तभिरष्टभिस्त्रिभिश्चतष्टाभक्तावशिष्टासतित्रयमस्था
नेवियतिशून्येसतिअतिदुःखीयात्राकर्तास्यात् मध्येद्वितीयस्थानेधननाशः चरमेतृतीयस्थानेशून्येमृत्युःस्यात् स्थानत्रयेंकयुजिअंकयुतौसौ

कामास्तिस्रःस्युस्तृतीयादिवच्चयानेघाद्यादीफलंतत्रवक्ष्ये २० सौख्यंक्लेशोभीतिरर्थागमश्चशून्यंनैस्वंनिःस्वतामिश्रताच।
द्रव्यक्लेशोदुःखमिष्टाप्तिरर्थोलाभःसौख्यंमंगलंवित्तलाभः २१ लाभोद्रव्याप्तिर्धनंसौख्यमुक्तंभीतिर्लाभोमृत्युरर्थागमश्च
लाभःकष्टंद्रव्यलाभोसुखंचकष्टंसौख्यंक्लेशलाभौसुखंच २२ सौख्यंलाभःकार्यसिद्धिश्चकष्टंक्लेशःकष्टात्सिद्धिरर्थोधनं।
च मृत्युर्लाभोद्रव्यलाभश्चशून्यंशून्यंसौख्यंमृत्युरत्यंतकष्टं २३ तिथ्यृक्षवारयुतिरद्रिगजाग्नितष्टास्थानत्रयेत्रवियति।
प्रथमेतिदुःखी मध्येधनक्षतिरथोचरमेमृतिःस्यात्स्थानत्रयेंकयुजिसौख्यजयौनिरुक्तौ २४ रवेर्भतोब्जभोन्मितिर्नगाव
शेषिताद्यगाः महाडलेनशस्यतेत्रिषण्मिताभ्रमोभवेत् २५ ॥

ख्यजयौभवेतां २४ अथाडलभ्रमणेप्रमाणिकयाह र
वेर्भतइति सूर्यनक्षत्रात् अब्जभस्यचंद्रस्योन्मितिर्गणनाकार्यासानगैःसप्तभिरवशेषितासतीद्यगाः द्विशेषमितासप्तशेषमितावाभवेत् तदामहा
डलेदोषःस्यात्नशस्यते चायुक्तप्रकारेणयदित्रिषण्मितात्रिशेषमितापट्शेषमितावास्यात्तदाभ्रमोभ्रमणाख्योदोषःस्यात्सोपिनशस्यते ए
तन्निर्मूलं तत्रभ्रमणेयात्रामेवत्यजेति आडलेबहूनिकार्याणित्यजेति उक्तंच यात्रायंत्रहलप्रवाहसमरेचोर्मेवसंधौतथाकूपारामतडागबंध
नविधौपापर्द्धिदुर्गग्रहे अश्वेभोष्ट्ररथाधिरोहणविधौत्याज्यंसदैवाडलं यत्नान्मानशुभेषुमंगलविधौदोषानतस्यक्वचिदिति २५ ॥ छ ॥

अथहिंवराख्ययोगमुपजातिकयाह शशांकभमिति स्पष्टार्थं प्रसंगात्घवाडमपि सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रंत्रिगुणंतिथिसंयुतं सप्तभिस्तुहरेद्भागंत्रिशे षेस्याद्घवाडकं एतच्चहिंवराच्छुभंज्ञेयं एतत्सर्वंदाक्षिणात्याविचारयंतीति अत्रप्रसंगात् ग्रन्थान्तरस्थसंग्रहः सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रंतिथिवारश्चमिश्रितं सप्तभिस्तुहरेद्भागंपंचशेषंतुटेलकं सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रंतिथिवारंचमिश्रितं अर्कसंख्येर्हरेद्भागंनवशेषंतुगौरवं सर्वेषांगौरवंदृष्ट्वानिर्गमेहिंवरंतथा तस्करेटेलकंदद्याद्घवाडंसर्वकर्मसु इतिज्योतिर्निबंधे २६ अथघातचंद्रंशालिन्यात्परिहारंचानुष्टुप्द्वयेनाह भूपंचेति आग्नेयेति रूपद्व्यग्नीति मे षादिराशीनां भूपंचांकेत्यादिकोघाताख्यचंद्रोज्ञेयः यथा मेषस्यप्रथमो मेषएव वृषस्यपंचमः कन्यास्थः मिथुनस्यनवमः कर्केद्वितीयः सिंहेषष्ठः कन्या

शशांकभं सूर्यभतोत्र गण्यं पश्चात्तिथ्या दिनवासरेणयुतंतवाप्तंनगशेषकंचेत्स्याद्धिंवरंतद्गमनेतिशस्तं २६ भूपंचांकद्व्यं ग दिग्वन्हिसप्तवेदाष्टेशार्काश्चघाताख्यचंद्रः मेषादीनांराजसेवाविवादेयात्रायुद्धाद्येचनान्यत्रवर्ज्यः २७ आग्नेयत्वाष्ट्र जलपपित्र्यवासवरौद्रभे मूलब्राह्माजपादेसेपित्र्यमूलाजभेक्रमात् २८ रूपद्व्यग्न्यग्निभूरामद्व्यग्न्यंब्ध्यब्धियुगाग्न यः घातचंद्रेधिष्ण्यपादामेषाद्ज्यानतीथिभिः २९ गोस्त्रीझषेघाततिथिस्तुपूर्णाभद्रानृयुक्कर्कटकेथनंदा ॥ ६ ॥

यादशमः तुलायास्तृतीयः वृश्चिकस्यसप्तमः धनुषश्चतुर्थः मकरस्याष्टमः कुंभस्यैकादशः मीनस्यद्वादशः घातचंद्रोराजसेवायां विवादेप्रति वादिनासहकलहेयुद्धाद्ये आदिशब्दान्मृगयादिषुवर्ज्यः अन्यत्रविवाहान्नप्राशनादिमंगलकृत्येनवर्ज्यः उक्तंच युद्धेचैवविवादेचकुमारीपूज नेतथा राजसेवावाहनादौघातचंद्रंविवर्जयेत् तीर्थयात्राविवाहान्नप्राशनोपनयादिषु मांगल्यसर्वकार्येषुघातचंद्रंनचिंतयेत् अत्रलाघवार्थंभ्रातृपु त्रेणमेविरचिताम् मेषकन्याघटद्वरिनक्रयुग्मधनुर्वृषाः मीनसिंहधनुः कुंभाघातचंद्राअजादितइति घातचंद्रेमेषादिराशिषुकृत्तिकादिभानांचरणा एतेवर्ज्याइतिकेचिद्वदंति २७। २८। २९ घाततिथिरुपजातिकयाह गोस्त्रीति गोःस्त्रीकन्या झषोमीनः एतद्राशिमतिनरेपूर्णाः पंचमीदशमीपंचदशी

घाततिथिः कौर्पिवृश्चिकः अजो मेषः एतयोर्नंदा प्रतिपत् षष्ठ्येकादशी च तिथिः नक्रे धटे मकरतुलयोः रिक्ता चतुर्थी नवमी चतुर्दशी च घाततिथिः।
धनुः कुंभसिंहानां जया तृतीयाष्टमी त्रयोदशी च घाततिथयः भद्रा द्वितीया सप्तमी द्वादशी मिथुने कर्के च घाततिथयो यात्रादौ न शस्ताः ३० घातवारानुशालि
न्याह नक्रे भौम इति मकरराशिमतिपुरुषे भौमो घातवारः वृषसिंहकन्यासु मंदः शनिर्घातवारः द्वंद्वे मिथुने चंद्रः अजे मेषेऽर्कः कर्के बुधः धनुर्मीनवृश्चि
केषु शुक्रवारः जूकस्तुला कुंभतुलयोर्जीवो गुरुर्घातवार इत्यर्थः घातवारा अपि यात्रादौ न शस्ताः ३१ अथ घातनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मघेति स्पष्टार्थम् एता
न्यपि यात्रादौ न शस्ते ३२ अथ घातलग्नान्याह भूम्यब्धीति स्पष्टार्थं तान्यपि यात्रायां वर्ज्यम् ३३ अथ योगिनीजीर्णास्तास्तिथयनीदोषमाह नवभूम्य इति

कौर्प्यजयोर्नक्रघटे च रिक्ता जया धनुःकुंभहरौ न शस्ता। ३० नक्रे भौमो गोहरिःस्त्रीषु मंदः चंद्रो द्वंद्वेऽर्कोऽजभे ज्ञश्च कर्के शुक्रः।
क्रः कोदंडालिमीनेषु कुंभजूके जीवो घातवारा न शस्ताः ३१ मघा करस्वातिमैत्रमूलश्रुतंबुपात्यभम् याम्यब्राह्मेशसार्पं च मेषा
देर्घातभं न सत् ३२ भूमिद्व्यब्ध्यद्रिदिक्सूर्यगाष्टांकेशाग्निसायकाः। १।२।४।७।१०।१२।६।८।९।११।३।५। मेषादिघा
तलग्नानि यात्रायां वर्जयेत्सुधीः ३३ नवभूम्यः शिववह्नयोऽक्षविश्वेऽर्ककृताः शक्ररसास्तुरंगतिथ्यः द्विदिशोमावा
सवश्च पूर्वतः स्युस्तिथयः संमुखवामगा न शस्ताः ९।१।११।३।५।१२।१४।४।७।२।१३।६।३०।१५।१०।८। ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ॥

एता स्तिथयः पूर्वतः पूर्वदिशामारभ्य अष्टदिक्षु ज्ञेया यथा पूर्वस्यां नवभूम्यः नवमीप्रतिपच्च आग्नेय्यां शिववह्नयः एकादशीतृतीया च एवमग्रे
पि एतास्तिथयो योगिन्य इति जीर्णाः तास्तिथयः संमुखवामगा न शस्ताः यथा प्राच्यां गंतुः प्रतिपत् संमुखी दक्षिणे गंतुर्वामगा प्रतीच्यां गंतुः पृष्ठगा
उदीच्यां गंतुर्दक्षिणा एवं सर्वासु दिक्षु सर्वास्तिथयो विचार्यास्तत्र संमुखवामगाश्चेत्तिथयो न शुभाः अर्थाद्दक्षिणा पृष्ठगाश्च शुभाः उक्तं च पृष्ठजोद
क्षिणे वापि योगिनी गमने हिता वामसंमुखयोर्नेष्टा वायुमेवं विचिंतयेदिति ३४ ॥ ३४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथ कालपाशौ शालिन्याह कौबेरीतइति कौबेरीउत्तरा दिक् तस्याः विपरीतदिक्षु अर्कादेवारेकालःस्यात् तद्यथा रवावुत्तरदिशिकालः दक्षिणेपाश
इत्यर्थः चंद्रेवायव्यांकालः आग्नेय्यांपाशः एवंभौमादिष्वपि रात्रौकालदिशिपाशइतिवैपरीत्यंज्ञेयं एतौयात्रायुद्धादिषुसंमुखेनिषिद्धौ उक्तंचस्वरोदये वारोदयः
वेदिग्भागेततः सव्येनमद्गः यत्रस्थस्तत्रकालःस्यात्पाशस्तस्य तुसंमुखः दक्षिणस्थःशुभःकालःपाशोवामदिगाश्रयः यात्रायांसमरेश्रेष्ठस्ततोऽयत्रनशोभ
नइति प्रसंगादर्धयामाराहुरपिस्वरोदयस्थोलिख्यते इंद्रवायुयमरुद्रतोयाग्निशशिमारुते यामार्द्धमुदितोराहुर्भ्रमत्येवं दिगष्टकेइति ३५ अथपरिघदंडा
ख्यदोषमनुष्टुभाह पूर्वादिक्ष्विति अनलर्क्षतः कृत्तिकातः सप्तभानिपूर्वस्यां मघातः सप्तयाम्यायाम् अनुराधातः सप्तपश्चिमायां धनिष्ठातः सप्तभान्युत्तर

कौबेरीतोवैपरीत्येनकालोवारेऽर्कादेसंमुखेतस्यपाशः रात्रावेतौवैपरीत्येनगण्यौरात्रायुद्धेसंमुखेवर्जनीयौ ३५ पूर्वादि
षुचतुर्दिक्षु सप्तसप्तानलर्क्षितः वायव्याग्नेयदिक्संस्थपरिघंनैवलंघयेत् ३६ अग्नेर्दिशिंनृपइयात्पुरुहूतदिग्भैरेवंत्र
दक्षिणगताविदिशोथकृत्ये॥ ((स्यांलेख्याइतिसर्वत्रवाक्यशेषः तत्रवायव्याग्नेयदिगुपलिबद्धरेखापरिघोदंडःस्यात् ससर्वथानोल्लंघये
त् तत्रयवनेश्वरः प्राचीमुदग्द्वारिभिरत्रयायात्साकद्वारिकैश्चोडुभिरप्युदीचीं तथैवयाम्यामपराश्रितैर्भैर्याम्याश्रयैश्चाप्यपरांप्रयायादिति ३६ अथवि
दिक्गमनेऽस्त्रातिदेशं आवश्यककृत्येनिर्घदंडापवादंचेवसंततिलकयाह अग्नेर्दिशमिति नृपःपुरुहूतदिक्प्राचीतत्स्थैः कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रैः अग्नेर्दि
शमाग्नेयीमियात्नगच्छेत् एवमनेनप्रकारेणप्रदक्षिणामृताः सृष्टिमार्गेण स्थिताविदिशोनैर्ऋत्यादीर्गच्छेत्तद्यथा मघादिसप्तभिः नैर्ऋत्याम् अनुराधादि
सप्तभिर्वायव्यां धनिष्ठादिसप्तभैरैशानींगच्छेदित्यर्थः अथेति आवश्यकेकृत्येकार्येपरिघदंडमपिलंघयित्वानृपोगच्छेत्परंतुशूलंनक्षत्रमूलंविहायहस्त
का यद्दिक्तनुस्फद्दिरस्ति पूर्वादिदिक्षुमेषादयस्त्रिरावृत्यादिग्याशायस्त्रयः स्युः क्रमशोमेषाद्यएवतस्यांदिशिदिक्॥ ॥ ॥

शुभ्नशब्देनव्यवह्रियंतेतेषांशुद्धिःशुभफलदात्वग्रहानुकूलसाहित्यंस्यात् दिक्शुद्धीनाह नारदः दिग्द्वाराय:[illegible]शुभनपुनरिति ३७ अन्यदप्री
[illegible]वज्रयाह मैत्रार्केति अनुराधाहस्तपुष्याश्विनीनक्षत्रैः सर्वासुदिशासुगंतुरिष्टानि ज्योतिषीकेर्यात्राशुभानिगदितानि [illegible] विवेकियागारिद्वागादिषु
श्रवणाश्विपुष्यहस्तानांसागउक्तः सतिमूलहस्ताद्युपेस्यकचिदृष्टोसर्वदिग्द्वारिकं[illegible]नि गुरुः पुष्याश्विहस्तमैत्राणि[illegible]वैष्णवसौम्यभंवासवंसर्व
दिक्षुशुभयात्रायांशोभनानिहीति वराहः सर्वद्वारिकसंज्ञितानिगुरुभंहस्ता[illegible]श्रेष्ठान्यैंद्रवपौष्णविष्णुवसुभान्यायैः सहाश्रेसदेति वक्रीग्रहइतिव
क्रीग्रहोयदिकेंद्रगःस्यात्तंगमेयात्रायांनिषिद्धः अथवास्यवक्रीग्रहस्तत्[illegible]लग्नेवर्गः षड्वर्गश्चेत्स्यात्सोपिगमनेनिषिद्धःवास्यवक्रीग्रहस्यदिनंवारोपिग

आवश्यकेपिपरिघंप्रविलंघ्यगच्छेच्छूलंविहाययदिदिक्[illegible]शुद्धिरस्ति ३७ मैत्रार्कपुष्याश्विनभैर्निरुक्तायात्राशुभास
र्वदिशासुतज्ज्ञैः वक्रीग्रहःकेंद्रगतोस्यवर्गोलग्नेदिनंचास्यगमेनिषिद्धं ३८ सौम्यायनेसूर्यविधूतदोत्तरांप्राचींव्रजेतोया
दिद्क्षिणायने प्रत्यग्यमाशांचतयोर्दिवानिशं भिन्नायनत्वेथवधोन्यथाभवेत् ३९ ॥ ॥ मनेनिषिद्धम् ३८ सौम्यायनसू

र्यमिंद्रवज्रयाह सौम्यायनेति यदिसूर्यचंद्रौसौम्यायनेउत्तरायणेगतौस्यातांतदाउत्तरांप्राचींवाव्रजेत् नहि[illegible]शुभेस्यर्थः यदितुरविचंद्रौदक्षि
णायन[illegible]तौस्यातांतदाप्रतीचींदक्षिणांवाव्रजेत् अथतयोर्भिन्नायनत्वे अयनभेदे सति दिवानिशंव्रजेत् यथा सूर्योयस्मिन्नयनेतांदिशंदिवाव्रजेत् चंद्रोय
स्मिन्नयनेतांदिशंरात्रौयायात् अत्रोत्तरस्यांपूर्वस्यांअंतर्भावः दक्षिणस्यांपश्चिमायादिति रत्नकोशे दिनकर[illegible]तामकरादावुत्तरांचपूर्वां
कुंभायाचकर्कटादौयाम्यामायांप्रतीचींचेति अतोन्यथाचेत्कुर्यात् तदावधोमरणंभवेत् भिन्नायनत्वेसतिसूर्योयस्मिन्नयनेतांदिशायदिरात्रौगच्छे
त् चंद्रोयस्मिन्नयनेतांदिवागच्छेत्तदापातुर्वधोभवेदित्यर्थः ३९॥ ३९ ॥ ३९ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥

अथ संमुखशुक्रे दोषमुपजातमाह उदेतीति शुक्रो यस्यां दिशि प्राच्यां प्रतीच्यां वा कालवशेनोदयं करोति तत्र गंतुः पुंसः शुक्रः संमुखः अयं प्रथमः
प्रकारः अथवा गोलभ्रमवशेन यत्र यस्यां दिशि उत्तरस्यां दक्षिणस्यां वा यायी दिगच्छेत् तत्र गंतुः पुंसः संमुखः शुक्रः स्यात् अयं द्वितीयः प्रकारः अथ य
त्र ककुंभसंघे प्राच्यां दिशि कृत्तिकादिन्यासवशेनायं यद्दिङ्नक्षत्रे चरति तत्र दिशि गंतुः संमुखः शुक्रः स्यादित्ययं तृतीयः प्रकारः स्यात् अत्रिः अग्निम
तः समुदये द्विचरेद्यत्र गोलके यद्वारभेषु विचरेत् त्रिविधं प्रतिभार्गवमिति यत्रोदित इति यस्यां दिश्युदितः शुक्रो दृश्यते तां दिशमेव न गच्छेत् अन्यां दिश्य
पि यथासंभवं नेयात् मुखे शुक्रे कार्यहानिः प्रतिशुक्रं पराजय इति नारदोक्तेः अवश्यकर्तव्ये गमने शांतिमाह वसिष्ठः भृगुर्लग्ने भृगोर्वारे भृगुर्वर्गे भृगूदये
उपोष्य भृगुवारेपि यावच्छुक्रोदयं प्रति रजतेनैव शुक्रेन न कारयेत्प्रतिमां भृगोः लिखेदष्टदलं पद्मं कांस्यपात्रे च तंडुलैः शुक्लसूक्ष्मावरैर्वैश्य प्रतिमां तत्र पूज

उदेति यस्यां दिशि यत्र याति गोलभ्रमाद्वाथ ककुंभसंघे त्रिधोच्यते संमुख एव शुक्रो यत्रोदितस्तां तु दिशं न यायात् ४० ॥

येत् शुक्लपुष्पाक्षतैर्गंधैर्मुक्ताहारैर्विचित्रैः उपचाराणि कार्याणि शुक्रं ते अन्यदिशश्च वा तन्मंत्रेण जपं कुर्यात्सम्यगष्टोत्तरं शतं कर्मांते तेन मंत्रेण भ
क्त्या चार्घ्यं प्रदापयेत् श्वेतगंधाक्षतैः पुष्पैः क्षीरमिश्रेण वारिणा दैत्यमंत्री दिवादर्शी चोशना भार्गवः कविः श्वेतोथ मंडलीकोभ्यो विधिस्थो भृगवे नमः
इत्वेस्यर्घ्यं प्रयत्नेन प्रार्थयेद्भक्तितः अनेनैव तु मंत्रेण प्रांजलिः प्रणतः स्थितः नमस्ते पूजया नाथ शुक्र संमुखजं समुद्भवं दोषं विनाशय क्षिप्रं रक्ष मां ते
जसंनिधे इति प्रार्थ्य प्रयत्नेन प्रतिमा भूषणान्विता दैवज्ञायैव दातव्या श्वेतां धेनुं सवत्सां सितवस्त्रां शिष्टेभ्यो दक्षिणां दद्याद्यथा वित्तानुसारतः ब्राह्मणान्भोज
यित्वा पश्चात्स्वयं भुंजीत बंधुभिः इतरेषां ग्रहाणां च पूजां कुर्यात्प्रयत्नतः तत्क्षणात्संमुखजो दोषस्तत्क्षणादेव नश्यति दीपिकायां तु दानमेवोक्तम् सितमश्वं सितव
स्त्रं हेममौक्तिकसंयुतं ततो द्विजाय प्रदद्यात् सितशुक्रप्रशांतय इति ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ॥ ४० ५। ६

अथवक्रास्तादिदोषंस्यापवादमुपजात्याह वक्रास्तेति भृगोः सुते शुक्रे वक्रोपगते अस्तोपगते नीचोपगते च उपलक्षणमिदं ग्रहयुद्धपराजिते वर्णरहिते वासति राजा परराष्ट्रं न व्रजन् सन् हि निश्चये विद्विषां शत्रूणां वशं याति वृद्धो भूमतीत्यर्थः भरद्वाजः विवर्णे विजिते वापि वक्रिते वा सिते स्तगे यात्रा संत्रग तेवापि तद्वत् शते तन्नि रीक्षिते भौमांशे भौमसंयुक्ते मंदांशे मंदसंयुते यात्रा नैव कुर्वीत तस्यायुर्बलहानिदेति बुधाः इति तत्र शुक्रास्तेयदि बुधोनुकूलो द्वादि कस्तस्मिन्नेव तद्रा संचलनात् सन् राजारिपून् शत्रून् जयेत् नैवेति प्रतीक्ष्यं केंद्र ध्रुवं संमुखे सति गंतुः राज्ञो नैव जयः किंतु पराजयः अयंतु प्रतिशुक्र विचा रो नृणां प्रथमगमने राज्ञां तु समरयात्रायामाद्युः रेभ्यः प्रतिशुक्रादि दोषो ब्रूनेतनेगमनेनृणां राज्ञां विजययात्रायां नान्यथा दोषमर्हतीति ५१ अथ विशेषं शा लिन्याह यावच्चंद्र इति चंद्रो यदा पूषभाद्रेवतीनक्षत्रादारभ्य कृत्तिकाये शेरेवत्यश्विनी भरणी कृत्तिका प्रथम [illegible] वत्तिष्ठति तावच्छुक्रोंधो ज्ञेयः द

वक्रास्तनीचोपगते भृगोः सुते राजा व्रजन्याति वशं हि विद्विषां बुधोनुकूलो यदि तत्र संचलन् रिपून् जयेन्नैव जयः प्रतीदुजे॥ ५१ यावच्चंद्रः पूषभात्कृत्तिकाद्ये पादे शुक्रोंधोनदुष्टोऽग्रदक्षे मध्ये मार्गे भार्गवास्तेपि राजा तावत्तिष्ठेत्संमुखत्वेपि तस्य ५२ कुंभकुंभांशकोत्याज्यो सर्वथा यत्नतो बुधैः तत्र प्रयातुर्नृपतेरर्थनाशः पदे पदे ५३॥ दृष्टोपि शुक्रोदर्शनकार्यं न करोतीत्यर्थः यः

तदेवाह न दुष्ट इति अंधो यदा अग्रे संमुखे दक्षे दक्षिणभागे च दुष्टो न स्यात् मध्ये मार्गमिति समुहूर्तप्रस्थितोपि [illegible] मध्यमार्गे मार्गमध्ये यदि शुक्रास्तं भवे त्तावत्कालं तस्मिन्नेव प्रयाणे तिष्ठेत् यावच्छुक्रोदयो भवेत् यदि गच्छतो राज्ञो दैवात्संमुखः शुक्रश्चेत्तावत् [illegible] संमुखत्वेपि तस्मिन्नेव प्रयाणे ति ष्ठेत् उपलक्षणत्वाद्गुरावप्येवं विधेद्रष्टव्यं पराशरः जीवः शशांकः शुक्रो वा मार्गमध्येस्तगो यदि तत्रैव निवसेद्राजा यावदर्कोदितो भवेदिति मार्गमध्ये बुधास्ते दोषः यदा तु मार्गमध्ये बुधोदयो भवेत्सच पुनः संमुखो भवेत्तदा तु पुनर्दोषः एव वसिष्ठः संमुखं चंद्रजं यत्र मार्गमध्योदितो यदि यावदस्तंगते तस्मिन्नस्ता [illegible] मेवसंवसेदिति अथ निषिद्धलग्नमनुष्टुभाह कुंभकुंभांशकेति स्पष्टार्थः ५३ ॥ ५३ ॥ ५३ ॥ ५३ ॥ [illegible] ॥

अथान्यन्मंजुभाषिण्याह अथमीनलग्नइति मीनलग्नलग्नांतरे वामींशके चलितराशौ वर्त्मचक्रं स्यात् जनीति जनिर्जन्मकालीनं लग्नं जन्मभं जन्मराशिः तयोर्जन्मलग्नराश्योः पती स्वामिनौ शुभग्रहौ सौम्यग्रहौ चेदुदयलग्ने भवतस्तदा गमोगमनं शुभं स्यात् जनिलग्नं जन्मराशिः स्वपापाभ्यां लग्न मंशुभमिति योगवाभिहितं जननराशितनू परिलग्नगइति अर्थाज्जन्मलग्नजन्मराशिस्वामिनौ पापग्रहौ यदि यावालग्ने स्थितौ वांतरा तांदृशे लग्ने गमनं शुभ फलमित्यर्थः वसिष्ठः जन्मराशौ लग्नगते तदीशौ वा विलग्नगे अभीष्टफलदा याचा राशीशौ च शुभग्रहः स्वह्ननारदेन जन्मराश्युदये नैवजन्मलग्नो दयः शुभः तयोरुपचयस्थानं परिलग्नगतं शुभ इति जन्मराशिर्पाचालग्ने निषिद्धउक्तः सजन्मराशिः पापग्रहस्वामित्वेतयः शुभस्वामित्वे गुणः वसिष्ठ

अथमीनलग्नउतवातदंशके चलितस्यषक्रमिहवर्त्मजायते जनिलग्नजन्मभपती शुभग्रहौ भवतस्तदा तुदुदये शुभो गमः ५४ जन्मराशितनुतोऽष्टमेथवा स्वारिभाच्च रिपुभेतनुस्थिते लग्नगास्तदधिपा यदाथवा स्युर्गतंहि नृपतेर्मृतिप्रदम् ५५ लग्नेचंद्रेवापिवर्गोत्तमस्थे पाचाचोक्तावांछितार्थैकदात्री अंभोराशौवातदंशेप्रशस्तेनौकायानंसर्वसिद्धिप्रदायी ॥ ५६

कयस्वरस्यात् एवंजन्मलग्नोदयः शुभइत्यत्रापिजन्मलग्नस्य शुभस्वामित्वे शुभफलता नपापस्वामित्वे इतिव्याख्येयम् ५४ अथान्यद्द्वयोद्भूत माह जन्मराशितनुतइति स्वजन्मराशेर्जन्मलग्नाच्चवाऽष्टमेराशौ लग्ने स्थिते सतितथारिभात् जिगमिषतिशत्रोर्जन्मराशेर्लग्नात् रिपुभे षष्ठराशौ लग्ने स्थिते सति अथवा तेषां स्वराशिलग्नाभ्यां अष्टमभवने स्वशत्रुराशेर्जन्मराशिलग्नाभ्यां षष्ठभवने एषां स्वामिनो यात्रालग्नगताः स्युर्यदा तदा राज्ञो मृतिप्रदाः ५५ अ थान्यच्छुभलग्नशालिन्याह लग्नेचंद्रइति मीनकुंभवर्जिते यस्मिंश्चिल्लग्ने वर्गोत्तमे नवांशस्थे अथवा चंद्रे वर्गोत्तमस्थे ... यात्रा वांछितार्थस्य मनोभीप्सि तार्थस्यैका अद्वितीया दात्री अंभोराशौ वा विनिजलराशौ लग्नगते सति ॥ अथवा लग्नांतरे तदंशे जलराशौ तदंशे सति नौकायाने सर्वसिद्धि ... ५६

अथान्यदिंद्रवज्रयाह दिग्द्वारिभेइति पूर्वादिदिक्षु मेषाद्याः क्रमाद्दिग्द्वारराशयः इति दिग्राशिषु गंतव्यदिगवस्थितेषु समुत्थायायात्रा प्रशस्ता प्रशस्तत्वमाह।
अर्थदात्रीजयकारिणी चेति यथा मेषः पूर्वस्याम् वृषो दक्षिणस्यां मिथुनः पश्चिमायां कर्क उत्तरस्यां एवं सिंहादयो धनुरंतः पश्च पूर्वादिदिक्षु ज्ञेयाः हानिमिति
दिक्प्रतिलोमलग्ने विपरीतदिगवस्थितेलग्ने यथा पश्चिमायां मेषः उत्तरस्यां वृषः पूर्वस्यां मिथुनः दक्षिणस्यां कर्कः एवं पुनः पश्चिमादिदिक्षु सिंहाद
यो धनुरादयश्च ज्ञेयाः तादृशे लग्ने गंतुः यात्रा हानिं द्रव्यादिनाशं शत्रुभ्यो भयं च कुर्यात् दिग्द्वारभे लग्नगते यात्रार्थविजयप्रदा लग्ने दिक्प्रतिलोमेसा
हानिदा शत्रुभीतिदेति वराहोक्तेः ४७ अथ शुभलग्नानि वसंततिलकयाह राशिरिति गंतुः पुंसः स्वजन्मसमये यो राशिः शुभग्रहैश्चन्द्रबुधगुरुशुक्रैः

दिग्द्वारभे लग्नगते प्रशस्ता यात्रार्थदात्री जयकारिणी च हानिं विनाशं रिपुतो भयं च कुर्यात्तथा दिक्प्रतिलोमलग्ने ४७॥
राशिः स्वजन्मसमये शुभसंयुतो यः स्वारिभाद्विधनगो यदि वेशिसंज्ञः लग्नोपगः सगमने जयदोथ भूपयोगैर्गमो वि
जयदो मुनिभिः प्रदिष्टः ४८ सूर्यः सितो भूमिसुतोथ राहुः शनीशशीज्ञश्च बृहस्पतिश्च प्राच्यादितो दिक्षु विदिक्षु चापि दिशा
मधीशाः क्रमतः प्रदिष्टाः ४९ केंद्रे दिगधीशे गच्छेद्वनीशः लालाटिनि तस्मिन्नेयादरिसेनाम् ५० ॥ ॥ संयुतोस्तिस राशिर्यात्राल

ग्नोपगः शुभः अथवा स्वारिभात् स्वशत्रुजन्मराशिजन्मलग्नाद्दृष्टमो यो राशिः स चेद्यात्रालग्नोपगतः शुभः स्यात् अथ यो राशिर्वेशिसंज्ञः जन्मसम
ये सूर्याक्रांतराशेर्द्वितीयो राशिर्वेशिसंज्ञः स चेद्यात्रालग्नोपगः स्यात् तदा गमने जयदः स्यात् अथवा भूपयोगैर्जातके कथितैर्यात्रालग्नस्थितैर्गमो मुनि
भिर्विजयदः प्रोक्तः जातके राजयोगा द्रष्टव्याः ४८ अथ दिक्स्वामिन उपजातिकयाह सूर्यः सित इति स्पष्टार्थः ४९ अथ दिगीशप्रयोजनं मध्याछंदसाह केंद्र इ
ति तस्मिन्दिगीशे ललाटिनि सति अरिसेनां नेयात् न गच्छेत् ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ॥ ॥ ॥

अथ ललाटियोगानु शार्दूलविक्रीडितेनाह प्राच्यादाविति प्राच्याद्यष्टदिक्षु क्रमेण विलग्नसदनात् एतेषु भावेषु सूर्यादिग्रहस्थिता लालाटिकाः स्युरिति
वाक्यार्थः यथा तनौ लग्नस्थः तरणिः सूर्यः प्राच्यां गंतुर्लालाटिकः एवं भृगुसुतो लाभव्यये आग्नेय्यां कर्मस्थो भूसुतो दक्षिणस्यां तमो नवाष्टमगृहे नैर्
ऋत्याम् सौरिः सप्तमे पश्चिमायां चंद्रः शत्रुगृहात्मजे वायव्यां बुधः पातालगः उत्तरस्यां गीष्पतिर्वित्तभ्रातृगृहे ईशान्यां गंतुर्लालाटिक इत्यर्थः कश्यपेनतु स्
यराशिवशेन लालाटिका उक्तास्तेयथा दिनेशाधिष्ठितो राशिर्यदा लग्नगतस्तदा यातुर्मृत्युप्रदः प्राच्यां दिशि सूर्यो ललाटगः सूर्यस्य राशितस्तस्माद्द्वादशे ल
ग्नगे गृहे एकादशे वा आग्नेय्यां दिशि शुक्रो ललाटगः ललाटगः कुजो याम्ये दशमे लग्नगे गृहे लग्नगे नवमे राशावष्टमे वापि नैर्ऋते ललाटगः सैंहिके
यो यातुर्द्वीक्ष्णनिधनप्रदः लग्नगे सप्तमे राशौ शनिः प्रत्यक्ललाटगः षष्ठराशौ लग्नगते पंचमे वापि चांद्रमाः ललाटगो वायुदिशि यातुर्मृत्युप्रदस्तदा चतु

प्राच्यादौ तरणिस्तनौ भृगुसुतो लाभव्यये भूसुतः कर्मस्थोऽथ तमो नवाष्टमगृहे सौरिस्तथा सप्तमे चंद्रः शत्रुगृहात्मजेपि च
बुधः पातालगो गीष्पतिर्वित्तभ्रातृगृहे विलग्नसदनाल्लालाटिकाः स्युः क्रमात् ॥ ५१ मृगे गत्वा शिवे स्थित्वादितौ गच्छन्जयेद्रि
पून् मैत्रे प्रस्थाय शाक्रे हि स्थित्वा मूले व्रजंस्तथा ५२ प्रस्थाय हस्ते निलतस्त्वधिष्ण्ये स्थित्वा जयार्थी प्रवसेद्द्विदैवे ॥ ५३ ॥

र्थराशौ लग्नस्थे बुधः सौम्ये ललाटगः राशौ तृतीये लग्नस्थे द्वितीये चंद्रपूजितः ललाटगश्चंद्रमौले दिशि यातुर्विनाशद इति अत्र ललाटव्यतिरिक्ते कंटक
स्थाने यदि दिगधीशस्तिष्ठति तदा यात्रा शुभाऽन्य यवनाचार्यमतेनेति त्वम् ५१ अथ पर्युषितयात्रायोगचतुष्टयमनुष्टुभेंद्रवज्रयाचाह मृगेति प्रस्थायेति गृ
हस्य पूहा यातव्या दिगभिमुखं कस्यचिद्दृष्टस्य गृहे गत्वा प्रस्थाय आर्द्रायां तस्मिन्नेव गृहे स्थित्वे षित्वा दितौ पुनर्वसौ गच्छन् तद्गृहं त्यक्त्वा ग्रामाद्बहिरेव गच्छ
न् रिपून् शत्रून् जयेत् अयमेको योगः एवमेवानुराधायां प्रस्थाय शाक्रे ज्येष्ठायां स्थित्वा मूले व्रजन् तथा जयेदित्यर्थः अयं द्वितीयो योगः ५२ तथा हस्ते प्रस्था
यानिलतस्त्वधिष्ण्ये स्वाती चित्रे स्थित्वा द्विदैवे विशाखायां जयार्थी भूपादिः प्रवसेद्देशांतरं गच्छेत् अयं तृतीयः ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥ २ ॥

वसंतपुष्येषु निजसीम्नि स्वनगरप्रांते प्रस्थितः सन् यद्येकरात्रोषितः स्यात्तदाऽवनीशो राजा क्ष्मां भूमिं शत्रोरिति शेषः लभते जयेन प्राप्नोतीत्यर्थः अयं चतु
र्थो योगः ५३ अथ समयबलमनुष्टुभाह उषःकाल इति सन्शब्दः स्मरणचतुष्टयेपि संबध्यते उषःकालः पूर्वां विना यानेयात्रायां सन् एवं सर्वत्र व्या
ख्येयं तु दिग्विशेषसमयविशेषप्रशस्तोभिहितः यथा पूर्वाह्ने तूत्तरां गच्छेन्मध्याह्ने पूर्वतो व्रजेत् अपराह्णे व्रजेद्याम्यामर्धरात्रे तु पश्चिमामिति ५४ अ
थ लग्नादिभावानां संज्ञा अनुष्टुभाह लग्नात् भावा इति तन्मनः स्वांतं तम्मानसं मन इत्यभिधानात् आगमः प्राप्तिः अन्यत्स्पष्टं एवंविधसंज्ञाकथनप्रयो
जनं तु क्रूरसाहित्ये तत्तद्भावानां पीडा शुभग्रहसाहित्ये तत्तद्भावानां शुभमित्यर्थः ५५ शालिन्या विशेषफलमाह केंद्रे कोण इति शुभग्रहाः यदि केंद्रे को

वसंतपुष्ये निजसीम्नि चैकरात्रोषितः स्यात् लभतेवनीशः ५३ उषःकालो विना पूर्वां गोधूलिः पश्चिमां विना विनोत्तरां नि
शीथः सन् याने याम्यां विना भिजित् ५४ लग्नाद्भावाः क्रमाद्देहं १ कोशः २ धानुष्क ३ वाहनं ४ मंत्रो ५ रि ६ मार्ग ७ आयुश्च ८
हृत् ९ व्यापारा १० गम ११ व्यया १२ ५५ केंद्रे कोणे सौम्यखेटाः शुभास्युः पापास्त्र्यायषट्खेषु चंद्रः नेष्टो लग्नांत्यारिरं
ध्रे शनिः खे स्तेत्शुक्रोलग्नेट् नगान्त्यारिरंध्रे ५६ योगात् सिद्धिर्धरणिपतीनामृक्षगुणैरपि भूदेवानाम् ॥ ९९ ॥ २ ॥

णे १।४।७।१०।९।५ स्युस्तदा यानेषु शुभफलदाः स्युः पापास्त्र्यायषट्खेषु ३।११।६।१० शुभफलदाः स्युः चंद्रो लग्नांत्यारिरंध्रे १।१२।६।८ नेष्टः अशु
भफलदः शनिः खे दशमे नेष्टः शुक्रोस्ते सप्तमे नेष्टः लग्नेडिति लग्नेट् यात्रालग्नस्वामी नगांत्यारिरंध्रे सप्तमद्वादशषष्ठाष्टमेषु चेत्तदा नेष्टः अशुभफ
लद इत्यर्थः गुरुः लग्नपो मृत्युदो याने रंध्रास्तारिव्ययोपगः केप्यातु भयदो धर्मे शेषस्थाने शुभावह इति ५६ अथ योगयात्राध्यायस्यांते तदारंभप्रयोजनं प
र्शार्दूलेनाह योगादिति धरणिपतीनां राज्ञां योगाद्वक्ष्यमाणयोगयात्रालग्नवशाद्दृष्टिपि तिथ्यादौ सिद्धिर्वांछितकार्यनिष्पत्तिः स्यात् भूदेवानां ब्राह्मणानां
ऋक्षगुणैर्नक्षत्रगुणैश्चंद्रबलताराबलविहितनक्षत्रादिभिः सिद्धिर्भवति अपिशब्दात् संचागशकुनादिधनावश्यकता चौराणां वक्ष्यमाणैः शुभसूचकशकुनैः

सिद्धिर्भवति एतद्भिन्नानांमनुजानांमुहूर्त्तात् गिरिशभुजगमित्राद् तिविहिननक्षत्रस्वामिकमुहूर्त्तात्सिद्धिर्भवति ५७ अथयोगयात्रालग्नंमंजुभाषिण्याह स
हजेरविरिति रविःसहजेतृतीयःस्यात् शशीचंद्रोदशमभेदशमस्थाने शनिमंगलोरिपुगृहेषष्ठस्थानेस्यातांसितःशुक्रोपंचमे बुधोहिबुकेचतुर्थे गुरुरपि
लग्नगंश्चेत्स्यात् एवंविधेयोगेराजाप्रचलितः अचिरात्स्वल्पकालेनैवारीन्जयतिवशीकरोतीत्यर्थः ५८ अथयोगांतरमाथयाह भ्रातरिसौरिरिति॥
भ्रातरितृतीयेशनिःवैरिणिषष्ठेभूमिसुतोमंगलः अर्केआयगतेएकादशे एवंविधेयोगेराजाशत्रुजयोभवेत् चेद्दैत्यगुरुःशुक्रोऽनुकूलःयातव्यदिक्पृष्ठ

चोराणामपिशकुनैरुक्ताभवतिमुहूर्त्तादपिमनुजानां ५७ सहजेरविर्दशमभेशशीतथाशनिमंगलोरिपुगृहेसितःसुतेहि
बुकेबुधोगुरुरपीहलग्नगःसजयस्सरीन्प्रचलितोऽचिरान्नृपः ५८ भ्रातरिसौरिर्भूमिसुतोवैरिणिलग्नेदेवगुरुःआय
गतेर्केशत्रुजयश्चेदनुकूलोदैत्यगुरुः ५९ तनौजीवइन्दुर्मृतौवैरिगोऽर्कःप्रयातोमहीद्राजयत्येवशत्रून् ६० लग्नतःस्या
द्देवपुरोधाःलाभधनस्थैःशेषनभोगैः ६१ द्यूनेचंद्रेसमुदयगेर्केजीवशुक्रेविदिधनेसंस्थे ईदृग्योगेचलतिनरेशोजेता
शत्रून्गरुडइवाहीन् ६२ वित्तगतःशशिपुत्रात्रिवासरनाथः॥

५९ र्त्तीभवति ५९ अन्ययोगांतरेगाथयाह तनौजीवइति स्पष्टा
र्थः तथाचनारदः जीवार्कचंद्रालग्नारिरंध्रगायदिगच्छतः तस्यापिसवलमैत्रीचनस्थिराविपुवाहिनीति ६ अथान्ययोगंपंक्त्याह लग्नगतइति लग्ने
गुरुःस्यात् अन्येग्रहालाभधनस्थाःएकादशद्वितीयस्थाश्चेदेवंविधेयोगेराज्ञोविजयः ६१ अन्ययोगंमत्तमाह द्यूनेइति चंद्रेसप्तमस्थेसति अ
र्केसमुदयगेलग्नगेसति जीवशुक्रे विद्बुधेएतेषुत्रिषुधनुसंस्थेषुसत्सु एवंविधेयोगेनरेशश्चेत् चलतितदाशत्रून्जेताजेष्यति कःकानिवगरुडो
हीन्सर्पान् यथाजयति ६२ अथान्ययोगंचित्रपदयाह वित्तगतइति बुधोद्वितीये वासरनाथःसूर्यस्तृतीये शुक्रेलग्नेएवंविधेयोगेचेद्राजाचलतितर्हि

शलभाइवस्युः यथा शलभाअग्नौस्वयमेवगत्वापतंति तथाशत्रवोऽपिगंवराजभ्रतापानलेपतिष्यंतीत्यर्थः ६३ अथान्यंयोगमाथयाह उदयेरविरिति
उदयेरविःशनिःषष्ठःचन्द्रोदशमःस्यात् एवंविधेयोगेवसुधापतीराजायदियातितदारिपुवाहिनीशत्रुसेनावशामिति ६४ अथान्ययोगद्वयंजलोद्धतगत्या
ह तनौशनिकुजाविति इतिआरभ्यवसुधापतिर्यदियातिरिपुर्वाहिनीवशमे तौस्युनराईसहजेकुजेइत्येतत्सर्यन्तमनुवर्त्तते तेनयत्रनिर्दिशोनास्तितत्रजि
गमिषोराज्ञोविजयःस्यादितिवाक्यार्थोज्ञेयःतनौलग्नस्थौशनिमंगलौस्यातां रविर्दशमेबुधोलाभदशमेस्याद् भृगुसुतोवालाभेदशमेवास्यात् एवंविधे
योग च चलितस्यराज्ञोयमेकोयोगः अथद्वितीयःत्रिलाभरिपुभेषु ३।११।६ एषन्यतमस्थानस्थितौभृगुसुतशनीस्यातां यस्मिन्कस्मिंश्चित्स्थानेगुरुज्ञ

लग्नगतेभृगुपुत्रेस्युःशलभाइवसर्वे ६३ उदयेरविर्यदिसौरिरारिताःशशीदशमेपि वसुधापतिर्यदियातिरिपुवाहिनीवश
मेति ६४ तनौशनिकुजौरविर्दशमभेबुधोभृगुसुतोपिलाभेदशमे त्रिलाभरिपुभेषुसुतशनीगुरुज्ञभृगुजास्तथाबलयु
ताः ६५ समुदयगेविबुधगुरौमदनगतेहिमकिरणे हिबुकगतौबुधभृगुजौसहजगताःखलखचराः ६६ त्रिदशगुरुस्तनुगो
मदनेहिमकरणोरविरायगतः सितशशिजावपिकर्मगतौरविसुतभूमिसुतौसहजे ६७॥ ॥भृगुजाबलयुताःस्युस्तदा ए

वंविधेयोगेतथाराज्ञोविजयइत्यर्थः ६५ अथान्यंयोगंत्वरितगतिश्चनजनमैरित्यनेनछंदसाह समुदयगेइति समुदयगेलग्नस्थेबृहस्प
तौसति हिमकरणेचंद्रेमदनगतेसप्तमस्थेसति चतुर्थस्थौबुधशुक्रौस्यातां खलखचराःपापग्रहाः सहजगताःतृतीयगाःस्युः एवंविधेयोगेवसु
धापतिर्यदियातिरिपुवाहिनीवशमेति ६६ अथान्यंयोगंसमुखव्यानजलजगैर्गर्हितास्करवातिलक्षणलसितयाह त्रिदशगुरुरिति बृहस्पतिर्लग्ने
चंद्रःसप्तमेशुक्रबुधौदशमे सूर्यएकादशेशनिमंगलौसहजगताःतृतीये एवंविधेयोगेगंतुराज्ञोविजयएव ६७॥ ६७॥ ६७॥

अथान्यंयोगंस्यादनुकूलाभतनगगश्चेतिलक्षणलक्षितयानुकूलयाह देवगुराविति गुरौचंद्रेवालग्नेरातिसूर्येषष्ठेबुधःपंचमस्थानेशनिर्दशमशुक्रश्च
तुर्येस्यात् एवंविधेयोगेजिगमिषोराज्ञोविजयएव ६८ अथान्यंयोगंननरघटितानुमंदाकिनीतिलक्षणलक्षितयामंदाकिन्याहहिमकिरणइति बु
धोबलीचेन्नोलग्नेस्यात् हीतिनिश्चयेनवृहस्पतिश्चकेंद्रगतः यदिनिर्बलिनीचाशुभाधिकारश्चातोबलरहितः सन्द्वादशतृतीयषष्ठनवमाना
मन्यतमस्थानस्थश्चंद्रस्तथैवंविधयोगेगंतुराज्ञोविजयएव ६९ अथान्यंयोगंअभिनवतामरसनजजायदृविलक्षणलक्षितेनाभिनवतामरसच्छंदसा
ह अशुभस्वगैरिति अशुभग्रहैः अनवाष्टमदनस्थैः नवमाष्टमसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थैः कविःशुक्रःचतुर्थतृतीयैकादशस्थानस्थःकेंद्रग

देवगुरौवाशशिनितनुस्थेवासरनाथेरिपुभवनस्थे पंचमगेहेहिमकरपुत्रःकर्मणिसौरिःसुतदिसितश्च ६८ हिमकिरणक
तोबलीचेतनौत्रिदशपतिगुरुर्हिकेंद्रस्थितः व्ययगृहजारिधर्मसुस्थितोपरिभवतिनिर्बलश्चंद्रमाः ६९ अशुभस्वगैरनवा
ष्टमदस्थैर्हिबुकसहोदरलाभगृहस्थः कविरिहकेंद्रगगीष्पतिदृष्टोवसुचयलाभकरःस्वलुयोगः ७० रिपुलग्नकर्म
हिबुकेशशिजेपरिवीक्षितेशुभनभोगमनैः व्ययलग्नमन्मथगृहेषुजयःपरिवर्जितेषशुभनामधरैः ७१ लग्नेयदि
जीवःपापायेदिलाभेकर्मण्यपिचेद्राज्याधिगमःस्यात्॥

तोगीष्पतिर्गुरुस्तेनदृष्टः एवंविधेयोगेवसुचयोद्रव्यसमूहस्तस्यला
भकरःस्यात् ७० अथान्यंयोगंयात्रालग्नंप्रमिताक्षरासजससैरुदितेतिलक्षणलक्षितयाप्रमिताक्षराछंदसाह रिपुलग्नेति षष्ठलग्नदशमचतुर्था
नामन्यतमस्थानस्थेबुधेशुभनभोगमनैः शुभग्रहैः परिवीक्षितेदृष्टेसतिव्ययद्वादशलग्नसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थितैरशुभनामधरैःपापग्रहैरु
पलक्षितेसतिएवंविधेयोगेजिगमिषोराज्ञोविजयएव ७१ अथान्यंयोगद्वयंसौसेमणिमालाछिन्नागुहवक्त्रैरितिलक्षणलक्षितयाह लग्नेइति।
लग्नेगुरुःपापग्रहायेदिलाभेएकादशेकर्मण्यपिदशमेपिचेत्स्युःएवंविधयोगेप्रचलितस्यराज्ञोराज्याधिगमःराज्यप्राप्तिःस्यात् अथवाद्यूनेसप्तमे

बुधशुक्रौस्यातांचंद्रोहि ॥ ७२ ॥ चतुर्थेस्यादेवंविधयोगेसर्वैर्मुनिवर्यैस्तद्दृढफलमुक्तंराज्याधिगमःस्यात् ७२ अथान्ययोगत्रयंननततगुरुभिश्चंद्रिकाश्चतु
भिरितिलक्षणलक्षितेनचंद्रिकाछंदसाह रिपुरिति अत्रस्थानाग्रहाणांचक्रमाप्यायथासंख्यमन्वयः यथा रिपौषष्ठेशुक्रः लग्नेजीवः अष्टमेचंद्रः एवंवि
धेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोगः अथद्वितीयःबुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौवतुर्थस्थानस्थौस्यातां चंद्रमामदनभवनगः सप्तमस्थानस्थःएवंवि
विधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अथतृतीयोयोगः वाचंद्रमाअंबुगः चतुर्थगः शशिसुतभृगुजयोरंतर्गतत्वंएकराशावेवज्ञेयं अन्यथाचतुर्थस्थानस्थचंद्रस्य
बुधशुक्रयुतदुरधरायोगमेघावसत् ७३ अथान्ययोगद्वयंसजससगोवकथितःकलहंसइतिलक्षणलक्षितेनकलहंसछंदसाह सितेति लग्नेशुक्रः

द्यूनेबुधशुक्रौचंद्रोहिबुकेवातद्दृढफलमुक्तंसर्वैर्मुनिवर्यैः ७२ रिपुतनुनिधनेशुक्रजीवेंदवोत्यथबुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौ
मदनभवनगश्चंद्रमावांबुगःशशिसुतभृगुजांतर्गतश्चंद्रमाः ७३ सितजीवभौमबुधभानुतनूजास्तनुमन्मथारिहिबुकत्रि
गृहेचेत् क्रमतोरिसोदरवशात्रवहोराहिबुकायगैर्गुरुदिनेस्वलखेटैः ७४ सहजेकुजोनिधनगश्चभार्गवोमदनेबुधोर
विरीतनौगुरुः अथचेत्सुरीज्यसितभानवोजलत्रिगताहिसौरिरुधिरौरिपुस्थितौ ७५ ॥ ९ सप्तमेजीवःषष्ठेभौमः चतुर्थेबुधःतृ

तीयेशनिः एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव एकोयोगः अथान्यः गुरुदिनेबृहस्पतिवारे अखिलखेटैः समस्तग्रहैः सूर्यादिभिः क्रमतोरिसोदरेत्यादि
स्थानस्थितैर्यथा षष्ठेर्कः तृतीयेचंद्रः दशमेभौमः षष्ठेबुधःलग्नेगुरुः चतुर्थेशुक्रः एकादशेशनिः एवंविधेयोगेपिगंतूराज्ञोविजयएव ७४ अथान्ययो
गद्वयंसजसजसेनगौचकथिताप्रबोधितेतिलक्षणलक्षितप्रबोधिकाछंदसाह सहजेइति तृतीयेभौमः अष्टमेशुक्रः सप्तमेबुधःषष्ठेसूर्यःलग्नेगुरुः एवंवि
धेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोगः अथान्यः अथेति ईज्यसितभानवोगुरुशुक्रसूर्याःजलत्रिगताःचतुर्थतृतीयस्थानस्थाःसौरिरुधिरौशनिमंग
लौषष्ठेस्थितौ एवंविधेयोगेहिनिश्चितंराज्ञोजयःस्यात् ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥ ७५ ॥

अथनामविशेषपुरस्कारेणयोगत्रयंसफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह एकइति ज्ञेज्यसितेषुबुधगुरुशुक्रेषुएकोपिबुधोवागुरुर्वाशुक्रोवाचेत्संचमतयः केंद्रेषुतदायो
गस्तोयोगः तथातेषुज्ञेज्यसितेषुद्वौचेत् बुधगुरू बुधशुक्रौगुरुशुक्रौवाचेत्पंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेस्थानसिद्धेर्नस्थानेकेनवास्थितौस्यातांतदाधि
योगाख्योयोगः सकलाः ज्ञेज्यसिताः एषुपंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेषुस्थानभेदेनस्थानैक्येनवास्थितास्तदायोगाधियोगाख्योयोगः फलमाह योगइ
ति योगेप्रजनराजाक्षेमंकुशलंलभतिकुशलेनगतागतंकरोतीत्यर्थः अथाधियोगेप्रजनराजाक्षेमंतथारिपूर्णाबधंलभते अथयोगाधियोगेप्रजनराजा
क्षेमंयशोवनीश्वकाराच्छत्रुवधंचलभते अत्रवसिष्ठादिभिर्बहूनियात्रालग्नानिअभिहितानितानिग्रंथविस्तरभयान्नलिखितानि ७६ अथान्येपियात्रा
योगालिख्यंतेकश्यपः पंचमेज्ञोरविःषष्ठवर्त्ततेनवमेगुरुः नाम्नायोगाभिधेयोगेनिहंतावैरिणांसदा १ गुरुःकेंद्रेत्रिकोणेवारविर्लाभेचकर्मणिकल्याण

एकोज्ञेज्यसितेषुपंचमतयः केंद्रेषुयोगस्तथाद्वौचेतधियोगएषुसकलायोगाधियोगःस्मृतः योगेक्षेममथाधियोगगमने
क्षेमंरिपूर्णांवधंचाथोक्षेमयशोवनीश्वलभतेयोगाधियोगेव्रजन् ७६ ॥

गोचेत्यात्रालग्नेशस्यसंज्ञय २ विजयोनामयोगोयंयाताराजाजयीभवेत् ३ अत्रिः सहजस्थानगोभौमोभाग्यस्थश्चबृहस्पतिः चिंतामणिसमाख्यो
यंयातुः सर्वार्थसाधकः ४ लग्नेशुक्रःशशीवंधौकर्मस्थानेगुरुर्यदा मृगेंद्रयोगोविख्यातोयातुःसर्वार्थसाधकः ५ लग्नेभौमोगुरुश्छिद्रेषष्ठस्थानेबुधःशुक्रः
रः महाजयसमाख्योयंसर्वशत्रुनिबर्हणः ६ आपोक्लिमगतेचंद्रेकेंद्रस्थेसुरपूजिते योगःकेंद्रइतिख्यातोयातुरिष्टार्थसिद्धिदः ७ चंद्रोदयेगुरुश्चास्त
लग्नेवास्करपूजिते योगःपारावतोयातुःशुक्रेवालग्नकेंद्रगे प्रबलोयंहियोगोसौगमनेसर्वसिद्धिदः ७ रविःषष्ठेसितश्छिद्रेतृतीयेभूमिनंदनः पिनाकियोगो
नाम्नायंयातुर्विजयकारकः १० अन्योन्यक्षेत्रगावेकसेनाकविनाशकौ कतुयोगोयमाख्यातोयात्रायांनृपसाधकः ११ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

उच्चसंस्थेत्रगतश्चंद्रोत्यसौम्यखचरविर्गुरुः संजीवनसमाख्योयंमृत्युयोगापहारकः १२ एकर्क्षगौजीवशुक्रौस्यातामन्योन्यसप्तगौ भयंकराख्ययोगोयंयातु
र्भीतिप्रदःस्मृतः १३ उच्चमूलत्रिकोणेषुवर्त्ततेगुरुभार्गवौ अभयाभिधयोगोयंभयंकरविनाशनः १४ भूर्येशोव्ययगोनीचःपुत्रस्थानेशनैश्चरः
विदारिकसमाख्योयंयातुःपत्नीनिहंत्यसौ १५ मार्गेशःशनिसंयुक्तःसप्तमेस्तंगतोग्रहः विदारिकमिमंमन्यायातुःपत्नीविनाशकं १६ सप्तमेलग्नपे
स्तस्मात्तुत्रिषुपंचस्वखेचराः कुटुंबहारकोयोगोयातुःत्रियतमोहरेत् १७ दुर्बलोयदिमार्गेशोनिवसेत्पापमध्यगः पापकुंजरयोगोयंयातुःपत्नींनिहंत्यसौ १८ कु
मार्गेशात्सप्तमेभानुःपंचमेक्रूरखेचरः विदारिकाख्यएवासौभार्यामरिवशंनयेत् १९ स्वोच्चमूलत्रिकोणस्थःसौम्यःपापविवर्जितः आनंदार्णवयोगोयंप्रे
मणिवृजत्यावहः २० रत्नावल्याउदयारिनभस्तलगेदिनकृद्यमशीतकरैः नमबंत्यस्याभिमुखाहरिण्याइवकेसरिणः २१ दैवज्ञवल्लभे ज्ञेसितनसहितेस्त
गेविधौवधुगेत्रवसन्नामहीभुजा संगरेरिपुगणोविकीर्यतेमूलराशिरिवमातरिश्वना २२ मूर्त्तिवित्तसहजेषुसंस्थिताःशुक्रचंद्रसुततिग्मरश्मयः यस्य
यानसमयेरणांगणेतस्ययातिशलभाइवारयः २३ यात्राशिरोमणौ योयातिजीवेतनुगेमहीशःक्रूरस्थितैर्व्योमसुखार्थवायसंस्थैः तस्याग्रतःसंपतिवैरि
सेनाश्रीतिर्भूपाणामिवनास्थिरास्यात् २४ राजमार्त्तंडः लाभारिदुश्चिक्यगतौयमारौ रवीज्ञान्वितभार्गववाक्पतिस्थौ यस्यप्रयाणेविलयंप्रयातितस्यद्वि
षःसर्वरसंयथाम्भः २५ फलप्रदीपे लाभविक्रमसुखस्थितेकवौ कंटकस्यगुरुणानिरीक्षिते पूर्णगर्भभववर्जितैःखलैःस्याज्जितत्रिभुवनोद्विभा
नृपः २६ सौम्यग्रहैःकेन्द्रतपःसुतस्थैःक्रूरैस्त्रिलाभारिगतैर्गतायै कोपानलःशांतिमुपैतितेषांविरोधिनारीनयनांबुपातैः २७ वराहः एकोपि
जीवार्ककुजार्कजानांस्वोच्चेविलग्नेस्वगृहेयदीन्दुः यातस्ययात्यत्रपराङ्गणाशंमहाकुलानीवकुटुंबभेदैः २८ चंद्रेस्तगेदेवगुरौविलग्नेज्ञशुक्रयोः
कर्मणिलाभभेर्के सौरारयोर्भ्रातृभयोश्चयातौनृपःस्वमृत्यानिवशास्तिशत्रून् २९ नारदः स्वोच्चस्थेलग्नगेजीवेवित्रमृत्याप्यगतेयदि गताराजारिपून्हंतिपि
नाकीत्रिपुरंयथा ३० शुक्रेत्रिकोणकेंद्रस्थेलग्नेचंद्रेथवारवौ शत्रून्हंतिगतोराजाब्रह्मद्वेषःकुलंयथा ३१ पापास्तृतीयेहिबुकेसितज्ञौजीवोविलग्ने
मृगलांछनोपिप्रयातस्यबलंरिपूणांकृतघ्नतायामिवयातिनाशम् ३३ यस्योदयास्तारिचतुष्कसंस्थाःशुक्रोंगिरांगारकसौम्यसौराः द्विषद्बलंस्त्रीवदना

नितस्यैक्कोपतानिकांतानविलोकयंति ३३ पूर्वोक्तयोगेधनगोबुधश्चेच्छशांकसूर्यौचदशायसंस्थौ अस्मिनातस्यालिकुलोपगीतानानावनस्थाह्निरदा
भवेति ३४ वराहः त्रिषण्णवांत्येषबलःशशांकोबुधोबलीयस्यगुरुस्वकेंद्रेतस्यारियोषाभरणैः प्रियाणि प्रियाप्रियाणांजनयंतिसैन्ये ३५ चंद्रोऽबलःबु
धोबलीउभौचत्रिषण्णवांत्येषुएवंभवतस्तदायोगः केंद्रोपयातेनवीक्षितेगुरुणास्वायतुर्यगसितेपापैरनवाप्तसंगौर्वक्रकिंतनयदास्नुपकल्पः ३६ षष्ठ
स्थोशुक्रबुधोअयाणेकरेशापूज्योमयनेयदिस्यात् रिपुक्षणाशविषयेषुसौस्थ्यंप्राप्नोतिकीर्तिविपुलंचभोगं ३७ [illegible]बलोपगतेऽर्कपुत्रे चतुर्थगेहे
त्यगुरौप्रयाति यदापुमान्त्रमहिदिरेदंद्रयानंकीर्तियशःसिद्धिसहस्त्रमेति ३८ केंद्रस्थानेक्ररपतिगुरौकंटकस्थेमकुंजेच्छिद्रेसौम्येपवसतिचपक्षावृषेंदु यदि
स्यात्येषांक्रूरारिपुसहजगाराकेंद्रवस्तुतोवापुःकीर्तिद्रविणसतुलंतेलभंतेयशश्च ३९ मूर्तौशुक्रेक्ररपतिगुरौछिद्रगेवात्रिकोणेकेंद्रस्थानेशशिनिवि
कुजालाभगावायविस्तुः येभूपायांतिशान्तुविपुलधनमथोसेनानाशंरिपूणांकीर्तिकड्डिप्राप्नुवमथितरिपवस्तेस्वर्गवासंव्रजंति ४० होरासंस्थक्ररपति
गुरौभार्गवेकंटकस्थेषष्ठेचंद्रेब्रजतियदिवाकार्ययोगात्क्षितीशः प्राप्नोत्यर्थंकनककुरंगस्तम्बलादिकोशमायुःकीर्तिजयनिचतदामत्तमातंगयूथम्
४१ लग्नादिकर्महिबुकेषुशुभेक्षितेषुचूनांत्यलग्नरहितेषुशुभग्रहेषु यातुर्भयंनभवतिप्रतरेतसमुद्रयत्यसनापिकिमुतारिसमागमेषु ४२ एकांतरर्क्षे
भृगुजाद्रासौम्येस्थितेसूर्यसुताद्गुरोर्वा प्रव्रजतेरिर्नविराजतेस्युवेषाधिकोभूत्यद्वेश्वरस्य ४३ शुक्राद्भौमाद्वासौराज्जीवाद्वाबुधः एकांतरेत्तृतीयस्थानेयत्र
कुत्रयात्रसयोगः निरंतरंयदिभवनेषुपंचक्रग्रहाः स्थितोदिवसंकरेणवर्जिता यियासितायदिचभवंतिपृष्ठतस्तदापरालभिर्दिवाचकृतंति ४४ प्राक्कपा
लस्थैर्भौमेऽप्रथमदिविष्टगतंवं अपरकपालस्थैःप्राच्यांस्वमध्यस्थैरुत्तरदिशि अर्द्धरात्रस्थैर्दक्षिणादिशि बुधभार्गवमध्यगतेहिमगौहिबुकोपगते
चनृपोव्यवसेत् [illegible]रिपुक्षयंहिबलंतकतःपुरुहूतपमंप्रपति ४५ सितेंदुजौचतुर्थगौनिशाकरश्चसप्तमेयदानदागतोनृपः प्रशास्त्यरीन्विताक्षणात् ४६
शुक्रवाक्पतिबुधैर्धनसंस्थैः सप्तमेषाधिपनिलग्नगतेऽर्के निर्गतोनृपतिरेतिकृतार्थोवर्षतियद्रीव्रिनिहत्य ४७ सूर्येन्दुबलवर्जितौबलयुतौलग्नेशजीवौ
भ्रवौपातालेदशमेपिवाशुभिकृतौलग्नस्थितोवाक्पतिः षट्सप्ताष्टमवर्जितेषुभृगुजःस्थानेषुयस्यस्थितोयातुस्तस्यन विद्विषोरणमुखेतिष्ठंतियोधाः४

सौरे भौमे लग्नगे र्के समं भे वा कर्मण्याये भार्गवे चंद्रजे वा यायाद्भूपः शत्रुगेहं निहंतुं दृप्तं सद्भिः कालवक्त्रस्वेषः ४९ गुरौ विलग्ने यदि वा शशांके षष्ठे रवौ क-
र्मगते र्कपुत्रे सिते तृतीये सुखस्थचंद्रे पापाजनित्री विहिता निपते ५० त्रिनिधेन तनु सप्तमगे कुजसितजीवबुधारविभयस्य स्वलजनज-
निते वलिका पायान भवति तस्य चिराय मनुसेना ५१ कुजरविजयुते रिभंगतो नानासमस्तरजायमतेः सितार्कजीव परबलमुपयातिनाशमकस्मात्
तमधर्मसकुटुंब चिंतयेवा ५२ भृगुपुन महेंद्रगुरुगमने सहितो यदि भंगुमपूसजनतः इगुरु यदि वा शशांके मेनकगतो सामरे मराडिकमातिनरो ५३
सितिमनयपुत्ता नवांसजयरिशतमे भृगुजोथवागुरुः शत्रुमुणमर्षितं हत्वारे वलविषमितकायमस्तक्यमोपमम् ५४ स्वोच्चापगे र्जीवकुजार्के
रेभिर्कि भिर्वाकर्षितिरेकलग्ने राज्ञः प्रयासमुपैति शत्रुः सौरे यदि भार्यस्य यथा धनस्य ५५ शत्रोः शकादूर्ध्वमवस्थिते बुधे यमारयोस्तत्रगतस्य
सुतः भयातिनाशं समरे द्विषद्बलं यथार्थभावोपगतस्य सौरवम् ५६ भौमाधिष्ठितनवांशाद्यदि बुधो नवांशकशतादूर्ध्वं तिष्ठति एवं शनेरपि
सिंहाजतौलिमिथुनामृगककर्कटीवृषस्वेशान्विताः भवतियस्य शनिश्च लग्ने तदा ... परबलस्य पपंतु यातुर्मूलस्य वित्तमिव चारणचन्द्रमसाः ५७
चक्रधूर्वाः ... अलीकवादिनः अथ समरयात्रा गुरौ वीर्ये केन्द्रयुते बुधे वा भृगुनंदने वा विजयो नाम योगे प्रयातु विजयदः सदा ५८ स्वराशिगे बुधे
लग्ने सितेवास्करवंदिने नयावनो ह्यर्थयोगो यातुरिष्टार्थसिद्धिदः ५९ स्वांशसंस्थे बुधे लग्ने शुक्रे वा देवपूजिते शरवसंज्ञाह्वयो योगो ...
दः सदा ६० स्वराशौ स्वांशगे सौम्ये लग्नस्थे वा भृगोः सुते जीवे वा जयो योगोयं यातुः शत्रुविनाशकृत् ६१ अधिमित्रांशगे सौम्ये ... वाथ ... ते लग्न-
गे मात् योगोयं शत्रूणां संधिकृत्सदा ६२ यदैकादशगश्चंद्रो भानुर्वा प्रबलः क्रमः अभयो नाम योगोयं अरिसैन्यविनाशकृत् ६३ त्रिकोणगे कर्मस्वरे
सबले वा द्वितीयगे कल्याणसंज्ञो योगोयं यायिनां मंगलप्रदः ६४ यत्र स्वोच्चगतश्चंद्रो लग्नादेकादशे स्थितः जयंतो नाम योगोयं शत्रुपक्षविनाशकृत् ६५ व-
र्गोत्तमस्थिते लग्ने क्रूरे वाथ बलान्विते क्रमग्रहयुतेः केंद्रे योगोयं सिद्धिदायकः ६६ षष्ठे वा यदि गते सूर्ये ताम्रगोहरसंज्ञकः योगो महारणे शत्रुपक्षक्षयंकरः सदा

उच्चस्थेलाभगेऽर्के त्रिषष्ठे देवपूजिते स्फुर्दर्शनो महायोगः शत्रुध्वंसकरो रणे ६० लग्नान्यकेंद्रगे चंद्रे लग्नस्थे देवपूजिते महाशंखाह्वयो योगः त्रतिपक्षाच मानवः ६९ भृगुसुते स्वोच्चगे लाभे मृगकुंभगते यमम् नपावर्ताह्वयो योगो रणे शत्रुवणानलः ७० मेषगे भास्करे षष्ठे लाभगे स्वोच्चगे यमे नक्षत्रपदयोगोऽयं शत्रुमेघानिलो रणे ७१ भौमे स्वराशिगे लग्ने सौम्ये केंद्रत्रिकोणगे पुष्पयोगोऽरिविपिनकुठारः संगरांगणे ७२ एकांतरस्थितलग्नाच्छुभखेटेऽथवा ६ भे

वापीयोगस्त्वरिव्राततिमिरौघदिवाकरः आवश्यके तथा यानि सौम्यास्ते निधने पिवा व्रजेदर्कोदये स्वेषामध्वोक्तेऽनुपशंकितः ७४ प्रमन्द्रद्युतितारकास्फुटतटी प्राची भवेन्निर्मला तावत्पद्मविलोहितानधवलाद्वैवेः सदावांछिता नो वारं न तिथिं न वापि करणं लग्नं च नापेक्षते हत्वा दोषसहस्रकं च यमशं सा चूर्णं करोत्युन्नतिं ७५ मध्यं व्योम प्रतिस्फुरन्नल निमेके सैरार्कबिंबे च्छायासाध्वी चकान्त्या प्रचलतिपुरुषे यत्र तत्राह्वानावतो निर्नविष्टिः कुजकुसुमथ भे सेनक

इषमासि सिता दशमी विजयाशुभकर्मसु सिद्धकरी कथिता श्रवणर्क्षयुता सुतरां शुभदा नृपतेस्तु गमे जयसंधिकरी ७७ ते

सोनिमित्तशकुनैरतिशस्तैज्ञात्वा विलग्नबलमुर्व्यधिपः प्रयाति॥ ६ ॥ ((लग्नयोगः स्वनमानारोग्यसंपत् प्रतिमथयुवतिं तत्रगं

तालभेद ७६ यावत्सिंदूरवर्णगगनतलगतं भानुबिंबं जनास्तं यावन्नो दिक्शांतिं व्रजति खुरपुटैरुद्धतोऽरेणुसंघः तावन्नैवास्ति दोषः प्रभवति न च सा क्रूरदृष्टिर्ग्रहाणां यानं शोभावहं स्यात्स्फुशुभकरी सर्वकार्येषु सिद्धिः ७८ इह खलु ग्रंथविस्तरेण इति यात्रालग्ने राजयोगाः अथ विजयादशमीसंज्ञकं सिद्धमुहूर्तं तोटकेन सगणचतुष्टयेनाह इषमासीति स्पष्टार्थः कश्यपः मासीषे शुक्लदशमी सर्वदा विजयाभिधा विजयस्तत्र यातॄणां संधिर्वा न पराजयः इति ७७ अथान्यद्दृष्टं तत्कर्माह चेतोनिमित्तेति विलातः करणम् निमित्तमंगस्फुरणादि शकुनानि वक्ष्यमाणानि एतैः सुप्रशस्तैः सद्भिः खलु निश्चयेन लग्नबलं ज्ञात्वा उर्व्यधिपो राजा प्रयाति नरा सर्वार्थसिद्धिर्वांछितसिद्धिर्भवति यदा तु लग्नादिबले सत्यपि निंद्यानि शकुनानि स्युः तदा यात्रा निषिद्धैव वसिष्ठः अशुभानि निमित्तानि दुःसात शकुनानि च यात्राकाले नृणां तेषां निधनाय धनाय चेति यदा तु दैववशात्॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ९ ॥ ९ ॥ शाम

शकुनलग्नादीन्यनिंद्यानि चेतोविशुद्धिश्चमास्त्येवात्रकस्यप्राबल्यमित्याह अथेति शकुनादितोपिसकाशात् चेतोविशुद्धिरधिका तांचेतोविशुद्धिंविनाने याति नगच्छेत् कस्मात् निमित्तशकुनादिभ्यःप्रधानंहिमनोजयः तस्माधियात्सतांनृणांप्रधानंहिमनोजयइति ७८ अथयात्रायामवश्यंनिषिद्धनिमित्तानिव संतमालिका छंदसाह तल्लक्षणंविषमेससजगौ समेचेत् सभरयश्चवसंतमालिकासाविषमसमचरणे व्रतबंधनेति व्रतबन्धनंयज्ञोपवीतम् देवप्रतिष्ठा सिद्धाकरपीडाविवाहः उत्सवाहोलिकादि सूतकान्तेमरणसूतकंच एषांप्राप्तौ यावद्दिनसमाप्यानामसमाप्तौसमाप्तिंविनाकदापिनैवचलेत् गच्छेत् नारदः उच्चवोपनयोद्वाहप्रतिष्ठाशौचसूतके आसमाप्तेनकुर्वीतयात्रांतत्रजिजीविषुरिति अकालेतिविद्युत्प्रसिद्धा घनोमेघवर्जितं वर्षोवृष्टिः तुहिनंनीहारः

सिद्धिर्भवेदथपुनःशकुनादितोपिचेतोविशुद्धिरधिकानचतांविनेयात् ७८ व्रतबन्धनदेवतप्रतिष्ठाकरपीडोत्सवसूतकास मासौनकदापिचलेदकालविद्युतघनवर्षतुहिनेपिसप्तरात्रम् ७९ महीपतेरेकदिनेपुरात्पुरेयदाभवेतांगमनप्रवेशकौ भवारशूलप्रतिशुक्रयोगिनीविचारयेन्नैवकदापिपंडितः ८० यद्येकस्मिन्दिवसेमहीपतेर्निर्गमप्रवेशौस्तः तर्हिविचार्यः स्वधियाप्रवेशकालोनयात्रिकस्तत्र ८१ प्रवेशान्निर्गमंतस्मात्प्रवेशंनवमेतिथौ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एषुप्रदर्शितेष्वेवकालेषुसत्सुसप्तरात्रंदिनसप्तकंनचलेत् नारदः अकालजेषुनृपतिर्विद्युद्गर्जितवृष्टिषु उत्पातेषुत्रिविधेषुसप्तरात्रंनतुव्रजेदिति ७९ अ थैकदिनमध्येगमनप्रवेशविशेषंवंशस्थवृत्तेनाह महीपतेरितिस्पष्टार्थः यथावाराणसीस्थानाच्चरणादिनगरे प्रवेशः तत्रैतान्दोषान्पंडितोनैवविचारयेत् ८० अथैकदिनमध्येनिर्गमप्रवेशास्यरूपेकार्येविचिकीर्षितेकिंविचार्यमित्यार्ययाह यद्येकस्मिन्नितिस्पष्टार्थम् ८१ अथप्रयाणेनवमीनिषेधमनुष्टु माह प्रवेशादिति गृहप्रवेशतिथितोनवमेतिथौनिर्गमंनकुर्यात् पुनश्चगमनदिवसात् नवमेतिथौगृहप्रवेशनंकुर्यात् एवंनक्षत्रेचगमननक्षत्रान्नवमे नक्षत्रेगृहप्रवेशम् तथागृहप्रवेशनक्षत्रात्।

नवमनक्षत्रे गमनं च न कुर्यात् वारेष्व गमनवारान्नवमवारे गृहप्रवेशम् गृहप्रवेशवासरान्नवमवारे गमनं न च कुर्यात् गर्गः प्रवेशान्निर्गमश्चैव नि
र्गमाच्च प्रवेशनम् नवमे यातु नो कुर्यात् द्विरस्थ्यवारे तिथावपीति ८२ अथ यात्रादिनीयं विधिं शालिन्याह अग्निं हुत्वेति स्पष्टार्थम् ८३ अथ नक्षत्रदोहदानुशा
र्दूलविक्रीडितेनाह कुल्माषानिति अत्र चतुर्थचरणे प्रियंगवपूपेत्यत्र छंदोभंगोस्ति सगणप्रक्षेपाकरणात् रूलंपे हेवेति पिंगलसूत्रेण नकारेरफसं
योगे पूर्ववर्णस्य लघुत्वाभिधानात् सगण एव तथा च कालिदासः गृहीतप्रत्युद्गमनीयवस्त्रेति ह्यादि से अश्विन्यादिसप्तविंशतिऋक्षु कुल्माषा
दिकं नक्षत्रदोहदम् इदं भक्ष्याभक्ष्यवर्णभेदेन देशभेदेन विचार्यम् भक्ष्यसंभवे भक्षयेत् अभक्ष्यसंभवे अवलोकयेत् पश्येत्स्पृशेद्वेति ध्येयम् यथा अश्वि

नक्षत्रे च तथा वारे नैव कुर्यात्कदाचन ८२ अग्निं हुत्वा देवतं पूजयित्वा नत्वा विप्रानर्चयित्वा दिगीशान् दत्वा दानं ब्राह्मणेभ्यो
दिगीशं ध्यात्वा चित्ते भूमिपालो धिगच्छेत् ८३ कुल्माषांस्तिलतंडुलानपि तथा माषांश्च गव्यं दधित्वाज्यं दुग्धमथैणमांसमप
रं तस्यैव रक्तं तथा तद्वत्पायसमेव चाषपललं मार्गं च शाशं तथा षाष्टिक्यं च प्रियंगवपूपमथवा चित्रांडजान्सत्फलं ८४ कौर्मं
सारिकगौधिकं च पललं शाल्यं हविष्यं हयाद्भक्ष्यात्कृसरान्नमुद्गमपि वा पिष्टं यवानां तथा॥ ७ ॥ ७ ॥ २।

न्यां कुल्माषान् स्वातौ भिन्नमाषान् भरण्यां तिलमिश्रतंडुलान् कृत्तिकायां माषान् रोहिण्यां गव्यं गोरसं च विदे दधि मृगे गव्यमाज्यं घृतं आर्द्रायां दुग्धं गव्यमे
व पुनर्वसौ ऐणमांसं हरिणमांसं पुष्ये मृगस्य रक्तं आश्लेषायां पायसं मघायाम् चाषस्य पललं मांसं पूर्वफल्गुन्यां मृगस्येदं मार्गं मांसम् उत्तरफल्गुन्यां शा
सेदं शशमांसम् हस्ते षाष्टिक्यं षष्टिकान्नं चित्रायां प्रियंगुः फलिनी एके स्वातौ अपूपं विशाखायां चित्रान् नानावर्णान् अंडजान् पक्षिणः अनुराधायां सत्फलम्।
उत्तमफलमन्नादिकम् ८४ ज्येष्ठादिदोहदं शार्दूलविक्रीडितेनाह कौर्ममिति ज्येष्ठायां कूर्मस्य कच्छपस्येदं कौर्मं मांसम् मूले सारिकायाः पक्षिण्याः इदं सारि
कं मांसं पूर्वाषाढायां गोधायाः इदं गौधिकं मांसम्॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ २ ॥ ७ ॥ २ ॥

उत्तराषाढायांशल्यंपरिसिद्धं द्रंशाल्यंमांसम् श्वावित्तुशल्यंइत्यमरः अभिजितिहविष्यंमुद्गादि श्रवणेकृसरान्नं खिचडिका धनिष्ठायांमुद्गान्नंमुद्गौद
नं शतभेयवानांयवपिष्टम् पूर्वाभाद्रपदायांमत्स्यान्नमत्स्यमिश्रितमोदनम् उत्तराभाद्रपदायां चित्रान्नवर्णमोदनम् रेवत्यांदध्यन्नंदधिभक्तमिति नारदः
कुल्माषाश्चतिलाश्चमाषान्दधिमध्यघृतंपयः मृगमांसंचतत्सारंपायसंचषष्टिकंमृगं शशमांसंचषाष्टिकंप्रियंगुकमपूपकम् चित्राण्डजान्फलंकूर्मसारीगोधा
वशल्यकम् हविष्यंकृसरान्नंचमुद्गान्नंयवपिष्टकं मत्स्यान्नंचित्रितान्नंचदध्यन्नंदस्रभात्क्रमादितिगुरुः अलभ्यालभ्यभक्ष्या वात्सल्यस्पर्शात्तत्तान्व्रजे
त् रसाःसिद्धिवमाप्नोतिइष्टमादिशुभूपतिः दोहदेषुप्रयातेषिद्दलत्रविकल्पोज्ञेयः ८५ अथदिग्दोहदमनुष्टुभाह आज्यमिति आज्यंघृतपूर्वस्याम्

मत्स्यान्नंखलुचित्रितान्नमथवादध्यान्नमेवंक्रमाद्भक्ष्याभक्ष्यमिदंविचार्यमतिमान्भक्ष्येत्तथालोकयेत् ८५ आज्यं
तिलोदनंमत्स्यंपयश्चापिपथाक्रमम् भक्षयेद्दोहदंदिश्यमाशांपूर्वादिकांव्रजेत् ८६ रसालंपायसंकांजीशृतंदुग्धंत
थादधि पयोश्रृतंतिलान्नंचभक्षयेद्वारदोहदम् ८७ पस्मादितोर्कदलतंडुलवारिसर्पिः श्राणाहविष्यमपिहेमजलंच

तिलमिश्रमोदनंदासिणस्यांमत्स्यंपश्चिमायांपयोदुग्धमुत्तरस्यांदिशिभवंदिश्यंएतद्दोहदंभक्षयेत् ततः पूर्वाद्यामाशांव्रजेत् ८६ ॥ अपूपम्
वारदोहदमनुष्टुभाह रसालामिति रसालाशर्करादधिमरीचकर्पूरैलासंस्पृष्टालोके शिखरिणीतिप्रसिद्धातोरविवारेपायसंसोमेकांजीत्र क्वाथितांम्भो
मेश्रितंचद्वेदुग्धंबुधेदधिगुरौ अश्रितअपक्वदुग्धंशुक्रे तिलमिश्रमोदनंशनिवारे एतद्वारदोहदंरविवारादिक्रमेणभक्षयेत् स्यात्रसालातुमा
र्जितास्यमरः ८७ अथतिथिदोहदंवसंततिलकेनाह पस्मादितइति पस्मादितः प्रतिपदमारभ्यपंचदशतिथिषुक्रमेणतिथिदोहदंभुक्त्वाव्रजेत् यथा
प्रतिपदिअर्कस्यप्रसिद्धस्यदलानिपर्णानि द्वितीयायांतंडुलवारिप्रक्षालितंतंडुलजलम् तृतीयायांसर्पिर्घृतम् चतुर्थ्यांश्राणायवागूःपंचम्यांहविष्यंमु

द्वादश्यां हेमजलं प्रक्षालितसुवर्णजलम् सप्तम्यां अपूपम् अष्टम्यां रुचकं बीजपूरफलं रुचको बीजपूर इत्यमरः नवम्यामंबुजलं दशम्यां धेनुमूत्रम्
एकादश्यां यवान्नं पंचविकारं द्वादश्यां पायसं त्रयोदश्यां गुडमिश्रं विकारं चतुर्दश्यां मस्तक रुधिरं पंचदश्यां मन्नं मुद्गान् अन्नमिश्रितमुद्गान् मुद्गः अर्के
पत्रं भक्षयेत् प्रथमायां तु भक्षणं द्वितीयायां भवेद्यातुर्भक्ष्यं स तंडुलोदकम् तृतीयायां तथा सर्पिर्यवागूः स्यात्ततः परं पंचम्यां तु दधि षष्ठ्यां स्यात्सप्तम्यां कांचनोद
कं स्यादपूपं भक्षिकेः सप्तम्यामष्टम्यां बीजपूरकं नवम्यां तोयपानं स्याद्दशम्यां गोमूत्रं तु ततः परं एकादश्यां यवान्न स्याद्द्वादश्यां पायसं भवेत् त्रयोदश्यां गुडं ले ह्यं रुधिरं स्या
च्चतुर्दशी मुक्तौ च भवेद्भोज्यं पंचदश्यामपि पायसं तपस्ययोः भयोरेवं यात्रायोगविधिः स्मृत इति अत्र दुग्धमादिपूर्वोक्तं भक्षणेन दोषापहारकरणं युक्तं धिहिका
वर्योमतिवेत्थ आवश्यकगमने भूहारोपणामपि वारिघरंडविरुद्धतास्थ रसाहितादीनां दोषवारणाय परोहरोक्तः सार्थकत्वात् एवं विहितमिति सेह धा

भुक्त्वाथ लेडु रुचकं मंबु च धेनुमूत्रं यावान्नपायसगुडानसृगन्नमुद्गान् ८८ उद्धृत्य प्रथमतो वरदक्षिणांघ्रिं द्वात्रिंशदम
भिगत्य दिश्यपानम् आरोहेत्तिलघृतहेमताम्रपात्रं दत्वा दैवगणक वराय च प्रगच्छेत् ८९ प्रान्त्यागच्छेद्गजेनैव दक्षिणस्यां
रथेन हि दिशि प्रतीच्यामश्वेन तथोदीच्यां नरैर्नृप ९० देवगृहाद्वा गुरुसदनाद्वा स्वगृहान्मुख्यकलत्रगृहाद्वा॥ ९१ अभिधानं योगि

न्यादिदोषनाशार्थं वारशूलादिपरिहारपि वक्रिग्रहवासरवर्णरत्नादि स्येहोक्त्या सार्थका: ८८ अथगमनसमये विधिमहर्षिण्याह उद्धृत्येति राजागमनस्म
य एवं प्रथमतो दक्षिणांघ्रिं दक्षिणचरणमुद्धृत्य पश्चात् द्वात्रिंशन्पदपरिमितां भूमिं गत्वा दिश्यपानं वक्ष्यमाणहस्त्यादि यानमारोहेत् तिलेति आरोहणा
समये एवं च तिलघृतहेमसहितं ताम्रपात्रमादौ गणकवराय ज्योतिर्विदे श्रेष्ठाय च काराद्न्येभ्योपि ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति दानं दत्वा प्रगच्छेत् ८९ अ
थ दिश्यपानमनुष्टुभाह प्रान्त्यामिति नरैर्नरवाह्यैः सुखासनादिभिः अन्यत्स्पष्टार्थम् ९० अथ निर्गमस्थानानि पादाकुलकछंदसाह देवगृहा
दिति देवगृहाद्देवपूजागृहात् गुरोराध्यापकस्य गृहात् कुलगुरोर्वा स्वगृहात्स्वशयनगृहात्॥ ९० ॥ ९० ॥ ९० ॥ ९ ॥

वहुस्त्रीत्वसंभवे मुख्यकलत्रग्रहे पट्टराज्ञीनद्गृहाद्वा हविष्यं प्राश्य मसयित्वा विप्रैर्ब्राह्मणैरनुमतः मंगलद्रव्यं मनोभीष्टं पश्यन्शृण्वन् सन् एव यात्रां गच्छेत्
११ अथ प्रस्थानवस्तुनिर्गमे कि मात्र विम्व्याह कार्याद्यैरिति किं विद्यावश्यकार्यं वा भूदिति विद्गमनस्य विलंबः स्यात्तदा विधारितयात्रालग्नेन ब्राह्मणादि
भिरेतानि वस्तूनि आशु चालनीयानि यथा अत्र ब्राह्मणेनोपवीतं यज्ञोपवीतं क्षत्रियेणायुधं वैश्येन मधु शूद्रेणामलफलं नारिकेलादि राजमार्तण्डः प्रस्थाने
ब्राह्मणादीनां यज्ञसूत्रमथायुधं मध्वामलफलं चैव प्रशस्तं वहुकारणाद्वि वा । अथवा सर्वेषां वर्णानां यदेव वस्तु प्रियं मनोभीष्टं तदेव प्रस्थापनीयं वसिष्ठः छत्र
ध्वजचामरांश्च विभूषणं चापि मनोवराणि आंदोलिकातुरगं वा शय्यासनाद्यं मनसस्त्वभीष्टमिति १२ अथ त्राच्यमतेन प्रस्थानपरिमाण

प्राश्य हविष्यं विप्रानुमतः पश्यन्शृण्वन्मंगलमियात् ११ कार्याद्यैरिह गमनस्य चेद्विलंबो भूदेवादिभिरुपवीतमायुधं च क्षौद्रं
चामलफलमाशु चालनीयं सर्वेषां भवति यदेव तत्प्रियं वा १२ गेहाद्गेहांतरमपि गमस्तर्हि यात्रेति गर्गः सीम्नः सीमांतरम
पि भृगुर्बाणविक्षेपमात्रम् प्रस्थानं स्यादिति कथयते सौभरद्वाज एवं यात्राकार्या बहिरिह पुरात्स्याद्वसिष्ठोऽब्रवीति १३॥
प्रस्थानमत्र धनुषां हि शतानि पंच केचिच्छतद्वयमुशंति दशैव चान्ये॥

१३ मंदाक्रांतयाह गेहादिति स्वगृहात्परगृह मतिसमीपवर्ति
गृहेऽपि चेद्गमं स्यात्तर्हि यात्रा जातेति गर्गः कथयते अथवा स्वसीमामुल्लंघ्य सीमांतरं सीमां प्राप्य वसेदिति भृगुः कथयते अथवा महता प्रयत्नेन हस्तबले
नाक्षिप्तो बाणः यावद्दूरं गच्छति तावन्मात्रं प्रस्थानं स्यादिति भरद्वाजः कथयते अथवा पुरात्स्वनगरात् बहिः यात्रा कार्येति वसिष्ठः कथयते १३ अथ त्र
निमतेन प्रस्थानपरिमाणं वसंततिलकयाह प्रस्थानमत्रेति धनुःप्रमाणं चतुः कराः तादृशानां धनुषां पंचशतानि हस्तसहस्रद्वयमिति यावत् स्वगृहात्त
वद्दूरस्थलं वदंतिः प्रस्थानं स्यादिति केचिद्वदंतुः अन्ये तु तादृशानां धनुषां शतद्वयं अष्टशतानि हस्तास्तावत् स्थानमिच्छंतिः अपरे तु इह यात्राकाले मंदिरेण स्वगृ
हाद्दशैव धनूंषि चत्वारिंशत् हस्तास्तावत् दूरे प्रस्थितः प्रयातः एवं ज्ञेयमित्याहुः॥ ॥ ॥ ॥ ॥

प्रस्थानं प्रतुर्ययेत एतान्यत्र शनद्वयं स्वदेवसदनाद्धापि दशभिप्रस्थितो हतवद्गनिवसिष्ठोक्तेः गंतव्यदिक्ष्विति तदपि प्रस्थानं प्रयतेन सावधानेन राज्ञां गत
व्यदिक्प्रस्थाने विग्रमनं विकीर्णतत दिगभिमुखं कार्यम् गंतव्यदेशाभिमुख्येन देशे प्रस्थानमाहुः श्रीमदं नराणामिति राजमार्तंडोक्तेः १४ अथान्यद
पि लौ परे पुह प्रस्थाने भूमिपाल इति भूमिपालो राजा प्रस्थाने दश दिवसमभिव्याप्य दशाहोरात्राणि न वसेत सामंतो मांडलिकाश्चतुर्हारिकः एकत्र प्रस्थानि
सप्तरात्रं न वसेत तदितरमनुजो ब्राह्मणादिस्तथैव एकत्र प्रस्थाने पंचरात्रं न वसेत यदि देवाद्वसेत तदा किं कुर्यादित्यत आह ऊर्ध्वमिति अवधि दिवसान्
क्रमानंतरं पुनर्गृहमागत्य शुभे लग्ने वा कश्चकारेण विचारिते शुभ दिवसे गच्छेत् कं विदिग्विशेषेण प्रस्थाने दिवस नियमो भिहितः राजमार्तंडः प्राच्या
महानिषुनयः प्रवर्तंति सप्तयाम्यां [illegible] मतीव शुभ मदानि दिनानि पंच त्रीण्येव पश्चिमे दिशि शिक्षिति नायकानां प्रस्थानकेषु दिवसद्वयमुत्तरस्यां मिति अथप्र

संप्रस्थितो य इह मंदिरतः प्रयातो गंतव्यदिक्षु न तदपि प्रयतेन कार्य्यम् १४ प्रस्थाने भूमिपालो दशदिवसमभिव्याप्य नै
कत्र तिष्ठेत्सामंतः सप्तरात्रं तदितरमनुजः पंचरात्रं तथैव ऊर्ध्वं गच्छेत्सुभाहे प्यथ गमनदिनात्सप्तरात्राणि पूर्वं वाशक्तो
तद्दिने सो रिपुजयमना मैथुनं नैव कुर्यात् १५ ॥ प्रस्थानकर्तुर्नियममाह अथेति अथो राजादिः रिपुविजयमनाः शत्रुजये कृतांतः क
रणो गमनादिनात्पूर्वं सप्तरात्राणि मैथुनं संभोगं नैव कुर्यात् च्यवनः त्रिरात्रं वर्जयेत्क्षीरं पंचाहं क्षुरकर्म च तदहः शाकवृंताणि सप्ताहं मैथुनं त्यजेद् वा अ
थवा अशक्तो सप्ताह मतिक्रामितयास्यातुमशक्तो तद्दिने यात्रादिवसे मैथुनं नैव कुर्यात् गर्गः यात्राकाले तु संप्राप्ते मैथुनं यो निषेवते रोगार्तः क्षीणके
शश्च सन्निवर्तेत वा न वेति कदा तु प्रथमदिने स्त्री ऋतुस्नाता भवति गमने चावश्यकता तत्र निर्णयमाह च्यवनः आत्ययिक कार्ये पतेत् पुष्पस्नाता समा
गमं गत्वा मुहितो गच्छेन्नृलं जते मनोरथान चिरकालेनेति यदा पुनर्गमनार्थं कालांतरमस्ति तद्दिने मैथुनं कृत्वा कालांतरे सल्लग्ने यायादित्यर्थसिद्ध
मू १५॥

अन्यदपिशालिन्याह दुग्धमिति अस्मिन्वासरेयात्रादिनेक्षीरं मधुभक्षणेन तैलंतैललायनंस्नानं वमिश्चर्दैवोद्धृतांशरीरशोधनार्थंबलात्कारस्नं
यात्रादिनेनिषिद्धं ९६ अन्यदपिगीताह भुक्तेति यदितैलपक्वानिवस्तकारीन्यन्नानि गुडमिश्रविकारं सारसलवणं पक्वमांसानियोभुक्त्वागच्छ
तिसराजातिरुग्णोरोगसहितोविनिवर्त्तते गर्गः कटुतैलगुडसारपक्वमांसाशनंतथा भक्षयित्वात्यसौमोहात्व्याधितःसन्निवर्त्ततइतिग्रंसदुग्धादिनि
षिद्धेदोहद्व्यतिरिक्तविषयः स्त्रीद्विजमिति स्त्रीचद्विजश्चतयोःसमाहारः स्त्रीद्विजंअवमान्यधिकशब्दताडनादिनामानभंगंकृत्वागच्छतः पुंसोमरणं
स्यात् गर्गः यस्तुसंप्रस्थितोयात्राभार्यांनैवाभिनंदति भार्यानुगामिनस्तेनसन्ततिनिवर्त्तते परकीयायांवास्त्रियंपुरुषमेवचताडयित्वातुयोमोहात्तदंतं
तस्यजीवितं यात्रायांप्रस्थितोयस्तुब्राह्मणानवमानयेत् नोर्ताम्रतिनिवर्तेतस्तंततस्यजीवितं केचित्तुमाशरूभशब्दान्याभाकालेशरूमोशरूभसूचक

दुग्धंत्याज्यंपूर्वमेवत्रिरात्रंक्षौरंत्याज्यंपंचरात्रंचपूर्वम् क्षौद्रंतैलंवासरेस्मिन्वमिश्चत्याज्यंयत्नाद्भूमिपालेनननं ९६ ॥
भुक्त्वागच्छेलियदिचेत्तैलगुडक्षीरपक्वमांसानि विनिवर्त्ततेसरुग्णः स्त्रीद्विजमवमान्यगच्छतोमरणं ९७ यदिमाःस्रु
चतुर्षुपौषमासादिषुस्युरभ्रंहिंभवेद्गर्भकालवृष्टिः॥ ९८ ॥ [illegible]

दत्रपजीवशब्दाश्चमार्गास्तिष्ठंनिवर्तकगम्यतेमृदंशमतेमोहात्यात्रानेच्छतिबुधाःस्रुतकामितमीनदृक्श्चेति कार्यसंरोमार्त्तध्वज्ञाहंकादृदि
इति अथाकालवृष्ट्यास्ययदोपवर्तनतिलकयाह यदीति पौषमाघफाल्गुनचैत्रेषुचतुर्षुमासेषुयदिवृष्टिर्भवेत्साऽकालवृष्टिः पौषादिचतुरोमासाः श्रा
सावोर्द्धकालजेतिवचनात् तत्राकालवृष्ट्यो जातायांयदिवसुधापृथ्वीयावत् पशवोगवादयः मर्त्यामनुष्यास्तेषांपदैश्चरणैरंकिताचिन्हितानभव
तिनाबदकाद्युपदेशेपिनास्तियादृपशुचरणांकितास्यात्तदादोषोस्त्येव अत्रभाष्याअल्पवृष्टौकर्दमादिवाहुल्यात् अल्पत्वादृष्टिदोषात्यनेमहतीतिवदं
ति नचबहुवृष्ट्यादेनापाकारणात् तत्रासितादौमार्गशीर्षस्यत्रतिपदिवसेतथापूर्वाषाढामतेचंद्रेगर्भाणांधारणंभवेदितिकश्यपोक्तेः॥ [illegible] ॥ [illegible]

मार्गादिमासगर्भग्रहणकालस्तत्रवृष्टिरावश्यकी यदाह वराहः पवनसलिलविद्युत् गर्जिताभ्रान्वितोयः समवतिबहुतोयः पंचरूपस्तुमेघइति ततश्चग
र्भगृहणयोग्यो अल्पावृष्टिनेदोषस्सहती वृष्टिस्तु गर्भगलनं यतोवाराहेणोक्तं गर्भसमयेऽतिवृष्टिर्गर्भाभावायनिमित्तकृतेति निमित्तकृतासात्विकं सावि
त्वर्थिः विद्युतिरूपधीयमानादोषमुपधिनुयात् एतामहावृष्टेरेवदोषवत्वं अतएवमृगशिरसरंतोजलदानशस्ताइतिवृहद्यात्रायामुक्तं तस्मादल्पायामकाल
वृष्टौदोषाभावः अल्पायांतल्पदोषः महत्यांतुमहान्दोषइति सप्तप्रातरात्रिकाइत्युक्तम् प्राकुएकैकैनेकमहः प्रोक्तं द्वितीयेनत्रिरात्रकं तृतीयेनतुपंचाहं दश
रात्रमतःपरम् पौषेतुत्रिदिनंवर्ज्यमाघमासे दिनद्वयं फाल्गुनेदिनमेकंतुचैत्रेतुघटिकाद्वयमितितु आवश्यककार्यविषयम् १० पूर्वोक्तमेवार्थंस्पष्टीकु
र्वन्नावश्यकयात्रायांतच्छांतिकंदुष्टशकुनशांतिकंचातिशक्वर्यामाथाछंदसाह अल्पायामितिस्पष्टार्थः प्रथमचरणम् अतोयत्राच्याः पठंति तावत्रयाणां

पशुमर्त्यपदांकितानयावद्भूसुधास्यान्नहितावदेवदोषः १० अल्पायांवृष्टौदोषोल्पोभूयस्यांदोषोभूयान्जीमूतानांनिर्घोषेवृ
ष्टौवाजातायांभूयः सूर्येन्दोर्बिंबेसौवर्णेकृत्वाविप्रेभ्योदद्यात् दुःशाकुन्येसाज्यंस्वर्णंदत्वागच्छेत्स्वेच्छाभिः ११ विप्रा
श्शुभफलान्नदुग्धदधिगोसिद्धार्थपद्मावस्त्रवेश्यावाद्यमयूरचाषनकुलावध्वेकपश्वामिषम्॥ ७ ॥ २ ॥

दिषुभूपतीनामकालवृष्टिः प्रकरोतिदोषम् यावद्भुवेतंचरतोजनानांतथापशूनांचरणाङ्किताभूरितितन्निर्मूलत्वादुपेक्ष्यम् स्वयंप्रस्थानेसति
मार्गमध्येनास्त्ययंदोषः आवश्यकयात्रायांदानमाह जीमूतानामिति जीमूतानांमेघानांनिर्घोषेशब्देअकालवृष्टौवाजातायांसूर्येन्दोर्यथासंख्या
सौवर्णनिर्मितेबिंबेकृत्वाब्राह्मणेभ्योदद्याततः स्वेच्छयागच्छेत् प्रसंगाद्दुष्टशकुनानांदानमाह दुःशाकुन्येइति शकुनस्यभावःशाकुन्यंदुष्टंचतच्छा
कुन्यंचदुःशाकुन्यंतस्मिन्दुष्टशकुनप्रस्थानकालेसंभूतेसतिसाज्यंसघृतंस्वर्णंविप्रेभ्योदत्वास्वेच्छाभिर्गच्छेत् ११ अथशुभसूचकशकुनान्शार्दूल
विक्रीडितेनाह विप्राश्चेति विप्राबहवोद्वौवानत्वेकः अश्वःप्रसिद्धः॥ २ ॥ २ ॥ २ ॥ २ ॥ २ ॥

इभोहस्तीअनुन्मत्तः फलान्दुग्धदधीनिप्रसिद्धानि गौः धेनुः सिद्धार्थः सर्षपाः पद्मंकमलं अंबरंवस्त्रंस्व छं वेश्यागणिकावाद्यमर्दलादि मयूरश्चाषो
पक्षिणो नकुलः प्रसिद्धः कृष्णैकपशुः रज्ज्वादिनाबद्धोवृषादिः आमिषंमांसं सद्वाक्यकार्यसिद्धिरस्त्वित्यादिकंकुसुमानिचंपकादीनि इक्षुः प्रसिद्धः सक
लः नतुखंडितः जलपूर्णकलशः संमुखः छत्रंप्रसिद्धम् मृत्तिकाकन्याकुमारी रत्नंमाणिक्यादि उष्णीषंशिरोवेष्टनं सितोश्वः श्वेतवृष अयमबद्धोपि मद्यंप्र
सिद्धम् सस्कतस्त्री सपुत्रास्त्री दीप्तोजाज्वल्यमानोग्निरिति १०० अन्यच्छार्दूलविक्रीडितेनाह आदर्शांजनेति आदर्शोदर्पणम् अंजनंकज्जलम् धौ
तवस्त्रउज्वलीकृतवस्त्रोरजकः वस्त्रनिर्णेक्ता मीनोमत्स्यः आज्यंघृतम् सिंहासनंदेवादेः शवमेवशावंमृतकंपृष्ठमामिलोकरोदनरहितम् ध्वजः
पताका मधुक्षौद्रम् छागोमेषः अस्त्रंधनुरादि गोरोचनंप्रसिद्धम् भारद्वाजः पक्षी नृपानस्त्रस्वासनादि वेदनिनादोवेदध्वनिः मांगल्यंप्रसिद्धम् गी

सद्वाक्यंकुसुमेक्षुपूर्णकलशाश्छत्राणिमृत्कन्यकारत्नोष्णीषसितोक्षमद्यसस्कतस्त्रीदीप्तवैश्वानरम् १०० आदर्शांजन
धौतवस्त्ररजकोमीनाज्यसिंहासनंशावंरोदनवर्जितंध्वजमधुच्छागास्त्रगोरोचनम्॥ छ ॥ ॥ छ ॥

तंगानम् अंकुशोहस्तिनिवारणार्थमस्त्रम् एतेषुदार्थागतुर्नृपतेः प्रयाणसमयेसंमुखंदृश्यमानाः सत्फलदाशुभफलदाः तथारिक्तोजलरहितोघटः
कुंभः स्वानुगः स्वस्यपश्चाद्भागगामीसोपिशुभफलदः कश्यपः कोर्थसिद्धिर्भवेदृष्टे शवेरोदनवर्जिते प्रवेशेरोदनयुतः शवः स्यात्तुशिवप्रदा वसंतराजः आ
पतिकेप्राणाब्राह्मणः संमुखाक्षियः बुधशुक्रौचचंद्रस्योभवतायोः बृहस्पते चंद्रः सूर्यश्चभवतिदशमस्थापद्यथवा दीपादर्शौसमनसोः रजकोधौतवा
ससाकृतस्यात्रेयद्रासोम्येवृषोबद्धस्तुसंमुखः चंद्रोगुरुश्चसहजेश्वानोवामांगभागतः सर्वकर्मायनवमेभारद्वाजोथनाकुलः चाषस्यदर्शनंवास्याद्वामांगेस्यं
तद्दुर्लभम् आदित्योराहुसौरीचसहजस्थाकुमारिकाम्॥

पीठानां रूभगानां वा दर्शनं सर्वकामदम् षष्ठे तृतीये कर्मायेभौमश्चेत फलं भवेत् दास्यो वेश्याः क्रूरा मांसलाभश्चैव स निश्चितः सप्ताष्टपंचमेयस्य जीवो नोवानवर्तेते आरश्श्वलाभदः राहुर्भौमश्चमंदश्चलग्नाद्द्वितीयगः उदृतमो मयेपश्येच्छीघ्रं लाभं धनं विशेव इत्यादयः शकुनाः शकुनग्रंथेभ्यो ज्ञेया विस्तरभयादिह नोक्ताः ९१ अथापशकुनान् शार्दूलविक्रीडितेनाह वंध्येति वंध्या प्रसिद्धा चर्म प्रसिद्धं तुषं धान्यादितुषं अस्थि सर्पलवणानि प्रसिद्धानि अंगारो निर्धूमोग्निपिंडः इंधनं पाकयोग्यं क्लीबः षण्ढः विट् उद्धृता विष्ठा अस्त्री विष्टा विवोसमावित्यमरः तैलं प्रसिद्धम् उन्मत्तो मद्यभूतावेशवान् प्रसारीरांतधातुविशेषः औषधं प्रसिद्धम् अरिः शत्रुः जटिलो जटावान् प्रव्राट् सन्यासी तृणं प्रसिद्धं व्याधितो चिकित्स्य आधिमान् नग्नः अपरिहितवस्त्रः कु

भारद्वाजनृपानवेदनिनदामांगल्यगीतं कुशाद्दृष्टाः सत्फलदाः प्रयाणसमयेपि कोघटः स्वानुगः ९१ वंध्याचर्मतुषास्थि सर्पलवणांगारेंधनक्लीवविट्तैलोन्मत्तवसौषधारिजटिलप्रव्राट्तृणव्याधिताः नग्नाभ्यक्तविमुक्तकेशपतिताव्यंगक्षुधार्त्ता असृक्स्त्रीपुष्पंसरदः स्वगेहदहनंमार्जारयुद्धं क्षुतम् ९२ कषायीगुडतक्रपंकविधवाकुब्जाः कुटुंबे कलिर्वस्त्रादेस्खलनंलुलायसमरं कृष्णानि धान्यानि च॥ ((मारव्यतिरिक्तः अभ्यक्तः कृततैलाभ्यंगोस्नातः विमुक्तकेशः असंयतकेशः पतितो मद्यपानाद्यभिशापवान् व्यंगः छिन्ननासिकादिः क्षुधार्त्तः क्षुत्पीडितः असृक् रुधिरं स्त्रीणामृतुः शरठः कृकलासः स्वगेहदहनं स्वगेहे ऽग्निदाहः मार्जारयुद्धं प्रसिद्धं क्षुतं छिक्का ९२ अन्यदपि शार्दूलविक्रीडितेनाह कषायीति कषायो रागविशेषः तेन रक्तं वस्त्रं काषायं तद्वान् गुडतक्रे प्रसिद्धे पंकः कर्दमः विधवाकुब्जौ प्रसिद्धौ कुटुंबे कलिः पुत्रादिभिः कलहः वस्त्रादेः आदिशब्देन कमंडलुछत्रादेः स्खलनं निमित्तं विहस्तात्पतनम् लुलायो महिषस्तेषां समरं युद्धम् कृष्णवर्णानि धान्यानि माषादीनि कार्पासं तुलं वमनं वांतम् दक्षिणभागे गर्दभः शब्दः अतिरुत् क्रोधाधिक्यम् गर्भिणी गर्भवती मुंडो मुंडितशिरस्कः आर्द्राम्बरः आर्द्रवस्त्रः दुर्वचः स्वमुखोत्थपरमुखोत्थं वा दुष्टवाक्यम्॥ ९ ॥ २ ॥ ९ ॥

मु०टी०
या०प्र०
१०६

अंधबधिरौप्रसिद्धौ उदक्यारजस्वलास्त्री एतेपदार्थागन्तुःपुंसःयानसमयेदृष्टाःसंतोनशुभाः किंतुअशुभफलाः नारदः सर्वदिक्षुक्षुतंनेष्टंमोक्षतंमर
णप्रदम् अफलंतत्क्षुतंवाक्यवद्द्यौनसकेतवैरिति औपधेयानमारोहेविवादेशयनेऽशने विद्यारंभेबीजवापेक्षुतंसप्तमंशोभनमिति १०३ अथा
न्यच्छकुनंशार्दूलविक्रीडितेनाह गोधाजाहकेति गोधाप्राणिविशेषःप्रतःमोहइतिभाषयाजाहकागात्रसंकोचीप्राणिविशेषः सूकरःप्रसिद्धःअहिःस
र्पःशशकःप्रसिद्धःयानसमयेएषांगोधादीनांकीर्तनंस्वमुखेनान्यमुखेनवोच्चारणंशुभमुक्तंपुनरेतेषांगोधादीनांशब्दोरुतंअथवाविलोकनंदर्शनंनि
षिद्धं कपिऋक्षाणांकपीनांवानराणांऋक्षाणांभल्लूकादीनामुतोगोधादिभ्योव्यत्ययोज्ञेयः यथा वानराणांभल्लुकानांकीर्तनंनिषिद्धंतेषामेवदर्शनंशब्दि

कार्पासंवमनंचगर्दभरवो दर्भातिरुद्राभिणीमुण्डार्द्रांबरदुर्वचोंधबधिरो द क्यानदृष्टाऽशुभाः १०३ गोधाजाहकसूक
राहिशशकानांकीर्तनंशोभनंनोशब्दोनविलोकनंचकपिऋक्षाणामतोव्यत्ययः नद्युत्तारभयप्रवेशसमरेनष्टार्थसंवी
क्षणेव्यस्ताःशकुनान्नृपेक्षणविधौयात्रोदिताःशोभनाः १०४ वामांगेकोकिलापल्लीपोतकीसूकरीरला पिंगलच्छु
च्छुकाश्रेष्ठाशिवापुरुषसंज्ञिता १०५ ॥ तंवाननिषिद्धंशुभमित्यर्थः नद्युत्तारइति नद्यागंगादेरुत्तारणे भयेभयसंबंधिनीकार्येपलाय
नादिकेप्रवेशेगृहप्रवेशेसमरेसंग्रामे नष्टार्थस्यनष्टद्रव्यस्यसंवीक्षणेगवेषणेप्रागुक्ताःशकुनाःव्यस्ताविपरीताज्ञेयाः शुभशकुनाविप्राश्वेत्यादयो
ऽशुभाज्ञेयाः बंध्याचर्मेत्यादयशुभशकुनाःशुभफलदाज्ञेयाः नृपेति नृपदर्शनार्थगमनेयात्रायामुदिताविप्राश्वेत्यादयःशुभाज्ञेयाःनृपावलोकनेशकुनः
प्रयाणवदित्युक्तोराजदर्शनस्यभयस्थानत्वादपवादोयम् १०४ अथान्यदप्यनुष्टुभाह वामांगइति कोकिलापल्लीप्रसिद्धौ पोतकीदुर्गेति सूकरीजात्य
वटिकारलापक्षिविशेषः पिंगलाभैरवी छुछुकाछुछुन्दरी शिवाशृगाली पुरुषसंज्ञितापुंनाम्नःकपोतखंजनतित्तिरीहंसादयःएतेगच्छतांराजादीनां
वामांगेवामभागेशस्तास्युः १०५॥ १०५ ॥ १०५ ॥ १०५ ॥ ॐ ॥ ॥ ॥ ॥

राम:
१०६

अन्यदप्यनुष्टुभाह छिक्करइति छिक्करोमृगजातिः पिक्कुकः पक्षिविशेषः भासः श्रीकण्ठः वानराः एतेप्रसिद्धाः रुरुर्मृगविशेषः स्त्रीसंज्ञकाः स्त्री नाम्नांमृगपक्षिणः दक्षिणभागगाः शुभाः शेषाः प्रसिद्धाः १०६ अथोक्तव्यतिरिक्तानांमृगपक्षिणांसामान्यतः प्रादक्षिणेनशाकुनमनुष्टुभाह प्रदक्षिणगा इति उक्तव्यतिरिक्तामृगाः पक्षिणश्चयात्रायांप्रादक्षिण्येनगताश्चलिताः श्रेष्ठाः शुभफलदाः स्युः परंतु ओजामृगा विषमसंख्याः त्रिपंचसप्तादयश्चेद्व्रजंतोदृष्टास्तदातिधन्याः स्युः वामइति स्ववामभागेखरस्वनो गर्दभशब्दोतिधन्यः अथशकुनानांकिंचित्कालविशेषेनैर्बल्यमाह वराहः नग्राम्यारण्ययोर्यात्रेतिनारण्येग्रामसंस्थितः दिवाचरोनशर्वर्यांनचनक्तंचरोदिवा द्वंद्विनोमार्गितस्तत्रकलहामिषकांक्षिणः आपगांतरितामत्तानग्राह्याः शकुनाःक्वचिदेहिताश्चाजवालेयकुरंगोष्ट्रमृगाःशशाः निष्फलाःशिशिरेज्ञेयावसंतेकाककोकिलौ नतुभाद्रपदेग्राह्याःसूकराःश्ववृकादयः शरद्यासारगोकौंचाः श्रावणे

छिक्करः पिक्ककोभासः श्रीकंठोवानरोरुरुः स्त्रीसंज्ञकाःकाककंकाश्वानःस्युर्दक्षिणाःशुभाः १०६ प्रदक्षिणगताः श्रेष्ठायात्रायांमृगपक्षिणः ओजामृगाव्रजंतोतिधन्यावामेखरस्वनः १०७ आद्येऽपिशकुनेस्थित्वाप्राणानेकादशव्रजेत् द्वितीयेषोडशप्राणांस्तृतीयेनक्वचिद्व्रजेत् ॥

हस्तिवातकौ व्याघ्रसिंहवानरद्वीपिमहिषासविलेशयाः हेमंतेनिःफलाःज्ञेयाबालाःसर्वे विमानुषाइतिप्रभग्नशुष्कद्रुमकंटकीषुश्मशानभस्मास्थितुषाकुलेषु प्राकारशून्यालयजर्जरीषुसौम्योपिपापःशकुनःप्रकल्प्यः देवद्रुमवारिवरांबुयेदुर्जनकालसर्पोवरंक्षिपेद्व्याघ्रमुखेस्वभंगंवरंनरेद्रप्रनिधिर्भुजाभ्यांनोलंघयेद्दुःशकुनंकदापि १०७ अथावश्यककार्येविरुद्धशकुनेजातेपरिहारमनुष्टुभाह आद्यइति आवश्यककार्येविरुद्धशकुनेजातेएकादशप्राणान् स्थित्वाएकादशप्राणपरिच्छेद्यंकालंस्थित्वेत्यर्थः ततःसमीचीनेशकुनेगच्छेत् तत्रापिविरुद्धशकुनेसंजातेषोडशसंख्याकान्प्राणान्स्थित्वाशुभशकुनेव्रजेत् तत्रापिपुनस्तृतीयेविरुद्धशकुनेसंवृत्तेक्वचिदपिनव्रजेत् किंतुस्वगृहं गच्छेत् दशगुर्वक्षरैःप्राणइतिकश्यपेनतुप्राणायामत्रयमेवप्रतीक्ष्यमित्युक्तम् यायीविरुद्धशकुनमादौदृष्ट्वाप्रयत्नतः प्राणायामत्रयंकुर्याद्द्वितीयेद्विगुणं

अथयात्रानिवृत्तौगृहप्रवेशमुपजात्याह यात्रानिवृत्ताविति मृदूनि चित्रानुराधामृगरेवत्यः ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरा श्रवणभिर्नक्षत्रैः सहितायात्रानिवृत्तौ
प्रवेशनंशुभंस्यात् क्षिप्रचरैर्नक्षत्रैः अश्विनीपुष्यहस्ताभिजिद्भिः श्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वातीभिः प्रवेशनेपुनर्गमोयात्रास्यात् नक्षत्रविधा
निमध्यमानि द्विशादिनक्षत्रेषुप्रवेशेक्रमात्स्त्र्यादीनांनाशः यथा विशाखायांप्रवेशेस्त्रियानाशः कृत्तिकायांप्रवेशेगृहस्यदाहः स्यात् दारुणभेषु
तज्ज्ञेयः अग्रेविचार्यम् यत्रमासेयात्राकृतातन्मासान्नवमेमासियात्रादिनान्नवमेदिनेचप्रवेशोनविधेयः गुरुः निर्गमान्नवमेमासिप्रवेशोनिवेशोभनः
नवमेदिवसेचैवप्रवेशोनैवकारयेदिति अथविवाहप्रकरणोक्तदोषातिदेशंयात्रायुक्तदोषांश्चशिष्याणामविस्मरणार्थमनुभाषिण्याह अयनर्क्षेति

यात्रानिवृत्तौशुभदंप्रवेशनंमृदुध्रुवैः क्षिप्रचरैः पुनर्गमः द्वीशेऽनलेदारुणभेतथोग्रभेस्त्रीगेहपुत्रात्मविनाशनंक्रमात् १०९
अयनर्क्षमासतिथिकालवासरोद्भवशूलसंमुखवसितज्ञदिक्कपाः भृगुवक्रतादिपरिघार्कदण्डकस्त्वृतुजाद्यशौचमपि चो ॥त्सवादिकं ११०

एतेअयनशूलाद्योदोषाविवाहप्रकरणोक्तदोषाश्चयात्रायांनेष्टाः तत्रायनशूलः सौम्यायनेसूर्यविधूतदोषमिति मासोद्भवःशूले
द्विविधःग्रंथान्तरोक्तः वृषादित्रित्रिराशिषुअर्केप्राच्यादिदिक्षुनगंतव्यमित्येकः कपाटकंटकादिश्चद्वितीयः स्वरोदये ग्रयस्त्रयोदशाद्यश्चपूर्वाशादिषु
पैषाकपाटपूर्वतोज्ञेयंकार्त्तिकादित्रिकंतथा नभस्यतोवास्तुमधोस्केनकंटकइतिज्योतिषार्कवचनात् वसनशूलः नपूर्वदिशिशाक्रभेनविधुसौरिवा
रेतथेतितिथिशूलः योगिनी नवभूम्यइति संमुखवसितज्ञादिक्कपाः संमुखःशुक्रः संमुखोबुधः संमुखोदिक्स्वामीललाटी भृगवक्रतादि आदिशब्दात्
णत्वास्तमितत्वबाल्यादिकं वक्रास्तनीचेत्युक्तं परिघाख्यांदंडः पूर्वादिक्षुचतुर्दिक्ष्वित्युक्तः ऋत्वतुजाद्यशौचं स्वस्त्रीऋतुजंआर्तवस्नानकालपर्यंतं अशौचंज

अन्यदपिमंजुभाषिणीछंदसाह मृतपक्षेति मृतःपक्षः तमोभुक्तताराः स्पष्टाविश्वसंख्यादित्याद्युक्तः रिक्तरवितर्कसंख्यकाः चतुर्थीनवमीचतुर्दशीद्वादशीषष्ठ्यस्तिथयः उपलक्षणत्वादष्टमीपूर्णिमामावास्याशुक्लप्रतिपदः सौरिभौमरविवाराः वामपृष्ठगविधुः अजवृषभमिथुनकुलीरादित्यादिजातकोक्तवामपृष्ठराशिगतः आडलोरवेर्भतोऽब्धमोन्मितिरिति भ्रमणमृपिदेव वसुपंचकं धनिष्ठोत्तरार्द्धात्संचनसप्तभानि अपि त्रिमुहूर्ते श्चदक्षिणेवर्ज्याएतेपंचांगदोषाः १११ अथलग्नदोषान्स्रग्धरयाह लग्नेइतिजन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वाऽष्टमगृहे अहितर्क्षाच्छत्रुजन्मराशेर्लग्नाद्वाषष्ठम् जन्मलग्नंयात्रालग्नेंतदीशाः तेषांजन्मराशिजन्मलग्नाभ्या मष्टमभवनयोःस्वामिनः रिपुजन्मराशिजन्मलग्नाभ्यांषष्ठभवनयोःस्वामिनोवायात्रालग्ने कुंभमीनयोर्नवलवोनवांशाल्

मृतपक्षरिक्तरवितर्कसंख्यकास्तिथयश्चसौरिरविभौमवासराः अपिवामपृष्ठगविधुस्तथाऽडलोवसुपंचकाभिजिदथापिदक्षिणे १११ लग्नेजन्मर्क्षतन्वोर्मृतिगृहमहितर्क्षाच्चषष्ठंतदीशावालग्नेकुंभमीनर्क्षनवलतनूवापिपृष्ठोदयंच पृष्ठाशामक्षसंस्थंदशमशनिरथोसप्तमेचापिकाव्यः केंद्रेवक्राश्चवक्रीग्रहदिवसविवाहोक्तदोषाश्चनेष्टाः ११२ ॥इतिमुहूर्तचिंतामणौयात्राप्रकरणंसमाप्तम् ११ ॥

ग्नंच पृष्ठोदयागोजाश्विककर्किमिथुनाः सप्तमातिशास्त्याः पृष्ठोदयाविमिथुनाइत्याद्युक्ताः पृष्ठाशासंस्थमक्षंगंतव्यदिग्विलोमलग्नं दशमेशनिः सप्तमेकाव्यः शुक्रः केंद्रे वक्राः वक्रिणोग्रहाः वक्रिग्रहवाराश्चएतेदोषाः विवाहोक्तदोषाः उत्पातान्सहपातदग्धतिथिभिरित्याद्युक्ताः तेसर्वेयात्रायांवर्ज्याः नत्रसप्तमशुक्रव्यतिरिक्तोजामित्रदोषोनास्तीतिज्ञेयम् ११२ ॥इतिश्रीमिताक्षरायांयात्राप्रकरणंसमाप्तम् ११ अथवास्तुप्रकरणंव्याख्यायते गृहनिर्माणप्रयोजनंभविष्यपुराणे गृहस्थस्यक्रियाः सर्वानसिद्ध्यंतिगृहंविनायतस्तस्माद्गृहारंभप्रवेशसमयौब्रुवे गृहस्वसताकम् नसिध्यंतिनिफलाभवंतीत्यर्थः ॥ छ ॥ २ ॥ छ ॥ २ ॥ छ ॥ २ ॥

इत्याद्यर्थमनस्यास्तोच्यग्रामादिषुस्वस्यशुभाशुभं लाभालाभादिविचारं शार्दूलविक्रीडितेनाह यद्भमिति नामभात्व्यावहारिकनामभात्व्यावहारि
कनामराशेर्वृश्चिकाख्यो यस्यग्रामादेर्मे यथा चरणाद्रिसंज्ञकोग्रामराशिः मीनाख्यः सचद्वितीयोनवमःपंचमः एकादशोसम्भिदशमश्चस्या तदासौ ग्रामः
स्वस्यशुभःस्यात् अन्यथानशुभइत्यर्थः यथानीलकंठराशेर्वृश्चिकाख्यातसंचमोमीनराशिश्चरणाद्रेरतश्चरणाद्रीनीलकंठस्यवासयोग्यःनामर्क्षं उक्तं
च अवनामराशेरेवग्राह्यःकाकिण्यांवर्गशुद्धौचवादे द्यूतेस्वरोदये मंत्रेपुनर्भूवरणे नामराशेःप्रधानतइति अथग्रामात्मनोरुत्तमर्णाधमर्णत्वंचाह स्ववर्ग
इति वर्गास्तुअकचटतपयशवर्गाः स्वेगृमार्जारसिंहशुनां सर्पाखुमृगमावीनांनिजपंचमवैरिणामष्टौइत्युक्ता तत्रयस्यपुंसोयत्संख्याकोवर्गोगरुडादिस्त
द्वर्गसंख्यांद्विगुणंविधायपरस्यग्रामादेर्वर्गसंख्ययाढ्यांचकृत्वातैरष्टभिःशेषितमवशिष्टंताःपुंसःकाकिण्योज्ञेयाः एवंग्रामादेरपिवर्गसंख्यांद्विगुणीकृत्वा

यद्भंधंकस्रुतेशदिङ्मितमसौग्रामःशुभोनामभात्स्ववर्गंद्विगुणंविधायपरवर्गाढ्यंगजैःशेषितं काकिण्यस्त्वजयोश्चतद्वि
वरतोयस्याधिकाःसोर्थदोथद्वारंद्विजवैश्यशूद्रनृपराशीनांहितंपूर्वतः १ ॥

((ग्रस्यपुंसोवर्गसंख्ययाढ्यांकृत्वागजैर्भजेदवशिष्टाःग्रा
मस्यकाकिण्योभवति एवंअनयोःपुरुषग्रामयोःकाकिणीनांविवरायस्याधिकाअवशिष्यंतेसोर्थदःअपरस्यलाभदः यथा नीलकंठस्यवर्गःसर्पःतत्सं
ख्या ५ द्विगुणः १० चरणाद्रिवर्गःसिंहः ३ तत्संख्ययायुक्ता १३ गजभक्तावशेषं ५ नीलकंठस्यकाकिण्यःएवग्रामवर्गसंख्या ३ द्विगुणा६ नीलकंठवर्ग५
संख्ययायुक्ताः ११ अष्टभक्ताशेषं ३ ग्रामस्यकाकिण्यःद्वयोरंतशेषं२ नीलकंठस्याधिकत्वेनदातृत्वाद्ग्रामस्याहानिरित्यर्थः उक्तंच स्ववर्गंद्विगुणीकृत्यपरव
र्गेनयोजयेत् अष्टभिस्तुहरेद्भागंयोधिकःसऋणीभवेदिति अथद्वारवेशनमाह अथेति द्विजादिराशीनांपुंसांक्रमेणपूर्वतःप्राच्यादिदिक्चतुष्टयेद्वारं
हितंयथा द्विजराशीनांकर्कवृश्चिकमीनानांपूर्वदिशि वैश्यराशीनांवृषकन्यामकराणांदक्षिणदिशि शूद्रराशीनांमिथुनतुलाकुंभानांपश्चिमदिशिनृपराशी

अथराशिपरत्वेन ग्रामनिवासे निषिद्धस्थानानि वसंततिलकयाह गोसिंहेति वक्ष्यमिष्टस्य ग्रामस्य वस्त्रविभागं वक्ष्यन्नवधा विभागं कृत्वा मध्ये विभागे
गोसिंहनक्रमिथुनं न निवसेत् वृषसिंहमकरमिथुनराशिगतः पुरुषा न वसेयुः अथ पूर्वककुभः पूर्वदिशानोऽष्टदिग्गतोऽष्टदिक्षु अलिर्वृश्चिकः बदाद्दि
राशिमतः पुरुषा न वसेयुः यथा पूर्वस्यां वृश्चिकः आग्नेय्यां झषो मीनः दक्षिणस्यां कन्या नैर्ऋत्यां कर्कः पश्चिमायां धनुः वायव्यां तुला उत्तरस्यां मेषः ऐ
शान्यां कुंभः न वसेदित्यर्थः यथा अवर्गः पूर्वस्यां कवर्ग आग्नेय्यां चवर्गो दक्षिणस्यां टवर्गो नैर्ऋत्यां तवर्गः पश्चिमायां पवर्गो वायव्यां यवर्ग उत्तरस्यां शव
र्ग ऐशान्यां बली इत्यर्थः कीदृशाः वर्गाः स्वपंचमपराः स्वस्मात्पंचमः परः शत्रुर्येषां ते यथा अवर्गः पूर्वस्यां बली अनेन पश्चिमायां द्वारं निवासो न
विधेयः एवं कवर्गादीनामपि वायव्यादौ द्वारं निवासो वा न विधेयः २ अथेष्टनक्षत्रायाभ्यां इष्टभूम्या विस्तारायाममपीन्द्रवज्रेन्द्रवंशापूर्वार्धेनाह ए

गोसिंहनक्रमिथुनं निवसेन्न मध्ये ग्रामस्य पूर्वककुभोऽलिझषांगनाश्च कर्कोधनुस्तुलभमेषघटाश्च तद्वद्वर्गाः स्वपं
चमपरा बलिनः स्युरैन्द्र्याः २ एकोनितेष्टर्क्षहताद्धितिथ्यो रूपोनितेष्टायहतेन्दुनागैः॥

एकोनितेति स्वेष्टायेति च तत्र राशि
कूटादिरंपरीत्य विचिंतयेदिति वसिष्ठोक्तेः यद्देवनक्षत्रं व्यवहारनाम्नां विवाहोक्तमेलापकविधिना शुभदं स्यात् तद्देव स्वेष्टभं कल्प्यं यश्च ध्वजा
द्यष्टायेषु विषम आयः ईप्सितः स्यात्स एवेष्टायः कल्प्यः ताभ्यां विस्तारायामज्ञानं यथा नीलकंठस्यानुराधानक्षत्रं तस्य रोहिण्या सह मेलापकः संभवती
ति इष्टभं रोहिणी कल्पितं तत्संख्या ४ एकोनितेष्टर्क्ष ३ अनेन द्वितिथ्यो १५२ हताः ४५६ इष्टायः सिंहः कल्पितः तृतीयः रूपोनितेष्टायः २ अनेनेंदुनागाः
८१ गुणिताः १६२ युताः ६१८ अनेन भ १७ युताः ६३५ भूपाश्विभि २१६ विभक्ते शेषं २०३ इदं भीमवक्षेत्रफलम् गृहस्येष्टापनेषु संभवं अथ कल्पित
दैर्घ्यं २९ अनेन भक्ते लब्धो विस्तारः ७ अथ कल्पितविस्तृतिः ७ भक्तो लब्धं दैर्घ्यं २९ अत्र गोपीराजाचार्यकृतसूत्रम् विश्वेभ्यकायगोभू १९ हति
भयुजिफलं गोपिराजो भशेषात् सायंवेष्टाष्टदिग्घ्ना २१६ युतमहि ८ हताद्दर्क २ मक्रुता २१ स्य विश्वे १३॥ बाणाः ५ सिद्धा २४ ष्टि १६ नागेन्द्र २७ तिथ्यूनि २९

गिरिश११श्या२कृती२२द्द१४वुर्ई नत्ता२५त्यष्ट्यं१७क१स्मा१नृखे२०ना१अर्थवं४विकृति२३दिना१५द्या७कृती२ई भेंदु१८काष्ठा१० गोपीराजः कथय
तिगोभूहृतिभयुजिसतिविष्णु अहिहताद्दक्च्चकृत्याख्यत्रिश्वाद्यः फले अह विगतः एकोयस्मात्तव्येकः सचासौ आयश्चव्येकायः ध्वजादिरिष्टायः
सचगोभुवश्चएषांपरस्परगुणानांव्येकायगोभूहतिश्चभंव्येकायगोभूहतिभेर्यायुक्व्येकायगोभूहतिमयुक्तस्मिन्सतिभशेषात्भे२७ भक्ते सतिय
च्छेषंतस्माहिमुनाप्तानंशिष्यअहिहता अष्टगुणिताद्दक्हो च्चकृत्याख्याएकविंशतिः विश्वेत्रयोदशैत्याद्योगृहक्षेत्रफलं सम्प्रइष्टायसहितां आहवरनि
अत्रोदाहरणं इष्टायः३व्येकः२गोभू११हतिः३८इष्टक्षेरोहिणीतत्संख्याम४युतं४२अस्मात्भैः२७ शेषं१५एतत्संख्ययाफलं२५अहि८हतं२००सा
यं२०३इदंस्वेष्टायनक्षत्रभवक्षेत्रफलंपूर्वोक्तमेव महद्दहत्प्रमाणमाह वेति वा०थवाततइष्टायसहितंजातंयत्क्षेत्रफलंअष्टिदग्घ्येषुयुतंअष्टिश्वद

युक्ताघनै१७श्चापियुवाविभक्तामूयाश्चिभिः शेषमितोहिपिंडम् ३ स्वेष्टायनक्षत्रभवोथदैर्घ्यहत्स्याद्दिलतिविस्ततिद्दच्चदीर्घता
आयाध्वजोधूमहरिश्वगोखरेभध्वांक्षकाः पिंडइहाष्टशेषिते ४ ध्वजादिकाः सर्वदिशिध्वजेमुखंकार्यहरोपूर्वयमोत्तरेत
॥ था॥

शश्च अष्टिदशः अष्टिभिः षोडशाधिकंद्विशत्या२१६हतोगुणितोयदृष्टः एकहिन्याद्येकः तेनयुक्तोकार्यमित्यर्थः अत्रैवाचार्यप्रपोत्रगो
पिराजस्यापिपद्यं इष्टक्षद्वियमुनीद्रवोहिरहि८ हृच्छेषात्स्येजेत्वायतोनेविलुध्यतिशोध्यमष्टसंहितांच्छेषंत्रिहिताग्रकंचेत्स्यादिष्टयुतंषथातुनद
शेषस्याद्थोरामहृत्स्यान्माहिकरान्विताः फलमभीष्टायक्षजजायते सिद्धेर्भक्तः स्यात्करादिष्टदीर्घमानार्थवेकारितिप्राप्तभभोमानतावद्यावत्स्वसि
पेदिष्टमानविस्तारस्यादिष्टदैर्घ्येणभक्ते ३ अथोत्तरार्धेनध्वजाद्यायानाह आयेर्वर्णपरत्वेनचद्वारनिवेशनमुपजात्याह आयाइति ध्वजादिकाइति॥
पिंडेक्षेत्रफलेअष्टशेषितेयद्दवशिष्टंतत्संख्यामिताध्वजादिकाआयाःस्युः ध्वजधूमौप्रसिद्धौहरिः सिंहः श्वाकुक्कुरः गौर्वृषः खरोगर्दभः इभोहस्ती ध्वांक्षः
काकः स्वार्थेकः ४ सर्वदिशीति ध्वजाख्ये आयेसर्वदिशिदिक्चतुष्टयेपिगृहद्वारंकार्यहरौसिंहायेपूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षुद्वारंकार्यम्॥ छ ॥ ५ ॥

नपश्चिमादिशि तथा वृषाख्ये प्राच्यां दिश्येव द्वारं नान्यदिक्षु गजाख्ये आये याम्यमययोः पूर्वदक्षिणदिशोः गृहद्वारं कार्यम् आयानां प्रयोजनमाह विश्वकर्मा
वृषं सिंहं गजं चैव खेटे कर्पटकोटयोः द्विपः पुनः प्रयोक्तव्यो वापीकूपसरस्तु च मृगेंद्रमासने दद्यात् शयनेषु गजं पुनः वृषं भोजनपात्रेषु छत्रादिषु पुनर्ध्वजम्
अग्निवेश्मसु सर्वेषु गृहे वह्न्युपजीविनां धूम्रं नियोजयेत्के चित्स्थानं म्लेच्छादिजातिषु खरं वैश्यगृहे शस्तो ध्वांक्षः संन्यासिकुटीषु च वृषसिंहध्वजं श्वापि
प्रासादपुरवेश्मनि गजायैवाध्वजायैवागजानां सदनं शुभम् अश्वालये ध्वजायेवसूरायेव वृषभे पिवा अमंत्र छत्रवस्त्राणां वृषायेवाध्वजेपिवापादुकोपा
नहौ कार्ये सिंहाख्येप्यथवा ध्वजे उक्तानामप्यमुक्तानां सर्वेषां च ध्वजः शुभः इति अथ ब्राह्मणादिवर्णपरत्वेन द्वारनिवेशनमाह अथवेति द्विजादितो ब्रा
ह्मणादिवर्णविभागेन पश्चादुदक् पूर्वयमे यथा ब्राह्मणस्य पश्चान्मुखं क्षत्रियस्योदङ्मुखं वैश्यस्य पूर्वमुखं शूद्रस्य दक्षिणामुखमित्यर्थः श्रीपतिः ध्व
जे प्रतीचीमुखमग्रजानामुदङ्मुखं भूमिभृतां च सिंहे विशो वृषे प्राग्वदनं गजे तु शूद्रस्य याम्याननमामनंतीति ४ अथ गृहारंभे विशिष्यकालनिषेधमु

प्राच्यां वृषे प्राग्यमयोर्गजे यश्चात्पश्चादुदक्पूर्वयमे द्विजादितः ५ गृहेशतत्स्त्रीसुखवित्तनाशोऽर्केंदुजीज्यशुक्रे विबलेऽस्तनीचे ५

पजात्याह गृहेशेति अर्केन्दुजीज्यशुक्रे विबले निर्बले अस्ते अस्तंगते नीचे नीचराशिगते सति क्रमात् गृहेशतत्स्त्रीसुखवित्तनाशो भवति
यथा सूर्ये निर्बले नीचस्थिते गृहेशस्य नाशः इंदौ निर्बले अस्तमिते नीचगते वा गृहेशस्य स्त्रीनाशः गुरौ इज्ये निर्बलेऽस्तगे नीचगते वा गृहेशस्य सु
खनाशः शुक्रे निर्बलेऽस्तगे नीचगे वा वित्तनाशः वसिष्ठस्तु नीचे शत्रुगते जीवे शुक्रे चंद्रेऽथवा रवौ निर्मितं सदनं शश्वद्धिनि निस्वत्वमाप्नुयादिति अ
स्तु दोषोऽत्र न ग्राह्यः प्रातिरत्नमालिकाबुधैः नास्ति दोषः सदा चंद्रे नैमित्रे स्वस्य नीचतइति कर्तुरिति पन्नसंत्रेदिनचंद्रस्तद्विधुभे सत्यगृहस्य विस्तारायामव
शादुत्पन्नभं तद्गृहभं तस्मिन्पुरःस्थिते संमुखस्थिते सति कर्तुर्गृहनिर्माणकर्तुस्तद्गृहे स्थितिर्निवासो न स्यात् पृष्ठगते वा विधुवास्तुनो भे सति खनिः
खननं चोरकृतायद्वारं तद्दुःशात्सर्वस्वहानिः स्यादित्यर्थः पुरः पृष्ठस्थितं त्वं च दिग्द्वारभक्रमेण यथा ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥

गृहेद्वारंयस्यांदिशिविधित्सितंतद्दिङ्नक्षत्रेषुतत्पृष्ठदिङ्नक्षत्रेषुचगृहारंभोनकार्यः वामदक्षिणनक्षत्रेषुगृहारंभः सुखेनकार्यः यदुक्तंब्रह्मशंभु
ना गृहारंभलब्धर्क्षसेधवनक्षत्रेचचंद्रमाः शलाकासप्तकेदंपकृत्तिकादिक्रमेणच वामदक्षिणभागेतत्रशस्तशंनिकारकं अग्रपृष्ठेनदातव्यंयदि
च्छेच्छ्रेयआत्मनः ऋक्षचंद्रस्यवासोऽग्रअग्रपृष्ठेनशस्यतइति अयमाशयः कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रेषुअनुराधादिसप्तसुवागृहनक्षत्रेचंद्रनक्षत्रेच
सतिपूर्वद्वारंपश्चिमद्वारंवानकार्यं तत्रचंद्रः पृष्ठस्थितोऽग्रस्थितोवाभवति एवंमघादिसप्तसुधनिष्ठादिसप्तसुवागृहनक्षत्रेचंद्रनक्षत्रेवासतिदक्षि
णद्वारमुत्तरद्वारंवानकार्यमित्यर्थः ६ इदानींव्ययकेअंशानपुरः सरंसफलमंशकज्ञानंउपजात्याह भमिति प्रागुक्तदिशाकल्पितं यद्गृहभंतत्रनागैरष्टभि
स्तष्टंअवशिष्टंव्ययईरितः यथा रोहिणी ८ अयमेवव्ययःअसौव्ययः ध्रुवादिनामाक्षरयुक् ध्रुवादिनामान्यधुनैववक्ष्यतियत् यानिदिक्षुनामानि

कर्त्तुः स्थितिर्नोविधुवास्तुनोर्भंपुरःस्थितेपृष्ठगतेंस्वनिःस्यात् ६ भंनागतष्टंव्ययईरितासौध्रुवादिनामाक्षरयुक्सपिंडः
तष्टागुणैरिंद्रकृतांतभूपात्यंशाभवेयुर्नेशभांतकोऽत्र ७ दिक्पूर्वादितःशालाध्रुवाभूर्द्वेकिलताभ्याः शालाध्रुवांकसंयो
गःसैकोवेश्मधुवादिकम् ८ ॥

॥ दिक्षुद्वाराणिचिकीर्षितानितदनुरोधेनयदागतंध्रुवादिनेसर्वदस्तरसस्व्ययायुक्तः तत: सपिंडः प्रागानी
तपिंडाप्युक्तः गुणैस्त्रिभिस्तष्टेऽभंकावशिष्टः एकद्वित्रिशेषेणइंद्रयमराजसंज्ञकास्त्रयोंशाःस्युः अत्रगृहारंभेंतकोयमाख्योंशकोनशुभः अ
र्थादिंद्रराजानौशुभफलदौ ७ अथशालाध्रुवाद्यानयनानुष्टुभाह दिक्ष्विति प्राच्यांद्वारंचिकीर्षितेशालाध्रुवांकएकः दक्षिणस्यांद्वौ पश्चिमायांकृता
श्चत्वारः उत्तरस्यांगजाअष्टौ अर्थादिक्परत्वेनयावंतिद्वाराणिएकद्वेत्रीणि चत्वारिवाचिकीर्षितानितावतांशालाध्रुवांकानांसंयोगःसैकएकयुतस्तत्स्व्
ध्रुवादिकंवेश्मगृहंस्यात् यथा पूर्वस्यांपश्चिमायांद्वारेअभीष्टेशालाध्रुवौ१।४ अनयोर्योगः ५ सैकः ६ गृहजातंकांतारव्यं एवंपूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षु
शालाध्रुवाणाम् १।२।८ संयोगः ११ सैकः १२ धनदाख्यंगृहंदिक्चतुष्टयेविजयाख्यंगृहंषोडशमिति॥ ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ २

अथध्रुवादीनांनामाक्षरसंख्यायथावक्रंछंदसाह तिथ्यर्केति दिक्पूर्वादितइत्यादिनायत् ध्रुवादिवेश्मसमाप्तंशालाध्रुवांकसंयोगः सैकोवेश्मेत्युक्त
दिशासंख्यामवधारयेत् सांकेतसंख्यापंचदशीद्वादशीअष्टमीषोडशीनवमीएकादशीचतुर्दशीवास्यात्तदागृहनामाक्षरंत्रयात्मकंस्यात् १५।१२।८।१६।९
।११।१४ अत्रत्रीण्येवाक्षराणिसैवसंख्या प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीपंचमीषष्ठीदशमीतृतीयात्रयोदशीवास्यात् तदागृहनामद्वौअक्षरौद्व्यात्मकंस्यात्
सासंख्यासप्तमीस्यात्तदाध्यचतुरक्षरंगृहनाम ९ अथपद्यपिध्रुवादिनामाक्षरसंख्याज्ञानंप्राकप्रयोगेनैवजाततथापितन्मध्येकानिशुभानिका
न्यशुभानिइत्यसदृशफलसूचनार्थंषोडशगृहाणांनामानिअथोगीतछंदसाह ध्रुवधान्येइति अत्रार्यागीतिलक्षणंवाआर्यापूर्वार्धेयदिगुरुणैके

तिथ्यर्काष्टाष्टिगोरुद्रशक्रेनामाक्षरंत्रयं भूद्व्यब्धीषुगदिकूवह्निविश्वेषुद्वौनगे चेषुः ९ ध्रुवधान्येजयनंदेखरकां
तमनोरमंसुमुखंदुर्मुखोग्रं रिपुदंवित्तदनाशेचाक्रंदंविपुलंविजयाख्यंस्यात् १० पिंडेनवांकाग्गगजाग्निनामना
गाब्धिनागैर्गुणितेःक्रमेण विभाजितेनागवगांकसूर्यैनामक्षीनिथ्यृक्षकभानुभिश्च ११ ॥ ११ ॥ ९ ॥

नाधिकेननिधनेस्युःकंइतरत्तद्वन्निखिलंपरीसमुदितेयमार्यागीतिरिति अत्रार्यासपूर्वार्द्धे॥ऽ॰ऽ॥ऽऽ॥ऽ ॥॰ऽ॰ऽ॥उत्तरार्द्धे॥ऽ॰ऽ॥ऽऽ॥ऽ॰॰।
।॰।ऽ।ऽ॰ऽऽ मान्यलक्षणमप्यनुसंधेयं विशेषलक्षणस्यसामान्यलक्षणाधीनत्वात् निधनेप्रांतेध्रुवमूर्ध्वमुखंप्रथमंगृहं धान्यपूर्वद्वारंद्वितीयज
यंदक्षिणद्वारंतृतीयं नंदंप्राग्दक्षिणद्वारंचतुर्थं खरंपश्चिमद्वारंपंचमं कांतंप्राक्पश्चिमद्वारंषष्ठं मनोरमंदक्षिणपश्चिमद्वारंसप्तमं सुवक्त्रंप्राग्दक्षि
णपश्चिमद्वारमष्टमं दुर्मुखमुत्तरद्वारंनवमंक्रूरंपूर्वोत्तरद्वारंदशमं रिपुदंदक्षिणोत्तरद्वारमेकादशम् वित्तदंपूर्वदक्षिणोत्तरद्वारंद्वादशंनाशाख्यंपश्चि
मोत्तरद्वारंत्रयोदशं आक्रंदंप्राक्पश्चिमोत्तरद्वारंचतुर्दशम् विपुलाख्यंदक्षिणपश्चिमोत्तरद्वारंपंचदशं विजयंचतुर्दिक्द्वारंषोडशमिति १० अथके
षांचिन्मतेनगृहस्यायादिनवकमनुजातिकापद्याभ्यामाह पिंडइति ॥ ९ ॥ ९ ॥ ९ ॥ ९ ॥

आयइति पिंडेक्षेत्रफलेनवधास्थापितेक्रमेणनवादिरंकैर्गुणितेक्रमेणनागादिभि रंकैर्भक्तेचसतियदवशिष्टंतदाया
दिकंस्यात् यथा क्षेत्रफलंनवभिर्गुणितं अष्टभिर्भक्तंशिष्टमायःस्यात् तद्यथा पिण्डः २०३ नवगुणितः १८२७ अष्टभक्तेशेषं ३ सिंहायोजातः एवंसर्वे
प्यानीताः इमे वारः ७ अंशकः ५ द्रव्यं ४ ऋणं १ नक्षत्रं ४ रोहिणी तिथिश्चतुर्थी ४ योगः २ प्रीतिः आयुः ६४ उक्तंच गो॰ क॰ लं६ अ॰८ गुणा ३८ नाग८।
जलधि४व्याले८हतंभूफलनागा८द्यं७क९ दिवाकरा१२ष्ट८भ२७ तिथी१५ योगैः २७ स्वसूर्ये१२० भजेत् अयंवारमथांशकं धनमृणंतारां तिथिंचि
तयेद्योगंचायुरिती[illegible]षकपदेभागेहृतेः नात्रिकाद्यति अथैषांप्रयोजनम् विषमायःशुभायैवसमायःशोकदुःखदः वाराणांसूर्यारवारराश्यंशाःसदा
वह्निभयप्रदाः यथा[illegible]णिवगतोभौमवारः सनिंद्यः तद्राशिःमेषवृश्चिकौ तौ निंद्यौ तदंशायस्मिन्कस्मिंश्चिल्लग्नेमेषवृश्चिकनवांशानिषिद्धः एवंसूर्यवा
रोपि अन्येषांवारराश्यंशाःशुभाः अंशानांच गृहस्यागतनक्षत्रंतद्द्विराश्यात्मकंयदि तन्नवांशवशात्तत्रज्ञातव्यंसर्वदागृह इति कृत्तिकाद्विराश्यात्मिका
वशेषेमेषः द्व्यादिशेषेवृषः मृगेद्व्यधिकेशेषेमिथुनं अन्यथावृषः पुनर्वसावप्यंशकत्रयंयावन्मिथुनं अन्यथाकर्कः एवमुत्तरफाल्गुन्यादिषुद्विराश्यात्म
केषूहनीयंनतुनिःसंदिग्धेष्वश्विन्यादिषु धनर्णयोश्चधनाधिकंगृहं वृद्धौ निर्धनंयदृणाधिकमिति नक्षत्रस्य विपत्तिदोषप्रत्ताराप्रत्यराप्रतिकूलदा नि
धनाख्यातारकातुसर्वदानिधनप्रदा अस्यार्थः गृहकर्तुर्नक्षत्राद्गृहभंसंख्यानवभक्तावशिष्टंयदि विपत्ताराद्विकंस्यात् तदातद्गृहमनिष्टंस्यात् अन्यथा
शुभानि कश्यपः दत्तेदुःस्वतृतीयर्क्षंपंचमर्क्षंयशःक्षयम् आयुःक्षयंसप्तमर्क्षंकर्तृभाद्यादिसद्मभमिति यदातुगृहकर्तुर्गृहस्यचैकमेवनक्षत्रंतत्रस्व
पमिवनिर्णयमाह गृहेति गृहेशर्क्षस्वामिनक्षत्रंप्रागुक्तप्रकारेणानीतंगृहभंचतयोरैक्यंएकमेवचेद्भवेत्स्यात्तद्गृहकर्तुर्मरणप्रदंस्यात् गृहस्यतस्यतेस्त्वे
कंधिष्ण्यंचेन्निधनप्रदमितिवसिष्ठोक्तेः वास्तुशास्त्रेद्विराश्यात्मकेषुराश्यादिनिर्णयोन्यथाभिहितः अश्विन्यादित्रयंमेषेसिंहेप्रोक्तंमघात्रयम् मू
लादित्रितयंचापिशेषेषुनवराशयइति अयंपक्षेवास्तुशास्त्रोनवांशानुक्तेरुक्ताः गृहस्यनक्षत्रराशिज्ञानेवर्णोवश्यमित्याद्युक्तप्रकारेणगृहस्वामि
नक्षत्रराशिवशात् घटितादिविचारोविधेयः तत्रनाडीवेधप्राशस्त्यमुक्तंचिंतामणौ सेव्यसेवकयोश्चैवगृहतत्स्वामिनोरपि॥ ६॥ ॥

परस्परंमित्रयोश्चेदेकनाडीप्रशस्यतइति तिथिप्रयोजनंदर्शरिक्तांचवर्जयेदिति योगानामपिदुष्टयोगाश्चवर्ज्याः आयुःप्रयोजनं तावत्कालंगृहावस्थि
तिरिति अत्राभीष्टांशादिसिध्यर्थं अंगुलादिकं प्रक्षिप्यविशोध्यवाक्षेत्रफलसाध्यं १२ अथगृहारंभेवृषवास्तुचक्रंशालिनीभ्यामाह गेहाद्यारंभइति
लाभोरामैरिति गेहंगृहं आदिशब्देनप्रासादग्रामादितदारंभेसतिअर्कभात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् रामैस्त्रिभिर्भैः वृषस्यवत्सस्यशीर्षस्थितैःसद्भिःदाहः
फलंस्यात् ततोवेदभैः अग्रपादेपुरस्थितपादद्वयस्थितैः शून्यगृहंजनवासरहितंस्यात् ततश्चतुर्भैःपृष्ठपादद्वयस्थैः स्थिरत्वंगृहकर्तुः ततोरामैःपृष्ठ
स्थैः श्रीस्यात् ततोयुगैःचतुर्भैः दक्षिणकुक्षिस्थितैःलाभः ततस्त्रिभिःपुच्छगैःस्वामिनोगृहकर्तुर्नाशः ततोवेदैः वामकुक्षौनैरव्यंदारिद्र्यं ततस्त्रिभिर्मुख

आयोवारांशकोद्रव्यमृणमृक्षंतिथिर्युतिः आयुश्चाथगृहेशर्क्षगृहभैक्यंमृतिप्रदम् १२ गुणकाः ९।९।६।८।३।८।८।४।८।
भाजकाः ८।७।९।१२।८।२७।१५।२७।१२० गेहाद्यारंभेऽर्कभाद्वत्सशीर्षेरामैर्दाहोवेदभैरग्रपादे शून्यंवेदैःपृष्ठपादेस्थि
रत्वंरामैःपृष्ठेश्रीर्युगैर्दक्षकुक्षौ १३ लाभोरामैःपुच्छगैःस्वामिनाशोवेदैर्नैरव्यंवामकुक्षौमुखस्थैः रामैःपीडासंततंचार्कधि
ष्ण्यादश्वैरुद्रैर्दिग्भिरुक्तंप्रसत्स्यात् १५ कुंभेर्केफाल्गुनेप्रागपरंमुखगृहंश्रावणेसिंहकर्कौःपौषेनक्रेचयाम्योत्तरमुखं
सदनंगोजकेर्केन्वराधे॥ २ ॥

स्थैः गृहकर्तुः पीडासंततंअनवरतंस्यात् उक्तंचमात्तचरणेः त्रिवेदवेदाग्नियुगाग्निवेदत्रिकेषुभानोःशशिभंगृहेषु दाहोविनाशःस्थिरताधनंश्रीःशू
न्यचदारिद्र्यमृतिक्रमेणेति अथैतस्यनिष्कृष्टार्थमाह वेति अर्कधिष्ण्यात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् अश्वैःसप्तभैरसत्फलं ततोरुद्रैरेकादशाधिष्ण्यैःसत्फलम् ततोदिग्भिर्दशनक्षत्रैः
रसत्फलमुक्तंस्यादिति निष्कृष्टोऽर्थः उक्तंच रविभात्सप्तनेष्टामिश्रभान्येकादशाष्टमात् दशशेषाण्यनिष्टानिसाभिजिद्वृषवास्तुनीति १३ । १४ अथसूर्य
चंद्रमासेकेनप्रागादिदिक्षुद्वाराणिगृहनिर्माणमस्त्राणिस्रग्धरयाह कुंभेऽर्कइति कुंभस्थेसूर्येफाल्गुनेचमासि॥ ॥ ॥ ॥

प्रागपरमुखं गेहं प्राङ्मुखं पश्चिममुखं वा गृहं सत् शुभफलं स्यात् श्रावणे मासि सिंहकर्कसंक्रान्तौ प्राङ्मुखं पश्चिममुखं वा गृहं स्यात् पौषे मासे मके म
करसंक्रान्तौ च प्रागपरमुखं गृहं स्यात् अथ गार्ग्यः वृषमेषगे सूर्ये राधे वैशाखे मासि याम्योत्तरमुखसद्म शुभं स्यात् मार्गे मार्गशीर्षे अलिके अलिगे तुला वृ
श्चिकगते सूर्ये सति याम्योत्तरमुखसदनं दक्षिणमुखमुत्तरमुखं वा सदनं गृहं स्यात् नारदः गृहसंस्थापनं सूर्ये मेषस्थे शुभदं भवेत् वृषस्थे धनवृद्धिः स्या
न्मिथुने मरणं ध्रुवं कर्कटे शुभदं प्रोक्तं सिंहे भृत्यविवर्द्धनं कन्यारोगं तुला सौख्यं वृश्चिके धनवर्धनं कार्मुके च महाहानिर्मकरे स्याद्धनागमः कुंभे तु रत्नला
भः स्यान्मीने सद्म भयावहमिति चान्द्रमासानाह श्रीपतिः शोको धान्यं मृतिपशुहृतार्थ व्यवृद्धिर्विनाशो युद्धं भृत्यक्षतिरथ धनं श्रीश्च वह्नेर्भयं च लक्ष्मीप्रा
प्तिर्भवति भवनारंभ [illegible] तुः क्रमेण चैत्रादौ चेमुनिभिरितिफलं वास्तुशास्त्रोपदिष्टं इति अत्र सौरचान्द्रमासानां महान् शुभाशुभफलविरोधः अत्र निर्णी
तं गृहद्वारानुकूलरविसंक्रमसमीचीने विहितमासेष्वेव वैशाखादिषु गृहारंभः कार्य इति विरोधाभाव इति तथैवोपनिबद्धं स्मृ नियममाह श्रीपतिः।
कर्कनक्रहरिकुंभगतेर्के पूर्वपश्चिममुखानि गृहाणि तौलिमेषवृषवृश्चिकयोगे दक्षिणोत्तरमुखानि च कुर्यात् अन्यथा यदि करोति दुर्मतिर्व्याधिशो
कभयनाशमश्नुते मीनचापमिथुनोपगनागे कारयेन्न गृहमेव भास्करे इति तत्र कुंभार्कसहिते फाल्गुने प्रागपरमुखं एवं कार्यं उभयोर्विहितयोरेकवाक्यं
ताश्रयणात् एवमग्रेपि सर्वत्र जगन्मोहने पाषाणेष्टादिगेहानि निंद्यमासे न कारयेत् तृणदारुगृहारंभे मासदोषो न विद्यत इति अथ नक्षत्राण्याह ध्रुवा
ति श्रवणरोहिण्युत्तरात्रयं मृदूनि मृगरेवतीचित्रानुराधाः वरुणः शततारका स्वाती वसुर्धनिष्ठा अर्को हस्तः पुष्यश्च एतेषु गृहनिर्माणं सत् शुभं स्या
त् गर्गः श्रुत्युत्तरे पित्र्ये रोहिण्यां पुष्ये मैत्रे करद्वये धनिष्ठाद्वितये पौष्णे गृहारंभः प्रशस्यत इति अत्र मृगेणोक्तः नृदुक्षिप्रमहेश्वराद्युक्तेः सूतीगेहमिति आदि
त्यपुनर्वसौ सूतिकागृहनिर्माणं प्रशस्तम् तत्रेति तत्र सूतीगृहे हरिभविधिभयोः श्रवणाभिजितयोर्नक्षत्रयोः प्रवेशः शस्तः लल्लः पुनर्वसौ नृपादी
नां कर्तव्यं सूतिकागृहं श्रवणाभिजितोर्मध्ये प्रवेशं तत्र कारयेदिति अत्र नृपपदोपादानात् ब्राह्मणानां पूर्वोक्तनक्षत्रेष्वेव कार्यम् आवश्यकत्वे तु
श्रवणाभिजितोर्मुहूर्त्तः तदुदयो वा ग्राह्यः तच्च सूतिगृहं नैर्ऋत्यां कार्यम् नैर्ऋत्यां सूतिकागृहमिति वसिष्ठोक्तेः ॥ छ ॥ छ ॥ ६

वराहेणात्रानक्तनेसत्त्वाण्यभिहितानि हस्तादित्यशशांकपुष्यपवनप्राजेशमित्रोत्तराचित्राश्विश्रवणेषुवृश्चिकघटौहित्वाविरिक्तेतिथौ शु।
क्रावर्षीशनैश्चरहस्याशिनांवारेनुकूलेविधौसाङ्ग्वेश्मनिसूतिकागृहविधिः सम्यक्कारः कीर्त्यतेइति नवमेमासिसूतिकागृहेप्रवेशःकार्यः गर्गः
मासेतुनवमेप्राप्तेपूर्वपक्षेशुभेदिने सूतिकासंभवेकालेसद्यएवप्रवेशयेत् रोहिण्येंद्रवपौष्णेषुस्वातीवारुणयोरपि पुष्येपुनर्वसौहस्तेधनिष्ठा।
स्युत्तरासु च मैत्रेत्वाष्ट्रेतथाश्विन्यांसूतिकागारवेशनं सर्वेशुभग्रहाः केंद्रेपापाश्चत्रिषडायगाः शुभांशेशुभसंदृष्टेसूतिकावेशनंशुभमिति १९
अथप्रागभिहितानांसौराणांचान्द्राणांमासानांप्रकारांतरेणैकवाक्यतांशार्दूलविक्रीडितेनाह केश्चिदिति पूर्वदिग्द्वारवेशेनैकावाक्यतोक्ता इदा।
नींमेषस्थेरवौमधौचैत्रमासेगेहप्रारब्धंशुभंस्यात् तथावृषस्थेसूर्येज्येष्ठमासेकर्कस्थेशुचावाषाढेसिंहगतेर्केभाद्रपदेमासि घटेतुलास्थेरवौआ

मार्गेजूकालिकेसहुवमृदुवरुणस्वातिवस्वर्कपुष्यैः स्त्रीगेहंत्वदित्यांहरिभविधिमयोस्तत्रशस्तःप्रवेशः १५ केश्चिन्मे
षरवौमधौवृषभगेज्येष्ठेशुचौकर्कटेभाद्रेसिंहगतेघटेश्वयुजिचार्जेलौमृगेपौषके॥ ((श्वयुज्याश्विनेमासे अलौवृश्चिक।

स्थेर्केऊर्जेकार्तिकेमासे मृगेमकरस्थेर्केपौषमासेनक्रघटेमकरेकुंभेर्केमाघेप्रारब्धंगृहंशुभंस्यादित्यर्थः इतिकेश्चिन्निगदितं अनेनमेषेर्के
चैत्रेपिगृहंशुभं यस्तुचैत्रनिषेधः समीनार्कविषयः वृषस्थेर्केज्येष्ठेपिशुभं यस्तुज्येष्ठनिषेधः समिथुनार्कविषयः कर्कस्थेर्केआषाढेपिशुभं
आषाढनिषेधस्तुमिथुनार्कविषयः सिंहेर्केभाद्रेपिशुभम् भाद्रनिषेधस्तुकन्यार्कविषयः श्रावणस्तुतत्रविहितत्वादेवशुभः वृश्चिकेर्केकार्त्ति
केपिशुभम् निषेधविषयस्त्वयमेववक्ष्यति मार्गशीर्षस्तुविहितएव मकरस्थेर्केपौषेपिशुभं धनुरर्कसाहित्येसोप्यशुभः मकरकुंभस्थेर्केमासे
पिशुभम् निषेधस्तुधनुरर्कविषयः अतएवसौम्यफाल्गुनवैशाखमाघश्रावणकार्त्तिकः मासास्युर्गृहनिर्माणेपुत्रारोग्यधनप्रदाइतिनारदवाक्य
मेमासेतनपस्येतपसिमाधवेनभसित्विषे॥ ६ ॥

ऊर्जे च गृहनिर्माणं पुत्रपौत्रप्रवर्द्धनमिति वसिष्ठवाक्यं च आश्विनकार्त्तिकमध्य(मा)नां शुभत्वप्रतिपादकं तुलावृश्चिकमकरकुंभार्कसाहित्ये पाश
स्यं परवचनांतरेर्बोध्य इति निषेधः प्रागुक्तविषयएव एवं फाल्गुनस्य शुभत्वं कुंभार्कविषयं कुंभार्कराहित्ये तु निषिद्धः ननु कार्त्तिकमाघमासौ श्रीप
तिना निषिद्धौ तयोः को विषयइत्यत आह अथेति ऊर्जः कार्त्तिको मासः कन्यागतेर्के न सन् न शुभः च पुनः तथा माघमासः धनुष्यपि धनुरर्के न स
न् नन्वेतद्युक्तं यतः शुक्लादि चांद्रमासे चैत्रादिमाससंज्ञाः संति तत्र कार्त्तिके कन्यासंक्रांतिर्माघे धनुःसंक्रांतिश्च कदापि न संभवति अत आह कृ
ष्णादिमासादिति मासोद्विविधः शुक्लादिः कृष्णादिश्च तत्र चैत्रशुक्लप्रतिपदामारभ्यामावास्यांतपर्यंतं शुक्लादिः कृष्णप्रतिपदमारभ्य पूर्णिमातप
र्यंतं कृष्णादिः उभयोरपि शास्त्रे व्यवहारः अश्वयुक्कृष्णपक्षे तु श्राद्धं कुर्याद्दिनेदिन इति मासेभाद्रपदे ष्टम्यां कृष्णपक्षे धरात्रके भवेत्प्रोष्ठपदेमासि ज्यं तु

माघेन कुघटे शुभं निगदितं गेहं तथोर्जे न सत् कन्यायां च तथा धनुष्यपि न सत्कृष्णादिमासाद्भवेत् ॥ १६ ॥ पूर्णेन्दुतः प्राग्व
दनं नवम्यादिषूत्तरास्यं त्वथ पश्चिमास्यं दर्शादितः शुक्लदले नवम्यादौ दक्षिणास्यं न शुभं वदन्ति ॥ १७ ॥ १७ ॥ं

नाम सास्मृतेति च अन्नयदि दर्शांतो मासो विवक्ष्यते तदा भाद्रपदकृष्णपक्षे श्रावणमासे चेत्येवं स्यात् तदेतु न मासेस्य कृष्णपक्षस्त्वेप्रमाणं तत्राश्विनपू
र्णिमातः कार्त्तिकपूर्णिमांतं कस्मादित्वेन व्यवहारात् तत्र कन्यासंक्रांतिसंभवान्निषेध उपपन्नो भवति एवमेव माघमासे धनुरर्कसंभवेन निषेधसार्थ
क्यमित्यलम् ॥ १६ ॥ अथ तिथिपरत्वेन द्वारनिषेधमुपजातिकयाह पूर्णेन्दुतइति पूर्णेन्दुतः पूर्णिमातः कृष्णाष्टमीपर्यंतं प्राङ्मुखं गृहं शुभं न वदंति कृष्ण
नवमीतः चतुर्दशीपर्यंतं क्रियमाणमुत्तरास्यं न शुभम् अथ दर्शादितः शुक्लाष्टमीपर्यंतं पश्चिमास्यं गृहं न शुभं शुक्लनवमीतश्चतुर्दशीपर्यंतं दक्षिणा
स्यं गृहं शुभं न वदंति तास्तास्तिथिषु तत्तद्दिङ्मुखं गृहं न कर्त्तव्यमित्यर्थः व्यवहारोच्चये पूर्णिमातोष्टमी यावत्पूर्वास्यं वर्जयेद्गृहं उत्तरास्यं न कुर्वीत
नवम्यादि चतुर्दशी अमायाश्चाष्टमी यावत्पश्चिमास्यं [illegible] चतुर्दशीमितिवधादि विचारो न लिखितः ग्रंथगौर

अथ पंचांगशुद्धिं लग्नशुद्धिं चानुष्टुभाह भौमार्केति भौमार्कवारौ रिक्ताश्च प्रसिद्धाः अमा अमावास्या आदितः पंच उपलक्षणत्वात् कृष्णापि ... रूनकाले॥
तथा चरराशिर्मेषकर्कतुलामकरैः रहिते लग्ने स्थिरे द्विस्वभावे वेत्यर्थः तथा विपंचके रुग्नलत्वं ... मृत्युसंज्ञके पंचके रहिते इत्यर्थः उक्तं च रत्नकोशे
प्रतिपत्कुरुते दुःखं चतुर्थी धनहारिणी अष्टम्युच्चाटनं चैव नवमी शस्त्रघातिनी दर्शे राजभयं ... भूते दारविनाशनमिति मांडव्येन ... अथ धनिष्ठापंचके
नैव कुर्यात्तृणसंग्रहः सूत्रधारशिलान्याससप्राकारादिसमारंभेदिति व्यवस्थात्रय इति अष्टमद्वारस्थानव्यतिरिक्तस्थैः शुभैः पापैस्तृतीयैकादश
षट्स्थानस्थैः पलसितलग्ने गृहारंभः कार्यः १८ अथ देवालयादौ विदिक्षु राहुमुखमिंद्रवज्रयाह देवालय इति अत्र पूर्वार्धे संबंधः देवालये
प्रारंभे राहुमुखं मीनार्केत स्त्रिराश्यवस्थिते सूर्ये ऐशान्यां विलोमतो विपरीतं विदिक्षु वायव्यादिषु राहुमुखं स्यात् यथा मीनमेषवृषराश्यवस्थितेऽर्के

भौमार्करिक्तामाद्यूने चरेऽङ्गे विपंचके व्यष्टांतस्थैः शुभैर्गृहारंभस्त्र्याप्तारिगैः खलैः १८ देवालये गेहविधौ जलाशये राहोर्मुखं शंभुदिशो विलोमतः ॥

ऐशान्यां राहुमुखं मिथुनकर्कसिंहस्थितेऽर्के वायव्यां कन्यातुलावृश्चिकस्थितेऽर्के नैर्ऋत्यां धनुर्मकरकुंभस्थे
ऽर्के आग्नेय्यां राहुमुखमित्यर्थः एवं गृहारंभेऽपि सिंहार्कतस्त्रिराश्यवस्थितेऽर्के विलोमतः ईशान्यां राहुमुखं स्यात् वृश्चिकादित्रिभे वायव्यां कुंभादित्रिभे
नैर्ऋत्यां वृषादित्रिभे आग्नेय्यां राहुमुखं स्यात् तथा जलाशयारंभेऽपि मकरतस्त्रिराश्यवस्थितेऽर्के विलोमत ऐशान्यां राहुमुखं स्यात् मेषादित्रिभे वायव्यां
कर्कादित्रिभे नैर्ऋत्यां तुलादित्रिभे आग्नेय्यां राहुमुखं स्यादित्यर्थः फलमाह खातेति देवालयादिविषयके खाते भूमिशोधने कर्तव्ये सति राहुमुखात्
तृतीयदिशः सकाशात् पृष्ठवर्तिन्यां विदिक्षु शुभा भवेत् यथैशान्यां राहुमुखं तत्पृष्ठदिग्... तस्यां प्रथमखातारंभः शुभफलदः एवं वायव्यां राहुमुखं तत्पृष्ठ
दिशि ऐशानी तस्यां खातारंभः शुभः एवं सर्वत्र उक्तं च ईशानतः सर्पति कालसर्पो विहाय सृष्ट्या गणयेद्विदिक्षु शेषस्य वास्तोर्मुखमध्यपुच्छं त्रयं परित्यज्य खनेच्चतु
र्थम् वृषार्कादित्रयं वेद्यां सिंहादि गणयेद् गृहे देवालये च मीनादि तडागे मकरादिकमिति ॥ ६ ॥ ६ ॥ ९ ॥ रामः

स्वातारंभादिनक्षत्राण्याह मांडव्यः अथो मुखैर्भैर्विदधीत खातं शिलास्तथैवाग्रमुखैश्च पट्टं तिर्यङ्मुखैर्द्वारिकपाटदानं गृहप्रवेशो मृदुभिर्ध्रुवर्क्षैरि
ति १९ अथ गृहे कूपनिर्माणे दिग्वशस्थिता फलं शालिन्याह कूपेद्वति दिक्षु भूतो क्रान्तिया मितिवास्तुशब्दः पुल्लिंगः वास्तोर्गृहस्य मध्यभागे कूपे ज
लकूपे सति स्वामिनोर्थनाशः स्यात् अथैशान्यादिषु स्पष्टिमार्गेणाष्टकदिक्षु पुष्टिरित्यादि फलम् यथैशान्यां कूपे पुष्टिः पूर्वस्यामैश्वर्यवृद्धिः आग्ने
य्यां पुत्रनाशः दक्षिणस्यां स्त्रीविनाशः नैर्ऋत्यां गृहपतेर्मृतिः पश्चिमायां संपत् वायव्यां शत्रुतः सकाशात् पीडा स्यात् उत्तरस्यां कूपे सुखं गृहस्वामि
नः एवं वसिष्ठः ऐश्वर्यं पुत्रहानिः स्त्रीनाशो निधनं भवेत् संपत् शत्रुभयं सौख्यं पुष्टिः प्रागादितः क्रमात् कूपे कृते मध्यमे तु धनहानिर्हि पारतंत्र्यनीति॥
अथ कूपारंभे क्या ह कूपे कर्कधान्यध्यगतेस्त्रिभिर्भैः स्वादूदके पूर्वेदिशास्त्रिभिस्त्रिभिः खड्गजलं स्वादुजलं जलक्षयं स्वादूदकं क्षारजलं शिलाश्च जलं

मीनार्कसिंहार्कमृगार्कतस्त्रिभैः खातेमुखास्पंष्ठविदिक्क्रमाभवेत् १९ कूपे वास्तोर्मध्यदेशेऽर्थनाशस्त्वैशान्यादौ पुष्टिरै
श्वर्यवृद्धिः सूनोर्नाशः स्त्रीविनाशो मृतिश्च संपत्पीडा शत्रुतः स्याच्च सौख्यं २० स्नानास्यपाकशयनास्त्रभुजेश्च धान्य भां
डारदैवतगृहाणि च पूर्वतः स्युः॥ ॥ क्षारजलं मिष्टकं माङ्वेदास्यर्यभास्त्रिभिर्मितैः क्रमशः भमिति २० अथ दिक्पर त्वेनोपकरणगृह

णि वसंततिलकयाह स्नानस्येति पूर्वतः पूर्वादिषु दिक्षु स्नानतः गृहाणि स्युः यथा पूर्वस्यां स्नानगृहं आग्नेय्यां पाकगृहं दक्षिणस्यां शयनगृहं नैर्ऋ
त्यां शस्त्रगृहं पश्चिमायां भोजनगृहं वायव्यां धान्यसंग्रहगृहं उत्तरस्यां भांडारं कोशगृहं ऐशान्यां देवतागृहं वसिष्ठः ऐन्द्र्यादिदिक्षु स्नानगृहमाग्नेय्यां पच
नाकयामायां शयनं वेश्म नैर्ऋत्यां शस्त्रमंदिरं वारुण्यां भोजनगृहं वायव्यां धान्यमंदिरं उदीच्यां हाटकपद्म ऐशान्यां देवमंदिरमिति गर्गः स्नानं भांडा
गारं तु वस्त्रं च मांपत्यां पक्वमंदिरमिति पूर्वादिषु दिक्षु तन्मध्यतः तयोर्दिग्विदिशोर्मध्ये दध्नः संख्याकेमथनार्थं गृहाणि स्युः यथा पूर्वाग्नेय्योर्मध्ये
दधिमंथनस्य गृहं स्यात् आग्नेयीदक्षिणयोर्मध्ये आज्यस्य घृतसंग्रहस्य दक्षिणनैर्ऋत्योर्मध्ये पुरीषस्य विसर्गस्थानस्य गृहम्॥ ६ ॥ ६ ॥

नैर्ऋतीपश्चिमयोर्मध्ये विद्याभ्यासस्य पश्चिमवायव्ययोर्मध्ये रोदनस्य गृहं वायव्योत्तरयोर्मध्ये रतस्य संभोगस्य गृहं उत्तरेशान्ययोर्मध्ये औषध स्य गृहं ऐशानीप्राच्योर्मध्ये उक्तव्यतिरिक्त सर्ववस्तूनी धाम गृहं कार्यं स्यादित्यर्थः वसिष्ठः इंद्राग्न्योर्मथनमध्ये याम्याग्न्योर्घृतमंदिरम् यमराक्षसयोर्मध्ये पुरीषत्यागमंदिरं राक्षसांबुपयोर्मध्ये विद्याभ्यासस्य मंदिरम् तोयेशानिलयोर्मध्ये रोदनं मंदिरं ततः कामोपभोगसदनं वायुकौबेरमध्यमं कौबेरीशानयोर्मध्ये चिकित्सामंदिरं सदा गृहं हरीशयोर्मध्ये सर्ववस्तुकसंग्रहं सदनं कारयेदेवं क्रमादुक्तानि षोडशेति २१ अथ विशेषमुपजातिकयाह जीवार्केति अत्र योगद्वये ग्रहस्थानयोर्यथासंख्यसंबंधः यथा जीवो लग्ने अर्को रिपुषष्ठे विधुर्धो जामित्रे सप्तमे शुक्रश्चतुर्थे शनिस्तृतीये एवंविधे लग्ने प्रारब्धस्य गृ

तन्मध्यतस्तु मथनाज्यपुरीषविद्याभ्यासाख्यरोदनरतौषधसर्वधाम २१ जीवार्कविच्छुक्रशनैश्चरेषु लग्नारिजामित्रसुखत्रिकेषु स्थितिः शतं स्याच्छरदां सितार्कारेज्यैस्तनुत्र्यंगसुतेः शतेद्वे २२ लग्नांबरायेषु भृगुज्ञभानुभिः केंद्रे गुरौ षर्षशताघुरालयम् बुधौ गुरुर्व्योम्नि शशी कुजार्कजौ लाभे तदाशीतिसमायुरालयं २३ स्वोच्चे शुक्रे लग्नगे वा गुरौ वेश्मगते ऽथवा शनौ स्वोच्चे लाभगे वा लक्ष्म्यायुक्तं चिरं गृहम् २४॥

हस्य स्थितिरब्द शतं वर्षशतं स्यात् अयमेको योगः सितेति शुक्रो लग्ने अर्कस्तृतीये आरः षष्ठे ईज्यः पंचमे एवंविधे प्रारब्धस्य गृहस्य स्थितिर्द्वे शते वर्षशतद्वयं स्यात् २२ अथान्ययोगद्वयमिंद्रवंशयाह लग्नांबरायेष्विति अत्रापि योगद्वये स्थानग्रहयोर्यथासंख्यसंबंधः लग्ने शुक्रः दशमे बुधः एकादशे सूर्यः लग्नव्यतिरिक्तकेंद्रे गुरुः सदैवंविधे योगे प्रारब्ध आलयः गृहं वर्षशतमायुरवस्थानं यस्य तादृशं स्यात् अथ द्वितीयः बुध इति चतुर्थे गुरुः दशमे चंद्रः मंगलशनैश्चरावेकादशे तदा गृहमशीतिसमा वर्षाण्यायुर्यस्य तादृशं स्यात् २३ अथान्ययोगत्रयमनुष्टुभाह स्वोच्चे इति स्वोच्चस्य मीनस्थे शुक्रे लग्नगते अथवा स्वोच्चस्य कर्कस्थे गुरौ चतुर्थस्थानगते सति अथवा स्वोच्चस्ये तुलास्थे शनौ एकादशस्थानगामिनि सति चिरं लक्ष्म्यायुक्तं गृहं स्यात् यदा समुदायो भवेत् तदायतनाविधिलक्ष्म्या

अथगृहस्यपरहस्तगामित्वयोगमनुष्टुभाह द्यूनांबरेइति एकोपिग्रहोऽस्तकूरऋभफलदावापरांशस्तःसन्यदिद्यूनेसप्तमेस्यात् अथवांऽबरे दश
मेस्यात् तदासंग्रहःतद्गृहंप्रारब्धं अब्दांतवर्षमध्येएवपरहस्तस्यअन्यहस्तगमिकुर्यात् वेद्वर्णपः ब्राह्मणादिवर्णस्वामीविप्राधीशौ भार्गवेज्यावि
त्याद्यभिहितःसचेद्वलेस्यात् यदास्ववर्णाधीशःसबलस्यात्तदापरहस्तगामीनस्यादित्यर्थः २५ अथान्यविशेषवसंततिलकयाह पुष्येति पुष्य
ध्रुवाणिघसिद्धानि इंदुमृगः हरिः श्रवणः सर्पोऽश्लेषाजलंपूर्वाषाढा एतैर्नक्षत्रैःसजीवैः गुरुयुक्तैः तद्वासरेणगुरुवासरेणकृतंकर्तुमारब्धंगृहंस्व
तान्पुत्रान्राज्यंचदद्यादितिताद्दशमस्यात् अत्रसमतिर्वसिष्ठनारदवाक्यतः द्वीशेति द्वीशाविशाखा अश्विनी तक्षाचित्रा वसुधनिष्ठा याशीशततारका
शिवआर्द्राएतैर्नक्षत्रैःसशुक्रैः शुक्रसहितैःसितस्यशुक्रस्यवासरेचकृतंगेहं धनानिसुवर्णानिधान्यानिव्रीह्यादीनिददातिताद्दशंगृहंस्यात्॥

द्यूनांबरेयदेकोपिपरांशस्थोग्रहोगृहं अब्दांतःपरहस्तस्थंकुर्याच्चेद्वर्णपोऽबलः २५ पुष्यध्रुवेंदुहरिसर्पजलैःसजीवै
स्तद्वासरेणचकृतंसुतराज्यदंस्यात् द्वीशाश्वितक्षवसुपाशिशिवैःसशुक्रैः वारेसितस्यचगृहं धनधान्यदंस्यात् २६
सारैःकरेज्यांत्यमघांबुमूलैः कौजेह्नि वेश्माग्निसुतार्तिदंस्यात्॥ १ तथाचनारदः श्रवणाषाढयोश्चैवरोहिण्यांचोत्तरात्रये गु

रुवारेकृतंवेश्मराजयोगमिहोच्यते तद्गृहेजातपुत्रस्यराज्यंभवतिनिश्चयात् अत्रवसिष्ठवाक्येननक्षत्राधिक्यंतदनुसारेणमूलेननक्षत्राभिधा
ने ईज्यांतरात्रयाहीडुविष्णुधातृजलेंडुषुगुरुणासहितेषुकृतंगेहंश्रियान्वितमितिवसिष्ठोक्तेः अश्विनीशततारास्वविशाखोचाद्रंचित्रकेध
निष्ठाशतभेशुक्रसंयुक्तेशुक्रवासरेतद्वेश्मनिप्रजातस्तुकुबेरसदृशोभवेत् अत्रापिनक्षत्रभेदःप्राग्वत्समाधिः २६ अथान्ययोगद्वयमिंद्रवज्र
याह सारैरिति हस्तपुष्यरेवतीमघापूर्वाषाढामूलैः सारैर्मंगलसहितैः कौजेभौमसंबंधिनिअन्हिवारेकृतंगृहंअग्निसुतार्तिदंअग्निपीडासुतपीडां
दस्यातिताद्दशंस्यात् उक्तंच मूलंचरेवतीचैवकृत्तिकाषाढमेवच एषुभौमेनयुक्तेषुवारेतस्यैवनिर्मितं अग्निनादह्यतेतत्तत्पुत्रनाशश्चजायतइति

सङ्गैरितिरोहिण्युत्तरफाल्गुनीचित्राहस्तैः सङ्गैः बुधयुक्तैः तस्य च वारे कृतं गृहं स्वदं पुत्रदं च स्यात् उक्तं च हस्तार्यमत्वाष्ट्रदास्रउत्तरास्योडुपे
पिवा सबुधे बुधवारे च धनपुत्रसुखप्रदमिति २७ अथान्यं योगमनुष्टुभाह अजैकपादिति पूर्वाभाद्रपदोत्तरभाद्रपदाज्येष्ठानुराधास्वातीभरणीनक्ष
त्रैः समंदैः शनैश्चरयुक्तैः मंदस्यैव वारे च आरब्धं गृहं राक्षसभूतसमायुतं स्यात् उक्तं च आजपाद्वितयेयाम्यमित्रेन्द्रानलभेपिवा समंदे मंदवारे च भूत्यते यक्षै
राक्षसैः पुत्रेजातेऽथवा तस्मिन् गृह्यते यक्षराक्षसैरिति अन्वायं निष्कर्षोऽर्थः पूर्वं गृहारंभनक्षत्राण्यवधेयानि ततो वृषवास्तुचक्रे शुभाध्यानि पश्चादिदं योग
पंचक विचार्यैव गृहारंभः शुभफलदो भवेत् २८ अथ केषांचिन्मतेन द्वारचक्रं सफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह सूर्यक्षादिति सूर्याधिष्ठितनक्षत्रात् शुभ

सङ्गैः करास्त्वार्यमतक्षहस्तैर्ज्ञस्यैव वारे सुखपुत्रदं स्यात् २७ अजैकपादहिर्बुध्न्यशक्रमित्रानलांतकैः समंदैर्मंद
वारे स्याद्रक्षोभूतयुतं गृहं २८ सूर्यर्क्षाद्युगभैः शिरस्यथ फलं लक्ष्मीस्ततः कोणभैर्नागैरुद्वसनं ततो गजमितैः शा
खासु सौख्यं भवेत् देहल्यां गुणभैर्मृतिर्गृहपतेर्मध्यस्थितैर्वेदभैः सौख्यं चक्रमिदं विलोक्य सुधिया द्वारं विधेयं
शुभम् २९ इति श्रीवास्तुप्रकरणं समाप्तम्॥ ॥ भैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः शिरसि उपरि अवस्थितैः फलं कर्तुः लक्ष्मीप्राप्तिः स्या
त् ततः नागभैः अष्टभिः कोणगैः कोणेषु व्यवस्थितैः उद्वसनं जनवासरहितं स्यात् ततः गजभैर्गजमितैरष्टमितैर्द्वारशाखासु व्यवस्थितैर्गृहस्वामिनः
सौख्यं स्यात् ततः गुणभैः गुणभैस्त्रिभिर्नक्षत्रैः देहल्यामवस्थितैर्गृहस्वामिनो मृतिः स्यात् ततस्तदग्रिमैर्वेदभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः मध्यरूपे अवका
शे स्थितैः सौख्यं स्यात् फलितार्थमाह चक्रमिति इदं चक्रं विलोक्य सुधिया शुभफलं द्वारं विधेयं कर्तव्यमिति गद्येनोपसंहरति २९
॥ इति श्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां गृहारंभप्रकरणं समाप्तम् द्वादशम् १२ ॥

अथ गृहप्रवेशप्रकरणं व्याख्यायते तत्र प्रवेशश्चतुर्धा अपूर्वप्रवेशः सपूर्वप्रवेशः द्वंद्वाभयप्रवेशः वधूप्रवेशश्चेति तत्र वधूप्रवेशस्यान्वर्थसंज्ञ
कत्वाल्लक्षणं प्रोक्तं स च प्राग्भिहितः अन्येषां लक्षणमाह वसिष्ठः अपूर्वसंज्ञः प्रथमप्रवेशो यात्रावसाने तु सपूर्वसंज्ञः द्वंद्वाभयस्त्वग्निभयादि
जातस्त्वेवं प्रवेशस्त्रिविधः प्रदिष्ट इति नवगृहं निर्माय यः प्रथमः प्रवेशः सोऽपूर्वसंज्ञः प्रवेशः यस्तु यात्रानिवृत्त्यनंतरं गृहप्रवेशः स सपूर्वसंज्ञः।
यस्तु अग्निभयेनाग्निसंदाहेन आदिशब्देन कुड्येन राज्ञापातितेन गृहनाशस्तद्गृहं यदा पुनः संपाद्यते तस्मिन् यः प्रवेशः स द्वंद्वाभय इत्युच्यते अन्वर्थसं
ज्ञा चेयं द्वंद्वं शीतोष्णं शीतशब्देन जलं उष्णशब्देनाग्निरुच्यते लक्षणया जलाप्लावेन अवरत वृष्टिपातेन वा गृहपातस्तु जलभयम् अग्निकृत
दाहेन यो गृहनाशः स त्वग्निभयम् तस्माच्छीतोष्णरूपाद्द्वंद्वात्पुनः स्थापनेन यद्भयमित्युच्यते द्वंद्वाभयं विध्यते तस्मिन्नित्यर्थः आदिग्रहणाज्जितिमा
वर्ष्यावक्रस्यया नाशः प्रवेशो द्वंद्वाभय इति तत्रापूर्वसपूर्वप्रवेशयोः कालं शार्दूलविक्रीडितेनाह सौम्यायन इति एषु सौम्यायन इत्यादिकेषु पदा

सौम्यायने ज्येष्ठतपोंत्यमाधवे यात्रानिवृत्तौ नृपतेर्नवे गृहे स्याद्वेशनं द्वास्थमृदुध्रुवोडुभिर्जन्मर्क्षलग्नोपचयोदये स्थिरे ॥ १

र्थसत्कः नृपतेर्यात्रानिवृत्तौ अथवा नवे नूतने स्थापिते गृहे वेशनं प्रवेशनं स्यात् अत्र सौम्यायन इति मंदबुद्धीनां शीघ्रप्रतिपत्त्यर्थं ज्येष्ठेति ज्ये
ष्ठमाघफाल्गुनवैशाखेषु प्रवेशनं शुभं नारदः अपि सौम्यायने कार्यं नववेश्मप्रवेशनं राज्ञा यात्रानिवृत्तौ चेति तथा माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषु
शोभनः प्रवेशो मध्यमो ज्ञेयः सौम्यकार्तिकमासयोरिति मध्यमोक्तिरावश्यकविषया द्वास्थेति यस्मिन्गृहे प्रवेशः कर्तुमिष्यते तस्य यस्यां दिशि मुखं
तद्दिङ्नक्षत्रैः पूर्वादिषु चतुर्दिक्षु सप्तसप्तानलर्क्षतद्दित्याद्युक्तैः मृदुध्रुवनक्षत्रैः प्रवेशनं स्यात् यद्दिक्द्वारं मंदिरं तद्दिग्गृक्षैरुक्तैः स्यात्प्रवेशनं
र्वैरितिवसिष्ठोक्तेः अन्यदपि तत्रैव अर्कानिलार्यादितिदस्त्रविष्णुरक्षेः प्रविष्टं नवमंदिरं यत् अब्दत्रयात्तसरहस्तयातं शशांशुधिष्ण्येषु च तम् तुद
यादिति जन्मर्क्षेति जन्मर्क्षं जन्मराशिः जन्मलग्नं प्रसिद्धं ताभ्यामुपचयं तृतीयषष्ठदशमैकादशस्थानं तस्मिन् उदये लग्ने स्थिरे स्थिरराशौ वृषसिंह

वेशनं शुभं नारदः कर्तुर्जन्मभलग्नेवाताभ्यामुपचयेपि वा प्रवेशलग्नेस्याद्वृद्धिरन्यभे शोकृन्निस्वतेति सौम्येस्थिरे भे शुभदृष्टियुक्ते लग्नेऽथवाद्यंगगृ
हे विलग्ने इतिच सौम्यग्रहयुक्ते द्व्यंगे द्विस्वभावराशौ १ अथजीर्णगृहप्रवेशे विशेषमिदं वज्रयाह जीर्णगृह इति जीर्णे पुरातनेऽन्येनिर्मिते गृहे
अग्निभयात् अग्निनाशाहात् आदिशब्देन बहुवृष्टिराजकोपाद्युपद्रवास्ततितेगृहे पुनरपि सम्यगेवकृतेउस्थापिते पूर्वोक्तासर्वेपि मासाज्ञेयाः किं
च मार्गोर्ज्जयोः मार्गशीर्षकार्तिकयोः च श्रावणिकेपि श्रावणेपि वेशः प्रवेशः सन् शुभफलदः स्यात् सनत्कुमारः गृहारंभोदितैर्मासैर्धिष्ण्यैर्वारैर्विशेन्
गृहमिति अत्र सामान्यतो गृहारंभोदिता मासा गृहप्रवेशेऽभिहिताः तेच सौम्यफाल्गुनवैशाखमाघश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणे पुत्रारोग्य
धनप्रदा इति नारदोक्ते मार्गशीर्षफाल्गुनश्रावणकार्त्तिका विहिताः तत्रोत्तरायण एव गृहप्रवेशस्य वाक्यांतरविहितत्वात् श्रावणकार्त्तिकमार्गशीर्ष
णामुत्तरायणत्वाभावात् विरोधेन नूतनजीर्णगृहप्रवेशाभ्यां व्यवस्था कथं प्रागभिहितनारदवाक्यमउत्तरायणसाहचर्येण नूतनगृहप्रवेशस पूर्वप्रवेश

जीर्णेगृहेऽग्न्यादिभयान्नवेपि मार्गोर्ज्जयोः श्रावणिकेपिसत्स्यात् वेशोंऽबुपेज्यानिलवासवेषु नावश्यमस्तादिविचारणात्र ॥१२॥

योर्विधानात् गृहारंभोदितैर्मासैरित्यनेन तु सामान्यतस्त्रिविधस्यापि प्रवेशस्य विधानादुत्तरायणीयमासास्त्रिविधगृहप्रवेशे शुभाः दक्षिणाय
नीयमासाः श्रावणादयस्तु जीर्णगृहप्रवेशविषयाः अतएव नारदो मार्गशीर्षकार्त्तिकयोर्नूतनप्रवेशे मध्यमत्वमाह अर्थादिव जीर्णगृहप्रवेशे उत्कृष्टमध्यत्व
स्यतः अंबुपेति अंबुपः शततारका ईज्यः पुष्यः अनिलः स्वाती वासवं धनिष्ठा एषु भेषु जीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि गृहप्रवेशः शुभः प्राक्पद्योक्तन
क्षत्रेषु तु शुभ एवेति किं मुतिकन्यायादवगम्यते ज्योतिःप्रकाशे प्रवेशो नूतने हर्म्ये ध्रुवैर्मैत्रैः स्मरवासवे पुष्यस्वातीयुतैस्तैस्तु जीर्णे स्याद्वासवद्वये इति
नावश्यमिति अत्रैवंविधे जीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि आवश्यकमस्तादिविचारणा शुक्रास्तगुर्वस्तबाल्यवार्धकसिंहस्थगुर्वादिदोषाणां विचार
णाविचारो नास्ति अस्तादयः कालदोषाः संतु मा वा संतु तथापि गृहप्रवेशः कार्यः सोपि पंचांगशुद्धिमात्रमंगीकृत्य विहितनक्षत्रेष्वेव कार्यः ॥ ॥

ज्योतिःप्रकाशे नित्ययाने गृहे जीर्णे प्राशने वरिधानके वधूप्रवेशे मांगल्ये न मौढ्यं गुरुशुक्रयोरिति वसिष्ठः नवप्रवेशेऽस्याथकालशुद्धिर्गेहे हृसोपूर्विक
योः कराचित् प्रवेशपंचांगदिनशुलग्नेवास्त्वर्चनंपूर्ववदेवकुर्यात् पूर्ववदेवनूतनप्रवेशे यथावास्तुपूजा तथाहृसोपूर्विकयोरपि कार्येत्यर्थः नारदेनतु
यात्राविधेर्निवृत्तिप्रवेशे कालशुद्धिरपिसिंतैवेतितद्वाक्यंप्रागभिहितंतदेतयोर्वाक्ययोरावश्यकानवश्यत्वेनव्यवस्था अत्रत्रिविधेपिप्रवेशेप्रवेशना
स्त्रंक्रूराक्रांतंक्रूरविद्धंवासर्वथावर्ज्यंवसिष्ठः क्रूरग्रहाधिष्ठितविद्धभंचविवर्जनीयंत्रिविधप्रवेशइति २ अथगृहप्रवेशादिनात्प्राक्कर्तव्यंवास्तुपूजा
विवक्षुस्तन्नक्षत्राण्याहउपजातिकापूर्वार्द्धेनाह मृदुध्रुवेति एतुसप्तदशसुनक्षत्रेषुवास्तुपुरुषस्यार्चनंभूतबलिंचकारयेत् गृहपतिर्वास्तुपूजांकुर्यात्
पुरोहितोवास्तुपूजांकारयेत् तत्क्रोरन्यतरस्यामित्यणोकर्त्तुः कर्मत्वं वास्तुपूजाप्रकारमाह वसिष्ठः निर्माणेमंदिराणांचप्रवेशेत्रिविधेपिच वास्तुपू
जाप्रकर्तव्यायस्मात्तांकथयाम्यतः गृहमध्येहस्तमात्रंसमंतात्तंदुलोपरि एकाशीतिपदंकार्यंतत्वेस्तुल्यंसुशोभनम् एकद्वित्रिपदाःपंचचत्वारिंश

मृदुध्रुवक्षिप्रचरेषुमूलभेवास्त्वर्चनंभूतबलिंचकारयेत् त्रिकोणकेंद्रायधनत्रिगैःशुभैर्लग्नेत्रिषष्ठायगतैश्चपाप ॥ कैः ३

त्सुराश्चिताः द्वात्रिंशद्बाह्यतोवक्ष्यमाणाश्चांतस्त्रयोदशतेषांस्थानानिनामानिवक्ष्यामीश्वरकोणतः तत्राग्निः शुभुकोणस्थस्त्वसौ
चैकपदेश्वरः आकाशंचापूरयतः क्रमादेकपदेश्वरौ एवंप्राच्यांनवज्ञात्वात्वेवमेवान्यदिक्षुच आद्यश्चांत्यावेकपदौद्विपदाःपंचमध्यगाः शिखाद्य
एवाकाशांताअमराःपूर्वभागगाः आद्यश्चांत्यावेकपदौद्विपदाःपंचमध्यमाःपूषाद्यष्टौपमाताःस्युरमरायाम्यभागगाः आद्यश्चांत्यावेकपदौद्विपदाःपंच
मध्यगाः अष्टौपितृगणाधीशात्पापांताःपश्चिमेसुराः आद्यंतौद्वावेकपदौद्विपदाःपंचमध्यगाः रोगादिदिसंतःसुराःसप्तसौम्यदिशिक्रमात् तत्राद्य
स्यचतुःकोणेष्वीशानादिषुचक्रमात् आपःसावित्रविजयरुद्राश्चैकपदेश्वराः मध्येनवपदोब्रह्मातस्येशानादिकोणगाः आपवत्सोथसविताविबुधाधि
पसंज्ञकःराजयक्ष्माचचत्वारः सुराश्चैकपदेश्वराः ब्रह्मणःपूर्वतोदिक्षु त्रिपदाश्चामराअमी अर्यमाचविवस्वांश्चमित्रःपृथ्वीधरःक्रमात् ॥ ६ ॥

स्वस्थकेलेषुदेवे पुष्पापिते षीदृशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैव चतुर्थैकपदाः सदा भागा दिदिक्षु द्विपदाः पंचपंच यथाक्रमं ब्रह्मणः पर्वतो दिक्षु विपि
नेषीदृशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैक द्विपदाः स्युः समीपगाः हिरण्यरेताः पर्जन्यो जयंतः पाकशासनः सूर्यः सत्यो भृशाकाशौ वायुपूषा च वितथाः गृह
स्ततः पितृपतिर्गंधर्वो भृंगराजकः यमः पितृगणाधीशस्तथा दौवारिकाह्वयः सुग्रीवः पुष्पदंतश्च जलाधीशो निशाचरः शेषः पापश्च रोगो हिर्मु
ख्यो भल्लाट एव च सोमसर्पो दित्यदितीह्यत्रिंशदमराः स्मृताः आपश्चैवापवत्सश्च जयोरुद्रस्तथैव च मध्ये नवपदो ब्रह्मा तस्यैते स्युः समीपगाः
ब्रह्माद्यंत रितादेवाः परितो ब्रह्मणः स्मृताः अर्यमा सविता चैव विवस्वान्विबुधाधिपः मित्रोथ राजयक्ष्मा च तथा पृथ्वीधरः क्रमात् आपवत्सो
ष्टमः पंचचत्वारिंशत्सुरोत्तमाः ज्ञात्वैवं स्थाननामानि ब्रह्मणा सहितान्यजेत् वास्तुज्ञो वास्तुमंत्रेण गंधपुष्पाक्षतादिभिः प्रणवेनार्चयेद्वापि अथ
वा स्वस्वनामभिः शुक्लवस्त्रयुगं दद्याद्धूपदीपबलैः सह अपूपैर्भूरिनैवेद्यैः वाद्यैः सह समर्चयेत् तांबूलं च ततो दद्याद्देवेभ्यश्च पृथक् पृथक् दत्वा
पुष्पांजलिं कर्त्ता प्रार्थयेद्वास्तुपूरुषं वास्तुपुरुष नमस्तेस्तु भूशय्याभिरत प्रभो मद्गृहं धनधान्यादिसमृद्धं कुरु सर्वदा इति प्रार्थ्य ततो दद्याद्दक्षिणाम
र्चकाय च विप्रेभ्यो भोजनं दत्वा स्वयं भुंजीत बंधुभिः एवं यः कुरुते सम्यग्वास्तुपूजां प्रयत्नतः आरोग्यपुत्रपौत्रादि धनं धान्यं लभेन्नरः वास्तुपूजा
मकृत्वा यः प्रविशेन्नवमंदिरम् रोगान्नानाविधान् क्लेशान्नश्नुते बहुसंकटम् इति वसिष्ठसंहितायां वास्तुशांतिः नारदाद्यः पंचांगशुद्धिमान्युक्ते
पूर्वदिने एव वास्तुपूजामाहुः विधाय पूर्वदिवसे वास्तुपूजाबलिक्रियामिति तृतीयश्लोकार्द्धस्य टीका अथ लग्नशुद्धिं तिथिवारशुद्धिं चोपजातिको
त्तरार्द्धेनेंद्रवज्रयाह त्रिकोणेति शुद्धांबुरंध्र इति नवमपंचमप्रथमचतुर्थसप्तमदशमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानानामन्यतमस्थानस्थितैः शु
भैरुपलक्षिते तथा तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः पापग्रहैरुपलक्षिते च तथाबु चतुर्थस्थानं रंध्रमष्टमस्थानं तस्मिन् शुद्धे सर्वग्रहरहिते अंबुरंध्रे यस्मिं
स्तादृशे लग्ने गृहं विशेत् कीदृशे लग्ने विजनुर्भमृत्यौ भराशिर्लग्नं च जनुषि जन्मकाले भे जनुर्भे ताभ्यां मृत्युरष्टमभवनम् जनुर्भमृत्युः विगतो जनुर्भमृत्यु
र्यस्मिन् स्वजन्मलग्नात् स्वजन्मराशेर्वाऽष्टमराशिः प्रवेशलग्नेन प्रेक्षित इत्यर्थः पुनः कीदृशे लग्ने व्यर्कारिरिक्तावरदर्शचैत्रे अकारौ प्रसिद्धौ वारौ।

रिक्ता ४।९।१४ उपलक्षणत्वाद्दग्धतिथयोपि चरलग्नानि मेषकर्कतुलामकराख्यानि तदंशाश्च दर्शो मावास्या चैत्रमासः विगली अर्कोदयोय।
स्मिन् अर्कोदयः प्रवेशदिने निषिद्धा इत्यर्थः अग्र इति गृहप्रवेशसमये जलपूर्णकलशं स्वसंमुखं कृत्वा द्विजान्ब्राह्मणांश्चाग्रे कृत्वा वेश्म गृहं विशे
त् वसिष्ठः कृत्वाथ ऋक्षे पृष्ठतो वामतोऽर्कं विप्रान्पूज्यानग्रतः पूर्णकुंभम् रम्यं हर्म्यं तोरणस्रग्वितानैः स्त्रीभिः स्रग्वी गीतवाद्यैर्विशेदिति अयं विधिः
प्रवेशसाधारणः कीदृशं वेश्म भकूटशुद्धं भकूटं षष्ठाष्टकादि उपलक्षणत्वाद्विवाहप्रकरणोक्तम् वर्णो वश्यं तथा तारेत्यादिकं च तेनापि शुद्धम् वसि
ष्ठः राशिकूटादिकं सर्वं दंपत्योरिव चिंतयेदिति ४ अथ वामगतार्कज्ञानं पूर्वादिमुखगृहप्रवेशं चेन्द्रवंशयाह वामोरविरिति अष्टमपंचमद्विती
येकादशस्थानेभ्यः पंचसु स्थानेषु स्थिते रवौ सति प्राग्वदनादिके मंदिरे प्रवेष्टव्ये गृहप्रवेशे कर्तुर्वामो रविर्ज्ञेयः यथा तस्मिन्लग्ने गृहप्रवेशः कर्तु

शुद्धो ध्रुवे च विजनुर्भमृत्यो व्यर्कारिरिक्ताचरदर्शचैत्रे अग्रेंबुपूर्णकलशं द्विजांश्च कृत्वा विशेद्वेश्म भकूटशुद्धम् ४ वामो र।
विर्मृत्युसुतार्थलाभतोऽर्के पंचभे प्राग्वदनादिमंदिरे पूर्णातिथौ प्राग्वदने गृहे शुभो नंदादिके याम्यजलोत्तराननें ५॥

र्भविष्यते तस्मादष्टमं यत्स्थानं ततः पंचसु स्थानेष्वर्के सति पूर्वाभिमुखे गृहे प्रवेशकर्तुर्वामः सूर्यः स्यात् तथा लग्नाद्यत्पंचमस्थानं ततः पंचसु स्था
नेषु रवौ स्थिते दक्षिणाभिमुखे वामोर्कः तथैव लग्नाद्द्वितीयस्थानं ततः पंचसु स्थानेषु रवौ स्थिते पश्चिमाभिमुखे वामोऽर्कः तथैव लग्नादे
कादशस्थानं ततः पंचसु स्थानेषु सूर्ये स्थिते उत्तराभिमुखे गृहे प्रवेशकर्तुर्वामः सूर्य इत्यर्थः उक्तं च रंध्रात्सुताद्धनादायात्पंचस्वर्के स्थिते क्रमात्
पूर्वाशादिमुखं गेहं विशेद्वामो भवेद्यतः इति पूर्णातिथाविति प्राग्वदने पूर्वाभिमुखे गृहे पूर्णातिथौ पंचम्यां दशम्यां पूर्णिमायां वा प्रवेशः नंदादिके तिथि
गणे याम्यजलोत्तराननें गृहे प्रवेशः यथा दक्षिणाभिमुखे गृहे नंदायां प्रतिपदि षष्ठ्यामेकादश्यां वा प्रवेशः शुभः जलपश्चिमा दिक् तद्दिङ्मुखे गृहे।
भद्रायां द्वितीयायां सप्तम्यां द्वादश्यां वा प्रवेशः शुभः उत्तराभिमुखे गृहे जयायां तृतीया॥ छ॥ ६। छ॥ ॥

गुरुः नंदाभ्यां दक्षिणद्वारं भद्रायां पश्चिमामुखं जयायामुत्तरद्वारं पूर्णायां पूर्वतो विशेदिति ५ अथ प्रवेशकलशवास्तुचक्रं शार्दूलविक्रीडितेनाह वक्रे भूरिति गृहप्रवेशसमय इति सर्वत्रापि संबध्यते कुंभे कलशाकृतिवास्तोः रविभात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् तुल्यफलोपपंचमी रविभमारभ्य कलशस्य मुखे भूरेकं सूर्याक्रांतनक्षत्रमेव स्थाप्यं तत्फलं गृहस्याग्निदाहः ततः सूर्यभात् कृताः अग्रिमाणि चत्वारि भानि प्राच्यां स्थाप्यानि फलमुद्वसनं जलवासशून्यगृहस्यात् ततः कृताय मगताः तदग्रिमाणि चत्वारि भानि दक्षिणे स्थाप्यानि फलं गृहपतेर्लाभः द्रव्यप्राप्तिः ततः कृताः पश्चिमे तदग्रिमाणि चत्वारि भानि पश्चिमायां स्थाप्यानि फलं गृहपतेः श्रीप्राप्तिः ततो वेदा उत्तरे तदग्रिमाणि चत्वारि भानि उत्तरस्यां स्थाप्यानि फलं कलिः लोकैः सह गृहसंबंधी निरर्थको वादः झकटः कस्यात् ततो युगमितास्तदग्रिमाणि चत्वारि भानि गर्भे कलशमध्ये स्थाप्यानि फलं विनाशो गर्भस्यैव स्यादर्थः ततो रामास्तदग्रिमाणि त्रीणि भा

वक्रे भूरविभात्प्रवेशसमये कुंभेऽग्निदाहः कृताः प्राच्यामुद्वसनं कृताय मृगताल्लाभः कृताः पश्चिमे श्रीर्वेदाः कलिरुत्तरे युगमिता गर्भे विनाशो गुदे रामास्स्थैर्यमतः स्थिरत्वमनलाः कण्ठे भवेत्सर्वदा ६ ॥ ॥ निगुदे गुदे स्थाप्यानि फलं स्थैर्यं गृहपते

र्बहुकालं तत्र निवासः ततोऽनलास्तदग्रिमाणि त्रीणि भानि कंठे स्थाप्यानि फलं स्थिरत्वं गृहपतेर्भवेत् एवमभिहितानि सप्तविंशति भानि न्युः ज्योतिः प्रकाशे भूर्वेदपंचकं त्रित्रिः १।४।४।४।४।५।३।३ प्रवेशे कलशेऽर्कभात् मृतिर्गतिर्धनं श्रीः स्याद्वैरं शुक् स्थिरता सुखमिति अत्र कलशचक्रे शुभफलस्थानपतितस्यैव हि हिनक्षत्राणां परिग्रहो युक्तस्तत्रापि यद्दिङ्मुखप्रवेशविधित्सितेन दिङ्मुखं नक्षत्रपरिग्रहः यथा पूर्वस्यां प्रवेशे विधित्सिते रोहिण्यो मृगो वा ग्राह्यः दक्षिणमुखगृहप्रवेशे उत्तराफाल्गुनी चित्रैव पश्चिमाभिमुखे अनुराधोत्तराषाढ एव उत्तराभिमुखे उत्तराभाद्रपदा रेवत्यो ग्राह्या इति निष्कृष्टोर्थः अत एवोक्तं वसिष्ठेन यद्दिग्द्वारं मंदिरं तद्दिगृक्षैरुक्तैर्ऋक्षैः स्यात्तन्निवेशनं सर्वैरिति तद्दिगृक्षैरिति ब्रालयोः समानाधिकरण्येनान्वयः भिन्नवाक्यत्वे तु चकारः कर्तव्यः स्यात् अत एव अर्कानिलायां इति दक्षविघ्नमुक्षसे प्रविष्ठनवमंदिरं यत् अब्दत्रयान्तसरहस्तपा

अथगृहप्रकरणप्रवेशोपसंहारंस्ववयनप्रवेशोत्तरकालीनकर्त्तव्यविधिमुपजात्याह एवंस्फलग्नेइति एवंप्रागुक्तप्रकारेणविचारितस्फलग्नेशोभनगु
णयुतेस्थिरराश्यादिकेराजावितानपुष्पश्रुतिघोषयुक्तवितानानिवस्त्रमंडपाःपुष्पाणिस्वकालर्तुजानिमालत्यादीनिश्रुतिघोषोवेदध्वनिश्चैतैर्युक्तंउपलक्ष
णत्वात्तोरणाद्यनेकमांगल्यवस्तुसहितमेतादृशंस्वसत्ताकंगृहंप्रविश्यपश्चात्शिल्पज्ञान्गृहोत्थापकान्स्थपतिवर्द्धक्यादीन्दैवज्ञान्ज्योतिर्विदःवि
धिज्ञान्वास्तुपूजाभूतबलिगृहप्रवेशविधिज्ञान्पुरोहितप्रभृतीन्पौरान्नागरिकान्पण्डितादीनानार्थाधरूपणांश्च भूमिहिरण्यवस्त्रैर्यथाशक्त्या
न्यैस्तैःसमस्तैर्वाउपलक्षणत्वादश्वादिभिर्वाअर्चयेत्पूजयेत् अत्रविशेषमाह वसिष्ठःयद्वास्तुपूजारहितंत्वदत्तबलित्वनाच्छन्नगृहंविरूपंकपाट
हीनंनविशेद्यतस्तत्सर्वोऽपदामलियमेवतत्स्यादितितस्मात्संकर्षादमुपरिष्टाच्छादितंकृतवास्तुपूजादत्तबलिमेवगृहंप्रविशेत् प्रवेशान्तरमाह।

एवंस्फलग्नेस्वगृहंप्रविश्यवितानपुष्पश्रुतिघोषयुक्तम् शिल्पज्ञदैवज्ञविधिज्ञपौरान्राजार्चयेद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ७ ॥ इ॥
तिदैवज्ञरामविरचितेमुहूर्त्तचिंतामणौगृहप्रवेशप्रकरणंत्रयोदशम् १३ ॥ आसीद्धर्मपुरेषडंगनिगमाध्येतृद्विजैर्मंडिते
ज्योतिर्वित्तिलकःफणींद्ररचितेभाष्येकृतातिश्रमः॥ ॥ श्रीपतिःततोनृपोविप्रस्फलत्पुरोधसः।शिल्पज्ञभूगोलविदश्चलिंगिनःध
नेश्वरस्तैःपञ्चभिःसमर्चयन्सदाधरानाम्पुरवासिनस्तथेति ७ इतिगृहप्रवेशप्रकरणम् अथग्रंथसमाप्तौपितामहवर्णनंशार्दूलविक्रीडितेन
ह आसीदिति धर्मपुरेनर्मदातीरग्रामविशेषेसत्प्रसिद्धश्चिंतामणिरासीत् किंभूतेधर्मपुरेषडंगानिशीक्षादीनितानिविद्यंतेयस्यएतादृशायेनिगमविद्
स्तरद्ध्येतारोयेद्विजाब्राह्मणादयस्तैर्मंडितेभूषिते कीदृशश्चिंतामणिर्ज्योतिर्वित्तिलकइवतिलकःज्योतिर्विच्छ्रेष्ठइत्यर्थः पुनःकीदृशःफणींद्रःशेषस्त
द्रचितेभाष्येमहाभाष्येकृतातिश्रमोऽभ्यासोयेन पुनःकीदृशश्चिंतामणिःतत्तज्जातकसंहितागणितकृत् तानितानिस्वल्पबृहदादिभेदेनानेक
विधःजातकानिजातकशास्त्राणिसंहिताःसंहिताशास्त्राणिकरोतितादृशः गणितानिगणितशास्त्राणिकरोतितादृशः पुनःकीदृशःमहाभूभुजानांमान्यः

कनिवेदवाक्यविलसद्बुद्धिः तर्को न्यायशास्त्रं अलंकृति अलंकारशास्त्रम् वेदवाक्यं वेदवाक्यविचारप्रतिपादको ग्रंथो मीमांसशास्त्रं वेदांतशा
स्त्रं च तेषु विलसती विलासयुक्ता बुद्धिर्यस्य सः ८ अथ क्रमप्राप्ततातवर्णनं तेनैव वृत्तेनाह ज्योतिर्विदिति तत्तनुस्तस्य चिंतामणिदैवज्ञस्य तनुः पु
त्रोनंत इति नाम्ना प्रथां ख्यातिमधिगतः प्राप्त आसीत् कीदृशः ज्योतिर्विद्गणवंदितांघ्रिकमलः ज्योतिर्विदां गणेन समूहेन वंदितं चरणकमलं य
स्य सः पुनः कीदृशः भूमंडले हस्कर इव अध्ययनद्वारा प्रकाशद इत्यर्थः पुनः कीदृशः कृती कुशलः ग्रंथकरणसमर्थ इति शेषः ग्रंथकर्तृत्वमेवोत्त
ईनप्रकाशयति यो रम्यामिति रम्यां जनिपद्धतिं जातकपद्धतिं दुष्टाशयध्वंसिनीं दुष्टाः जन्मपद्धतिमार्गे संप्रदायानभिज्ञास्तेषामाशयमभिप्रायं ध्वंस

तत्तज्ज्ञातकसंहितागणितकृन्मान्यो महाभूभुजां तर्कालंकृतवेदवाक्यविलसद्बुद्धिः स चिंतामणिः ८ ज्योतिर्विद्गणवं
दितांघ्रिकमलस्तत्सूनुरासीत्कृती नाम्नानंत इति प्रथामधिगतो भूमंडलाहस्करः यो रम्यां जनिपद्धतिं समकरोद्दुष्टाशया
ध्वंसिनीं टीकां चोत्तमकामधेनुगणिते कार्षीत्सतां प्रीतये ९ तदात्मज उदारधीर्विबुधनीलकंठानुजो गणेशपदपंकजं हृदि नि
धाय रामाभिधः गिरीशनगरे वरे भुजभुजेषुचंद्रे १५२२ मिते शके विनिरमादिमं खलु मुहूर्तचिंतामणिम् १० ॥ इति श्रीदैवज्ञरा
मविरचितं मुहूर्तचिंतामणि समाप्तम् ॥

ध्वंसिनी तामकरोत् तथा उत्तमे ब्रह्मपक्षार्यपक्षप्रतिपादके कामधेनुगणि
ते ग्रंथविशेषे टीकां च सतां प्रीतये कार्षीत् कृतवानित्यर्थः ९ अथ स्वनामकथनपूर्वकं ग्रंथसमाप्तिं पृथ्वीछंदसाह तदात्मज इति तस्यानंतस्यात्मजो
रामाभिधो गिरीशनगरे वाराणस्यां मुहूर्तचिंतामणिं मुहूर्तचिंतामणिनामधेयं ग्रंथं भुजभुजेषुचंद्रे १५२२ मिते शके द्वाविंशत्यधिकपंचदशशत
मिते शाके विनिरमात् कार्षीत् शेषं स्फुटम् १० ॥ इति श्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां
गृहप्रवेशप्रकरणं त्रयोदशं संपूर्णम् समाप्तम् ॥ लिखितं महादेवदीक्षिततिलकेन ॥ सम्वत् १९३० मि॰ कुवार वदि २ वार सोमवार

॥इतिमुहूर्त्तचिन्तामणिप्रमिताक्षराटीकासमाप्ता:॥ सम्वत् १९३० ॥ छ॥